



Міністерство освіти і науки України
Миколаївський національний аграрний університет
Установа освіти «Білоруський торгово-економічний
університет споживчої кооперації»
Львівський національний аграрний університет



МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ І ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНІ, ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ АСПЕКТИ



м. Миколаїв

23-25
листопада
2016 року

Україна

Міністерство освіти і науки України
Миколаївський національний аграрний університет
Установа освіти “Білоруський торгово-економічний університет
споживчої кооперації”
Львівський національний аграрний університет

**“ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ І ФІНАНСОВЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ’ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ:
НАЦІОНАЛЬНІ, ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ТА
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ АСПЕКТИ”**

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції

м. Миколаїв, 23-25 листопада 2016 року

Миколаїв
2016

УДК 657.012.32:061.1ЄС
ББК 65.052.25+66.4(4),60
О-16

Друкується за рішенням вченої ради обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету (протокол № 2 від 24.10.2016 р.)

Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні та євроінтеграційні аспекти : Матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., 23-25 листопада 2016 р., Миколаїв. – Миколаїв : МНАУ, 2016. – 397 с.

Посвідчення про державну реєстрацію Міжнародної науково-практичної конференції “Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні та євроінтеграційні аспекти” видане УкрІНТЕІ № 422 від 12 липня 2016 р.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Шебанін В.С., д.т.н., професор, академік НААН, ректор МНАУ; **Лебедєва С.М.**, д.е.н., професор, ректор УО “БТЕУПК”; **Новіков О.Є.**, д.е.н., доцент, проректор з наукової роботи МНАУ; **Бобович А.П.**, к.е.н., доцент, проректор з наукової роботи та інновацій УО “БТЕУСК”; **Шарата Н.Г.**, д.пед.н., доцент; проректор з науково-педагогічної та виховної роботи і підвищення кваліфікації, **Вищневська О.М.**, д.е.н., професор, декан обліково-фінансового факультету МНАУ; **Астаф'єва В.О.**, к.е.н., доцент, декан обліково-фінансового факультету УО “БТЕУСК”; **Дубініна М.В.**, д.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування МНАУ; **Пономаренко П.Г.**, к.е.н., доцент, завідувач кафедри бухгалтерського обліку УО “БТЕУСК”; **Сіренко Н.М.**, д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування МНАУ; **Потривасєва Н.В.**, д.е.н., професор, завідувач науково-дослідним відділом МНАУ; **Єжель О.В.**, к.е.н., доцент, начальник відділу координації наукових проєктів и програм, УО “БТЕУСК”; **Яцевич Н.В.**, к.е.н., доцент, УО “БТЕУСК”; **Ксьонжик І.В.**, д.е.н., доцент, заступник декана обліково-фінансового факультету з наукової роботи МНАУ; **Шабловська Т.В.**, к.е.н., доцент, заступник декана обліково-фінансового факультету по очній формі отримання освіти УО “БТЕУСК”; **Волосюк Ю.В.**, к.т.н., доцент, завідувач кафедри інформаційних систем і технологій МНАУ.

У збірнику наведено матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні та євроінтеграційні аспекти”, де викладено результати наукових досліджень НПП і здобувачів вищої освіти вітчизняних та зарубіжних ВНЗ.

Результати можуть бути використані для подальших досліджень, формування нових наукових ідей.



Шановні учасники Міжнародної науково-практичної конференції!

Глобалізаційні процеси, які відбуваються у світі, трансформація відносин у галузях економіки, орієнтування освіти і науки, виробництва за європейським вектором викликають стрімке переформатування відносин між суб'єктами господарювання.

Це стимулює розробку і впровадження нових концепцій розвитку національних систем обліку, аналізу, аудиту і фінансової діяльності, підґрунтям яких мають стати науково обґрунтовані заходи й практичний досвід.

Соціально-економічні виклики у розвитку України, пріоритетні завдання в обліку, аналізі, аудиті і фінансовій діяльності потребують детального наукового осмислення і обґрунтування.

Бажаю усім учасникам Міжнародної конференції творчих успіхів, реалізації наукових проектів, плідної праці і нових знань. Сподіваюсь, що співпраця із вченими Миколаївського національного аграрного університету буде спонукати до нових ідей і пошуків, поширення знань, інтеграції освіти, науки і виробництва.

*Ректор Миколаївського
національного аграрного університету*

В.С. Шебанін

СЕКЦИЯ 1 “ОРГАНИЗАЦИЯ ОБЛИКУ, АНАЛИЗУ И АУДИТУ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБ’ЕКТОВ ГОСПОДАРЮВАННЯ”

Валкаускас Р. А.

Док.соц.наук,

*доцент кафедры Количественных методов
и моделирования.*

Экономический факультет

Вильнюсский университет.

Саулетэкио ал. 9, LT-10222 Вильнюс, Литва

romualdas.valkauskas@ef.vu.lt

ЧЕРТЫ ОЦЕНКИ ИНФОРМАЦИИ АНАЛИТИЧЕСКИХ ВЫЧИСЛЕНИЙ

Аналитические вычисления по сути своей есть исследования, в которых важны вопросы достоверности, надежности, точности и возможности получения обобщений. В статье анализируются аспекты аналитических вычислений, приводятся критерии, которые способствуют и обеспечивают точность и надежность информации, получаемой как результат таковых вычислений. Показывается, что в процессе анализа рациональна гипотетическая дедуктивная парадигма, что весь процесс анализа можно условно разделить на четыре основных этапа: подготовки, организации, сбора эмпирических данных и их обработки. В каждом из приведенных этапов проявляется проблема надежности.

Ключевые слова: аналитические расчеты, ошибка, надежность информации аналитических расчетов.

Анализ финансового положения предприятия и результатов его деятельности в большей степени количественное исследование, в котором оценивается надежность, точность и возможность получения обобщений расчетов – измерений. Многие авторы приведенное называют трицей “научной истины”, которая описывает качество аналитического исследования. Они являются критериями качества.

В настоящее время широко обсуждается вопросы практического применения критериев обоснованности, достоверности и точности в количественных исследованиях. В работах, посвященных количественным методам и проблемам их практического применения, (см.: Šekanavičius,

V., Murauskas, G. (2000, 2002, 2009), Martišius, S., Kėdaitis, V. (2010), Tabachnick, B., Fidell, L. (2006), Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydzūnaitė, V. (2008), Creswell, J. (2007), Levine, D., Stephan, D., Krehbiel, T., Berenson, M. (2005), Guba, E., Lincoln, Y. (2005) и др.) приводятся положения идентификации точности вычислений и исследований. С другой стороны, достоверны ли результаты аналитических оценок финансового состояния предприятия, отражают ли они реальному положению дел и ими можно опираться в процессе принятия решений, для установления возможных направлений дальнейших исследований? Эти вопросы в литературе выделяются. Lazauskas, J. (2005), Ginevičius, R., Tvaronavičienė, M. (2004), Giriūnas, L., Mackevičius, J., Valkauskas, R. (2014), Bagdžiūnienė, V. (2008), Buškevičiūtė E., Mačerinskienė I. (2008), Mackevičius, J. (2007), Mackevičius, J., Valkauskas, R. (2010) и другие авторы предлагают решения, способствующие достоверности оценок отдельных сторон финансового положения предприятия, которые не являются системными. Они малоприспособлены для получения теоретически и практически пригодных положений для оценки надежности информации аналитических расчетов.

Безусловно, надежная информация финансового анализа очень важна для внутренних и внешних потребителей такой информации. На базе такой информации можно определить возможности и перспективы предприятия на конкурентном рынке, достоверно оценить финансовое положение и результаты его деятельности.

Надежность и точность информации финансового анализа есть функция точности аналитических вычислений. В процессе анализа рациональна гипотетическая дедуктивная парадигма. Весь процесс – проведение финансового анализа можно разделить на следующие этапы:

- 1) подготовка к анализу,
- 2) организация проведения анализа,
- 3) сбор эмпирических данных,
- 4) анализ эмпирических данных и оформление результатов анализа.

Приведенный вариант деления финансового анализа на этапы, есть возможным его вариантом, т.к. нет строгой их регламентации и в аналитической практике одни из этапов могут быть расширены. А другие, в определенных условиях менее значимые, объединены.

Почти на всех этапах анализа используются показатели, содержащие информацию о некоторых процессах, операциях и деятельности предприятия. Многие факторы и условия определяют выбор конкретных показателей, их качество, надежность и весомость в оценках.

Здесь важно не только определение оптимальных границ финансового показателя, но и то обстоятельство, что для анализа и оценки финансового положения предприятия используется система показателей, которая может быть представлена в виде функции:

$$SR=f(x,Q),$$

где: x – набор показателей финансового положения предприятия;

Q – матрица весов (значимости) показателей.

Формирование набора показателей и установление их весовых характеристик являются наиболее сложными вопросами. В наиболее общем виде можем выделить решение, основной чертой которого является использование в анализе частных, интегрированных и обобщающих показателей. Такой подход является универсальным, дающим возможность получения комплексных оценок финансового положения предприятия, обеспечивающим всесторонность аналитических вычислений.

Вместе с тем, подбору или оптимизации набора показателей финансового положения и результатов деятельности предприятия предшествует определение целей анализа, желаемого. С точки зрения оценки целей предприятия в областях его финансового положения и результатов деятельности, определяются “контакты” множеств входа (X – внутренние и внешние факторы) и выхода (Y – конкретные показатели) а также промежуточное – внутреннее состояние, которое принимает – встречает

входные потоки, осуществляет их трансформацию, их анализирует и формирует выходные потоки – конкретные показатели или их систему.

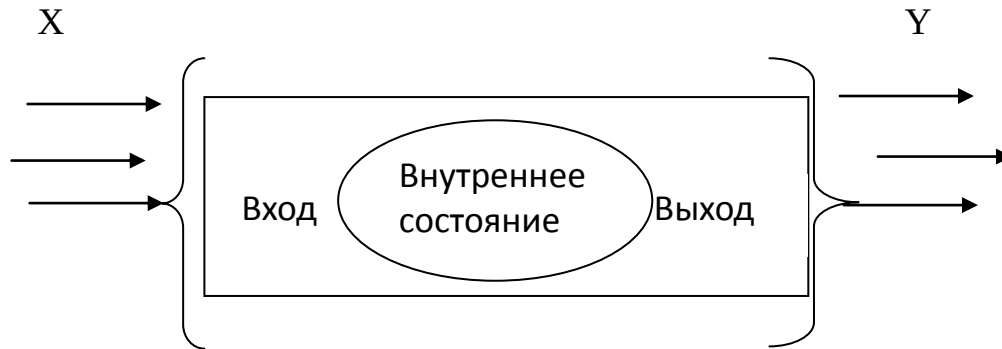


Рисунок 1. Процесс подбора показателей

Рисунок 1 представляет внутреннее состояние – финансовое положение предприятия, которое принимает входные потоки, проводит их анализ, трансформацию и формирование выходных потоков – показателей или их системы. В свою очередь, вход, внутреннее состояние и выход представляет собой самостоятельными процессами. Внутренние процессы, происходящие на предприятии, формирует внутреннее состояние – наличное финансовое положение, которое в свою очередь формирует потоки входа и выхода. Они являются индикаторами конкретных показателей или их системы.

В целях обеспечения надежности информации финансового анализа целесообразен системный подход. Принцип системного подхода в обеспечении надежности информации финансового анализа требует:

- 1) определить автономные компоненты достоверности информации финансового анализа;
- 2) установить связи между структурами выделенных компонент (их подсистемами);
- 3) сформулировать и определить принципы познания достоверности информации финансового анализа как процесса.

Методика определения надежности информации финансового анализа представляет собой реализацией желаемого – начальной цели в этой области:

- 1) путем его разложения на более подробные цели, которые в последующем то же могу быть разложены подробнее;
- 2) путем выделения звеньев – этапов потока достоверности информации финансового анализа.

Такой подход рационален. Он, в частности, позволяет в вычислениях учесть взаимодействие составляющих и направлений оценки финансового положения предприятия, способствует формированию информационных потоков надежности информации финансового анализа.

Список использованной литературы:

1. Bagdžiūnienė, V. Finansinių ataskaitų analizė: esmė ir verslo situacijos. Vilnius. Conto Litera. 2008.
2. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. Kokybiųjų tyrimų metodologija. Klaipėda. KU. 2008.
3. Buškevičiūtė, E., Mačerinskienė I. Finansų analizė. Kaunas: Technologija. 2008.
4. Creswell, J. Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches (2nd ed.). Thousand Oaks, CA. Sage. 2007.
5. Čekanavičius, V., Murauskas, G. Statistika ir jos taikymai. I dalis. Vilnius. TEV. 2000.
6. Čekanavičius, V., Murauskas, G. Statistika ir jos taikymai II. Vilnius. TEV. 2002.
7. Čekanavičius, V., Murauskas, G. Statistika ir jos taikymai III. Vilnius. TEV. 2009.
8. Ginevičius, R., Tvaronavičienė, M. Collection of business cases (finance). //Technika. – 2004. - Vol. 1. – p. 2-7.
9. Giriūnas, L., Mackvičius, J., Valkauskas, R. Finansinė analizė. Vilnius. Vilniaus universiteto leidykla. 2014.
10. Guba, E., Lincoln, Y. Paradigmatic controversies, contradictions, and emerging confluences. in N.K Denzin & Y.S. Lincoln (eds.) The Sage handbook of qualitative research (3 ed.). Thousand Oaks. Sage. 2005.
11. Lazauskas, J. Įmonių ūkinės ir komercinės veiklos ekonominė analizė. Vilnius. Technika. 2005.
12. Levine, D., Stephan, D., Krehbiel, T., Berenson, M. Statistics for Managers using Microsoft. Pearson Education, Inc., Upper Saddle River, New Jersey. 2005.
13. Mackevičius, J. Įmonių veiklos analizė. Informacijos rinkimas, sisteminimas ir vertinimas. Vilnius. TEV. 2007.
14. Mackevičius J., Valkauskas R. Integruota įmonės finansinės būklės ir veiklos rezultatų analizės metodika// Verslas: teorija ir praktika. - 2010. - Nr. 11(3). – p. 213-221.
15. Martišius, S., Kėdaitis, V. Statistika. 1 dalis. Statistinės analizės teorija ir metodai. Vilnius. Vilniaus universiteto leidykla. 2010.
16. Tabachnick, B., Fidell, L. Using Multivariate Statistics. Boston. Allyn and Bacon. 2006.

R. A. Valkauskas. Traits Assessment the analytical calculation information.

Summary

A study reported that the analytical calculations are studies which involving calculations validity, reliability, accuracy and conclusions generalizability. These moments are very complicated, important problem for theory and practices of analytical calculations, of financial analysis. Dimensional criteria problem is important because it determines the reliability of calculations; the reliability the information of analytical calculations.

In the article shows the place hypothetical deductive paradigm in the analytical calculation process. It is said that the whole analysis process can be relatively divided into four main phases: preparation, organization, empirical data collection and analysis of data processing. Each of these phases affects the reliability problem. The paper presents the theoretical solutions to this problem.

It shows the experimental estimates of potential target validation way. By the experimental estimates it shows the potential method of validation financial indicators.

Keywords: the analytical calculations, the error, reliability of the information of analytical calculations.

Брик Г. В.

*Канд.екон.наук, доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет,
м. Львів, Україна,
galkabruk@mail.ru*

ЗОБОВ’ЯЗАННЯ СУБ’ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

Висвітлено основні проблеми бухгалтерського обліку зобов’язань. Відображено передумови виникнення і трансформації зобов’язань, а також особливості їх відображення в обліку. Проведено класифікацію зобов’язань з врахуванням діючих положень стандартів бухгалтерського обліку. Визначено основні напрями удосконалення послідовності відображення зобов’язань в системі реєстрів первинного, аналітичного і синтетичного обліку.

Ключові слова: поточні зобов’язання, довгострокові зобов’язання, забезпечення, непередбачені зобов’язання, етапи життєвого циклу зобов’язань, трансформація зобов’язань.

В сучасних умовах зобов’язання виступають одним з основних джерел фінансування діяльності, тому від управління ними залежить ефективне функціонування суб’єкта господарювання. Наявність зобов’язань є нормальним станом будь-якого підприємства [2]. Важливо не те, чи має підприємство зобов’язання перед іншими особами, а те, який обсяг цих зобов’язань і чи спроможний суб’єкт господарювання їх погасити

Порушення умов погашення зобов’язань знижує платоспроможність суб’єктів господарювання, негативно впливає на ритмічність функціонування підприємств, позначається на фінансових результатах діяльності, призводить до зниження рентабельності. З огляду на це суттєве значення надається

використанню достовірної, якісної та адекватної інформації про заборгованість, що формується в системі бухгалтерського обліку [4, с. 138].

Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про забезпечення зобов’язань і розкриття такої інформації у фінансовій звітності визначаються П(С)БО 11 “Зобов’язання” [5], згідно з яким зобов’язання поділяються на: довгострокові; поточні; забезпечення; непередбачені зобов’язання; доходи майбутніх періодів.

Трансформація зобов’язань обумовлюється змінами норм чинного законодавства та умов господарських договорів. Крім цього, окремі випадки трансформації зобов’язань виникають внаслідок проходження певного визначеного проміжку часу. Узагальнення фактів зміни зобов’язань створює три основні умови їх трансформації (рис. 1).

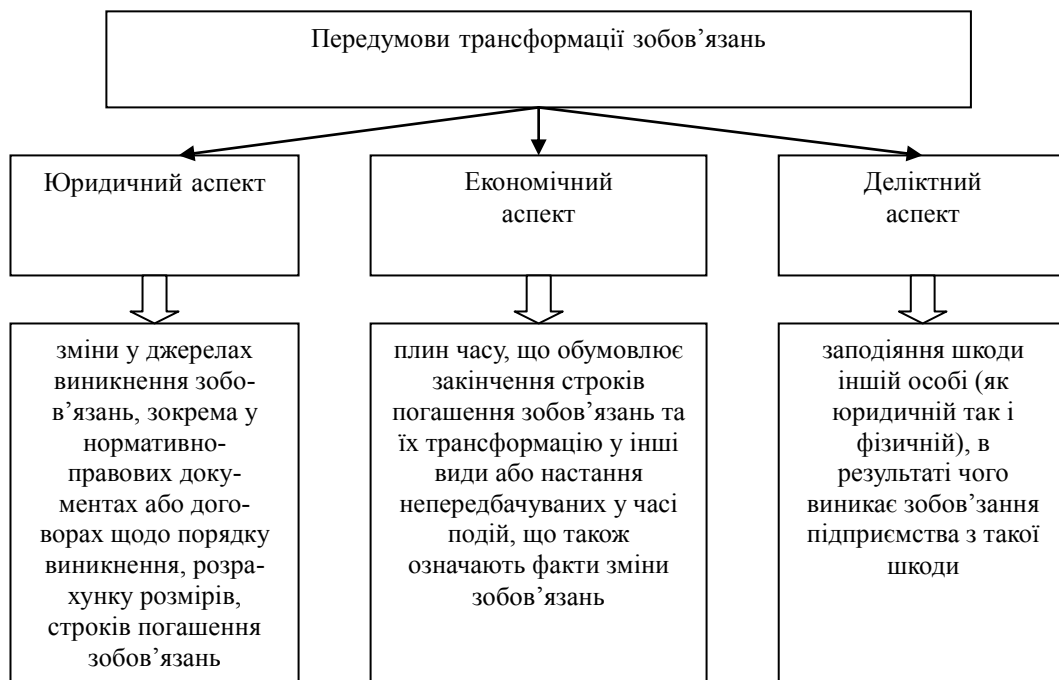


Рисунок 1. Передумови трансформації зобов’язань

Джерело: [1]

Регулювання зобов’язань згідно діючого законодавства здійснюється за такими етапами життєвого циклу зобов’язань: 1) виникнення зобов’язань; 2) виконання зобов’язань; 3) припинення зобов’язань [3].

Господарські операції, пов’язані з виникненням, трансформацією і припиненням зобов’язань, реєструються в системі рахунків бухгалтерського

обліку. Удосконалення порядку відображення зобов’язань в обліку повинно проводитись за такими напрямками: 1) удосконалення системи первинного бухгалтерського спостереження; 2) адаптація системи рахунків синтетичного та аналітичного обліку до потреб користувачів інформації; 3) удосконалення форм зовнішньої та внутрішньої звітності [1].

Розвиток системи первинного спостереження повинен супроводжуватися розробкою переліку показників у формах документів для відображення особливостей виникнення і припинення окремих видів зобов’язань. Перелік таких показників повинен закріплюватися обліковою політикою та розпорядчими документами при організації документообороту на підприємстві. Розробка робочого плану рахунків підприємства повинна включати рівні деталізації, які б дозволяли повно і точно відобразити операції з виникнення, трансформації та припинення зобов’язань. Це забезпечує оперативне виявлення порушень вимог чинного законодавства та укладених договорів, а також управління діяльністю підприємства в частині оптимізації грошових потоків, що опосередковують відносини підприємства з його кредиторами.

Таким чином, удосконалення порядку відображення в бухгалтерському обліку зобов’язань повинно сприяти прийняттю ефективних управлінських рішень та підвищенню якості показників бухгалтерської звітності при здійсненні фінансово-економічного аналізу діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Ф. Ф. Проблеми науки бухгалтерського обліку: реалії: монографія / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир: ПП “Рута”, 2005. – 324 с.
2. Малюга Н. М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія й методологія, перспективи розвитку: монографія / Н. М. Малюга. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 548 с.
3. Орлов І. В. Бухгалтерський облік і контроль зобов’язань суб’єктів господарювання: теорія і методологія: монографія / І. В. Орлов. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 400 с.
4. Петрук О. М. Облік та аналіз договірних відносин: проблеми теорії та практики: монографія / О. М. Петрук. – Житомир: ЖІТІ, 1999. – 332 с.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 “Зобов’язання” // Затверджене наказом МФУ № 20 від 31.01.2000 р. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>
6. Фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах:

підручник / М. Ф. Огійчук, В. Я. Плаксієнко, М. І. Беленкова та ін. / За ред. проф. М. Ф. Огійчука. – 5-те вид., перероб. і допов. – К. : Алерта, 2009. – 1056 с.

G. Bryk. Enterprises liabilities: accounting aspects.

Summary

The basic problems of accounting the obligations are reflected. The background of emergence and transformation the obligations and also features its accounting are showing. The classification obligations with regard to the provisions of existing accounting standards are conducted. The main directions of improvement of display sequences obligations in the system of primary, analytical and synthetic accounting are defined.

Key words: current obligations, long-term obligations, provisions, contingent obligations, stages of life cycle the obligations, transformation of obligations.

Винокурова Т. П.

*Старший преподаватель кафедры банковского дела,
анализа и аудита
УО “Белорусский торгово-экономический университет
потребительской кооперации”,
г. Гомель, Республика Беларусь,
vi-tp@list.ru*

**ВЛИЯНИЕ ОТЛОЖЕННЫХ НАЛОГОВ НА ФИНАНСОВОЕ
СОСТОЯНИЕ ОРГАНИЗАЦИИ**

Розглянуто вплив відкладених податків, а також співвідношення податкових активів і зобов’язань на фінансовий стан, розрахунок чистої податкової позиції.

Ключевые слова: відкладені податки, податкові активи, податкові зобов’язання, дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, чиста податкова позиція.

В рамках текущего анализа налогов предлагаем оценивать влияние отложенных налогов на финансовое состояние организации на основании следующих неравенств:

$$\begin{aligned} 1) ОНА &\geq ОНО \\ 2) ОНА &\leq ОНО \end{aligned} \tag{1}$$

где *ОНА* – отложенные налоговые активы;

ОНО – отложенные налоговые обязательства.

В экономической литературе многие авторы предлагают рассчитывать влияние отложенных налоговых активов и обязательств на показатели финансового состояния. Эти методики предполагают наличие у организации

параллельного ведения бухгалтерского и налогового учета.

Вместе с тем, чаще всего у организации кроме отложенных налоговых активов и обязательств, есть кредиторская, иногда дебиторская задолженность по налоговым платежам. Поэтому следует сравнить все налоговые активы и налоговые обязательства и оценить их влияние на финансовое состояние организации при помощи следующих неравенств:

$$\begin{aligned} 1) \quad HA &\geq HO \\ 2) \quad HA &\leq HO \end{aligned} \quad (2)$$

где HA – налоговые активы ($HA = OHA + НДС_{\text{т}} + ДЗ_{\text{н}}$);

HO – налоговые обязательства ($HO = OHO + КЗ_{\text{н}} + КЗ_{\text{ССО}}$);

OHA – отложенные налоговые активы;

$ДЗ_{\text{н}}$ – дебиторская задолженность по налогам и сборам;

$НДС_{\text{т}}$ – налог на добавленную стоимость по приобретенным товарам, работам, услугам;

OHO – отложенные налоговые обязательства;

$КЗ_{\text{н}}$ – кредиторская задолженность по налогам и сборам;

$КЗ_{\text{ССО}}$ – кредиторская задолженность по социальному страхованию и обеспечению.

Если выполняется неравенство (1) – это означает, что налоговые активы превышают налоговые обязательства. То есть часть активов организации, представлена отложенными налоговыми активами, НДС по ТМЦ, дебиторской задолженностью по налогам и сборам, социальному страхованию и обеспечению и относится к наименее ликвидной части активов, что отрицательно влияет на платежеспособность организации и может привести к дефициту собственных оборотных средств, необходимости привлечения кредитов банка в текущую деятельность организации. При выполнении неравенства (2) ситуация обратная.

На основании формулы 1, рассчитаем показатель чистой налоговой позиции, то есть разницу дебиторской и кредиторской задолженности по налоговым платежам:

$$НА - НО = ЧНП, \quad (1)$$

где *ЧНП* – чистая налоговая позиция.

НА – налоговые активы;

НО – налоговые обязательства.

При положительной чистой налоговой позиции, организация выступает кредитором бюджета, что отвлекает из оборота средства и отрицательно влияет на ее финансовое состояние, при отрицательной чистой налоговой позиции ситуация обратная.

Таким образом, рассмотрено влияние налоговых активов и обязательств у организации при отсутствии параллельного ведения бухгалтерского и налогового учета. В этом случае в бухгалтерском учете находят отражения суммы дебиторской и кредиторской задолженности по налоговым платежам, включая суммы “входного” НДС. Кредиторская задолженность по налоговым платежам возникает из-за разницы в их сроках начисления и уплаты и является обычной текущей деятельностью организации. Вместе с тем, дебиторская задолженность бюджета свидетельствует об отвлечении денежных средств организации из ее текущей деятельности и отрицательно влияет на ее платежеспособность.

T. Vinokurova. Influence of the set aside taxes on the financial state of organization.

Summary

Considered influence of the set aside taxes, and also correlation of tax assets, and their correlations on the financial state, calculation of clean tax position.

Keywords: set aside taxes, tax assets, tax obligations, account receivable, account payable, clean tax position.

Гнатишин Л. Б.

Канд.екон.наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет,
м. Львів, Україна,
gnatluda@ukr.net

ОБЛІК ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ РИЗИКУ

Удосконалено класифікацію та характеристику ризиків сільськогосподарської діяльності аграрних підприємств для цілей бухгалтерського обліку. Сформульовано поняття “ризик сільськогосподарської діяльності” в контексті облікового забезпечення. Розроблено концептуальну схему управління виробничими ризиками, як засіб реалізації моделі обліку діяльності сільськогосподарських підприємств в напрямку мінімізації ризику. Розроблено модель системи обліку діяльності сільськогосподарських підприємств за напрямками мінімізації негативних виробничих ризиків, що забезпечує формування достовірної бухгалтерської інформації та підвищення ефективності системи управління виробничими ризиками.

Ключові слова: ризик, ризик діяльності сільськогосподарських підприємств, схема управління виробничими ризиками, модель системи обліку сільськогосподарської діяльності.

Сільськогосподарське виробництво є одним із найбільш ризикованих видів підприємницької діяльності. Ризикованість аграрного бізнесу визначає ряд чинників, таких як: сезонність виробництва, залежність від погодних та кліматичних умов, тривалий період обороту капіталу, велика складність зміни асортименту продукції та технології, ряд інших причин. Наслідки ризиків залежать від прийнятих ефективних управлінських рішень, основою яких є облікова інформація. З метою своєчасного інформування керівництва для прийняття рішень щодо усунення та зменшення ризиків, на підприємстві має бути побудована ефективна система обліково-аналітичного забезпечення діяльності сільськогосподарського виробництва.

Єдиної точки зору на питання про визначення сутності поняття ризику немає. У словнику ризик визначається як випадок, про який невідомо, трапиться він чи ні; або випадок, точний час настання якого неможливо визначити [2, с. 757]. В інших джерелах відзначається, що ризик – це невизначеність в отриманні доходу, розмір якого залежить від загального стану економіки [3, с. 9]. Ризик трактується як ймовірність завдання збитку

внаслідок заняття будь-якою справою. Разом з тим ризик порівнюють з можливістю отримання додаткового прибутку за позитивних для підприємця умов [1, с. 155]. Всі ці визначення так чи інакше поєднують ризик зі збитком, але між цими поняттями не можна ставити знак рівняння.

Наслідки аналізування літературних джерел показують, що ризик припускає наявність як позитивних наслідків, так і негативних результатів. Тому результатом наукового пошуку є розширення загальноприйнятої класифікації ризиків і доповнення її структури позитивними і негативними видами ризиків, що в значній мірі зумовлено цілями бухгалтерського обліку.

Виходячи із вище викладеного, окреслилось авторське тлумачення ризику діяльності сільськогосподарських підприємств як можливості втрати частини активів, в тому числі незавершеного виробництва (зокрема й у вигляді посівів, тварин на вирощуванні і відгодівлі), недоотримання або неотримання прибутку в результаті впливу несприятливих чинників під час проведення господарської діяльності.

Велика кількість та різноманітність видів економічних ризиків перешкоджають чіткому визначенню впливу їх наслідків на результати сільськогосподарської діяльності підприємства. Для цілей бухгалтерського обліку конкретного підприємства акцентовано увагу на виробничих ризиках. Таким чином, відповідно до суті виробничого ризику нами визначено шляхи його мінімізації в аграрній сфері. Це інтенсифікація та диверсифікація виробництва; дотримання технології виробництва.

Реалізація моделі обліку діяльності сільськогосподарських підприємств в умовах ризику була розроблена в межах концептуальної системи управління ризиками. В основу методики обліку покладено два альтернативних варіанти – це запобігання ризику, коли дотримання технології виробництва та додаткових капіталовкладень ідентифікується як позитивний ризик і може призвести до збільшення доходу, а фінансування превентивних заходів (наприклад страхування чи створення резервів покриття наслідків ризиків) класифікується як негативний ризик, що навпаки призводить до збільшення

витрат. Перший напрям передбачає або повне уникнення ризику, або зниження його ступеня за рахунок технічних можливостей, зміни технологій, що в перспективі може призвести до отримання певних вигод. Тобто, виробник свідомо йде на ризик з метою захисту своєї діяльності та із сподіваннями на прибутки у перспективі. Другий напрям управління ризиками – це можливість покриття збитків за рахунок резервних та страхових засобів. В частині мінімізації негативних наслідків ризику розроблено та запропоновано методику документального підтвердження оцінки наслідків ризику, процедуру та облікове забезпечення формування власних фондів (резервів) на покриття наслідків ризиків, порядок відображення інформації про наслідки ризику в реєстрах журнально-ордерної форми обліку та звітності.

Ключовим елементом розробленої моделі є формування та облік внутрішнього резерву на покриття витрат від настання виробничого ризику та введення у робочий план додаткового бухгалтерського рахунка 479 “Резерв покриття наслідків ризиків” із подальшим відображенням сум у складі інших витрат. В нашому випадку пропонуємо резерв на покриття наслідків ризиків створювати в розмірі фіксованої ставки від величини витрат у рослинництві чи тваринництві, або розміру залишкової вартості основних засобів.

Список використаних джерел:

1. Кіпрєєва О. Унеможливаючі загрози. Методичні передумови управління ризиками в аграрному виробництві / О. Кіпрєєва. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://director.com.ua/>
2. Словник іншомовних слів / за ред. Мельничука О. С. – К., 1985. – 968 с.
3. Страховое дело в Украине / [С. А. Гуцуляк, К. П. Залетів, А. И. Перетяжко, В. И. Шевченко]. – К. : Международная агенция “BeeZone”. – 2005 – 614с.

L. Gnatyshyn. Accounting of activity of agricultural enterprises in terms of risk.

Summary

The paper improved classification and risk characteristics of agricultural activity of agrarian enterprises for accounting purposes. The notion of «agricultural activity risk» in the context of accounting software was formulated. The conceptual scheme of management of production risks, as a means of implementing accounting model of agricultural enterprises towards minimizing risk was developed. The practical value of research is that the model of the system of agricultural activities accounting in directions of minimization of negative production risks which provides forming of reliable accounting information and improving of the effectiveness of the management of production risks.

Keywords: risk, agricultural activity risk, control scheme of production risk, model of the system of agricultural activity accounting.

Дубініна М. В.
Д-р екон. наук, доцент,
завідувач кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
bomtau@ukr.net

АНАЛІЗ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-СТРУКТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Здійснено аналіз змісту чинного аграрного економічного законодавства, наукових розробок в області подальшого розвитку аграрних відносин, а також стану інституціональних перетворень в сільському господарстві України.

Ключові слова: інституціональні перетворення, економічні інститути, сільське господарство.

Аналіз змісту чинного аграрного економічного законодавства, наукових розробок в області подальшого розвитку аграрних відносин свідчить про те, що, як в концептуальному плані, так і в обґрунтуваннях прикладного характеру саме інституціональні перетворення в сільському господарстві здійснюються за відсутності єдиного системного підходу, всебічно розробленої чіткої методології та комплексної оцінки що відбуваються в цій сфері змін. Наукова аргументація по суті цієї проблеми, методах і механізмах ринкової трансформації інституціональних процесів, особливо, формування раціональної соціальної структури аграрного сектора, не завжди цілком спроможна, багато в чому суперечлива, що заважає виробленню чітких стратегічних орієнтирів у подальшому розвитку цих процесів і досягненню бажаних результатів проведених ринкових реформ.

З усіх течій сучасної економічної думки саме інституціональна теорія найкраще пояснює дію рушійних сил та закономірностей процесів перетворення, що переживає Україна в ХХІ столітті. Інституціональне забезпечення трансформації аграрного сектора економіки, сповнення інститутів адекватним способом мислення, звичками, традиціями й урахування їх у процесі трансформування системи є визначальною умовою успіху реформ.

У період великих економічних і управлінських реформ роль інститутів

зростає. Дана обставина обумовлює необхідність визначення сутності інституціональних змін.

Інституціональні зміни Дуглас Норт визначив як “складний процес, тому що граничні зміни можуть бути наслідком змін в правилах, неформальних обмеженнях, в способах і ефективності примусу до виконання правил і обмежень. Більше того, процес інституціональних змін носить інкрементний, а не дискретний характер” [1].

Російська економічна енциклопедія під редакцією академіка Л.І. Абалкіна визначає інституціональні зміни як процес зміни соціальних інститутів.

Провідний вітчизняний економіст проф. С.В. Мочерний інституціональні зміни визначає як безперервний процес кількісно-якісних змін і перетворень різних соціальних і економічних інститутів [2].

Л.А. Кривцун інституціональними змінами називає такі зміни, які виражаються в появі нових правил з відповідними механізмами забезпечення їх дотримання, зникненні старих правил, що діяли, а також зміні структури трансакцій в рамках існуючого набору правил (процедур) для їх учасників. Перераховані визначення поняття “інституціональних перетворень” не зовсім адекватно відображають специфіку інституціональних перетворень економіки на сучасному етапі [2]. Так, Л.І. Абалкін акцентує увагу лише на зміні соціальних інститутів, а С.В. Мочерний додає економічні інститути, ігноруючи при цьому правові та організаційно-управлінські інститути [1], Л.А. Кривцун ототожнює інституціональні зміни зі змінами правил і механізмів поведінки учасників, підкреслюючи зміна структури трансакцій [2].

Внутрішні зміни зазвичай носять еволюційний характер, і називаються еволюційними. Перш за все, вони визначаються змінами неформальних норм. Зміни неформальних норм в суспільстві з тих чи інших причин призводять до того, що ці норми, міняючись в часі вкрай повільно, також повільно змінюють і інституціональну структуру суспільства. Такому типу

еволюційного розвитку характерний феномен залежності від шляху розвитку. Другий вид інституціональних змін – це так званий імпорт інститутів. Імпорт інститутів – це перенесення інститутів, існуючих в якійсь іншій економічній системі, і їх проектування на дану систему шляхом прямих законодавчих дій, тобто імпорт інститутів – це, перш за все, імпорт формальних інститутів, ті зміни, які можуть бути обумовлені законодавчо і законодавчо ж можна забезпечити системою стимулів для проходження цих інститутів. З одного боку, імпорт інститутів в деяких випадках, якщо ми говоримо про необхідність створення якогось інституту в суспільстві, є більш виграним у тому сенсі, що може бути здійснений достатньо швидко. З іншого боку, як правило, привнесені ззовні інститути вступають у суперечність з існуючими.

Проведені в Україні на початку ХХ ст. перетворення можна кваліфікувати як варіант запізнених перетворень, пов’язаних з переведенням господарської системи з однієї моделі розвитку, де центральними були механізми державного регулювання, на іншу, відмінну за своїм внутрішнім характером, засновану на механізмах ринкової самоорганізації. У нашому дослідженні під управлінням інституціональними перетвореннями розуміються дії держави по вдосконаленню інституціональної структури та її окремих інститутів шляхом зміни інституціональних обмежень (“правил гри”, норм економічної поведінки), що накладаються державою на господарюючі суб’єкти у сфері агробізнесу за допомогою прийняття різних правових норм при переході від командно-адміністративної економіки до ринкової моделі господарювання.

Сучасна вітчизняна економіка фрагментарна і охоплює неповний набір основних інститутів, зовсім слабо розвинені інститути: приватної власності на землю і надра, їхній ринковий оборот, фондовий ринок, ринкові санкції за неефективність – банкрутство. Не до кінця законодавчо закріплений ряд аспектів економічної діяльності, наявні ринкові інститути недостатньо розвинені. Перш за все це стосується фундаментальних інститутів: реалізації приватної власності, незалежної судової системи, конкуренції і фінансової

системи. Такий стан відчувається в слабкості обмежених економічних інститутів держави та в її нездатності впливати на процес виробництва інститутів економічними агентами.

Для сучасної української ситуації характерна істотна неузгодженість формальних і неформальних економічних інститутів. Це стало закономірним наслідком здійснення трансформаційних процесів у суспільстві. Вони породжені переворотом у політичних й ідеологічних засадах громадської організації, що зумовили різку принципову зміну всього комплексу формальних норм поведінки, включаючи й економічні. Практично тільки з 1992 року починається масова трансформація неформальних інститутів. Тому в умовах України створення нової інституціональної системи почалося з революційних фундаментальних зрушень у системі формальних інститутів.

На наш погляд, для визначення перспектив інституціональних перетворень в Україні слід уточнити взаємини формальних і неформальних інститутів. Нам видається, що в рамках еволюційному розвитку інститутів нормальною і типовою є ситуація виникнення спочатку неформальних правил і норм взаємодії агентів, які поступово стають загальнопоширеними інститутами.

Список використаних джерел:

1. Дубініна М. В. Інституціонально-структурні зміни в аграрному секторі економіки України: управлінський аспект : [монографія] / М. В. Дубініна. – Миколаїв, 2013. – 344 с.
2. Dubinina M. V. Institutional Analysis of Transformations in Ukrainian Agriculture [Електронний ресурс] / M. V. Dubinina // World Applied Sciences Journal. – 2012. – Vol. 18. Special Issue of Economics. – Режим доступа : [http://www.idosi.org/wasj/wasj18\(Economics\)2012.htm](http://www.idosi.org/wasj/wasj18(Economics)2012.htm).

M. Dubinina. An analysis of institutional and structural reforms in the agricultural sector.

Summary

The analysis of the content of the current agricultural economic legislation, scientific developments in the field of further development of agrarian relations and institutional change in agriculture of Ukraine.

Key words: institutional change, economic institutions, agriculture.

Баришевська І. В.

*Канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедра фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна
inessa.83@bk.ru*

Заволока О. О.

*магістр спеціальності 8.030501 “Облік і аудит”,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна
zavoloka.ostrovka@yandex.ua*

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ У ТОВ “ОЧАКІВСЬКИЙ РАЙАГРОХІМ” ОЧАКІВСЬКОГО РАЙОНУ

У статті внесені пропозиції щодо напрямів вдосконалення обліку земельних ресурсів, які дозволять впровадити систему контролю ефективності її використання, відобразити облік земельних ділянок в первинних документах.

Ключові слова: земельні ресурси, вдосконалення земельних ресурсів, інформаційне забезпечення.

На сьогодні в нашій державі система обліку земельних ресурсів має бути значно розширена та удосконалена, оскільки після зняття заборони на укладання договорів купівлі-продажу земельних ділянок сільськогосподарського призначення аграрними формуваннями буде значно розширено коло операцій, що проводяться з земельними ресурсами.

Проблемі відображення земельних ресурсів в бухгалтерському обліку присвячено ряд наукових праць відомих вчених з них: П.Т. Саблука, А.М. Третяка, В.М. Жука, В.М. Трегобчука, В. Дерія, В.М. Другака, І.В. Герасимука, Б.В. Мельничука, Ю.М. Осадчої, А.І. Крупки, Ю.С. та ін. Але, облікове визначення землі і відображення їх в первинних документах в аграрних підприємствах вимагають більш детального дослідження.

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби” [1], кожна окрема земельна ділянка – основний засіб виробництва. Оскільки земельні ділянки є об’єктами нерухомості, тому право на їх власність підлягає державній реєстрації, яка є обов’язковою.

Документування є одним із важливих елементів методу бухгалтерського обліку, що забезпечує достовірність і інформаційну базу відображених господарських операцій. Тому дослідивши стан обліку на підприємстві ТОВ “Очаківський райагрохім” нами розглянуто первинну документацію обліку земельних ділянок. Проте більшість цих форм є досить недосконалими, а по деяким господарським операціям з земельними ділянками, взагалі відсутні форми документів. Таким чином, нами представлено напрями вдосконалення первинних документів з обліку земельних ділянок (табл. 1).

Таблиця 1 Напрями вдосконалення первинних документів з обліку земельних ділянок на підприємстві ТОВ “Очаківський райагрохім” Очаківського району

Діючий первинний документ	Запропонований первинний документ	Характеристика документа
Книга обліку	Книзі обліку земельних ділянок	книгу потрібно розділити на окремі розділи (землі сільськогосподарського призначення і землі несільськогосподарського призначення); окремо слід обліковувати землі власні, у постійному користуванні та орендовані; книга повинна бути пронумерована, прошнурована і скріплена печаткою.
“Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів” (форма ОЗ-1)	“Акт приймання-передачі земельної ділянки (паю)”	відображення розкриття деталізованої інформації щодо конкретних характеристик окремої земельної ділянки в якому відображатимуться як характеристики самої ділянки, так і всі відомості щодо подальшої її експлуатації, а також склад комісії, що затверджує цей документ.
“Інвентарну картку обліку основних засобів” (форма № ОЗ-6)	“Інвентарні картки обліку земельних ділянок (паїв)”	відображення відомостей щодо місця розташування конкретної ділянки, її розміри, дані про поліпшення, індексацію вартості земель на певну дату, дооцінку або уцінку, коротку характеристику об’єкта, а також про причини вибуття земельної ділянки, також інвентарна картка обліку земельних ділянок (паїв) мають складатися в бухгалтерії підприємства для ділянки на кожний інвентарний номер.
“Інвентарний список основних засобів” (форма № ОЗ-9)	“Інвентарний список земельних ділянок (паїв)”	відображення відомостей щодо місця розташування конкретної ділянки, її розміри, дані про поліпшення, індексацію вартості земель на певну дату, дооцінку або уцінку (наприклад, внаслідок погіршення якісних параметрів ділянки (паю)), коротку характеристику об’єкта.

Джерело: сформовано автором з використанням літературних джерел [3]

Таким чином, вдосконаливши інформаційне забезпечення первинних документів з обліку земельних ресурсів це дозволить на підприємстві ТОВ “Очаківський райагрохім” оперативно оцінювати ефективність використання земельних ресурсів та приймати відповідні управлінські та регулюючі рішення.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”. – [Чинний від 2000-04-27] [Електронний ресурс] // Електронний ресурс – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>

2. Про затвердження типових форм первинного обліку : Наказ Міністерства України від 29.12.1995 р. № 352. Електронний ресурс – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>

I. Baryshevsky, O. Zavoloka. The directions of improvement of accounting of land resources in open company “Ochakov the rayagrokhim” the Ochakov area.

Summary

In the article the proposals on the directions of improvement of accounting of land resources, which will allow to implement the system of monitoring the efficiency of its use, to reflect the registration of land plots in the primary documents.

Key words: land resources, improving land resource information provision.

Ковальова А. О.

Слухач магістратури групи Е-719СК,

Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського

м. Миколаїв, Україна,

alenushka.olegovna@yandex.ua

Науковий керівник: Бурова Т. А.

д-р екон. наук, доцент,

Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського

м. Миколаїв, Україна

**ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ЯК ЕЛЕМЕНТ УПРАВЛІНСЬКОГО
КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**

Розглянуто значення та необхідність внутрішнього аудиту якості: вимоги, стандарти, характерні риси. Визначено методичні прийоми як сукупність способів оцінювання діяльності суб’єкта господарювання в цілому. Охарактеризовано фактори, процедури, методики та програмні продукти при організації внутрішнього аудиту якості на підприємстві.

Ключові слова: внутрішній аудит, якість, аудитор, управлінські рішення, підприємство.

В сучасному бізнесі, який характеризується конкуренцією між виробниками товарів і послуг, якість є індикатором розвитку, який може залучити й утримати споживача. Вимоги до якості на міжнародному рівні визначені стандартами ISO серії 9000, вихід яких ознаменував перехід розвитку науки в області якості на новий рівень. Стандарти встановили чіткі

вимоги до систем забезпечення якості і поклали початок сертифікації систем якості. Сучасний менеджмент якості базується на результатах досліджень і робіт Ф. Кросбі, Е. Демінга, В. Фейгенбаума, К. Ісікава, Д. Джуран, які доводять, що методи менеджменту якості допомогли передовим зарубіжним фірмам досягти лідируючих позицій на світових ринках.

Внутрішній аудит є невід’ємним елементом управлінського контролю. Міжнародні стандарти ISO серій 9000 та 14000 підкреслюють значення аудиту як інструменту керівництва організацією зі збору об’єктивних даних і підтвердження ефективного впровадження та функціонування систем менеджменту якості та екології. Згідно Міжнародного стандарту внутрішнього аудиту 610 “Використання роботи внутрішніх аудиторів”, внутрішній аудит – це діяльність з надання незалежних та об’єктивних гарантій і консультацій, спрямованих на вдосконалення діяльності організації. Це один з прийомів досягнення цілей суб’єкта діяльності, використовуючи систематизований і послідовний підхід до оцінки і підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю та корпоративного управління [1]. Тобто, управління аудитом як процесом, вимагає виконання безперервного замкнутого циклу: етап планування аудиту – етап виконання коригувальних дій – етап управління змінами.

Аудит якості має цілий ряд специфічних відмінностей. В першу чергу, доцільно здійснювати підготовку до внутрішнього аудиту з проведенням попередньої оцінки стану об’єкта аудиту. Областю поширення аудиту стає інтегрована система менеджменту. Методичними прийомами внутрішнього аудиту є сукупність способів вивчення законності, доцільності й ефективності господарських операцій для оцінювання діяльності компанії в цілому, які будуть подібні між собою, незалежно від особливостей підприємства. Тобто їхня різноманітність зумовлюється не тільки об’єктами аудиту, а й професійним рівнем і практичним досвідом працівників аудиторської служби підприємства [3]. Структура розробленої методики містить шість основних блоків, які в свою чергу вимагають виконання

певних процедур. У методику входять наступні процедури: вибір об’єкта аудиту; формування цільової групи аудиту; засвідчення компетентності аудиторської групи; проведення електронного опитування; комплексна обробка даних і аналізу. В цілому саме здатність цих прийомів і методик дозволяє повноцінно реалізувати внутрішній аудит як інструмент покращення системи менеджменту якості з урахуванням особливостей підприємства. Завершальним кроком на етапі дослідження менеджменту якості є пошук альтернативних рішень щодо їх оптимізації.

Програмного забезпечення внутрішнього аудиту якості вирішується при використанні як спеціальних аудиторських програм, так і засобами текстових редакторів типу Word, електронних таблиць типу Excel. Нормативно-довідкова інформація представлена періодичними виданнями; інформаційно-довідкові пошукові системи.

За результатами проведеного дослідження стає очевидним, що в конкурентних умовах характерною рисою внутрішнього аудиту є прийняття на себе відповідальності діяти в інтересах суб’єкта господарювання. Важливо, щоб до внутрішнього аудитора ставилися з довірою і повагою, покладаючись на порядність та об’єктивність аудитора, висновки і рекомендації якого мають надавати більшої впевненості у тому, що загальні завдання підприємства в цілому або окремого підрозділу зокрема досягаються у найбільш економічний, ефективний і результативний спосіб. Професійне судження аудитора, зрештою, вплине на думку користувачів інформації та, відповідно, на управлінські рішення, прийняті на основі не лише фінансової звітності, а й незалежної професійної думки аудитора, сформованої в узагальнюючому аудиторському документі (висновку, звіті) [4]. В цьому аспекті, наявність внутрішнього аудиту стає невід’ємною складовою системи управління підприємством в умовах швидких змін зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Використання роботи внутрішніх аудиторів : Міжнародний стандарт аудиту 610, затверджений Радою з Міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apu.com.ua/index.php?option>
2. Жадан М. І. Внутрішній аудит витрат на забезпечення якості продукції промислового підприємства / М. І. Жадан, Г. М. Кахадзе // Сталій розвиток економіки. – 2015. – № 1. – С. 68-74.
3. Матюшіна Ю. І. Формування системи внутрішнього аудиту на підприємстві / Ю. І. Матюшіна, Н. В. Сагайдак, К. С. Туржанська // Економіка і регіон. – 2015. – № 6. – С. 143-147.
4. Назарова К. О. Концептуальні питання методологічного забезпечення узагальнення та реалізації синергії внутрішнього та зовнішнього аудиту / К. О. Назарова // Бізнес Інформ. – 2015. – № 7. – С. 223-228.

A. Kovaleva. Internal audit as an element of management control of quality at the domestic enterprises.

Summary

The role and the need for internal quality audit: requirements, standards, characteristics have been considered. The methodical techniques as a combination of methods of evaluation of the entity as a whole have been determined. The factors, procedures, methods and software at arrangement of the internal quality audit at enterprise have been characterized.

Key words: internal audit, quality, auditor, managerial decisions, enterprise.

Костирко А. Г.

*Канд. екон. наук, старший викладач кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
kosturkoa@gmail.com*

Гаврилюк Р. І.,

*магістр спеціальності 8.03050901 "Облік і аудит",
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
gavrromka086@gmail.com*

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Проведено оцінку сучасного стану забезпеченості основними засобами підприємств аграрного сектору. На основі виявлених проблемних аспектів обґрунтовано пріоритетні напрями підвищення ефективності використання основних засобів аграрними підприємствами.

Ключові слова: аграрні підприємства, основні засоби, відтворення основних засобів, джерела фінансування, життєвий цикл підприємства, ефективність

Основним проблемним аспектом збільшення виробництва продуктів землеробства і тваринництва є оптимальне поєднання резервів і чинників економічного зростання на основі техніко-технологічного переозброєння та інвестиційного забезпечення аграрних підприємств. Досягти позитивних результатів в аспекті вирішення наявних проблем можливо на основі значного підвищення економічної ефективності використання основних виробничих засобів та розширення шляхів залучення інвестицій на їхнє оновлення з урахуванням економічної ефективності наявних технічних засобів і устаткування.

Сучасний стан забезпеченості аграрних підприємств основними засобами характеризується такими проблемними аспектами: кількість списаної техніки перевищує кількість придбаної більш ніж у 5 разів; скорочуються можливості власних джерел оновлення й поповнення машинно-технологічного парку у зв’язку із необхідністю покриття операційних витрат; недостатність ефективності державних програм підтримки технічного забезпечення аграрного сектору економіки; неможливість вітчизняного машинобудування у повному обсязі забезпечити потреби аграрного сектору у техніці.

За результатами дослідження визначено, що джерелами фінансування відтворення основних засобів є: власні фінансові ресурси у частині чистого прибутку і амортизаційного фонду; залучені фінансові ресурси; інвестиційні ресурси. Існуючі альтернативи відтворення основних засобів необхідно розглядати з врахуванням фінансового стану і можливостей аграрних підприємств. Питання придбання сільськогосподарської техніки фінансово-стійкими аграрними підприємствами не є проблемним. Якщо підприємство володіє достатнім обсягом фінансових ресурсів, то це спрощує процес відтворення основних засобів і дозволяє диктувати свої умови у процесі придбання сільськогосподарської техніки на ринку. Однак не кожен товаровиробник здатний придбати нову техніку. За такої ситуації можливим напрямом вирішення даного питання є організація вторинного ринку

сільськогосподарської техніки, зокрема зарубіжного виробництва, який дозволяє аграрним підприємствам купувати не нову, однак придатну техніку за більш доступною ціною.

Поряд із забезпеченістю основними засобами актуальним залишається питання ефективного їх використання аграрними підприємствами. Підвищення ефективності використання основних засобів позитивно відображається на фінансових результатах аграрних підприємств за рахунок: збільшення виробництва продукції, зниження її собівартості, поліпшення якості продукції, збільшення балансового прибутку.

В аграрній галузі виділено інтенсивні та екстенсивні напрями використання основних засобів, які повинні враховувати особливості сільськогосподарського виробництва і життєвий цикл аграрного підприємства (рис. 1).



Рисунок 1. Напрями підвищення ефективності використання основних засобів аграрних підприємств

Джерело: розроблено авторами із використанням [1]

Багаторічна практика свідчить про те, що тільки кількісне нарощування розмірів основних засобів не завжди призводить до бажаної ефективності їх використання. Подальше збільшення розмірів основних засобів повинно супроводжуватися раціоналізацією їх структури, встановленням пропорційності між всіма засобами праці, а також різними їх групами і видами.

Важливим з точки зору ефективності використання основних засобів є вдосконалення технологій виробництва продукції. Інтенсивні технології сільськогосподарського виробництва сприяють більш ефективному використанню машин, продуктивної худоби, будівель, що веде до зростання виробництва продукції і, отже, віддачі виробничих основних засобів. Поряд із зазначеними напрямками підвищення ефективності використання основних засобів не менш важливим є врахування людського чинника. Матеріальна зацікавленість працівників, в основі якої лежать форми власності на засоби виробництва, виступає в якості основного стимулу господарського ставлення працівників до машин, обладнання, продуктивної, робочого худоби та інших засобів праці.

Комплексне застосування в практиці аграрними підприємствами результатів дослідження сприятиме покращенню їх забезпеченості основними засобами, поліпшенню їх стану та складу, підвищенню економічної ефективності використання.

Список використаних джерел:

1. Ларка М. І. Резерви підвищення ефективності використання основних засобів підприємства / М. І. Ларка, Д. О. Горжій // Вісник НТУ “ХП”. – 2013. – № 22 (995). – С. 38-43.

A. Kostyrko, R. Gavrilyuk. Modern state and prospects of increase of efficiency of use of fixed assets of agricultural enterprises.

Summary

The assessment of the current state of security of fixed assets in agricultural enterprises. Based on the identified problem areas it justifies priority directions of increase of efficiency of use of fixed assets in agricultural enterprises.

Keywords: agricultural enterprises, the main means of reproduction of fixed assets, sources of financing, the life cycle of the enterprise, efficiency

Lugovaya O. I.

Assistant

of the Department of accounting and taxation,

Mykolayiv national agrarian University,

м. Nikolaev, Ukraine,

olya-lugovaya@mail.ru

ANALYSIS OF RESOURCES AND CAPABILITIES FOR STRATEGY FORMULATION

Досліджено зростаючий акцент на ролі ресурсів і здібностей як основи стратегії розвитку підприємств. Визначено, що конкурентна перевага, а не привабливість галузі є основним джерелом вищої рентабельності. Встановлено, що основою ресурсного підходу є визнання того, що підприємство повинно домагатися ретельного і глибокого розуміння своїх ресурсів і можливостей.

Ключові слова: ресурси, стратегія, глобальна конкуренція, інновації у фінансовій сфері, консолідація.

Global competition, innovations in finance, consolidation of the customer-base and the increasing influence of institutional shareholders are a few examples of changes in the contemporary market environment world-wide.

Increasing emphasis on the role of resources and capabilities as the basis for strategy is the result of two factors.

First, as company's industry environments have become more unstable so internal resources and capabilities rather than external market focus has been viewed as a securer base for formulating strategy.

Second, it has become increasingly apparent that competitive advantage rather than industry attractiveness is the primary source of superior profitability [1].

Fundamental to a resource-based approach is recognizing that a company must seek a thorough and profound understanding of its resources and capabilities. Such understanding provides a basis for:

1. Selecting a strategy that exploits a company's key strengths.
2. Developing the company's resources and capabilities.

Resource analysis is not just about deploying existing resources; it is also concerned with filling resource gaps and building capability for the future [2].

It is important to distinguish between the resources and the capabilities of

the company: resources are the productive assets owned by the company; capabilities are what the company can do.

To take a wider view of a firm’s resources it is helpful to identify three principal types of resource: tangible, intangible, and human resources.

Tangible resources are the easiest to identify and evaluate: financial resources and physical assets are identified and valued in the firm’s financial statements.

However, the primary goal of resource analysis is not to value a company’s assets, but to understand their potential for creating competitive advantage.

For many companies intangible resources remain largely invisible in financial statements.

The human resources of the firm are the expertise and effort offered by its employees.

Companies are continually seeking more effective methods to assess the performance and potential of their employees. Companies are relying less on formal qualifications and years of experience and more on attitude, motivation, learning capacity, and potential for collaboration.

Together, resources and capabilities include all the assets owned, controlled or otherwise occupied by a company that are leveraged to develop and implement a set of specific decision options (strategies).

Establishing competitive advantage through the development and deployment of resources and capabilities, rather than seeking shelter from the storm of competition, has become the primary goal for strategy [3].

For a resource or capability to establish a competitive advantage, two conditions must be present:

1. Scarcity. If a resource or capability is widely available within the industry, then it may be essential to compete, but it will not be a sufficient basis for competitive advantage.

2. Relevance. A resource or capability must be relevant to the key success factors in the market.

The profits earned from resources and capabilities depend not just on their ability to establish competitive advantage, but also on how long that advantage can be sustained.

This depends on whether resources and capabilities are durable and whether rivals can imitate the competitive advantage they offer. Resources and capabilities are imitable if they are transferable or replicable [4].

Business analysis requires consideration for the past, present, and possible future conditions of the company in question. A company’s past condition provides insights about its actual growth and the challenges it has faced. On the other hand, the present business condition indicates how the company really fares given current issues in the industry and market. The company’s possible future conditions imply how it aims to improve its performance and achieve long-term success. A three step approach to the appraisal of resources and capabilities and how these affect strategy formulation is outlined below [5].

Step 1 Identify the Key Resources and Capabilities

What factors determine why some companies in an industry are more successful than others and on what resources and capabilities are these success factors based? Value chain analysis can be used here.

Step 2 Appraising Resources and Capabilities

Resources and capabilities need to be appraised against two key criteria.

First is their importance: which resources and capabilities are most important in conferring sustainable competitive advantage?

Second, where are our strengths and weaknesses as compared with competitors?

Objectively appraising the comparative strengths and weaknesses of a company’s resources and capabilities relative to competitors is difficult.

Benchmarking allows companies, first, to make objective assessments of their capabilities relative to competitors and, second, to put into place programs to imitate other companies’ superior capabilities [6].

Putting together the two criteria – importance and relative strength – allows

to highlight a company’s key strengths and key weaknesses.

Step 3 Developing Strategy Implications

The key task is to formulate strategy to ensure that the resources are deployed to the greatest effect. Different companies within an industry have different capability profiles, this implies differentiation of strategies within the industry.

Step 3 is to develop strategy implications by exploiting key strengths, managing key weaknesses and developing response in relation to superfluous strengths.

Possibly the most difficult problem in developing capabilities is that we know little about the linkage between resources and capabilities.

The companies that demonstrate the most outstanding capabilities are not necessarily those with the greatest resource endowments. It is not the size of a company’s resource base that is the primary determinant of capability, but the firm’s ability to leverage its resources [7].

We have shifted the focus of our attention from the external to the internal environment of the company. This internal environment comprises many features of the company, but for the purposes of strategy analysis, the key issue is what the company can do. This means looking at the resources of the firm and the way resources combine to create organizational capabilities. Systematic appraisal of a company’s resources and capabilities provides the basis for formulating (or reformulating) strategy.

Bibliography:

1. C. E. Helfat and M. Lieberman, “The Birth of Capabilities: Market Entry and the Importance of Prehistory”, *Industrial and Corporate Change* 12 (2002): 725-60.
2. Grant, R.M., (1991), *The Resource-Based Theory of Competitive Advantage: Implications for Strategy Formulation*. *California Management Review*; 33, (3), pp. 114-135.
3. Jay B. Barney (1991) “Firm Resources and Sustained Competitive Advantage”, *Journal of Management*, 17(1): 99-120.
4. Jay B. Barney and Delwyn Clark (2007) *Resource-based Theory: Creating and Sustaining Competitive Advantage*. London: Oxford University Press, 2007
5. Grant, R. M. (2007). *Contemporary strategy analysis: Concepts, techniques, applications* (6th ed.). Malden: MA Wiley-Blackwell.
6. Robert C. Camp, *Benchmarking: The Search for Industry Best Practices that Lead to*

Superior Performance (Milwaukee: Quality Press, 1989)

7. G. Hamel and C. K. Prahalad, Competing for the Future (Boston: Harvard Business School Press, 1994).

O. Lugovaya. Analysis of resources and capabilities for strategy formulation.

Summary

Researched the growing emphasis on the role of resources and capabilities as the basis of strategy of development of enterprises. Determined that competitive advantage, not the attractiveness of the industry is the main source of higher profitability. It is established that the resource-based approach is the recognition that the company must achieve a thorough and deep understanding of their resources and capabilities.

Key words: resources, strategy, global competition, innovations in the financial sector, consolidation.

Мец Н. С.

*Магістр спеціальності 071 “Облік і оподаткування”,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна
nadia_mets@mail.ru*

Науковий керівник: Полторак А. С.

*канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
м. Миколаїв, Україна,
poltorak@mnaeu.edu.ua*

**ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Висвітлено поняття “платоспроможність підприємства”, описано алгоритм визначення показників платоспроможності сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: платоспроможність, ліквідність, коефіцієнт грошової платоспроможності, коефіцієнт розрахункової платоспроможності.

Розвиток світової економіки на сучасному етапі зумовлюється: поглибленням спеціалізації та децентралізації виробництва; зростанням ролі послуг в економіці; проведенням приватизації та зменшенням регулюючої ролі держави у деяких галузях, забезпеченням державою свободи підприємницької діяльності, розширенням державної підтримки бізнесу [3] та суттєво залежить від стану та діяльності сільськогосподарського підприємництва.

Платоспроможність підприємства – це здатність суб’єкта господарювання своєчасно і в повному обсязі виконувати свої фінансові зобов’язання перед кредиторами [2].

Характерною ознакою платоспроможності є наявність власних коштів та відсутність непогашеної кредиторської заборгованості. Головним завданням кожного суб’єкта господарювання є:

- можливість вчасно здійснювати платежі;
- спроможність самостійно фінансувати свою діяльність;
- здійснювати фінансове прогнозування;
- вивчати динаміку показників ліквідності на підприємстві;
- забезпечувати фінансову стійкість на підприємстві.

Щодо підвищення ефективності діяльності підприємства необхідно здійснювати “оновлену” політику, яка б передбачала собою застосування нових заходів та методів щодо ведення обліку на підприємстві та забезпечення прибутковості діяльності [4].

Істотну роль у платоспроможності підприємства, його стабільності відіграє дотримання ним принципів фінансування. Так, інвестиції з тривалими термінами окупності повинні фінансуватися за рахунок довготермінових фінансових надходжень, найбільш ризикові інвестиції (в т.ч. капіталовкладення) – за власні кошти. Стабільність платоспроможності підприємства визначають за допомогою наступних показників [1]:

– коефіцієнт грошової платоспроможності, що визначається за наступною формулою:

$$K_{гп} = \frac{ГК + КФВ}{ЗНК + ПКЗ}, \quad (1)$$

де ГК – грошові кошти;

КФВ – короткострокові фінансові вкладення;

ЗНК – залишки по непогашених кредитах;

ПКЗ – поточна кредиторська заборгованість.

Нормативне значення вище представленого показника знаходиться у діапазоні від 0,2 до 0,35.

– коефіцієнт розрахункової платоспроможності, що визначається за наступною формулою:

$$K_{rp} = \frac{ГК + КФВ + Т + Д}{ЗНК + ПКЗ}, \quad (2)$$

де Т – залишок товарних запасів;

Д – дебіторська заборгованість.

Нормативне значення показника знаходиться у діапазоні від 0,8 до 0,9.

– коефіцієнт ліквідної платоспроможності, що визначається за наступною формулою:

$$K_{лп} = \frac{\sum ПА}{\sum ФПЗ}, \quad (3)$$

де $\Sigma_{па}$ – загальна сума поточних активів;

$\Sigma_{фпз}$ – загальна сума фінансових та поточних зобов'язань.

На думку дослідників бажано, щоб цей показник перевищував одиницю.

– коефіцієнт критичної ліквідності, що визначається за наступною формулою:

$$K_{кл} = \frac{\sum ПА - З}{\sum ПЗ}, \quad (4)$$

де З – запаси;

$\Sigma_{пз}$ – загальна сума поточних зобов'язань.

В ситуації критичного становища підприємства з метою уникнення його занепаду чи банкрутства необхідно розробити план по оздоровленню економічної діяльності підприємства, так, варто проаналізувати стан ресурсів підприємства та його можливості на майбутнє [5].

Таким чином, проаналізувавши економічну сутність платоспроможності сільськогосподарського підприємства, з'ясовано, що для кожного підприємства важливо мати в своєму розпорядженні достатній рівень ліквідних активів, що дозволить своєчасно погашати зобов'язання, а також підтримувати стабільне та ефективне функціонування підприємства.

Так, підприємства повинні обирати ефективні методи та заходи щодо ведення обліку розрахунків та надходжень своїх коштів, які в майбутньому принесуть йому прибутки та забезпечать поточну і перспективну платоспроможність.

Список використаних джерел:

1. Бессонова Н. Ю. Фінансовий аналіз : навч. посіб. для студ. / Н. Ю. Бессонова. – Саратов : изд-во Саратов. Ін-ту РГТЕУ, – 2010. – 328 с.
2. Економічна енциклопедія : у 3-х томах / редкол.: В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2000. – 328 с.
3. Економічний аналіз : навч. посіб. / за ред. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП “Рута”, 2003. – 154 с.
4. Котляр М. Л. Платоспроможність та ліквідність в системі оцінки фінансової стійкості підприємства // Економічний простір. – 2008. – № 11. – С. 23-29.
5. Токунова А. Факторинг та система матеріально-технічного постачання / А. Токунова // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – С. 5-7.

N. Mets. Economic essence solvency agricultural enterprises.

Summary

Highlights the concept of “solvency” algorithm described determination of the solvency of agricultural enterprises.

Keywords: solvency, liquidity, solvency ratio of money, estimated solvency ratio.

Мирончук З. П.

*Канд. екон. наук, доцент доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет,
м. Дубляни, Україна,
zoriana-gyluk@mail.ru*

Андрушко Р. П.

*канд. екон. наук, доцент доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет,
м. Дубляни, Україна,
mikolapan@mail.ru*

Лиса О.В.

*канд. техн. наук, доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет
м. Дубляни, Україна
imidyk@mail.ru*

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В даній статті розглядаються фактори що впливають на формування облікової політики. Створення облікової політики на підприємстві – трудомісткий та

відповідальний процес. Це вимагає більш зваженого підходу до її розробки. Запропоновано етапи ефективного формування облікової політики

Ключові слова: облікова політика, бухгалтерський облік, елементи, наказ, нормативні документи.

Становлення та розвиток соціально- орієнтованої ринкової економіки в нашій країні неможливий без належної організації бухгалтерського обліку. Одним з найважливіших питань організації бухгалтерського обліку на кожному підприємстві є формування облікової політики.

На формування облікової політики на підприємстві впливає ряд факторів: форма власності (зобов’язання складати звітність та вести бухгалтерський облік до вимог міжнародних стандартів); вид діяльності (мають бути висвітленні тільки ті елементи облікової політики, які відповідають певному підприємству); організаційна структура управління (наявність консолідованої фінансової звітності); масштаби діяльності, наявність дочірніх підприємств та відособлених підрозділів; форми розрахунків з покупцями та постачальниками (впливають на величину прибутку); система оподаткування; автоматизована система (впливає на форму ведення обліку) [1].

Аналіз практики формування та застосування облікової політики на підприємствах дозволив встановити нам, що сьогодні процесу її формування приділяється недостатня увага як з сторони працівників обліково-фінансових служб, так і з сторони власників та адміністрації підприємства. Тому, в останній час питання документального оформлення облікової політики на підприємстві набули актуального значення.

Для того, щоб підприємства ефективно використовували облікову політику в своїй діяльності необхідно внести корективи в нормативно-правову базу: узгодити вимоги окремих нормативних документів; докладніше розкрити в нормативних документах сутність, особливості застосування, переваги та недоліки окремих елементів облікової політики; приділяти значну увагу використанню автоматизованого обліку, графікам документообігу, посадовим інструкціям; встановити жорсткі вимоги до змісту, порядку

складання та затвердження, строків і порядку внесення змін до Наказу про облікову політику.

Створення облікової політики на підприємстві – трудомісткий та відповідальний процес, оскільки підприємство не один рік працюватиме і відображатиме свої активи і зобов’язання згідно з розробленою ним обліковою політикою. Це вимагає більш зваженого підходу до її розробки. Однак, сьогодні дедалі частіше спостерігається формальний підхід, що зводиться до складання фінансової звітності відповідно до загальних вимог ПСБО та зовнішніх користувачів. На таку ситуацію впливають як відсутність достатнього практичного досвіду управління в ринкових умовах, так і недостатнє законодавче врегулювання цього питання [3].

Підприємством може бути визначений один із двох варіантів складання облікової політики:

- відобразити окремі питання по кожному податку, який сплачується підприємством, у відповідних розділах єдиного наказу про облікову податкову політику;
- скласти для кожного податку свою окрему облікову політику і затвердити їх як додатки до наказу про облікову політику для цілей оподаткування.

На нашу думку, до основних проблем які виникають при формуванні облікової політики підприємства в Україні, можна віднести:

- чинне бухгалтерське та податкове законодавство, на якому ґрунтується принципи, прийоми та методи бухгалтерського обліку, недосконале в багатьох питаннях;
- при формуванні облікової політики підприємства керівниками та бухгалтерами присутній фактор ризику, оскільки рішення приймається під дією суб’єктивного судження;
- неможливість через механізм облікової політики підприємства вирішувати питання, які безпосередньо не входять до їх компетенції та врегульовані нормативними документами.

Більш того, облікова політика є важливим і невід’ємним елементом системи внутрішнього контролю підприємства за підготовкою фінансової та податкової звітності, без здійснення якого не вдасться створити ефективний бізнес.

Ми вважаємо, що для кожного підприємства слід виділити три складові частини Наказу про облікову політику, а саме:

- 1) методологічну, що містить положення, які регулюють методологію ведення бухгалтерського обліку;
- 2) методичну, що повинна складатися із методів ведення бухгалтерського обліку, які описують порядок відображення фінансово – господарських операцій;
- 3) організаційну, яка описує організацію системи бухгалтерського обліку.

Також важливою проблемою є відсутність єдиного нормативного документу стосовно облікової політики підприємства. Так, окремі питання облікової політики регулюються Законом України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” [2], Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 6 “Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах”, Листом Міністерства фінансів України “Про облікову політику”. Враховуючи політику України щодо вдосконалення методології та організації обліку підприємств, доцільним було б затвердження окремого Положення (стандарту) бухгалтерського обліку “Облікова політика підприємств”.

Для того, щоб облікова політика була ефективною, процесу її визначення має передувати такі етапи: аналіз досягнутого фінансового стану організації; формулювання її основних тактичних цілей; аналіз змін у нормативно-законодавчій базі; виявлення основних проблемних питань у бухгалтерському обліку, що пов’язані з неврегульованістю законодавства за окремими питаннями, та розробка шляхів недопущення порушень [4].

На основі аналізу проведених досліджень можна зробити висновок про те, що на сьогодні вітчизняним підприємствам слід розробляти облікову політику, орієнтовану на максимальне зближення з принциповими положеннями міжнародних стандартів та фінансової звітності. При цьому необхідно враховувати специфіку ведення господарської діяльності підприємства та застосовувати системний підхід.

Отже, облікова політика є важливим інструментом організації бухгалтерського обліку і фінансової звітності на підприємстві. Тому необхідним є попередньо проаналізувати комбінації можливих варіантів облікової політики, що дасть змогу підприємству ефективно здійснювати свою господарську діяльність. Формування облікової політики – складний процес, що вимагає від керівника наявності організаційних, технічних, кадрових можливостей; адже цей процес не закінчується після затвердження наказу про облікову політику, а продовжується до моменту припинення діяльності самого підприємства.

Список використаних джерел:

1. Бойчук Т. Формування облікової політики підприємства: мета, побудова та сфера застосування / Бойчук Т. // Економічний аналіз. – 2010 р. – Вип. 6. – С. 36-38.
2. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
3. Васільєва Л. М. Принципи формування облікової політики / Л. М. Васільєва, Н. В. Бондарчук, Г. Є. Павлова // Інноваційна економіка: Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2013. – № 2. – С. 322-324.
4. Рожелюк В. М. Шляхи вирішення проблем формування облікової політики підприємства / В. М. Рожелюк // Інноваційна економіка. – 2009. – № 3 – С. 79-83.

Z. Myronchuk, R. Andrushk, O. Lysa. Prerequisites of accounting policies problems and solutions.

Summary

This article discusses factors that influence the formation of accounting policy. Creation of accounting policies for the enterprise – consuming and responsible process. This requires a balanced approach to its development. An effective formation stages of accounting policies.

Keywords: accounting policies, accounting, items, orders, regulations.

Петришин Л. П.

*Канд. екон. наук, доцент,
завідувач кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет,
м. Львів, Україна,
l.p.petrushun@mail.ru*

Цепок В. Р.

*Студент-магістр 1 року навчання
Львівський національний аграрний університет,
м. Львів, Україна,
valya.tsepok@yandex.ru*

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ

У статті узагальнено підходи до сутності, змісту та особливостей обліку людського капіталу. Запропоновано авторське визначення людського капіталу. Розглянуто і систематизовано методи оцінки витрат на людський капітал. Розроблено систему внутрішньої звітності підприємства для відображення витрат, а також доопрацьовано Примітки до річної фінансової звітності у вигляді нового розділу 16 “Витрати на людський капітал”.

Ключові слова: людський капітал, оцінка людського капіталу, нематеріальні активи, витрати на людський капітал, звітність.

Перспективи розвитку світової економіки у ХХІ столітті визначаються характером переходу країн до нового етапу розвитку продуктивних сил: від індустріального до постіндустріального. Людський фактор в постіндустріальному суспільстві набуває першочергового значення. Тому виникає необхідність у розкритті категорії “людський капітал” і потреба у розробці інструментарію інформаційного забезпечення щодо стану, тенденцій розвитку та збереження, що може формуватися системою бухгалтерського обліку.

Виділяють два підходи до трактування сутності капіталу. Перший вказує на те, що людина з її природними якостями не може бути капіталом, бо сама здатність людини до праці та її знання є його складовою. Це твердження переважно підтримують прихильники теорії трьох факторів виробництва (А. Маршалл, Дж. Мілль, Ф. Ліст та ін.) [2, с. 196], за якої капітал як категорія не передбачає входження самої людини в цю категорію. Але набуті здібності людини, які вона реалізує через працю, ці дослідники, як і Г. Беккер, відносять

до категорії капіталу [1, с. 37].

Другий підхід свідчить, що сама людина з її природженими якостями належить до капіталу, цим самим розширюючи це поняття. Прихильниками такого підходу є Л. Вальрас, І. Фішер та ін. Дотримуючись ідей прагматизму, І.Фішер стверджував, що капіталом є все те, що може приносити дохід, а тому людина входить до складу капіталу [3, с. 12].

Опираючись на праці видатних дослідників і вчених, пропонуємо власне визначення терміну “людський капітал” – це сукупність індивідуальних та набутих розумових, фізичних, психологічних, суспільних здібностей і якостей людини, витрати на отримання яких, як очікується, в майбутньому призведуть до збільшення економічних вигод самої людини, підприємства і держави.

Носієм людського капіталу є індивідуально окремих працівник, капітал якого є невід’ємним від нього і може бути використаний через його практичну діяльність. Підприємці витрачають певні свої ресурси чи несуть зобов’язання при придбанні технічних чи наукових знань. На сучасному етапі витрати пов’язані з персоналом визнають витратами періоду, згідно міжнародних стандартів фінансової звітності і національних стандартів бухгалтерського обліку.

Аналітичний облік витрат радимо вести за вказаною класифікацією і на відповідних рахунках у Плані рахунків бухгалтерського обліку: 39 “Витрати майбутніх періодів”, 65 “Розрахунки за страхуванням”, 66 “Розрахунки за виплатами працівникам”, 94 “Інші витрати операційної діяльності” і деталізувати їх за наступними напрямками:

- 1) xxx.1 “Витрати на формування людського капіталу”;
- 2) xxx.2 “Витрати на використання людського капіталу”;
- 3) xxx.3 “Витрати на відтворення людського капіталу”.

Здійснювати розробку первинних документів слід в розрізі складових людського капіталу, що забезпечить відображення в них інформації, яку потребує облік.

Найбільш доцільними формами звітності для забезпечення можливості виділення з облікових даних узагальненої інформації про людський капітал за певними параметрами, що характеризуватиме процес формування і функціонування потоків людського капіталу у діяльності підприємства є Журнал реєстрації витрат на людський капітал і Відомість витрат на людський капітал.

Журнал реєстрації витрат на людський капітал – внутрішній документ підприємства, який бухгалтер вестиме щоквартально. Тут відображатиметься інформація про здійснену операцію, що закріплюватиметься відповідним документом. Це можуть бути Табелі обліку робочого часу, Платіжні відомості, чеки, Договори, Рахунки-фактури тощо. В кінці року дані з Журналу реєстрації узагальнюючим підсумком по кожній статті витрат пропонуємо заносити у Відомість витрат на людський капітал в кінці року.

У результаті працівники апарату управління зможуть відстежувати процес формування сум кожного виду витрат людського капіталу і узагальнити підсумки діяльності підприємства. Однією з переваг запропонованої нами концепції обліково-аналітичного забезпечення процесу управління витратами на людський капітал є те, що підприємства за бажанням керівництва, можуть використовувати її вже на поточному етапі, ще до офіційного запровадження, при цьому ефективність її залишатиметься незмінною. Суть полягає в її інтеграції в управлінський облік замість фінансового, зважаючи на відсутність обов’язкової регламентації першого.

Розроблені форми документів мають бути затверджені внутрішніми розпорядчими документами підприємства.

У разі ж запровадження запропонованої концепції на офіційному рівні, тобто включення підсистеми обліку витрат на людський капітал у фінансовий облік, ці витрати, крім відображення на рахунках обліку, у синтетичних і аналітичних реєстрах, слід включити також у фінансову звітність. Вважаємо, що дані про людський капітал належить відображати у формі № 5 “Примітки до річної фінансової звітності” з виділенням окремого

розділу Витрати на людський капітал” для відображення деталізованої інформації про зазначену категорію витрат.

У Примітках до річної фінансової звітності пропонуємо виділити додатковий розділ “Витрати на людський капітал”. На нашу думку, доцільно буде помістити його після розділу 15 “Фінансові результати від первісного визнання та реалізації сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів”. Таке представлення інформації про витрати на людський капітал у фінансовій звітності підприємств є повністю достатнім для розкриття інформації про зазначені витрати суб’єкта господарювання для потреб зовнішніх користувачів.

Проведений аналіз стану людського капіталу свідчить, що існує необхідність на законодавчому рівні встановити чітку позицію щодо визначення термінології людського капіталу і методології обліку його витрат на підприємствах. Розглянуте передбачає внесення змін до існуючого Плану рахунків бухгалтерського обліку, а також затвердження нових типових форм документів для відображення обліку витрат на людський капітал. Це забезпечуватиме надання обліковою системою інформації про людину, її діяльність і витрати на утримання цієї діяльності.

Список використаних джерел:

1. Becker G. Human Capital and the Rise and Fall of Families / G. Becker, N. Tomes // Journal of Labor Economics. – 1986. – V. 4. – № 1 – P. 34–39.
2. Грейсон Дж. К. Американский менеджмент на пороге XXI века: пер. с англ. / Дж. К. Грейсон, К. О’Делл. – М. : Экономика, 1991. – 319 с.
3. Прошак Г. В. Людський капітал в умовах формування національної економіки України : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.01 / Г. В. Прошак. – Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. – Л., 2008. – 20 с.

L. Petryshyn, V. Tsepok. Accounting-analytic support of management of labor capital cost.

Summary

The article consolidates approaches to the essence, content and peculiarities of human capital accounting. The authors propose their own definition of human capital. The research reveals and systemizes methods of estimation of human capital cost. The work presents a developed system of internal reporting of an enterprise to reflect expenses, as well as gives improved Notes to annual financial reporting in the form of new chapter 16 “Cost of human capital”.

Key words: human capital, estimation of human capital, fictitious assets, cost of human capital, reporting

Потривасєва Н. В.

*Д-р екон. наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
potrivaeva@mnaeu.edu.ua*

Агєєнко І. В.,

*аспірант І року навчання,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна
inga_pelipkanich@mail.ru*

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ

Досліджено проблеми управління матеріально-виробничими запасами в сучасних умовах господарювання. Запропоновано напрямки удосконалення ефективного використання запасів в процесі виробництва із застосуванням сучасних технологій планування, обліку та прийняття управлінських рішень.

Ключові слова: матеріально-виробничі запаси, виробництво, продукція, управління, система “Кайдзен”, система “Точно в термін”.

З метою динамічного розвитку в сучасних умовах господарювання суб’єкти підприємницької діяльності повинні виробляти конкурентоспроможну продукцію, задля чого необхідно безперервно покращувати її якісні характеристики, поліпшувати організацію, технології виробництва і методи управління. Таке вдосконалення повинне застосовуватися на всіх стадіях життєвого циклу продукції. В свою чергу, впровадження інновацій у виробництві та організації бізнесу дозволяє зменшити відходи виробництва, час простоїв, спростити технології виробництва, підвищити якість виробу, що вплине на задоволення попиту бізнес-партнерів. Ефективна реалізація вище означеної концепції бізнесу можлива тільки якщо у керівництва компанії є точна інформація про витрати, яка дозволить прийняти обґрунтовані рішення як на оперативному, так і на стратегічному рівні. Тому системи обліку витрат і управління собівартістю підприємства повинні забезпечити досягнення таких цілей: точне визначення вартості витрачених виробничих ресурсів та економічної ефективності всіх технологічних операцій, організація аналітичної роботи і впровадження заходів, що сприяють поліпшенню діяльності. У цьому ланцюжку виробничі

запаси представляють матеріальну основу виробничих ресурсів підприємства. Політика управління матеріальними запасами має ґрунтуватися на визначенні їх мінімального обсягу і структури, достатніх для забезпечення безперебійної та ефективної виробничої діяльності [4].

Класичні системи обліку “директ-костинг” і “стандарт-костинг” зарекомендували себе як інструменти контролю, направлені на регулювання прямих витрат виробництва [1, 3]. Однак, на нашу думку, вони орієнтовані на оперативний рівень управління бізнесом, в той час як фундамент конкурентоспроможності закладається на рівні стратегічному. Тому в останні роки в середовищі західних (а зараз і вітчизняних) менеджерів пропонується переглянути усталені підходи, які не повністю відповідають вимогам жорсткої конкурентного середовища. Традиційні інструменти управління витратами повинні доповнити прогресивні методи цільового стратегічного управління витратами, одним з яких є система Масаакі Імаї “Кайдзен”. Стосовно до процесу управління та культури підприємства, ця система традиційно означає процес безперервного і поступового вдосконалення, який стає можливим завдяки активній участі всіх працівників підприємства в тому, що воно робить, і в тому, як воно це робить [2]. Основним принципом системи “Кайдзен” є впровадження навіть малих удосконалень за всіма напрямками на кожному робочому місці тощо. Ця філософія усуває організаційні бар’єри, дозволяючи звичайним працівникам впливати на спосіб виконання їх роботи, досягнення таких конкретних цілей: усунення втрат часу, грошей, матеріалів, зусиль; підвищення якості товарів, послуг, взаємовідносин; оптимізація витрат на впровадження інновацій, організацію виробництва, укомплектування запасами тощо.

Система управління витратами “Кайдзен” сприяє організованому і цілеспрямованому здійсненню політики зниження собівартості і витрат на стадії виробництва, раціонального інвестування грошових коштів, координування дій безлічі людей, залучених у виробничий процес, і досягненню поставлених цілей шляхом об’єднання спільних зусиль.

Найвідомішим різновидом системи “Кайдзен”, який завоював весь світ, стала система поставок “Точно в термін”, розроблена в Японії в 1970-х роках і вперше впроваджена на підприємствах компанії “Тойота” [2]. Поширена думка, що система “Точно в термін” – це просто відповідне планування виробництва, результатом якого є мінімальний рівень незавершеного виробництва і матеріальних запасів, а наявність великих запасів розглядається як негативне явище. Такий підхід передбачає відмову від більшої частини резервного запасу, а також часте розміщення невеликих замовлень на поставку сировини і матеріалів. Отже, менші обсяги запасів не потребують значних складських площ і обладнання, сприяючи, тим самим, зниженню витрат. Таким чином, вдосконалення економічних методів управління обсягом та структурою оборотних засобів, що забезпечують ефективне функціонування підприємства, вироблення стратегії і тактики беззбиткового управління запасами в сформованих економічних умовах є пріоритетними напрямками ефективного використання якісної облікової управлінської інформації під час заготівлі, заощадження і раціонального використання матеріальних ресурсів. Пріоритетне місце при цьому займають сучасні прогресивні системи, такі як “Кайдзен” та “Точно в термін”.

Підсумовуючи вищевикладене потрібно відзначити, що запаси являють собою один з найважливіших факторів забезпечення сталості та безперервності діяльності підприємства, відтворення для отримання максимально можливого прибутку. Стан та ефективність використання виробничих запасів, як переважаючої частини оборотного капіталу, є однією з основних умов успішної діяльності підприємства, розвитку й реалізації його конкурентних переваг.

Список використаних джерел:

1. Давидович І. Є. Контролінг: навч. посібник / І. Є. Давидович. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 552 с.
2. Качалай В. В. Кайдзен-костинг: досвід і перспективи впровадження на промислових підприємствах України / В. В. Качалай // Бізнес Інформ. – 2013. – № 8. – С. 273-277.

3. Козаченко Г. В. Удосконалення класифікації витрат підприємства / Г. В. Козаченко, Ю. С. Погорелов // Вісник економічної науки України. – 2008. – № 2. – С. 81-85.

4. Кулаковська І. В. Підвищення ефективності прийняття рішень для моделі управління запасами в умовах невизначеності / І. В. Кулаковська // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу “Києво-Могилянська академія”]. Серія : Комп’ютерні технології. – 2015. – Т. 266, Вип. 254. – С. 42–48.

5. Мокляк М. В. Маркетингові аспекти управління запасами підприємства / М. В. Мокляк, В. Ю. Чорномурова, А. Г. Сергієнко // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. – 2016. – Т. 21, Вип. 3. – С. 63-66.

N. Potrivaeva, I. Ageenko. Modern technology inventory management.

Summary

The problems of management of material and production stocks in the current business environment. Suggested ways of improving the efficient use of inventory in the production process using modern technologies, planning, management accounting and managerial decision-making.

Key words: inventory, manufacturing, production, management, the system of “Kaizen”, “just in time”.

Сирцева С. В.

*Канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
sirochek7@mail.ru*

Чебан Ю. Ю.

*Канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
uheban@mail.ru*

**ДОЦІЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ТА ПОРЯДОК ОБЛІКУ
АМОРТИЗАЦІЙНОГО ФОНДУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВАХ**

Обґрунтовано доцільність формування та порядок обліку акумулювання коштів амортизаційного фонду на окремому субрахунку, джерелом грошового наповнення якого є виручка від реалізованої (товарів, робіт, послуг). Представлено нормативний документ, який регламентуватиме методику формування амортизаційного фонду на підприємстві. Запропоновано структуру облікового регістру, що має бути застосована для розрахунку амортизаційного фонду.

Ключові слова: амортизаційний фонд, бухгалтерський облік, сільськогосподарські підприємства, амортизація, основні засоби.

Сьогодні в країні склалася ситуація, коли основні засоби багатьох сільськогосподарських підприємств не оновлюється десятиліттями, що, в свою чергу, може призвести до техногенної катастрофи. У зв'язку з цим, актуальною є проблема відновлення, поповнення і цілеспрямованого використання та обліку амортизаційного фонду на підприємстві.

Амортизаційний фонд – це особливий резерв, призначення якого полягає у відтворенні основного капіталу. Він є фінансовим ресурсом для капітальних вкладень. В межах діючої методики бухгалтерського обліку необоротних активів відображення процесу формування та використання амортизаційного фонду методом подвійного запису стає неможливим. Для цього більш доцільним є відкриття несистемного (збалансованого) контрольно-меморіального рахунку “Амортизаційний фонд”. Формування амортизаційного фонду і відображення його в динаміці в системі рахунків бухгалтерського обліку відображає намір керівництва підприємства зберегти його цільовий характер. На підставі проведених досліджень, можна сформувані нормативний документ, який регламентуватиме методику формування амортизаційного фонду – “Методичні рекомендації щодо формування амортизаційного фонду”. Даний документ має такі розділи (рис. 1).

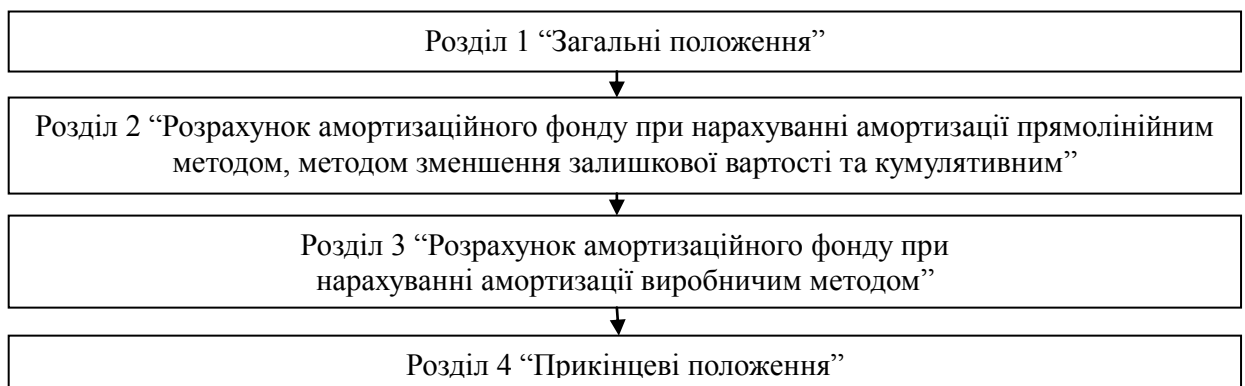


Рисунок 1. Структура документа “Методичні рекомендації щодо формування амортизаційного фонду”

Джерело: [1]

Обліковувати вказаний фонд необхідно використовуючи модель кругообігу капіталу, за якої кошти, отримані як виручка, покривають здійснені витрати, серед яких – поточні зобов’язання перед постачальниками,

за виплатами працівникам, за податками, за соціальним страхуванням тощо, але також і містять суму амортизаційних відрахувань, закладену у собівартість виробленої продукції. Отже, амортизаційний фонд слід вважати грошовим резервом, кошти якого акумулюють у момент зарахування виручки на поточний рахунок [2].

Для розрахунку амортизаційного фонду необхідно оцінити структуру фінансування відтворювального процесу основних засобів. При цьому, необхідно вказати, за рахунок яких джерел відбулося збільшення основних засобів (касовий метод): коштів амортизаційного фонду; погашеної кредиторської заборгованості; довгострокових і короткострокових кредитів та позик; коштів, отриманих з бюджету; інших джерел. Структура облікового регістру, що має бути застосована для розрахунку амортизаційного фонду, відображена на рис. 2.



Рисунок 2. Запропонована структура облікового регістра “Розрахунок амортизаційного фонду” за прямолінійним методом нарахування амортизації

Джерело: [2]

Саме така організація обліку амортизаційного фонду дозволить надавати точну інформацію про зберігання амортизаційних коштів та забезпечить їх спрямування виключно на оновлення майна, що амортизується.

Список використаних джерел:

1. Мороз Н. Ю. Нормативное и методическое обеспечение теории амортизационного фонда сельскохозяйственных организаций [Электронный ресурс] / Н. Ю. Мороз, М. С. Рыбьянцева // Научный журнал КубГАУ. – 2013. – № 08 (092). – Режим доступа : <http://ej.kubagro.ru/2013/08/pdf/91.pdf>.
2. Васи́лішин С. І. Напрями вдосконалення обліку амортизації основних засобів сільськогосподарських підприємств / С. І. Васи́лішин, В. Є. Тредіт // БізнесІнформ. – 2014. – № 12. – С. 383-388.

S. Syrseva, Y. Cheban. Formation and feasibility the accounting depreciation fund agrarian enterprises.

Summary

The expediency of the formation and accumulation of funds the accounting depreciation fund a separate sub-account, the source of money which is filling the revenue from sales (goods and services). Presented regulatory document that will regulate the method of formation of the depreciation fund the enterprise. The structure of the accounting records, which should be used to calculate the depreciation fund.

Key words: inking fund, accounting, farms, depreciation, fixed assets.

Скрипник М. Б.

*Магістр спеціальності 8.03050901 “Облік і аудит”,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
mskrypnyk20@ukr.net*

**КОНТРОЛЬ ВИКОРИСТАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ЯК
ОСНОВНА СКЛАДОВА ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА**

Розглянуто необхідність проведення внутрішнього контролю на підприємстві. Досліджено організаційно-правові особливості побудови амортизаційної політики. Визначено взаємозв'язок факторів, що впливають на ефективність контролю та прийняття управлінських рішень, щодо перерозподілу коштів підприємства.

Ключові слова: контроль, необоротні активи, амортизація, вибуття, переоцінка, знос, ефективність.

На сучасному етапі господарювання необхідно приділяти значну увагу обліку і контролю необоротних активів, оскільки ефективність їх

використання є одним із першочергових елементів оцінки виробничого потенціалу підприємства.

У сучасних умовах основу необоротних активів складають основні засоби і нематеріальні активи. Нематеріальними активами слід вважати ідентифіковані грошові джерела майбутніх економічних вигод, які не мають фізичної субстанції, що були придбані або визначені в рахунок внутрішніх витрат мають обмежений термін використання, ринкову оцінку, незалежно від сутності, контролюються фірмою, як результат минулих операцій або подій. У процесі формування і управління необоротними активами необхідно враховувати їх переваги і недоліки в порівнянні з оборотними активами. Зокрема до переваг можна віднести: менший ризик інфляційного зменшення та можливе збільшення ринкових цін на нерухомість швидшими темпами, ніж темпи інфляції; здатність приносити стабільний прибуток у разі несприятливої господарської діяльності щодо орендних та лізингових платежів; можливість більш інтенсивного використання в періоди підйому ринкової інфраструктури.

До недоліків слід віднести: низький рівень маневреності, неможливість швидко змінити структуру вкладених коштів; низький рівень ліквідності і неспроможність забезпечити потік платежів при погіршенні платоспроможності підприємства.

У сучасному економічному словнику контроль розуміється як складова частина управління економічними об’єктами і процесами, що полягає в спостереженні за об’єктом з метою перевірки відповідності об’єкта спостереження необхідному стану, передбаченому законами, інструкціями, іншими нормативними актами, а також планами, проектами, угодами.

З метою здійснення політики стратегічного розвитку підприємства необхідно безперервно здійснювати контроль надходження, оцінки, переоцінки та вибуття необоротних активів. Саме цю функцію і виконує контроль. Контроль за необоротними активами також обумовлюється і постійними коливаннями та нестабільністю впливу факторів зовнішнього

середовища. Вирішенню завдань із мінімізації ризиків внутрішнього контролю в управлінні та оцінці необоротних активів для визначення амортизаційної політики сприятиме створення продуктивної системи внутрішнього контролю необоротних активів. Господарська практика показує, що на підприємствах має місце і використання підходів до оцінки необоротних активів, які не завжди враховують сучасні вимоги по формуванню амортизаційної політики.

Необоротні активи є важливим елементом витрат на виробництво і основним джерелом капітальних вкладень. Для оцінки окупності вкладень контроль за використанням необоротних активів обов’язково має включати в себе облік первинної аналітичної інформації.

В процесі експлуатації та в результаті фізичного і морального старіння необоротні активи постійно втрачають свою вартість. При здійсненні контролю за нарахуванням амортизації необхідно врахувати такі організаційно-правові особливості побудови амортизаційної політики:

- об’єктом амортизації є всі основні засоби, крім землі;
- підприємство самостійно обирає спосіб нарахування амортизації на основі методів, передбачених чинним податковим законодавством;
- нарахування амортизації здійснюється протягом всього терміну корисного використання об’єкту основних засобів;

Важливим та ефективним напрямком контролю необоротних активів є переоцінка вартості основних засобів на основі здійснення пооб’єктного аналітичного контролю.

Контроль, беззаперечно, необхідний на всіх етапах підприємницької діяльності: від початку створення підприємства до здійснення кожного кроку його функціонування. Проте, особливо роль контролю зростає при виникненні кризових явищ на підприємстві. Завдяки проведенню постійного контролю можна визначити причини кризи та запропонувати основні шляхи, щодо покращення результатів діяльності підприємства. За таких умов завданням контролю стає розробка системи заходів, спрямованих на

підвищення коефіцієнтів ліквідності і виробничої віддачі необоротних активів.

З метою максимізації прибутку та рентабельного ведення господарської діяльності на підприємстві необхідним є проведення контролю за використанням необоротних активів. За його результатами формуються належні висновки щодо запроваджених методів амортизації; своєчасності та повноти обліку надходження, оцінки, переоцінки, вибуття, виявлення резервів покращення використання необоротних активів для прийняття управлінських рішень із перерозподілу використання коштів підприємства.

Контроль за використанням необоротних активів є важливим видом контролю у сфері підприємництва. Рациональне використання необоротних активів безумовно слід розглядати як резерв скорочення витрат підприємства і підвищення економічної ефективності за рахунок власних фінансових ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Ющак Ж. М. Бухгалтерський облік і контроль використання необоротних активів: теорія і методика : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” / Ж. М. Ющак. – Житомир, 2010. – 23 с.
2. Петренко Н. І. Правова основа організації політики підприємства в Україні [Електронний ресурс] / Н. І. Петренко, О. В. Філозоф // Міжнародний збірник наукових праць. – Випуск 1 (16). – Режим доступу : http://www.ztu.edu.ua/en/science/publishing/wzbirnik/econom/1_16/23.pdf

M. Skrypnyk. Monitoring the use of non-current assets as core element of enterprise policy.

Summary

Discussed the need for internal control in the company. Organizational-legal features of the amortization policy. Correlation factors that influence the effectiveness of control and decision-making regarding the redistribution of funds.

Keywords: control, non-current assets, amortization, disposal, revaluation, wearing out, efficiency.

Тишкова Т. М.

Старший преподаватель кафедры экономики торговли,
УО “Белорусский торгово-экономический университет
потребительской кооперации”,
г. Гомель, Республика Беларусь,
Tatyanahome@mail.ru

ОЦЕНКА ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

У запропонованій статті представлені сучасні підходи до оцінки фінансового стану і платоспроможності суб’єктів господарювання в Республіці Білорусь. Узагальнені показники і критерії оцінки платоспроможності суб’єктів господарювання. Наведено обмежене коло показників для аналізу ймовірності банкрутства організацій в Республіці Білорусь.

Ключові слова: фінансовий стан, платоспроможність, критерії оцінки, економічна неспроможність, банкрутство.

Современные условия хозяйствования требуют принятия гибких и квалифицированных управленческих решений, что, в свою очередь, повышает значимость объективной, полной и оперативной информации об экономическом состоянии организации.

Анализ финансового состояния и платежеспособности субъектов хозяйствования Республики Беларусь проводится в соответствии с Инструкцией о порядке расчета коэффициентов платежеспособности и проведения анализа финансового состояния и платежеспособности субъектов хозяйствования, утвержденной постановлением Министерства финансов, Министерства экономики Республики Беларусь от 27.12.2011 г. № 140/206 [2].

Постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 12.12.2011 г. № 1672 “Об определении критериев оценки платежеспособности субъектов хозяйствования” установлено, что критерием:

- признания субъекта хозяйствования платежеспособным является наличие коэффициента текущей ликвидности и (или) коэффициента обеспеченности собственными оборотными средствами на конец отчетного периода в зависимости от основного вида экономической деятельности, имеющих значения более нормативных или равные им, а также коэффициента обеспеченности обязательств активами, значение

которого менее или равно 1;

- признания субъекта хозяйствования неплатежеспособным является наличие одновременно коэффициента текущей ликвидности и коэффициента обеспеченности собственными оборотными средствами на конец отчетного периода в зависимости от основного вида экономической деятельности, имеющих значения менее нормативных, а также коэффициента обеспеченности обязательств активами, значение которого менее или равно 1;
- неплатежеспособности, приобретающей устойчивый характер, является наличие одновременно коэффициента текущей ликвидности и коэффициента обеспеченности собственными оборотными средствами на конец отчетного периода в зависимости от основного вида экономической деятельности, имеющих значения менее нормативных в течение четырех кварталов, предшествующих составлению последней бухгалтерской отчетности, и коэффициента обеспеченности обязательств активами, имеющего значение менее нормативного или равное ему;
- неплатежеспособности, имеющей устойчивый характер, является наличие хотя бы одного из следующих условий: наличие одновременно коэффициента текущей ликвидности и коэффициента обеспеченности собственными оборотными средствами на конец отчетного периода в зависимости от основного вида экономической деятельности, имеющих значения менее нормативных в течение четырех кварталов, предшествующих составлению последней бухгалтерской отчетности, и наличие на дату составления последней бухгалтерской отчетности коэффициента обеспеченности обязательств активами, имеющего значение более нормативного; либо наличие на дату составления последней бухгалтерской отчетности коэффициента обеспеченности обязательств активами, значение которого более 1

[1].

В соответствии с действующим законодательством о банкротстве организаций в Республике Беларусь для анализа вероятности их несостоятельности применяется ограниченный круг показателей:

- коэффициент текущей ликвидности;
- коэффициент обеспеченности собственными оборотными средствами;
- коэффициент обеспеченности финансовых обязательств активами [2].

По результатам расчета данных коэффициентов принимаются следующие решения:

- признании структуры бухгалтерского баланса неудовлетворительной, а организацию – не способной восстановить свою платежеспособность;
- наличии реальной возможности восстановить свою платежеспособность в ближайшее время (в течение шести месяцев с момента оценки);
- наличии реальной возможности утраты платежеспособности в ближайшее время (в течение трех месяцев с момента оценки);
- возможности (не возможности) организации выполнять свои обязательства перед кредиторами.

Применение в настоящее время методики анализа ограниченного круга показателей является не совершенным, так как эта методика основывается на двух взаимозаменяемых показателях – коэффициенте текущей ликвидности и коэффициенте обеспеченности собственными оборотными средствами. При этой методике можно объявить банкротом даже высокорентабельную организацию, если в обороте анализируемой организации высокий удельный вес заемных средств.

Список использованных источников:

1. Об определении критериев оценки платежеспособности субъектов хозяйствования: постановление Совета Министров Республики Беларусь № 1672 от 12.12.2011 (в ред. от 22.01.2016) // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс]. – Минск: ООО “ЮрСпектр”, 2016.
2. Об утверждении Инструкции о порядке расчетов коэффициентов платежеспособности и проведения анализа финансового состояния и платежеспособности

субъектов хозяйствования: постановление Министерства финансов Республики Беларусь, Министерства экономики Республики Беларусь № 140/206 от 27.12.2011 (в ред. от 22.02.2016) // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс]. – Минск: ООО “ЮрСпектр”, 2016.

T. Tsishkouskaya. Evaluation of the financial condition of business entities in the republic of Belarus.

Summary

This article presents modern approaches to the assessment of the financial condition and solvency of business entities in the Republic of Belarus. Summarized the indicators and criteria for assessing the solvency of economic entities. Given a limited number of indicators for analysis of probability of bankruptcy of organizations in the Republic of Belarus.

Keywords: financial condition, solvency, assessment criteria, insolvency, bankruptcy.

Толкачева Е. Г.

*Канд. экон. наук, доцент, зав. кафедрой банковского дела,
анализа и аудита,
Белорусский торгово-экономический университет
потребительской кооперации,
г. Гомель, Республика Беларусь
elena.tolk@mail.ru*

**СОСТОЯНИЕ, ТЕНДЕНЦИИ И ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ
ПРЕДПРИЯТИЙ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА
РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ**

У тезах розглядаються основні тенденції розвитку сільськогосподарського виробництва Республіки Білорусь, проводиться аналіз основних економічних показників та стану розрахунків підприємств сільського господарства, узагальнюються проблеми їх функціонування.

Ключові слова: обсяг виробництва, експорт, інвестиції, розрахунки, рентабельність.

Сельское хозяйство Республики Беларусь является важнейшей отраслью реального сектора экономики, обеспечивая 6,7% валового внутреннего продукта. От уровня его развития зависят продовольственная безопасность страны, обеспеченность сырьевыми ресурсами и производственная мощность предприятий пищевой промышленности, а также занятость населения.

В таблице 1 представлены основные экономические показатели развития сельского хозяйства Республики Беларусь за 2012-2015 гг.

Таблица 1 Основные экономические показатели развития сельского хозяйства Республики Беларусь за 2012-2015 гг.

Показатели	2012	2013	2014	2015
1. Удельный вес занятых в сельском хозяйстве в общей численности работающих, %	8,5	8,1	7,9	8,0
2. Удельный вес расходов консолидированного бюджета на сельское хозяйство, %	8,9	8,8	7,5	7,3
3. Численность сельскохозяйственных организаций	1530	1497	1454	1469
4. Численность сельскохозяйственных организаций	1530	1497	1454	1469
5. Численность крестьянских фермерских хозяйств	2436	2475	2482	2500
6. Номинальная среднемесячная заработная плата занятых в сельском хозяйстве, тыс. р.	2694,3	3784,7	4511,6	4845,5
6.1. К среднереспубликанскому уровню, %	73,3	74,8	74,5	72,2
7. Продукция сельского хозяйства в текущих ценах, млрд. р.	96696	105770	131204	136760
6.1. В сопоставимых ценах в % к предыдущему году	106,6	95,8	102,9	97,1
8. Экспорт сельхозпродукции и продуктов питания, млн долл. США	5083,6	5782,6	5606,4	4453,0

Продолжение таблицы 1

Показатели	2012	2013	2014	2015
8.1. В процентах ко всему экспорту	11,0	15,5	15,5	16,7
9. Удельный вес продукции растениеводства, %	46,0	46,4	48,4	45,3
10. Удельный вес продукции животноводства, %	54,0	53,6	51,6	54,7
11. Инвестиции в основной капитал в сельском хозяйстве, млрд. р.	22863,1	27280,9	20472,9	21259,6
12. Коэффициент износа на конец года	38,5	37,9	38,3	37,8
13. Общая площадь сельскохозяйственных земель, тыс. га	8817,3	8726,4	8632,3	8581,9
13.1. Удельный вес посевной площади, %	66,1	65,8	67,9	68,4
14. поголовье скота, тыс. голов	4367,0	4322,3	4363,7	4356,5

Примечание: Таблица составлена по данным Национального статистического комитета Республики Беларусь [1]

Данные таблицы 1 свидетельствуют о том, что расходы консолидированного бюджета на сельское хозяйство в 2015 г. составляли 7,3%, в 2012г. – 8,9%. В организациях сельского хозяйства занято 8,0% от общей численности работающих граждан страны, номинальная заработная плата которых составляет 72,2% от среднереспубликанского уровня. Численность сельскохозяйственных организаций в 2015 г. составляла, в том числе 61,6% государственной формы собственности и с долей участия государства.

В 2015 г. объем произведенной продукции в сопоставимых ценах по сравнению с 2014 г. сократился на 2,9%, экспорт сельскохозяйственной продукции снизился на 20,6%. Объем инвестиций в основной капитал в 2015 г. увеличился на 3,8%. Степень изношенности основных средств составляла на конец года 37,8%.

Общая площадь сельскохозяйственных земель сократилась на 50,4 тыс. га и составляла 8581,9 тыс. га, из которых удельный вес посевной площади – 68,4%. поголовье скота в 2015 г. составляло 4356,5 тыс. голов, что на 7,2 тыс. голов меньше по сравнению с 2014 г.

В 2015г. в составе произведенной продукции продукция растениеводства составляла 45,3%, в том числе зерновые культуры – 11,8%, овоще–бахчевые – 10,2% и картофель – 8,2%. Продукция животноводства составляла 54,7%, в том числе производство скота и птицы (в живом весе) – 26,0%, молоко – 25,7%, яйца – 2,6%.

По данным Национального статистического комитета уровень самообеспечения сельскохозяйственной продукцией в Республике Беларусь составлял в 2015 г. по мясу – 133,1%, молоку – 227%, яйцам – 128,7%, картофелю – 105,1%, рыбе – 13,1%, фруктам и ягодам – 55,2%, овощам и бахчевым культурам – 94,8%.

В таблице 2 содержится информация о динамике финансовых результатов и состоянии расчетов предприятий сельского хозяйства Республики Беларусь.

Из данных таблицы 2 видно, что в 2015 г. чистый убыток по отрасли составил 63,1 млрд., что связано с ростом расходов по инвестиционной и финансовой деятельности (в основном процентов за пользование банковскими кредитами). Удельный вес убыточных организаций составил 22,0% (в 2012 г. – 5,4%), их численность возросла с 181 в 2012г. до 723 в 2015. Рентабельность продаж сократилась с 14,07% до 1,1%, а рентабельность реализованной продукции с 19,6% до 1,2% соответственно.

Таблица 2 Динамика источников формирования прибыли и показателей рентабельности сельского хозяйства Республики Беларусь

Показатели	2012	2013	2014	2015
1. Чистая прибыль (убыток), млрд. р.	9527,8	3844,5	5415,6	-63,1
2. Количество убыточных организаций	181	353	356	723
3. Удельный вес убыточных организаций, %	5,4	10,6	11,0	22,0
4. Рентабельность реализованной продукции, %	19,6	4,6	7,1	1,2
5. Рентабельность продаж, %	14,7	3,9	5,9	1,1
6. Удельный вес просроченной дебиторской задолженности на конец года, %	11,9	18,9	22,0	24,9
7. Удельный вес просроченной кредиторской задолженности на конец года, %	16,9	19,4	23,0	29,2
8. Удельный вес просроченной задолженности по кредитам и займам на конец года, %	2,0	2,7	4,3	5,7

Примечание: Таблица составлена по данным Национального статистического комитета Республики Беларусь [1]

Удельный вес просроченной дебиторской задолженности на конец 2015 г. составил 24,9%, кредиторской задолженности – 29,2% и задолженности по кредитам и займам – 5,7%.

Обобщая результаты анализа состояния сельскохозяйственного производства, можно выделить следующие проблемы: снижение объемов производства и реализации сельскохозяйственной продукции в сопоставимых ценах, снижение показателей рентабельности основной текущей деятельности, рост убыточных предприятий, снижение качества дебиторской и кредиторской задолженности, сокращение государственных дотаций, рост кредитной нагрузки на бизнес, уменьшение номинальной заработной платы к среднереспубликанскому уровню.

Список использованных источников:

1. Официальный сайт Национального статистического комитета. Официальная статистика. Реальный сектор экономики. Сельское и лесное хозяйство : Электронный ресурс // Режим доступа : <http://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/realny-sector-ekonomiki/selskoe-hozyaistvo/>

E. Tolkacheva. State, trends and problems of development of agriculture of the Republic of Belarus.

Summary

In article the main tendencies of development of agricultural production of Republic of Belarus are considered, the analysis of the main economic indicators and a condition of calculations of the entities of agricultural industry is carried out, problems of their functioning are generalized.

Keywords: production output, export, investments, calculations, profitability.

СЕКЦІЯ 2 “СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ ГАРАНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ”

Вишневська О. М.
*Д-р екон. наук, професор,
декан обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
olganykk@gmail.com*

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВПЛИВ У ФОРМУВАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Проведено узагальнення впливу глобалізаційних процесів на формування економічної безпеки держави. Обумовлено загрози глобалізаційного впливу на формування безпекового середовища держави, можливості щодо упередження, нейтралізації загроз з огляду на національні інтереси. Обґрунтовано дієвість заходів у гарантуванні економічної безпеки держави з урахуванням глобалізаційних змін і тенденцій.

Ключові слова: глобалізація, економічна безпека, адаптація, нейтралізація, депресія.

Процес глобалізації істотно впливає на зміст і темпи формування нових типів відносин у сучасному суспільстві. Глобальні зміни, разом з іншими об’єктивними факторами, сприяють пошуку ефективних напрямів зменшення несприятливих наслідків, надійних методів прогнозування можливих змін з метою адаптації і подальшого розвитку держав. Створення передумов до гарантування економічної безпеки і отримання відповідних національних інтересів відображаються у рейтингу країн світу за рівнем створеного валового внутрішнього продукту (країни G7, G20). Отже, основна перевага віддається формуванню економічних пріоритетів, які переважають над соціальними та екологічними.

Позиції країн світу у геоекономічному середовищі характеризуються, у першу чергу, спроможністю національних економік забезпечити процес швидкої адаптації до зовнішніх змін і тенденцій. Саме тому орієнтація подальшого розвитку повинна бути зорієнтована на диверсифікацію

національної економіки з метою підвищення конкурентних ознак галузей, інтеграційні процеси з метою отримання відповідних переваг та гарантування економічної безпеки у довгостроковій перспективі [1].

Гарантування економічної безпеки держави пов’язане із реалізацією комплексу заходів на міждержавному і державному рівнях щодо забезпечення відповідного рівня соціальної, політичної і оборонної безпеки, охорони та цілісності території, забезпечення розвитку галузей економіки на інноваційних засадах, невразливості і незалежності національних інтересів відповідно до виникнення зовнішніх і внутрішніх загроз, в першу чергу глобалізаційних, унеможливлення військових конфліктів. Подібний підхід дозволить мінімізувати загрози та забезпечити відповідну адаптацію до глобалізаційних змін та тенденцій. Усі геоекономічні чинники у соціально-економічному розвитку країни та гарантуванні економічної безпеки, від зовнішньоекономічних до технологічних, повинні бути зорієнтовані на внутрішню природно-ресурсну основу, враховувати економічні, соціальні, культурні, екологічні, етнічні особливості з метою мінімізації ризиків і активізації переваг від геоекономічного середовища. Виникає нагальна потреба у дієвому поєднанні внутрішньої основи у розвитку галузей економіки, відповідної технологічної готовності до запровадження інновацій і адаптації до глобалізаційних тенденцій, гарантування економічної, соціальної, енергетичної, продовольчої, оборонної безпеки держави, безпеки суспільства.

Економічна безпека є складним і багатогранним поняттям, та здійснює вплив на усі сфери діяльності суспільства, залежить від потенційних можливостей системи протистояти загрозам і адаптуватися до зміни внутрішнього і зовнішнього середовища з метою забезпечення її розвитку, недопущення прояву ознак її депресивного стану. Оцінка економічної безпеки держави пов’язана із необхідністю дослідження національних економічних інтересів і загроз, забезпечення здатності держави до захисту національних економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз, а також збереження й поновлювання процесу суспільного відтворення, забезпечення

достатності оборонного потенціалу у кризових ситуаціях.

Процес адаптації до зовнішніх змін вимагає відповідних заходів на всіх рівнях управління з метою упередження загроз. Дієвість заходів з нейтралізації загроз у гарантуванні економічної безпеки має широкий спектр дії – від впливу на соціально-економічний розвиток держави, до отримання національних інтересів у розвитку виробничої, зовнішньоекономічної, інвестиційної сфер тощо.

З урахуванням значного негативного впливу глобалізаційних чинників, дієвість заходів у гарантуванні економічної безпеки держави повинна бути зосереджена на недопущенні прояву ознак депресивного стану. Упередження депресивного стану передбачає постійну адаптацію внутрішнього середовища держави до зовнішніх змін, а також системні заходи у напрямку підвищення соціально-економічного розвитку, актуалізації питання щодо інвестування галузей економіки у напрямку зростання питомої ваги валової доданої вартості, підвищення експортного потенціалу, інвестиційної привабливості галузей за підтримки та участі держави. Одним із пріоритетних чинників впливу у реалізації заходів залишається фінансове забезпечення, що передбачає створення передумов і гарантування інтересів усіх учасників, які задіяні у процесі нарощування потенціалу галузей економіки – від працівників на виробництвах, до інвесторів, що може бути запроваджене лише на державному рівні через відповідні важелі. Одним із важелів впливу є створення умов до ведення бізнесу, зниження рівня бюрократії, гарантування прав інвесторів на отримання прибутку, унеможливлення випадків шахрайств і прихованого банкрутства суб’єктів макросередовища.

Список використаних джерел:

1. Зеленов Л. А. Современная глобализация : Состояние и перспективы / Л. А. Зеленов, А. А. Владимиров, Е. И. Степанов. – М. : ЛЕНАНД, 2010. – 304 с.

O. Vyshnevskya, Globalization influence in shaping the economic security of the state.

Summary

The ground of influence of global processes is conducted on forming of economic security of country. The negative tendencies of influence of globalization on forming of safe environment, possibilities of neutralization taking into account national interests are reasonable. Directions of guaranteeing of economic security the 3 account of influence of globalization are conditioned.

Keywords: globalization, economic security, adaptation, neutralization, depression.

Баран М. О.

студент группы Ф-41,

УО "Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации",

г. Гомель, Республика Беларусь,

saserkalie@mail.ru

Сидоренко Ю. Ю.

Канд. экон. наук, старший преподаватель

кафедры банковского дела, анализа и

аудита – научный руководитель,

УО "Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации",

г. Гомель, Республика Беларусь,

ms.sidego@mail.ru

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДОВ САНАЦИИ В АНТИКРИЗИСНОМ УПРАВЛЕНИИ

У статті розглядаються можливості використання методів санації в антикризовому управлінні і поєднанні їх з застосуванням реінжинірингу і матриці стратегічного планування та аналізу.

Ключові слова: санація, матриця стратегічного планування та аналізу, реінжиніринг.

Экономическая безопасность государства базируется на производительных силах, обеспечивающих материально-вещественную основу функционирования экономики любой страны, а для социально ориентированной экономики Республики Беларусь приобретает особое значение.

Согласно данным Верховного Суда РБ общее количество дел об экономической несостоятельности, находящихся в производстве экономических судов по состоянию на 01.10.2016, составило 3093 дела, в то

время как год назад рассматривалось всего 2232 таких дела. В производстве числятся 89 дел о банкротстве таких градо- и системообразующих организаций, как ОАО “Брестский завод бытовой химии”, ОАО “Витебский комбинат шелковых тканей”, ОАО “Гомельский авторемонтный завод”, ОАО Холдинг “Могилевоблпищепром” и другие [4]. Наблюдаемая негативная тенденция говорит об ухудшении эффективности деятельности субъектов хозяйствования и необходимости поиска новых методов антикризисного управления, в качестве которых могут быть использованы отдельные процедуры санации.

В соответствии с Законом “Об экономической несостоятельности (банкротстве)”, санация – это процедура конкурсного производства, применяемая в целях обеспечения стабильной и эффективной хозяйственной деятельности, восстановления платежеспособности должника [3].

Санацию организации целесообразно проводить в три этапа [5]:

1. Анализ кризисной ситуации, а также выявление причин возникновения неплатежеспособности;

2. Разработка и реализация оперативных мер, направленных на корректировку наиболее поддающихся воздействию сфер деятельности субъекта хозяйствования. При этом основные меры для восстановления платежеспособности субъекта хозяйствования можно разделить на две группы. Во-первых это мобилизация внутренних резервов предприятия (увеличение оборачиваемости капитала, снижение величины и оптимизация структуры затрат, поиск новых рынков сбыта и др.). Во-вторых, поиск внешних источников финансирования (привлечение личных средств учредителей, займов и кредитов и т. д.).

3. Разработка и реализация мер стратегического характера, которые направлены на существенные изменения деятельности организации в долгосрочной перспективе. На данном этапе можно применить разработанную Бостонской консалтинговой группой матрицу стратегического планирования и анализа, в которой вопросы стратегического развития

компании совмещены с различными фазами жизненного цикла ее продукта.

По вертикальной оси матрицы откладывается скорость роста рынка, а по горизонтальной – относительная доля рынка, характеризующая конкурентоспособность компании, что позволяет проследить жизненный цикл продукта, на каждом этапе которого имеются свои особенности. Так, на стадии “Трудные дети” высокий деловой риск сочетается с низким финансовым риском, а денежные потоки отрицательные. На стадии “Звезда” деловой риск снижается, а денежные потоки становятся нейтральными. В этом периоде компания ориентируется на рост и рынок. Затем, наступает период максимальной прибыли и расцвета – стадия “Дойная корова”: компания доминирует в своей нише, риски снижаются до комфортного уровня, а денежные потоки становятся положительными. По мере устаревания продукта или бизнес-модели в целом наступает упадок в фазе “Неудачники”, на которой необходимо выводить из оборота товар или закрывать компанию в случае невозможности найти новые подходы и пути выхода из кризиса [1].

Одним из способов выхода организации из трудного финансового положения может быть реинжиниринг бизнес-процессов, который представляет собой фундаментальное переосмысление и радикальное перепроектирование деловых процессов для достижения резких, скачкообразных улучшений главных современных показателей деятельности компании, таких, как стоимость, качество, сервис и темпы. То есть реинжиниринг предполагает коренную перестройку деятельности предприятия, что позволяет найти новую более эффективную бизнес-модель, и в результате повысить выживаемость предприятия [2].

Любое предприятие может оказаться в сложном финансовом положении, что требует выполнения целого комплекса мер, который обеспечит выход из сложной ситуации. Эти меры необходимо направлять как на повышение эффективности использования имеющегося имущества, так и на реализацию потенциальных возможностей по оптимизации источников

финансирования, поиску путей наиболее эффективного вложения привлекаемых ресурсов.

Список использованных источников:

1. Августинчик Д. Убить нельзя реанимировать [Электронный ресурс] / Д. Августинчик // Экономическая газета. – Режим доступа : <https://neg.by/novosti/otkrytj/ubit-nelzja-reanimirovat>. – Дата доступа: 01.10.2016.
2. Баринов В. А. Реинжиниринг бизнес-процессов: сущность и методология [Электронный ресурс] / В. А. Баринов // Элитариум. – Режим доступа : <http://www.elitarium.ru/reinzhiniring-biznes-process-kompanija-sotrudniki-rukovodstvo-izmenenija/>. – Дата доступа: 05.10.2016.
3. Закон РБ “Об Экономической несостоятельности (банкротстве)” [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://kodeksy-by.com/zakon_rb_o_bankrotstve.htm. – Дата доступа - 03.10.2016.
4. Официальный сайт Верховного Суда Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://court.by>. – Дата доступа 03.10.2016.
5. Смольский, А. П. Финансовое оздоровление предприятий: порядок и способы действий – 2 / А. Смольский // Финансовый директор. – 2015. – № 8. – С. 16-23.

M. Baran, Ju. Sidorenko. Use of readjustment techniques in crisis management.

Summary

The article deals with the possibility for the use of readjustment methods in crisis management and their combination with the use of reengineering and matrix of strategic planning and analysis.

Keywords: readjustment, the matrix of strategic planning and analysis, reengineering.

Волошиновський С. В.

Магістр спеціальності 071 “Облік і оподаткування”,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна,

voloshunovskuy@gmail.com

Науковий керівник: Вишневецька О. М.

Д-р екон. наук, професор,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна,

olganykk@gmail.com

**СУТНІСТЬ, СКЛАДОВІ ТА ЗАГРОЗИ ВИРОБНИЧОЇ БЕЗПЕКИ
ДЕРЖАВИ**

Розкрито сутність, складові елементи та особливості забезпечення виробничої безпеки. Визначено загрози, які є характерними для виробничої безпеки, а також методи їх визначення. Зазначено необхідність запровадження системного підходу з метою нарощування інноваційного потенціалу, забезпечення техніко-технологічного оновлення

виробництв, зниження рівня імпортої залежності.

Ключові слова: економічна безпека, виробнича безпека, виробничо – технологічні загрози.

Економічна безпека – це стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання. Однією із головних складових економічної безпеки є виробнича безпека, дотримання якої є передумовою успішного функціонування економіки країни. Виробнича безпека – це такий рівень розвитку промислового комплексу країни, що здатний забезпечити зростання економіки та розширене її відтворення [1].

При цьому зауважимо, що стан розвитку промислового виробництва впливає не лише на рівень соціально-економічного розвитку, а й на міжнародну конкурентоспроможність держави.

Питання виробничої безпеки розглядалося багатьма вітчизняними і зарубіжними науковцями, з-поміж яких: З.С. Варналій, Б.В. Губський, М.М. Єрмошенко, А.В. Козаченко, Е.А. Олейніков, А.М. Сундук, С. Шенфілд. Праці вчених присвячено дослідженню окремих питань формування базових засад забезпечення національної та, зокрема, виробничої безпеки, розробці практичних напрямів її гарантування.

Виявлено, що з метою отримання національного доходу держави у процесі виробництва використовують чотири групи ресурсів: працю, капітал, землю та підприємницький хист. Доцільним є розширення цих складових за умови виділення в окрему групу особливостей технології виробництва продукції й організації праці [1].

На рівень виробничої безпеки здійснюють вплив наступні чинники: рівень розвитку технології; стан організації виробництва; рівень розвитку виробничої та соціальної інфраструктури; стан інформаційного забезпечення виробничих процесів; можливість доступу до необхідних ресурсів, а також доступ до них.

Конкурентний потенціал держави та її економічні позиції значною мірою залежать від дії загроз, які виникають у виробничій сфері, що, у свою чергу, визначає стан зовнішньоекономічної безпеки. Саме тому розробка і реалізація заходів щодо зниження рівня впливу загроз виробничого характеру є важливою складовою загальної стратегії економічної безпеки держави [1].

Визначено, що до виробничих загроз відносять: зниження обсягів виробництва; деформації у структурі економіки; обмеження у розвитку і впровадженні науково-технічних розробок; зношеність основних виробничих засобів; низькопродуктивні технології виробництва; недостатній рівень конкурентоспроможності продукції [2].

Врахування цих загроз при оцінці стану виробничої безпеки країни відповідно до індикативного методу відбувається через формування системи індикаторів. Індикативні показники підбирають за економічним змістом таким чином, щоб забезпечити кількісну оцінку рівня загроз безпеці у певній сфері життєдіяльності. Загрозу зниження обсягів виробництва можна оцінити за допомогою таких показників, як темпи росту ВВП (у % до попереднього року) та індексу фізичного обсягу промислового виробництва порівняно із базисним періодом його оцінки. Для оцінки загроз, пов’язаних із виробничою безпекою країни визначають індикатори та порогові значення індикаторів стану виробничої безпеки (табл. 1).

Оскільки однією із головних складових економічної безпеки є виробнича безпека, необхідним є зміцнення виробничої безпеки шляхом модернізації виробництва, посилення здатності науково-дослідних установ та підприємств створювати і впроваджувати новітні технології, інноваційної діяльності, а також сприяння впровадженню інновацій, що підвищують конкурентоспроможність держави у світовому просторі.

Таблиця 1 Індикатори та порогові значення індикаторів стану виробничої безпеки України

№ з/п	Індикатор, одиниця виміру	Порогове значення (X опт)
1	Коефіцієнт ліквідації промислових фондів, %	не менше 2,5
2	Частка у промисловому виробництві обробної промисловості, %	не менше 70
3	Частка у промисловому виробництві машинобудування, %	не менше 20
4	Матеріаломісткість промислового виробництва, грн./грн.	не більше 0,5
5	Фондомісткість промислової продукції, грн./грн.	не більше 1,15
6	Рентабельність операційної діяльності промислових підприємств, %	не менше 5
7	Індекс реального промислового виробництва, % до 1990 року	не менше 100
8	Ступінь зносу основних засобів, %	не більше 35

Джерело: сформовано автором на основі опрацьованих літературних джерел

Вагомим фактором впливу, який вимагає запровадження заходів щодо адаптації до зовнішніх змін, є світова конкуренція, що вимагає системного підходу у розвитку галузей економіки держави на інноваційних засадах. Подібний підхід дозволить забезпечити зростання продуктивності галузей економіки за рахунок техніко-технологічного оновлення, а також гарантування виробничої безпеки держави з урахуванням внутрішніх інтересів суспільства. А також буде сприяти обмеженню рівня інвестиційної залежності у забезпеченні внутрішнього ринку товарами, роботами та послугами у необхідній кількості, за відповідної якості та рівня платоспроможності населення держави.

Список використаних джерел:

1. Васенко В. Ю. Економічна безпека держави, суб’єктів господарювання та тіньова економіка: колективна монографія / Л. А. Пуш, І. П. Шульга, Н. В. Зачосова, О. М. Герасименко / за заг. ред. д.е.н., проф. Василенка В.К. – Черкаси: Вид-во ТОВ “Маклаут”. – Черкаси, 2010. – 270 с.
2. Васильчак С. В. Економічна безпека підприємства – основа економічного розвитку / С. В. Васильчак, І. Р. Мацюняк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.12. – С. 122-128.
3. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : [монографія] / Г. В. Козаченко, В. П. Понамарьов, О. М. Ляшенко. – К. : Лібра, 2003. – 180 с.

S. Voloshunovs'kuy. Essence, components and threats of the state security.

Summary

The essence, components and features to ensure production safety. Detected threats that are specific to industrial safety, as well as methods for their determination. Indicated the need to introduce a systematic approach in building innovative capacity, providing technical and technological renewal of production, reduction of import dependence.

Keywords: economic security, industrial security, industrial - technological threats.

Гуторова И. И.

*Ассистент кафедры экономики и управления,
Белорусский государственный экономический университет,
г. Минск, Беларусь,
gutorova.irina05.07@gmail.com*

**ПРОДОВОЛЬСТВЕННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ РЕСПУБЛИКИ
БЕЛАРУСЬ, КАК
СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ**

Викладено основні аспекти продовольчої безпеки Республіки Білорусь. Визначено місце і роль продовольчої безпеки в структурі економічної безпеки держави.

Ключові слова: продовольча безпека; національна безпека; економічна безпека; забезпечення продовольчої безпеки.

Поступательное развитие национальной экономики является основополагающим условием сохранения государственного суверенитета каждой страны. Глобализация мировых процессов обострила проблему национальной безопасности отдельных государств и обусловила необходимость разработки ими собственных стратегий национальной безопасности [1]. Согласно [1] составной частью национальной безопасности выступает экономическая безопасность, которая представляет собой сложную систему, важнейшими составляющими которой являются производственная, финансовая, продовольственная, энергетическая и внешнеэкономическая безопасность. В данной публикации основной аспект уделяется продовольственной безопасности, которая является одновременно самостоятельным направлением и составной частью экономической безопасности.

В научной литературе встречаются различные подходы к трактовке понятия “продовольственная безопасность”. Тем не менее, все они базируются на общем исходном принципе – стабильном обеспечении населения качественными продуктами питания в необходимом ассортименте.

Интересен тот факт, что официальное определение термина впервые было принято на Всемирном продовольственном саммите ФАО (г. Рим, Италия, 1996 г.): “Продовольственная безопасность заключается в том, что все люди в любое время имеют физический и экономический доступ к достаточному количеству безопасных и питательных продуктов питания, способных удовлетворить их диетические потребности и гастрономические предпочтения, необходимые для поддержания активного и здорового образа жизни” [2, с. 59].

Согласно [3, с. 485] для Беларуси продовольственная безопасность является не только условием сохранения суверенитета и независимости государства, но и фактором поддержания конъюнктуры национального и региональных продуктовых рынков, эффективного развития внешнеторговых продовольственных и сырьевых связей, усиление экспортной ориентации агропромышленного комплекса. В Республике Беларусь в 2004 г. была принята Концепция национальной продовольственной безопасности. Указанным документом определен минимальный критический уровень сельскохозяйственного производства, ниже которого наступает зависимость от импорта и ослабление экономической безопасности страны. В количественном выражении минимальный критический уровень сельскохозяйственного производства имеет для Республики Беларусь следующие значения: зерно – 5,5-6,0 млн. т., картофель – 6,0-6,5; овощи – 0,8 – 1,0; плоды и ягоды – 0,35-0,45; сахарная свекла – 1,3-1,5; рапс – 0,13; молоко – 4,2-4,5; мясо всех видов (живая масса) – 0,9-1,0 млн. т. [3, с. 485]. Сопоставление этих показателей с реальными объемами сельскохозяйственного производства показывает, что в республике полностью обеспечивается продовольственная безопасность с точки зрения валовых

показателей.

По данным журнала Economist, в 2014 году Республика Беларусь по уровню продовольственной безопасности заняла 47-е место (60,8 балла) из 109-ти стран, при этом в категориях “уровень доступности и потребления продуктов питания” и “наличие и достаточность продуктов питания” – 45-е, а в категории “уровень качества и безопасности продуктов питания” – 39-е место. Для сравнения: Россия в указанном рейтинге располагается на 40-й позиции, Казахстан – на 57-й, Украина заняла 52-е место, Азербайджан – 62-е.

В целях повышения эффективности сельскохозяйственного производства и сбыта сельскохозяйственной продукции и продуктов питания, повышение их конкурентоспособности, обеспечение внутреннего рынка отечественной сельскохозяйственной продукцией и продовольствием в необходимых объемах надлежащего качества принята Государственная программа развития аграрного бизнеса в Беларуси на 2016-2020 годы, которая включает 11 подпрограмм, в том числе: “Развитие растениеводства, переработки и реализации продукции растениеводства”, “Развитие селекции и семеноводства”, “Развитие животноводства, переработки и реализации продукции животноводства”, “Развитие племенного дела в животноводстве”, “Развитие рыбохозяйственной деятельности” и проч. [4]. Данная программа направлена на решение ряда задач: повышение производительности труда в сельском хозяйстве; увеличение объемов экспорта сельскохозяйственной продукции и продуктов питания; обеспечение производства прудовой и озерно-речной рыбы, а также ценных видов рыб; улучшение финансового состояния организаций, осуществляющих производство продукции сельского хозяйства и проч., что в целом будет содействовать обеспечению продовольственной безопасности в Республике Беларусь.

Список использованных источников:

1. Национальная экономика Беларуси : учебник / В. Н. Шимов [и др.]; под ред. В. Н. Шимова. – 4-е изд., перераб. и доп. – Минск: БГЭУ, 2012. – 651 с.

2. Продовольственная безопасность: национальные интересы, проблемы, тенденции, риски, перспективы / В. А. Дадалко, Е. Р. Михалко, А. В. Дадалко. – Минск: ИВЦ Минфина, 2011. – 696 с.

3. Дадалко В. А. Продовольственная безопасность: мировое сообщество, сельское хозяйство, экономическая экспансия / В. А. Дадалко, Е. Р. Михалко. – Минск: ИВЦ Минфина, 2011. – 704 с.

4. <http://www.belta.by/economics/view/utverzhdjena-gosprogramma-razvitija-agrarnogo-biznesa-v-belarusi-na-2016-2020-gody-187039-2016/>

I. Gutorova. Food security of the Republic of Belarus as component of economic security.

Summary

The main aspects of food security in the Republic of Belarus. The place and role of food safety in the structure of country economic security.

Key words: food security, national security, economic security, provision of food security.

Вишневська О. М.

Д-р екон. наук, професор,

декан обліково-фінансового факультету,

Миколаївський національний аграрний університет,

olganykk@gmail.com

Христенко О. О.,

магістр обліково-фінансового факультету

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

xristenko71@mail.ru

СУТНІСТЬ І СКЛАДОВІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ’ЄКТУ РИНКУ

Обумовлено сутність і складові економічної безпеки держави, її залежність від безпекового простору на локальному рівні, залежність від галузевих особливостей. Доведено тісний зв’язок із фінансовою, інтелектуальною та техніко-технологічною безпекою суб’єктів ринку. Виокремлено необхідність забезпечення процесу адаптації до зовнішніх та внутрішніх загроз через своєчасність та повноту прийняття відповідних управлінських рішень, володіння ситуацією.

Ключові слова: економічна безпека, безпекове середовище, зовнішні загрози, внутрішні загрози, адаптація, розвиток.

Актуальність оцінки процесів формування й гарантування економічної безпеки держави пов’язана із національними інтересами, у тому числі у геоекономічному просторі. Визначено, що термін “безпека” в перекладі з грецької мови означає “володіти ситуацією”, що дозволяє розглядати її як

такий стан суб’єкта, при якому зміни притаманних йому якостей та параметрів, внаслідок виникнення непередбачуваної ситуації, є незначними або добре контрольованими [3, с. 36].

Найважливішими факторами, що впливають на економічну безпеку на локальному рівні, є ступінь досконалості законодавчої бази, рівень оподаткування, доступ на світові ринки збуту. Наявність багаторівневої концепції економічної безпеки суб’єктів усіх рівнів надає можливість гарантувати безпекове середовище, швидку реакцію на негативні тенденції транзитивних процесів та явищ.

Сучасні процеси, що відбуваються в економіці держави, свідчать про те, що розвиток суб’єктів ринку залежить від багатьох факторів, які у сукупності формують економічну безпеку. Економічна безпека суб’єктів ринку є важливою складовою національної безпеки та визначає місце держави у світі. Економічна безпека суб’єкта є станом, здатністю протистояти небезпеці, що руйнує структуру та спроможність реалізувати визначену місію у системі суспільних відносин, та досягається шляхом врахування трьох складових: фінансової, інтелектуальної, техніко-технологічної.

Фінансова складова вважається провідною й вирішальною, оскільки за ринкових умов господарювання фінансові ресурси є одними із головних чинників розвитку будь-якої економічної системи [1, с. 122]. За таких умов актуальними для вирішення є завдання забезпечення високої ділової активності, фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, розподіл та використання фінансових ресурсів.

Інтелектуальна та кадрова складова є вагомою основою формування економічної безпеки суб’єкту ринку. Належний рівень економічної безпеки бізнесу у значній мірі залежить від складу, структури, динаміки, рівня кваліфікації, професіоналізму та інтелектуальної активності працюючих, характеризується їхньою здатністю швидко формувати і впроваджувати у практичну діяльність відповідні управлінські рішення. Досягнення інтелектуальної та кадрової безпеки суб’єкту ринку відбувається за рахунок

виявлення, прогнозування та оцінювання негативних процесів у цій сфері, характеризується розробкою превентивних (запобіжних) або активних заходів, спрямованих на їхнє попередження або усунення.

Отже, забезпечення інтелектуальної та кадрової складових економічної безпеки охоплює два взаємопов’язані напрями діяльності. Перший, зорієнтований на роботу з персоналом, підвищення ефективності діяльності усіх категорій робітників. Другий, спрямовано на збереження й розвиток інтелектуального потенціалу, тобто сукупності прав на інтелектуальну власність або на її використання (у тому числі патентів і ліцензій) та на поповнення знань і професійного досвіду працівників.

Техніко-технологічна складова характеризується певним складом техніки та технологій, які використовує в своїй роботі суб’єкт ринку з урахуванням особливостей діяльності. Продуктивність техніко-технологічного потенціалу, відповідність сучасним світовим стандартам суттєво впливають на ефективність діяльності, перспективи розвитку, а, відповідно, і на рівень його економічної безпеки [4, с. 51].

Наведені складові економічної безпеки на локальному рівні характеризують основні напрями її забезпечення, а також виокремлюють основні види ключових корпоративних ресурсів, його ринкові позиції, які потребують захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечення необхідності до адаптації.

Отже, дослідження стану економічної безпеки є актуальним з огляду на розвиток держави, галузей економіки та окремих суб’єктів ринку. Дослідження процесу формування економічної безпеки передбачає проведення оцінки стану безпеки за окремими складовими, визначення узагальнюючого показника рівня економічної безпеки, виявлення можливих загроз та обґрунтування напрямів щодо запобігання негативним внутрішнім і зовнішнім впливам.

Список використаних джерел:

1. Берлач А. І. Безпека бізнесу : [навч. посіб.] / А. І. Берлач. – К. : Університет “Україна”, 2007. – 280 с.
2. Васенко В. Ю. Економічна безпека держави, суб’єктів господарювання та тіньова економіка: колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. В. К. Василенка. – Черкаси: Вид-во ТОВ “Маклаут”, – Черкаси, 2010. – 367 с.
3. Васильчак С. В. Економічна безпека підприємства – основа економічного розвитку / С. В. Васильчак, І. Р. Мацюняк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.12. – С. 122–128.
4. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : [монографія] / Г. В. Козаченко, В. П. Понамарьов, О. М. Ляшенко. – К. : Лібра, 2003. – 354 с.
5. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства : навчальний посібник для студентів екон. спец. ден. та заоч. форм навч. / Під ред. Л. І. Донець. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2006. – 171 с.
6. Про основи національної безпеки України : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 39, ст. 351.

O. Vyshnevskia, O. Hrystenko. The essence and components of economic security market entity.

Summary

Is due to element and component of economic security, its dependence on security space at the local level, depending on the industry features. Thesis there is determined the need to ensure the process of adaptation to external and internal threats through the timeliness and completeness of appropriate management decisions ownership situation.

Keywords: economic security, the security environment, external threats, internal threats, adaptation and development.

Гавалешко К. О.

*Магістр спеціальності 071 “Облік і оподаткування”,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна
gavaleshkokarina@mail.ru*

Науковий керівник: Вишневська О. М.

*д-р екон. наук, професор, декан обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
olganykk@gmail.com*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ І ВИДИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Розглянуто фінансову безпеку держави як окрему систему, наведено її елементи та підсистеми. Проведено характеристику основних видів фінансової безпеки. Наведено групи загроз фінансової безпеки держави.

Ключові слова: фінансова безпека, система, загрози, ризики.

Сутність геополітики полягає у встановленні й організації

функціонування керованих алгоритмів у сфері контролю і панування над ресурсами країни. Геополітична безпека є складовим елементом національної безпеки. Базовою складовою національної безпеки, її фундаментом і матеріальною основою є фінансова безпека.

Вивчення теоретичних особливостей і видів фінансової безпеки держави знаходить свої відображення у працях таких науковців як: В. П. Загарій, О. В. Іващенко, В. М. Гельман, О. Савицька, В. А. Ліпкан, О. І. Барановський, Н. В. Наконечна. Віддаючи належне науковим напрацюванням недостатньо висвітленими є питання класифікації фінансової безпеки держави, що і обумовлює актуальність дослідження.

Виявлено, що фінансова безпека держави – це стан фінансів і фінансових інститутів, при якому забезпечується гарантований захист національних економічних інтересів, гармонічний та соціально спрямований розвиток національної економіки, фінансової системи та всієї сукупності фінансових відносин і процесів у державі [2, с. 124-125].

Аналізуючи фінансову безпеку як окрему систему національної безпеки держави В. П. Загарій виокремлює власні елементи, оцінка яких дає змогу визначити рівень фінансової безпеки держави. До основних з них відносять: рівень дефіциту бюджету; величина дефіциту платіжного балансу; ліквідність банківської системи; розмір валютних резервів; стійкість національної валюти та стабільність цін; ступінь доларизації національної економіки; рівень монетизації ВВП; швидкість обігу готівки; рівень розвитку вітчизняного фондового ринку; інвестиційний клімат; ступінь захищеності інтересів інвесторів; стан та розміри зовнішньої та внутрішньої заборгованості тощо [1].

Доведено, що О. Савицька розглядає фінансову безпеку як складну багаторівневу систему, яку утворюють ряд підсистем, кожна з яких має власну структуру і характер розвитку. Система фінансової безпеки держави включає: бюджетну, валютну, грошово-кредитну, боргову безпеки, безпеку страхового ринку та безпеку фондового ринку. З огляду на це, забезпечення

безпечного рівня функціонування фінансово-кредитної сфери можливе лише за умови розробки і реалізації обґрунтованої стратегії розвитку усіх сегментів вітчизняного фінансового ринку. Стратегія фінансової безпеки має бути зорієнтованою на розробку і послідовне здійснення заходів щодо закріплення і розвитку позитивних процесів і подолання негативних тенденцій у сфері фінансових відносин [4, с. 14].

Отже фінансова безпека держави – це ступінь захищеності фінансових інтересів держави, що характеризується спроможністю держави ефективно формувати та раціонально використовувати фінансові ресурси, достатні для забезпечення соціально-економічного розвитку. Як і кожна система фінансова безпека держави має свої види. На сьогодні науковцями виділено наступні з них: фізична; інформаційна та юридична. Фізична фінансова безпека є сукупністю правових норм, організаційних заходів і інженерно-технічних рішень, вкладених у захист фінансових інтересів та ресурсів суб’єкта господарювання (окремої людини, підприємства чи державної установи) від загроз злочинних протиправних дій фізичних осіб.

Інформаційна фінансова безпека держави характеризується ступенем захисту державних даних про фінансові ресурси та доступу до них в інформаційному полі, за якому спеціальні інформаційні фінансові операції, інформаційний тероризм, незаконне зняття фінансових ресурсів з рахунків за допомогою спеціальних технічних засобів та інші комп’ютерні злочини у фінансовій сфері не завдають суттєвої шкоди національним інтересам [1].

Не менш важливою на сьогодні є юридична фінансова безпека, яка характеризується наявністю дієвої законодавчої нормативно-правової бази, що забезпечує захист фінансових ресурсів суб’єктів господарювання та держави в цілому в правовому полі.

Виявлено, що нормативно-правове забезпечення фінансової безпеки повинно включати регулювання і виконання права як засобу управління стосовно сфери фінансової безпеки [3, с. 243].

Загрози фінансової безпеки можна сформувати у такі групи: загрози в

грошово-кредитній, валютно-банківській, розрахунковій, фондовій, бюджетній, інвестиційній, митно-тарифній та податковій сферах.

Отже, розуміння особливостей фінансової безпеки та розгляд її як окремої системи із детальним аналізом елементів та підсистем, дозволяє чітко розуміти сутність фінансової безпеки держави та розробляти напрями стосовно її зміцнення, що є необхідною умовою економічного розвитку держави.

Список використаних джерел:

1. Загарій В. П. Ключові характеристики фінансової безпеки як системи [Електронний ресурс] / В. П. Загарій // Ефективна економіка. – 2014. – № 3. – Режим доступу до журналу : <http://www.economy.nayka.com.ua>
2. Іващенко О. В. Фінансово-економічна безпека держави / О. В. Іващенко, В. М. Гельман // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 2(1). – С. 121-131.
3. Ліпкан В. А. Теоретико-методологічні засади управління у сфері національної безпеки України: монографія / В.А. Ліпкан. – К. : Текст, 2005. – 350 с.
4. Савицька О. Оцінка та шляхи забезпечення фінансової безпеки України [Текст] / О. Савицька // Економічний форум. – 2012. – № 3. – С. 14.

K. Gavaleshko. Theoretical characteristics and types of financial security of the state.

Summary

We consider the financial security of the state as a system are its elements and subsystems. A description of the main types of financial security. An threats of financial security state.

Keywords: financial security, system, threats, risks.

*Магістр спеціальності 8.03050901 “Облік і аудит”,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна
zavoloka.ostrovka@yandex.ua*

Науковий керівник: Бобровська Н. В.
*канд. екон. наук,
асистент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
bobrovskan@mnaeu.edu.ua*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГАРАНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Складна ситуація, що склалась в державі, зіпсована економіка нашої держави зумовили необхідність дослідження питання теоретичного визначення економічної безпеки, що останнім часом все частіше привертає увагу науковців для подальшого розвитку в країні системи економічної безпеки.

Ключові слова: держава; гарантування; економічна безпека.

Економічна безпека є основою економіки держави, яка забезпечує стабільність її функціонування у режимі розширеного відтворення й мінімального впливу зовнішніх і внутрішніх негативних факторів. Гарантування економічної безпеки держави переконливо простежується через набуття державою нової стратегічної ролі, для якої економічна безпека є основою виживання й розвитку в умовах прагнення держави інтегрувати зі своєю економікою із країнами Західної Європи.

Гарантування економічної безпеки постійно перебуває у центрі уваги науковців серед вітчизняних і зарубіжних вчених, праці яких присвячені зазначеним питанням, з-поміж них, як І.Ф. Бінько, Б.В. Губський, Б.М. Данилишин, М.М. Єрмошенко, В.О. Косевцов, А.С. Лисецький, В.І. Мунтіян, Е.А. Олейников, Г. О. Пухтаєвич, А.В. Степаненк, Л.Г. Чернюк.

Економічна безпека – це стан економіки, за якого забезпечуються захист державних інтересів, стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність до розвитку та захищеність життєво-важливих інтересів людей, суспільства, держави. Під життєво-важливими інтересами у даному контексті розуміють сукупність потреб, які забезпечують існування і прогресивний розвиток особистості, суспільства, держави [1, с. 216].

Основною метою гарантування економічної безпеки у державі є забезпечення розвитку економіки з метою створення сприятливих умов життя й розвитку суспільства, соціально-економічної і військово-політичної стабільності, збереження цілісності держави, успішного протистояння впливу внутрішніх і зовнішніх загроз. Таким чином, головним завданням економічної безпеки є забезпечення стабільного економічного зростання, запобігання інфляції та безробіття, скорочення дефіциту бюджету та державного боргу, забезпечення соціального захисту та підвищення якості життя населення тощо.

У наш час у державі склалась складна ситуація щодо, гарантування економічної безпеки. Проблема гарантування економічної безпеки країни є однією з тих проблем суспільства, які визначають необхідність існування держави. Діяльність держави із гарантування економічної безпеки здійснюється на основі єдиної державної стратегії. Державна стратегія економічної безпеки повинна здійснюватися відповідно до інтересів і пріоритетів суспільства й держави та бути спрямованою на досягнення загальних цілей державної безпеки [2].

Отже, основою підвищення ефективності економічної безпеки у цілому полягають в створенні сприятливих умов для життя і розвитку особистості, соціально-економічної стабільності суспільства, збереження цілісності держави, успішного протистояння впливу внутрішніх й зовнішніх загроз на основі достатньої забезпеченості необхідними ресурсами. Одним з пріоритетних інструментів підтримки і забезпечення економічної безпеки держави має стати економічна політика.

Таким чином, основну мету розвитку суспільства й підвищення якості життя населення, необхідно, активізувати питання гарантування економічної безпеки держави кореспондуючись саме з названою метою його соціально-економічного розвитку. Вирішення такої гострої ситуації, що склалась у нашому суспільстві щодо забезпечення економічної безпеки держави вимагає

творчого переосмислення і перероблення можливостей із гарантуванням економічної безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Пухтаєвич Г. О. Аналіз національної економіки : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / Г. О. Пухтаєвич // Київський національний економічний університет. – К., 2003. – 148 с.
2. Шлемко В.Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько // Національний інститут стратегічних досліджень – К., 1997. – 144 с.

O. Zavoloka. Theoretical features guarantee economic security.

Summary

The difficult situation prevailing in the country, spoiled our state economy necessitated the study on the theoretical definition of economic security that recently increasingly attracts the attention of scientists for further development of the country's system of economic security.

Keywords: state; guarantee; economic security.

Куліш О. А.

*Магістр спеціальності 071 “Облік і оподаткування”,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
olga.kulish58@inbox.ru*

Науковий керівник: Вишневська О. М.

*д-р екон. наук, професор,
декан обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
olganykk@gmail.com*

СУТНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Представлено сутність та складові інвестиційно-інноваційної безпеки країни, виявлено основні фактори, що зумовлюють негативні явища в економіці держави. Обґрунтовано необхідність посилення ролі безпеки, що дозволить підвищити конкурентоздатність національної економіки.

Ключові слова: інвестиційна безпека, інноваційна безпека, економічний розвиток, національна безпека, інвестування, інноваційна діяльність.

Інвестиційно-інноваційна складова займає вагоме місце в економічній безпеці країни. Інвестиційна безпека відображає здатність економіки залучати, ефективно розподіляти та використовувати фінансові ресурси, що

формується у процесі інвестування, з метою забезпечення розвитку держави. Інвестиційна безпека забезпечується за умов дотримання граничної норми інвестування, що дає змогу відтворювати науково-технічний та інтелектуальний потенціал; здійснювати розширене відтворення основного капіталу; підтримувати конкурентоспроможність економіки; гарантувати зростання ВВП на рівні завдань соціально-економічного розвитку; створювати стратегічні резерви; обмежувати депресивні явища; відновлювати природні ресурси [3, с. 52-53].

Саме інвестиції є головним і визначальним фактором економічного зростання. У макроекономічному аспекті інвестиційна діяльність є процесом побудови майбутнього економіки держави. Чим більшим є обсяг інвестицій, тим швидшим є приріст валового внутрішнього продукту. Проте залучення обсягів іноземних інвестицій повинно бути чітко регульованим з метою обмеження фактів привласнення майна, а також ресурсів, у тому числі природних копалин.

Визначено, що інвестиційна безпека – це такий рівень національних та іноземних інвестицій (за умови оптимального їх співвідношення), який здатен забезпечити довгострокову позитивну економічну динаміку при належному рівні фінансування науково-технічної сфери, створення інноваційної інфраструктури та відповідних механізмів [2, с. 314].

До основних загроз інвестиційній безпеці відносять:

- недостатнє використання можливостей виходу національних компаній на міжнародні ринки капіталу;
- недосконалість інвестиційних стратегій, що спричиняє відсутність дієвої оцінки інвестиційних ризиків;
- невідповідність інвестування галузей економіки їхнім потребам;
- обмеженість доступу до фінансових ресурсів та відсутність ефективних механізмів трансформації заощаджень населення в інвестиції [2, с. 315-316].

Забезпечення інноваційної безпеки сприяє розширенню асортименту високотехнологічних товарів на світових ринках, технологічним змінам у галузях економіки, впровадженню.

Головними загрозами інноваційній безпеці держави є низька результативність інноваційної діяльності, недостатнє фінансування, зниження кількості спеціалістів, які виконують науково-технічні роботи, використання застарілих технологій. Активізація інноваційної діяльності, стимулювання технологічних змін у виробництві, вдосконалення інституційно-правового та інформаційно-аналітичного забезпечення зумовлюють зростання позитивного впливу у формуванні безпеки.

Інвестиційно-інноваційна безпека залежить від впливу іноземного капіталу на економіку держави, вагому частину якого на сучасному етапі розвитку становлять транснаціональні компанії.

З метою забезпечення інвестиційно-інноваційної безпеки необхідно необхідно створити передумови до переходу на інвестиційно-інноваційну модель розвитку економіки, стимулювання залучення приватних інвестицій; формування стійкої та ефективної інституційної структури, що забезпечує стабільні умови виконання організаційно-управлінських функцій; до удосконалення методології розроблення, оцінювання та відбору інвестиційних та інноваційних проектів, а також визначення принципів та механізмів державного інвестування для реалізації проектів, які потребують державної фінансової підтримки; визначення пріоритетних для надання державної фінансової підтримки інвестиційних проектів, спрямованих на розвиток високотехнологічної конкурентоспроможної продукції; трансформування структури економіки країни та регіонів, зокрема, для переходу на випуск наукоємної продукції, створення надійних фінансових умов з метою забезпечення інвестування інноваційних проектів [2, с. 317].

Отже, інвестиційно-інноваційна безпека, яка відображає темпи економічного розвитку держави, є вагомою складовою національної безпеки і сприяє зміцненню геоекономічних позицій держави.

Список використаних джерел:

1. Денисенко М. П. Науково-технологічна безпека в умовах глобальної конкуренції / М. П. Денисенко, С. В. Бреус // Вісник КНУТД. – 2011. – № 6. – С. 224–228.
2. Дурицька Г. В. Інвестиційно-інноваційна безпека країни, в умовах транснаціоналізації / Г. В. Дурицька // Фінансовий простір. – 2015. – № 2 (18). – С. 314–318.
3. Степаненко А. Оцінка економічної безпеки України та її регіонів / А. Степаненко, М. Герасимов // Регіональна економіка. – 2002. – № 2. – С. 39–54.

O. Kulish. Investment and innovation security.

Summary

The essence and components of investment and innovation security, identified the main factors causing the crisis state investment and innovation in the economy. The necessity of strengthening this type of security that will increase the competitiveness of the national economy.

Key words: investment security, innovative security, economic development, national security, investment, innovation.

Лавренюк І. В.

Магістр спеціальності 071 “Облік і оподаткування”,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна,

Науковий керівник: Бобровська Н. В.,

канд. екон. наук,

асистент кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна,

bobrovskan@mnaui.edu.ua

ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУТНОСТІ І СКЛАДОВИХ БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Розкрито сутність і складові боргової безпеки країни, виявлено основні чинники, що впливають на рівень боргової безпеки країни. Досліджено заходи, які потрібно здійснювати для вирішення проблем, спричинених значним обсягом державного боргу.

Ключові слова: боргова безпека, інвестиції, інновації, держава, внутрішня заборгованість, зовнішня заборгованість.

Однією з найважливіших складових економічної безпеки держави є боргова безпека. Боргова безпека країни є досить складним та суперечливим явищем, оскільки існує багато підходів до визначення її сутності.

Боргова безпека – це такий рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування й ефективності

використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення соціально-економічних потреб, що не загрожує втратою суверенітету і руйнуванням вітчизняної фінансової системи [2].

Найбільш суттєво на рівень боргової безпеки країни впливають такі чинники: стан нормативно-правової бази, що регламентує формування державного боргу і використання запозичених коштів; загальна структура та обсяг наявних джерел запозичень, що можуть включати: види валют, умови емісії боргових зобов’язань, їх обслуговування та погашення; стабільність монетарної політики, динаміки економічного зростання; стан соціально-економічного розвитку; стійкість політичного курсу країни; перелік наявних і потенційно можливих боргових інструментів, а також фактичні пропорції між ними і можливість диверсифікації ринку державних цінних паперів; офіційний валютний курс і темпи зростання ВВП; існуюча система управління державним боргом [1].

Якісною характеристикою боргової безпеки держави є визначення боргового навантаження і рівня платоспроможності. Для оцінки цих параметрів світова практика використовує індикатори оцінки рівня боргової безпеки, з-поміж них: співвідношення обсягу державного боргу до ВВП; співвідношення обсягу державного боргу до доходів державного бюджету країни; співвідношення платежів за державним боргом до ВВП; співвідношення планових платежів з обслуговування державного боргу до експорту товарів і послуг; співвідношення платежів за державним боргом до доходів Державного бюджету країни; співвідношення запланованих платежів з обслуговування боргу до суми бюджетних доходів.

Зниження рівня боргової безпеки держави спричиняє: зростання відсоткових ставок на ринку державних запозичень, підвищення рівня оподаткування суб’єктів господарювання, зменшення виробничого споживання в наслідок падіння інвестицій, вплив із країни сукупних валютних резервів, передачу частини державної власності у власність

зарубіжних країн, зниження міжнародного престижу країни, посилення невпевненості населення у майбутнє. Таким чином, на нашу думку, рівень боргової безпеки безпосередньо позначається на рівні бюджетної, інфляційної, валютної та інвестиційної безпеки [2].

Наслідками збільшення державного боргу є: зростання інфляції високими темпами, випередження цін над виплатами заробітних плат, залежність країни від кредиторів та збільшення зобов'язань країни виконувати їх умови, девальвація національної валюти, а отже і погіршення рівня якості життя населення, зменшення його реальних доходів, значне подорожчання енергоносіїв та ін.

Отже, для вирішення проблем, спричинених значним обсягом державного боргу та його постійним збільшенням країні необхідно здійснювати наступні заходи: регулярний нагляд за основними макроекономічними показниками боргової безпеки країни, необхідно сприяти збільшенню чисельності населення та його рівня життя, заохочувати інвесторів вкладати кошти у реальний сектор економіки країни, створити привабливі умови для ведення підприємницької діяльності та збільшення рівня споживання, створити міцну правову базу для розвитку економіки, сприяти збільшенню національних золотовалютних резервів та привабливості державних боргових інструментів, оптимізувати фіскальну політику держави як джерело державних доходів, забезпечити збільшення розміру інвестицій у інноваційну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Вахненко Т. П. Концептуальні засади управління зовнішнім національним боргом України [Текст] / Т. П. Вахненко // Економіка України. – 2007. – № 1. – С. 14-24.
2. Троцька В. М. Боргова безпека України / В. М. Троцька // – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/901>
3. Степаненко А. Оцінка економічної безпеки України та її регіонів / А. Степаненко, М. Герасимов // Регіональна економіка. – 2002. – № 2. – С. 39–54.

I. Lavrenuk. Theoretical essence features and components of debt security.

Summary

The article reveals the essence and components of a debt security of the country, identified the main factors in influencing the level of debt the country's security. The measures that should be implemented to solve problems caused by large volumes of government debt.

Keywords: debt security, investment, innovation, government, domestic debt is external debt.

Лесік І. М.

Канд. екон. наук,

асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна,

ilesik08@mail.ru

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Розглянуто поняття “економічна безпека”, з точки зору наукового та законодавчо-нормативного підходу. Надано критичну оцінку сучасного стану економічної безпеки України. Визначено ряд завдань, які потребують вирішення, щодо забезпечення економічної безпеки країни в умовах глобалізації.

Ключові слова: економічна безпека, глобалізація, суверенітет, національні інтереси.

Під впливом глобалізаційних перетворень поняття “безпека” характеризує широке коло питань у зв’язку із зростанням внутрішніх та зовнішніх небезпек.

Економічна безпека класифікується як стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання [1].

Ряд науковців визначають поняття економічної безпеки як: створювані державою умови, що гарантують недопущення заподіяння господарству країни непоправної шкоди від внутрішніх та зовнішніх економічних загроз; запобігання витоку конфіденційної інформації, порушенню комерційної таємниці, здійсненню економічних диверсій [2]. На думку американських вчених, економічна безпека повинна відповідати, принаймні, двом умовам.

По-перше, це збереження економічної самостійності країни, її здатності у власних інтересах приймати рішення, що стосуються розвитку економіки в цілому. По-друге, це збереження вже досягнутого рівня життя населення і можливості його подальшого підвищення [3, с. 34].

Для України, на думку експертів, ключовими ризиками економічної безпеки залишаються: критичне гальмування економічного розвитку України та погіршення основних макроекономічних показників (макроекономічне розбалансування за головними показниками); згортання промислового виробництва; зниження економічної активності, насамперед інвестиційної; погіршення добробуту населення (домогосподарств) та зростання рівня безробіття; посилення боргового тиску, насамперед, у державному секторі; підвищення тінізації економічної діяльності [4]. Загрозами економічної безпеки на рівні глобальних перетворень виступають: порушення нормального стану міжнародної торгівлі (застосування ембарго, введення надмірних кількісних і тарифних обмежень, штучне підвищення або зниження цін на ті чи інші товари), створення перепон на шляху міжнародного руху технологій, порушенням практики комерційної діяльності [5]. Наслідки системної кризи в економіці, яка є загрозою національній безпеці країни вимагають негайного втручання держави.

Національну безпеку С. Мочерний розглядає як складову національного суверенітету, а суверенітет як незалежність держави від інших країн під час здійснення внутрішньої та зовнішньої політики в інтересах народу за одночасного реального втілення прав окремої особи й трудового колективу [6].

Найважливішим елементом механізму гарантування економічної безпеки суспільства є діяльність держави з виявлення й попередження внутрішніх і зовнішніх загроз безпеці економіки, серед яких: виявлення випадків відхилення фактичного чи прогнозованого параметру економічного розвитку від порогових значень економічної безпеки, розробка комплексних державних заходів для виходу країни із зони небезпеки, опрацювання заходів

і механізмів гарантування економічної безпеки, прогнозування і реалізація програми соціально-економічного розвитку; організація роботи щодо реалізації комплексу заходів із метою подолання чи недопущення виникнення загроз економічній безпеці. Обов’язкова експертиза законодавчо-нормативних та правових актів на предмет економічної безпеки [7, с. 45].

Стратегія формування економічної безпеки країни серед основних пріоритетів економічної політики держави також повинна визначати: енергетичну незалежність країни, покращення ділового клімату, підтримку вітчизняного підприємництва, відновлення та підвищення професійного рівня кадрового потенціалу, використання геополітичного та геостратегічного положення у контексті глобальних тенденцій розвитку.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економіки України № 60 від 02.03.2009 р. / Правові системи НАУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0060665-07>.
2. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовський, Е. Б. Стародубцев. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 496 с.
3. Machovski H. Ost-West Handel: Entwicklung, Interessenlagen. Aussichten / H. Machovski // Aus Politik u. Zeitgeschichte. – Bonn. – 1985. – № 5. – Р. 39–44.
4. Власюк О. В. Ризики і загрози економічній безпеці України у 2015-2016 рр. та механізми їх мінімізації / О. В. Власюк, Я. Б. Базилюк, С. В. Давиденко // Серія “Економіка” – № 56, [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/ruzuku_zagrozu1-bab4e.pdf
5. Левчук О. В. Економічна безпека України в умовах глобалізації [Електронний ресурс] / О. В. Левчук // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. Випуск №6. – С. 190-193. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/38.pdf>
6. Мочерний С. Національний та економічний суверенітет країни / С. Мочерний // Економіка України. – 2005. – № 10. – С. 4-13.
7. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О. С. Власюк; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К., 2012. – 48 с.

I. Lesik. Aspects of globalization of economic security of Ukraine.

Summary

A concept “economic security” is considered, from the point of view of scientific and legislatively-normative approach. The critical estimation of the modern state of economic security of Ukraine is given. The row of tasks that need a decision is certain, in relation to providing of economic security of country in the conditions of globalization.

Keywords: economic security, globalization, sovereignty, national interests.

Маліновська К. В.

Магістр спеціальності 8.03050901 “Облік і аудит”,

Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
bobrovskan@mnaeu.edu.ua
Науковий керівник: **Вишневська О. М.**
д-р екон. наук, професор,
декан обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
olganykk@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ І СКЛАДОВІ ЧИННИКИ ГЕОЕКОНОМІКИ

Досліджено теоретичні основи геоeкономiки, що вивчає свiтовий економiчний простiр як своєрiдний синтез найважливиших процесiв мiжнародної господарської дiяльностi. Обгрунтовано, що стратегiя формування економiчної безпеки країни серед основних прiоритетiв економiчної полiтики держави також повинна визначати використання геополiтичного та геостратегiчного положення у контекстi глобальних тенденцiй розвитку.

Ключові слова: геоeкономiка, економiчна безпека, економiчна полiтика держави.

У сучасних умовах глобалізації світового простору відбувається стирання межі між внутрішньою і зовнішньою політикою, що веде до її економізації. У зв’язку з цим, геоeкономiка вiдображаючи основну тенденцiю в розвитку сучасного свiту – всеосяжну глобалiзацiю, потребує детального дослідження.

Вивчення особливостей геоeкономiки представлено у працях таких вчених, як: Є.Г. Кочетов, Є. Луттвак, А.С. Філапенко. Однак, дана тема дослідження потребує подальшого наукового і практичного обґрунтування.

Геоeкономiка, будучи симбіозом у формуванні і розподілі світового доходу на основі високих геоeкономiчних технологiй, національних економiк і державних iнститутiв, є складовою стратегiї розвитку. Її виникнення пов’язують з такими факторами [3, с.145]:

– посилення взаємозалежності в економiчному і полiтичному житті, створення різноманiтних мереж. Розвиток телекомунікації, iнтенсифікація потокiв, зокрема “нематеріальних” таких як, iнформація,

капітали, що призвели до “зникнення географії”. Простір і час перестав відігравати вирішальну роль. Економіка стала більш мобільною;

- падіння комуністичної системи, що призвело до зміни в пріоритетах і напрямках розвитку різних країн світу;
- наявність різноманітних учасників економічного життя: держав, міжнародних організацій і наддержавних інститутів тощо. Такі суб’єкти в сучасних умовах здійснюють дестабілізуючий вплив на функціонування держав світу, що і вивчає геоекономіка.

Крім того, геоекономіка вивчає низку важливих питань сучасності. Серед них виокремлюють [2, с.11]:

- географічний фактор впливу на геоекономічні процеси, кліматичні та ландшафтні особливості на специфіку господарювання;
- рух від військово-політичних конфліктів у бік економічних, т. з. економічних війн;
- політику та стратегію підвищення конкурентоздатності держави в умовах глобалізації економіки;
- злиття політики та економіки у сфера міжнародних відносин, формування системи стратегічної взаємодії та основ глобального управління;
- зміни в системі світового поділу праці, появу та вдосконалення різних видів економічної діяльності.

У своїх дослідженнях Е.Г. Кочетов зробив висновок, що “геоэкономика – это концепция внешнеэкономической стратегии и формирования внешнеэкономических доктрин, которая вписывается в общую теоретическую панораму, состоящую из трех взаимообусловленных и взаимозависимых частей: мировой хозяйственной системы; внешнеэкономической макромодел; стратегического арсенала реализации национальной доктрины” [3, с. 106].

При цьому, Є. Луттвак вважає, що геоекономіка – це теоретичне обґрунтування державної політики, спрямованої, насамперед, на перемогу в економічному змаганні між розвинутими державами на противагу

геоекономіці, що базується в основному на використанні військової сили для досягнення зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних цілей [1].

Механізми функціонування геоекономіки та її інституціональне оформлення зумовлені такими чинниками [2, с. 419]:

- модифікація товарного виробництва через глобалізацію виробничо-інвестиційного співробітництва;
- формування у надрах світового господарства інтернаціоналізованих відтворювальних ядер (циклів) – своєрідних двигунів світової господарської системи, які набувають блукаючого характеру;
- формування рухомої трансграничної фінансової системи – геофінансів;
- еволюція національних економік і їх господарюючих суб’єктів у межах відтворювального ланцюга і проходження ними етапів на стадії входження в інтернаціоналізовані відтворювальні ядра (ІВЯ);
- формування світового доходу в межах ІВЯ;
- боротьба за перерозподіл світового доходу як стратегічний орієнтир;
- необхідність існування відтворювальної зовнішньоекономічної моделі ВЕС (геоекономічної);
- чітка окресленість міжнародних і економічних кордонів, визначеність національних інтересів, контурів стратегічних альянсів, системи інтеграційних рухів, економічних угруповань у геоекономічній карті світу;
- потреба в активній наступальній стратегії і відповідних прийомах;
- існування великої кількості проблем, які неможливо розв’язати;
- можливість оминати серйозні стратегічні прорахунки завдяки геоекономічному підходу.

Таким чином, у процесі дослідження з’ясовано, що геоекономіка є новою галузю знань, що вивчає світовий економічний простір як своєрідний синтез найважливіших процесів міжнародної господарської діяльності.

Аналіз державних вигід і витрат в рамках геоekonomіки здійснюється з урахуванням складових: просторове розміщення держав, їх клімат, природні ресурси, демографічний стан, інтелектуальна сировина і інтелектуальні технології.

Список використаних джерел

1. Luttwak E. N. From Geopolitics to Geoeconomics. Logic of Conflict, Theory of Commerce / E.N. Luttwak // The National Interest, summer 2005. – P. 17-23.
2. Дергачев В. Геоэкономика (Современная геополитика): [учебник для вузов] / В. Г. Дергачев. – К. : ВИРА-Р, 2002. – 512 с.
3. Кочетов Э. Г. Геоэкономика. Освоение мирового экономического пространства / Э. Г. Кочетов. – М. : Норма, 2010. – 528 с.
4. Організація об’єднаних націй [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/ru/>
5. Філіпенко А. С. Методологічна основа геоekonomічного розвитку // Актуальні проблеми міжнародних відносин / Зб. наук. пр. – Вип.71. – Ч.П. – К.: КНУ, 2008. – С. 5-10.

Машевська Я. В.

*Магістр спеціальності 8.03050901 “Облік і аудит”,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна,
bobrovskan@mnaeu.edu.ua*

Науковий керівник: Бобровська Н. В.

*канд.екон.наук,
асистент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
bobrovskan@mnaeu.edu.ua*

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Обґрунтовано сутність основних складових формування економічної безпеки держави в умовах глобалізації. Узагальнено результатів оцінки основних чинників впливу на формування економічної безпеки держави, виявлення основних напрямів її гарантування з урахуванням глобалізаційного впливу.

Ключові слова: держава, економічна безпека, глобалізаційний вплив.

У період глобалізаційних змін усі суб’єкти макросередовища запроваджують заходи з метою мінімізації ризиків, які утворюють різні типи

загроз. Виявлення, попередження та ліквідація таких загроз є важливим завданням системи економічної безпеки держави. Рівень економічної безпеки держави залежить від рівня функціонування й розвитку економічної системи, у тому числі усіх її компонентів у взаємозв’язку і взаємозалежності. Нехтування економічною безпекою може призвести до негативних соціально-економічних наслідків, депресивного стану галузей економіки, зростання рівня імпортої залежності, банкрутства суб’єктів ринку тощо. Саме тому актуальним на часі є гарантування передумов до забезпечення економічної безпеки держави і нівелювання загроз.

Питанням економічної безпеки як вагової складової національної безпеки присвятили свої праці вітчизняні та зарубіжні вчені, з-поміж яких: Л.І. Абалкін, В. Бурцева, Ф. Бутинець, М. Голощатов, І.К. Бистряков, О.Г. Білорус, А.Й. Гальчинський, В.М. Геєць, В.К. Євдокименко, Я.В. Коваль, Ю.М. Пахомов, А.В. Степаненко, А.І. Сухоруков, А.С. Філіпенко, В.Я. Шевчук та інші. Незважаючи на велику кількість праць, присвячених дослідженню сутності економічної безпеки, існує потреба у обґрунтуванні єдиного концептуального підходу до її гарантування. Особливої актуальності набуває питання через вплив глобалізаційних процесів, що вимагає адаптації до змін і запровадження заходів з упередження небезпек.

Метою дослідження є обґрунтування сутності і узагальнення результатів оцінки основних чинників впливу на формування економічної безпеки держави, виявлення основних напрямів її гарантування з урахуванням глобалізаційного впливу.

Більшість вчених під глобалізацією світового господарства розуміють процес посилення взаємозв’язку національних економік держав світу, що знаходить своє відображення у формуванні світового ринку товарів і послуг, капіталу; становленні глобального інформаційного простору, поширенні охопту ринку транснаціональними компаніями.

Сьогодні усі країни в тій чи іншій мірі потерпають від глобальних проблем людства, які включають: погіршення екологічної ситуації, глобальне

потепління, нерівномірне і неконтрольоване зростання населення в одних країнах і його катастрофічне зменшення в інших, нелегальна міграція, торгівля людьми, а також нерівномірність соціально-економічного розвитку держав світу.

Виявлено, що основні передумови глобалізації у:

- процесі інтернаціоналізації, який приводить до поглиблення співробітництва між країнами та посилення їх взаємозалежності;
- науково-технічному прогресі і, який пов’язаний зі змінами системи соціально-економічних відносин;
- загостренням проблем, що є загальними для всіх людей і країн світу та є важливими з точки зору збереження та розвитку людської цивілізації.

Отже, глобалізацію розглядають як передову стадію розвитку процесу інтернаціоналізації різних аспектів суспільного життя: політичних, економічних, культурних. На цій стадії інтернаціоналізація поступово охоплює усе світове співтовариство, досягаючи планетарних масштабів.

Глобалізація економіки – це не лише вигоди від зростанні участі країни в світових економічних процесах, але й висока ймовірність втрат, зростання ризиків. Глобалізація передбачає, що країни стають не просто взаємозалежними з причини формування системи міжнародного інтегрованого виробництва, зростання обсягів світової торгівлі та потоків іноземних інвестицій, інтенсифікації руху технологічних нововведень тощо, але й більш вразливим. До негативних наслідків глобалізації можна віднести: посилення нерівномірності розвитку країн світу, нав’язування країнами – лідерами своїх рішень.

Зростання ризиків невпорядкованої та неконтрольованої глобалізації поглиблює взаємозалежність та взаємозв’язок у світовому співтоваристві, в результаті чого суттєво змінюється зміст та структура міжнародних політичних відносин, зазнає певної трансформації і система національних інтересів, що й породжує нові виклики національної безпеки.

Національна безпека закономірно є одним із механізмів виявлення,

попередження та ліквідації загроз життєдіяльності та розвитку окремої нації. Нові чинники суспільного розвитку в умовах глобалізації породжують нові виклики національної безпеки.

За умов глобалізації світ постає перед головним викликом його суспільного розвитку, гарантування національної безпеки держав світу.

Переосмислення параметрів національної і економічної безпеки відбувалося паралельно з процесом глобалізації.

За сучасною методологією, рівень економічної безпеки визначається шляхом розрахунку кількісних та якісних оцінок загроз національним економічним інтересам із застосуванням критеріїв та індикаторів економічної безпеки, їхніх оптимальних, порогових та граничних значень.

Важливу роль у формуванні економічної безпеки країни відіграє якість життя населення.

Саме тому, гарантування економічної безпеки держави і формування ефективних механізмів управління нею є одним із пріоритетних завдань в умовах всеохоплюючого впливу глобалізації на національну економіку.

До основних напрямів гарантування економічної безпеки слід віднести:

- додержання законності на усіх етапах гарантування економічної безпеки;
- забезпечення балансу економічних інтересів особи, сім’ї, суспільства, держави;
- взаємну відповідальність особи, сім’ї, суспільства, держави щодо гарантування економічної безпеки;
- своєчасність і адекватність заходів, пов’язаних з відверненням загроз і захистом національних економічних інтересів;
- надання пріоритету мирним заходам у розв’язанні як внутрішніх, так і зовнішніх конфліктів економічного характеру;
- інтеграцію національної економічної безпеки з міжнародною економічною безпекою;

- організацію належного рівня реалізації державного контролю за економічною безпекою України в умовах її інтеграції до міжнародного економічного простору.

Економічна безпека є фундаментальною основою успішного розвитку країни і невід’ємною частиною її національної безпеки, характеризує як такий стан економічного розвитку держави, який повною мірою забезпечує розвиток та ефективне усунення як внутрішніх, так і зовнішніх загроз.

Створення системи гарантування економічної безпеки дасть можливість уникнути можливих негативних наслідків швидкого відкриття національної економіки, забезпечити її конкурентоспроможність, захистити вітчизняного товаровиробника й ефективно взаємодіяти з міжнародними фінансовими та економічними структурами.

Список використаних джерел:

1. Система оцінок зовнішніх і внутрішніх ризиків та загроз національній безпеці України. Вип. 16 / за заг. ред. академіка НАН України, д.т.н. В.П. Горбуліна. – Київ: ДП “НВЦ” Євроатлантикінформ, 2010. – 232 с.
2. Євдокименко В. К. Функції регіонального управління економікою: глобалізаційний вимір: [монографія] / В. К. Євдокименко. – Чернівці: Прут, 2006. – 272 с.
3. Система економічної безпеки держави / Під заг. ред. д.е.н., проф. Сухорукова А. І. / Національний інститут проблем міжнародної безпеки при РНБО України. – К. : ВД “Стилос”, 2009. – 685 с.
4. Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України / За загальною ред. К. А. Кононенка // Аналітична доповідь. – К. : НІСД, 2013. – 64 с.
5. Карлова І. О. Вплив світових глобалізаційних процесів на економічний розвиток України / І. О. Карлова // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 11. – С. 41-42.

Y. Mashevska. Main components of formation of economic security of the state in globalization.

Summary

Studies the main components forming the essence of economic security in the context of globalization. Overview of evaluation main factors influencing the formation of economic security, identify the main directions of its guarantee in view of globalization impact.

Keywords: state; economic security, globalization effects.

Стамат В. М.

*Канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та маркетингу,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
vmkolesnyk@mail.ru*

Муравський С. О.

*слухач магістратури факультету менеджменту,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
muravskiy93@mail.ru*

ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ЛІСОВИМИ РЕСУРСАМИ ЯК ФАКТОР ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЛІСОВИХ ГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ

Розглянуто ресурсозабезпеченість лісових господарств, проблеми управління їх економічною безпекою, запропоновано шляхи зміцнення економічної безпеки через покращення забезпеченості лісовими ресурсами.

Ключові слова: лісові ресурси, економічна безпека лісових господарств, лісистість, забезпеченість лісовими ресурсами.

Лісові ресурси посідають одне із чільних місць у ресурсній базі економіки України. На теперішній час актуальності набуває проблема зміцнення стану економічної безпеки лісових господарств.

Метою дослідження є вивчення взаємозалежності обсягів забезпечення ресурсами лісових господарств та їх економічною безпекою. Україна не має значних запасів лісових ресурсів, які є базою для розвитку лісопромислового комплексу, але деякі регіони країни, зокрема західні та північні, мають достатньо ресурсів для розвитку ефективної лісової промисловості. А значить, збільшують можливість мати міцний стан економічної безпеки. До лісових ресурсів відносять деревину, технічні, харчові, кормові та інші ресурси, а також корисні натуральні якості лісу водоохоронні, захисні, кліматично-регулюючі, санаторно-гігієнічні, оздоровчі [2, с. 452].

В Україні за обсягами лісових ресурсів останні місця посідають Миколаївська та Херсонська області. Головною причиною такого стану є переважаюча степова зона даних областей, яка більше підходить для вирощування аграрної продукції. На сьогоднішній день ці регіони мають

найнижчі показники рентабельності, прибутковості та за обсягами виробництва продукції суттєво відстають від середніх показників по Україні. Ліси по території України розташовані дуже нерівномірно. Вони сконцентровані переважно у Поліссі та в Українських Карпатах. На рис. 1 наведено статистику лісистості території України.

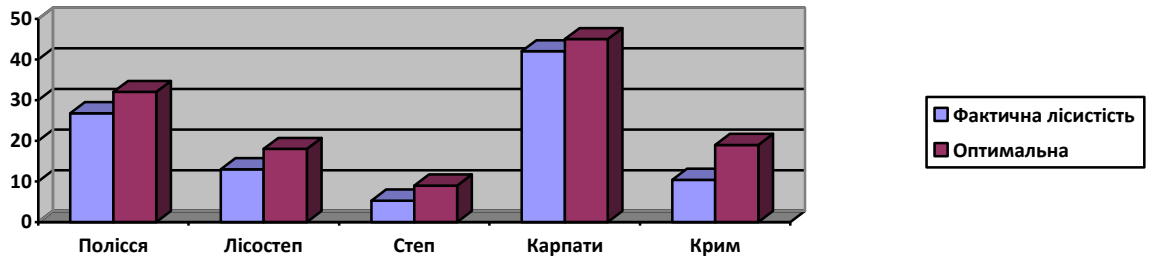


Рисунок 1. Стан лісистості території України за 2015 р.

Джерело: побудовано автором на основі статистичних даних [1]

У 2014-му році було скорочено Міністерство лісового господарства України, а всі лісові господарства були переведенні під управління Міністерства аграрної політики та продовольства, через що, за рахунок збільшення фінансового навантаження на міністерство, було вирішено відмінити фінансову допомогу лісовим господарствам України. Дане рішення призвело до занепаду більшості лісових господарств південного регіону України через низьке забезпеченість лісовими ресурсами та неспроможність власними силами забезпечувати належне фінансування власних підприємств.

На теперішній час стан справ лісового комплексу є критичним. Нині він зіштовхнувся з рядом таких проблем, як екологічна криза, дефіцитність лісових ресурсів, недостача інвестиційних ресурсів, застарілість техніки тощо. Основними напрямками розв’язання проблем розвитку лісового комплексу є: вдосконалення форм управління цим комплексом; комплексне використання наявних деревних ресурсів; інтенсифікація відтворення лісів і користування лісом [4, с. 78]. Зміцнення економічної безпеки лісових господарств, можливе збільшення обсягів виробництва на підприємствах лісової промисловості, а саме у лісовій, деревообробній та целюлозно-

паперовій, можливе шляхом збільшення повноти використання всієї біомаси дерева, вторинних та інших волокнистих матеріалів.

Окремо для підтримки лісових господарств на півдні України пропонується ввести нову систему державного фінансового забезпечення за рахунок створення лісового фінансового фонду, який буде складатися із щорічних внесків всіх лісових господарств України та рівномірного поділу фінансових ресурсів по лісових господарствах. Система ґрунтується на середньому обсягу річного бюджету по Україні кожного підприємства у перерахунку на 1 га лісових угідь (ресурсів). Тоді, відповідно, лісове господарство, у якому даний показник суттєво перевищує середній по країні повинен сплатити різницю до лісового фінансового фонду, а господарство, що має рівень фінансового забезпечення менший – отримує відповідну різницю з фонду. Таким чином, лісове господарство України буде мати постійну фінансову підтримку, а підприємства які знаходяться на межі зникнення отримуватимуть фінансову допомогу для повноцінної роботи. Подібний принцип вже діє у державі на підставі Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”.

Список використаних джерел:

1. Державне агентство лісових ресурсів України [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт. – Режим доступу : [http:// www.dklg.kmu.gov.ua](http://www.dklg.kmu.gov.ua)
2. Шаблій О. Економічна географія / О. Шаблій. – Львів: Світ, 1994. – 232 с.
3. Сенякевич І. Економіка галузей лісового комплексу / І. Сенякевич. – К. : Знання, 2009. – 340 с.
4. Рушак М. Ліси України: управління, експлуатація, відтворення / М. Рушак // Економіка України. – 2014. – № 7 – С. 58-61.

V. Stamat, S. Muravskiy. Availability of forest resources as a factor strengthening the economic security of Ukraine forestry enterprises.

Summary:

The availability of resources in the forestry enterprises and the problems of management of their economic security are considered; the ways of strengthening the economic security of Ukraine forestry enterprises are proposed through the rise the availability of forest resources.

Keywords: forest resources, economic security of forestry enterprises, wooded, availability of forest resources

Чернявский М. Р.

*Старший преподаватель кафедры права и экономических теорий,
УО “Белорусский торгово-экономический университет потребительской
кооперации”,*

*г. Гомель, Республика Беларусь,
michaelnet@rambler.ru*

Чернявская И. А.

*старший преподаватель кафедры права и экономических теорий,
УО “Белорусский торгово-экономический университет потребительской
кооперации”,*

*г. Гомель, Республика Беларусь,
savchuk.irina@mail.ru*

СОСТОЯНИЕ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Вивчаються основні параметри продовольчої безпеки Республіки Білорусь. При цьому зачіпається динаміка як виробництва, так і споживання продовольства. Приділяється увага порівнянню середньодушового споживання з медичними нормами, а також об’єму виробництва і споживання продовольства на душу населення в Білорусі.

Ключові слова: сільське господарство, продукти харчування, безпека харчових продуктів, виробництво сільськогосподарської продукції, споживання продуктів харчування, медичні норми споживання.

Как известно, продовольственная безопасность – это такое состояние продовольственного комплекса, при котором обеспечивается реализация жизненно важных интересов по удовлетворению потребностей личности, общества в необходимых для жизнедеятельности продуктах питания.

На современном этапе развития экономики Республики Беларусь на уровень продовольственной безопасности влияет ряд факторов: продолжающийся мировой финансовый кризис, экономические потрясения в странах-соседях, внутренние закономерности и проблемы развития агропромышленного комплекса.

В результате доля сельского хозяйства в ВВП Беларуси неуклонно снижается.

В 2000 году доля сельского хозяйства, охоты и лесного хозяйства (согласно данным официальной статистики) составляла 12,1%, а в 2014 году – только 7,7%. Некоторый рост доли указанных секторов отмечался в 2010, 2012 и в 2014 годах. Однако, рост 2014 года не смог компенсировать общую

тенденцию снижения и падение на 1,5% в 2013 году [3, с. 240].

Однако, указанное выше не означает, что сельское хозяйство Республики Беларусь развивалось отрицательными темпами. Отрицательные темпы производства продукции сельского хозяйства, охоты и лесного хозяйства были достигнуты лишь в 2013 году.

За исключением 2013 года, начиная с 2011 года темпы роста производства продукции сельского хозяйства, охоты и лесного хозяйства даже опережали темпы роста производства ВВП [3, с. 241].

По некоторым видам сельскохозяйственной продукции в Беларуси превышен уровень не только 2000 года, но и относительно благоприятного 1990 года.

Исключение составляет картофель, в производстве которого наиболее благоприятным был 2000 год, в результате объемы ни 1990 года, ни 2000 года в 2014 году не были достигнуты (не смотря на некоторый рост в 2014 году) [3, с. 313].

Также, по объемам скота и птицы на убой не достигнуты показатели 1990 года (не смотря на поступательное увеличение объемов этого вида продукции до 2013 года). Похожая ситуация складывалась и по молоку.

В Республике Беларусь в 2014 году в значительной степени сворачиваются объемы инвестирования в эту сферу. При этом, роль государства оказалась на уровне 2011 года (4,7% в 2014 году и 4,6% в 2011 году). Также, значительно сократилось абсолютное и относительное значение инвестирования за счет кредитов банков – 16,6% в 2014 году против 40,5% в 2011 году [1, с. 44].

В Республике Беларусь в период 2010-2014 гг. уровень потребления основных групп продуктов оказался ниже медицинских норм. Наибольшее отклонение от медицинских норм отмечено по таким группам как картофель (35,3% от нормы), яйца (67,3%), овощи и бахчевые культуры (69,4%), молоко и молочные продукты (73,5%). Наибольшее соответствие нормативному потреблению отмечено по рыбе и рыбопродуктам. Однако, по таким

товарным группам как молоко и молочные продукты, хлеб и хлебобулочные изделия потребление, приходящееся на душу населения, оказывается выше среднедушевого производства [2, с. 135].

Не смотря на невысокие показатели потребления продуктов питания согласно нормативному значению в Беларуси по некоторым продовольственным группам (сахар, масло растительное, мясо и мясопродукты) наблюдается превышение объемов среднедушевого производства над среднедушевым потреблением этих товарных групп. Однако, по таким товарным группам как молоко и молочные продукты, хлеб и хлебобулочные изделия потребление, приходящееся на душу населения, оказывается выше среднедушевого производства.

Таким образом, не смотря на некоторые определенные достижения в области продовольственной безопасности в Беларуси имеют место и резервы оптимизации структуры как производства, так и потребления продовольствия.

Список использованных источников:

1. Сельское хозяйство Республики Беларусь 2015 – Минск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2015. – 317 с.
2. Социальное положение и уровень жизни населения Республики Беларусь 2015 – Минск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2015. – 333 с.
3. Статистический ежегодник Республики Беларусь 2015 – Минск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2015. – 524 с.

M. Chernyavsky, I. Chernyavskaya. State of food security of the republic of Belarus.

Summary

Main parameters of food safety of Belarus are studied in this article . It is mentioned dynamics of production and consumption of foodstuffs. It is paid attention to comparison of average consumption per capita with medical norms, and also volume of output and consumption foodstuffs per capita in Belarus.

Keywords: Agriculture, foodstuffs, food safety, production of agricultural production, consumption of foodstuff, medical norms of consumption.

Човага С. В.

*Магістр спеціальності 071 “Облік і оподаткування”,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
lazercopy@mail.ru*

Науковий керівник: Вишневська О. М.

*д-р екон. наук, професор,
декан обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
olganykk@gmail.com*

СУТНІСТЬ І СКЛАДОВІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Обумовлено сутність, складові й особливості забезпечення продовольчої безпеки держави, передумови кількісного і якісного наповнення ринку продуктами харчування з урахуванням потенційної платоспроможності населення. Виявлено вплив імпоротної залежності у наповненні ринку продуктами харчування. Зазначено зв’язок із нормами споживання продуктів харчування на душу населення.

Ключові слова: продовольча безпека, продукти харчування, достатність споживання продукції.

Продовольча безпека – це рівень продовольчого забезпечення населення, який гарантує соціально-політичну стабільність у суспільстві, виживання і розвиток нації, особи, сім’ї, стійкий економічний розвиток держави [1].

З метою забезпечення продовольчої безпеки держави необхідно підтримувати відповідний рівень продовольчого самозабезпечення, що передбачає використання державної підтримки вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції та вживати заходи щодо імпортного контролю з метою захисту власних виробників від іноземної конкуренції, а також продукції, яка не відповідає якісними критеріям. Забезпечення продовольчої безпеки полягає як у достатньому самозабезпеченні продуктами харчування, так і у наявності коштів для їх імпорту в необхідних обсягах за умов мінімальної потенційної вразливості продовольчого забезпечення населення, а також у разі виникнення ускладнень з імпортом продовольства (відсутність валюти, зростання цін, ембарго тощо). Вагомий вплив на формування продовольчої безпеки держави здійснює платоспроможний

попит населення, що дозволяє забезпечувати її кількісне і якісне наповнення.

Питання продовольчої безпеки розглядалося багатьма вітчизняними і зарубіжними науковцями-економістами серед яких: О.І. Гойчук, О.В. Захаріна, О.С. Рєзнікова, О.С. Скидан, О.М. Черчилі. Вчені досліджували теоретичні аспекти продовольчої безпеки, її структуру, методи оцінки. Проте ряд питань залишаються невирішеними. Вони потребують додаткових досліджень, розробки шляхів та інструментів формування продовольчої безпеки держави.

Оптимальною вважається ситуація, коли фактичне споживання продуктів харчування впродовж року (на душу населення) відповідає затвердженому раціональним нормам, тобто коефіцієнт співвідношення між фактичним і раціональним споживанням дорівнює одиниці. Аналіз середньорічного споживання основних продуктів харчування за останніх 15 років свідчить про порушення структури харчування через недостатнє фактичне споживання населенням висококалорійних видів продовольства – молока та молочних продуктів, м’яса та м’ясопродуктів, риби та плодів. Середньорічний рівень споживання яких на одну особу є набагато нижчим від науково обґрунтованих фізіологічних нормативів (табл. 1).

Таблиця 1 Індикатор достатності споживання продуктів харчування населенням України в динаміці

Продукти харчування	Норми споживання, кг		Фактичне споживання				Індикатор достатності споживання			
	Фізіологічний мінімум	Науково-обґрунтовані	2000	2005	2010	2015	2000	2005	2010	2015
М’ясо та м’ясо-продукти	52	80	32,8	39,1	52	50,9	0,410	0,489	0,650	0,636
Молоко та молочні продукти	341	380	199	226	206	210	0,524	0,594	0,543	0,552
Яйця (шт.)	231	290	166	238	290	280	0,572	0,821	1,000	0,966
Хлібні продукти	94	101	125	124	111	103	1,237	1,223	1,102	1,022
Картопля	96	124	135	136	129	138	1,092	1,094	1,040	1,109
Овочі та баштанні продовольчі культури	105	161	102	120	144	161	0,632	0,747	0,891	0,999
Плоди, ягоди та виноград (без переробки на вино)	68	90	29,3	37,1	48	50,9	0,326	0,412	0,533	0,566
Риба та рибні продукти	12	20	8,4	14,4	14,5	8,6	0,420	0,720	0,725	0,430
Цукор	32	38	36,8	38,1	37,1	35,7	0,968	1,003	0,976	0,939
Олія	8	13	9,4	13,5	14,8	12,3	0,723	1,038	1,138	0,946

Джерело: розраховано статистичною інформацією

Розраховані індикатори достатності споживання за окремими видами продуктів харчування засвідчують про недостатній рівень кількісного забезпечення населення, а саме: риба та рибні продукти – 0,430; плоди, ягоди та виноград – 0,566; молоко та молочні продукти – 0,552; м’ясо та м’ясопродукти – 0,636. Внутрішній споживчий ринок цукру, олії, яєць, овочів та баштанної продукції близький до насичення й перевищує науково обґрунтовані норми споживання, по хлібу і хлібобулочним виробам, картоплі – індикатори достатності відповідно становлять 1,022 й 1,109.

Розглянуті індикатори достатності споживання населенням окремих видів продовольчих продуктів є свідченням незбалансованості раціону харчування. Населення країни намагається забезпечити власні енергетичні потреби за рахунок більш економічно доступних продуктів (картопля, хлібопродукти).

До основних напрямів підвищення стану продовольчої безпеки можна віднести: забезпечення зростання обсягів валового виробництва і підвищення доступності для споживачів через ціновий критерій; введення мінімальних гарантованих закупівельних цін, що забезпечують товаровиробникам високу рентабельність виробництва і його розширення; формування механізму регулюючої дії на виробництво і торгівлю аграрно-продовольчими товарами на міжнародному і національному рівнях.

Продовольча безпека виступає основою існування населення на окремій території та розглядається з позиції кількісного і якісного забезпечення продуктами харчування усіх верств населення. На державному рівні гарантування продовольчої безпеки передбачає запровадження заходів із обмеження імпорту та розвитку власних виробництв у насиченні ринку продуктами харчування з огляду на платоспроможний попит населення.

Список використаних джерел:

1. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько : Монографія. – К. : НІСД, 1997. – 144 с. – (Сер. “Нац. безпека”; Вип. 2).

2. Статистичний збірник “Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України” за 2015 р. / Державна служба статистики України; під заг. кер. О. М. Прокопенка. – К., 2015. – 55 с.

O.Vyshnevskia, S.Chovaga. The essence and components of food safety of the state.

Summary

Is due to the nature, components and features to ensure food security, conditions of quantitative and qualitative content of the food market in view of the potential solvency of the population. The influence of import dependence in filling food market. Indicated connection with the norms of food consumption per capita.

Keywords: food safety, foodstuffs, sufficientness of consumption of products.

Шмальдій О. С.

*Магістр спеціальності 071 “Облік і оподаткування”,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
oksana.shmaldiy@mail.ru*

Науковий керівник: Бобровська Н. В.

*канд.екон.наук,
асистент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
bobrovskan@mnaui.edu.ua*

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА З ТОЧКИ ЗОРУ МАРКЕТИНГУ

Розглянуто сутність поняття “продовольча безпека” та особливості забезпеченості її в державі. Досліджено умови функціонування ринку продовольчих товарів у державі.

Ключові слова: продовольча безпека, продовольчі ресурси, попит, пропозиція, експорт, імпорт, продовольчий ринок.

Актуальність оцінки продовольчої безпеки пов’язана з національними інтересами, адже саме насиченість ринку продовольчими товарами у необхідній кількості, їх якість й ціна характеризують ринок продовольчих товарів, стан продовольчої безпеки країни.

На даний момент не існує загальноприйнятого поняття “продовольча безпека”, кожен автор по своєму трактує це визначення, але загалом можна зазначити, що “продовольча безпека” – це доступність продуктів харчування населенню країни з метою підтримання їхньої життєвої діяльності.

З точки зору ринку попит і пропозиція на продовольчі товари зростає, але з огляду на нестабільну економіку країни, з’являються суттєві диспропорції на ринку продовольчих товарів.

Рівень продовольчої безпеки визначають наступні чинники:

- вітчизняне виробництво, здатне наситити споживчий ринок;
 - імпорт продовольчих товарів;
 - рівень розвитку вітчизняної переробної промисловості;
 - самозабезпеченість населення, тобто рівень розвитку особистого підсобного господарства (нетоварного).
- групи населення, що живуть за межею бідності і що не мають достатнього доходу для придбання мінімального набору продуктів харчування;
- незбалансованість живлення по окремих складових, що веде до загрози здоров’ю нації або окремих груп населення;
- низький контроль над безпекою продуктів харчування, в силу чого продовольство стає загрозою життя і здоров’ю нації [1, с. 42].

Отже, на продовольчу безпеку впливає не лише стан вітчизняного аграрного сектора, але і важливу роль відіграє загальноекономічна ситуація в країні.

Головною функцією продовольчого ринку є задоволення всіх потреб населення у харчових продуктах, що передбачає забезпечення високого рівня споживання харчової продукції та обігу грошових коштів на її придбання та виготовлення. Стан забезпеченості населення продовольчими товарами, його фізична й економічна доступність безпосередньо впливають на стабільність політичної та соціально-економічної ситуації у суспільстві. Одним із чинників, що характеризує умови функціонування ринку продовольчих товарів, є забезпеченість його продовольчими ресурсами [2].

Джерелами формування продовольчих ресурсів є власні продовольчі ресурси держави та імпортовані. Власні продовольчі ресурси формуються за рахунок виробництва продукції від аграрного сектору та товарів, вироблених

підприємствами харчової промисловості. Тому в процесі аналізу насиченості ринку продовольчими ресурсам необхідно здійснити оцінку виробництва сільськогосподарської продукції та обсягів виробництва підприємств харчової промисловості.

Таким чином, дослідження стану продовольчої безпеки є актуальним з огляду на економічний стан держави, та забезпеченість її продовольчими ресурсами. Дослідження процесу формування продовольчої безпеки передбачає проведення оцінки стану забезпеченості продовольчими товарами та стан ринку продовольчих товарів, виявлення можливих загроз та обґрунтування напрямів щодо запобігання даних загроз.

Список використаних джерел

1. Гойчук О. І. Продовольча безпека : монографія. – Житомир: Полісся, 2004. – 348 с.
2. Лозинська, Т. М. Стан і перспективи розвитку продовольчого ринку України : методологічний аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_ep/2010_3/files/DU310_20.pdf

O. Shmaldiy. Food security in terms of marketing.

The sense of the concept of food security “foodsecurity”, its security features in Ukraine and conditions of operation of the food market in the country.

Keywords: food security, food resources, demand, supply, export, import, food market

СЕКЦІЯ 3 “АКТУАЛІЗАЦІЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ОПОДАТКУВАННЯ: ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО І ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ”

Giriuniene, G.

*PhD, associated professor of Institute of Finance,
Mykolas Romeris University,
Vilnius, Lithuania,
gintare.giriuniene@mruni.eu*

Giriunas, L.

*PhD, associated professor of Institute of Economics,
Mykolas Romeris University,
Vilnius, Lithuania,
lukas.giriunas@mruni.eu*

ANALYSIS OF TYPES OF EXTERNAL COMMUNICATION BETWEEN TAX ADMINISTRATORS AND TAX PAYERS

The research paper is an analysis of ways of between tax administrator external communication with taxpayers. As technology evolves, more and more of the tax administration procedures are intended to move into the online realm in order to facilitate the availability of tax-related information to taxpayers and reduce the costs for the tax administrators. However, both parties are faced with difficulties and the lack of information, which impedes the external communication and prevents the transition to innovative communication model and the possibilities it offers. So the aim of this article is to find out the ways of tax administrators external communication with taxpayers. The paper identifies the key features of the external way of communication; it also presents advantages and disadvantages of trying to move the tax administration into online realm, as well as the possibilities social networks offer in this area.

Keywords: tax administrator, taxpayer, external communication.

Bielikova, Chelnikova (2015) argue that in order to administer taxes effectively tax institutions and tax payers should communicate. Notably, communication may happen in different ways; however, tax administrator maintains relations with tax payers by using so-called external communication. Some of its ways are more popular than others and, according to Oliveira, Welch (2013), are acceptable and accessible to the majority of tax payers, while others are not so attractive. Gangl, Muehlbacher, De Groot, Goslinga, Hofmann, Kogler, Kirchler (2013) note that currently tax administrators in various countries try to use all possible communication channels that are accessible to the general public.

First of all, social media tools should be mentioned. It should be noted that social media include but are not limited to blogs, wikis (e.g. Wikipedia), social networking sites (e.g. Facebook), micro-blogging services (e.g. Twitter), and multimedia sharing services (e.g. Flickr, YouTube) [2, p. 266]. Other tools that are popular enough should not be forgotten.

Although adoption of social networking sites at tax administrator institutions is currently at its early stage, and only a small part of tax payers has any basic experience in use of such technologies [5, 14-27]. However, according to Azman (2010), such type of communication between tax administrator and tax payers has a lot of advantages. Few disadvantages of this communication type are risks generated by anonymity and also security risks. Although these are potential risks to the effectiveness of use of social networking sites; none of tax administrators that had used social networking sites reported about experienced problems even at the early stages of launching social media technologies. Nevertheless, it should be noted that these types of communication have both advantages and drawbacks (see Fig. 1).

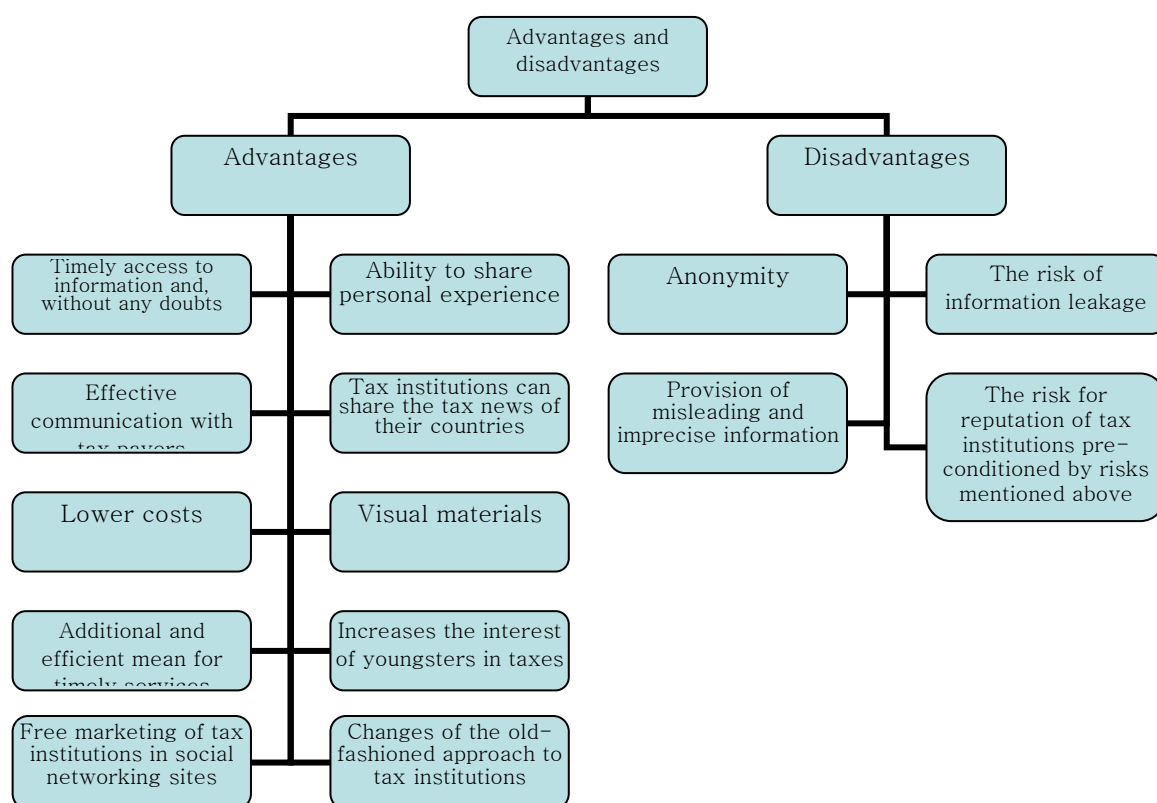


Figure 1. Advantages and disadvantages of different ways of external communication between tax administrators and tax payers

The main reasons for encouraging non-traditional communication between a tax administrator and a tax payer are the need for an interactive model of social network, and the community that uses social networking sites is ready to use more advanced and quicker ways for solving tax and other economical issues. It is important to provide main arguments for encouraging external communication, such as communication in social networking sites, between tax payers and tax administrators. First of all, the number of people who use internet and its services grows each year and the ways of communication discussed above facilitate operative collaboration between a tax administrator and a tax payer. Tax administrator can provide all information on Internet by using social networking sites or websites developed for a specific purpose of communication with tax payers; while tax payer who is willing to save his time can easily fill declarations, pay taxes or get any needed information without leaving his home or paying money. In the second place, it reduces costs and helps tax administrator to efficiently decrease expenditures. And thirdly, according to Vasconcellos, Rua (2005) the most important thing is the ability of a tax payer to get needed information on taxes anytime and almost anywhere (no matter if he/she needs information in midnight or he/she is far away from a tax administration office – information is always available at the tax administrator website or the social networking site profile. Taking into account that WiFi access is available almost anywhere, the tax payers is given an exclusive opportunity to get information by simply using his/her smart phone or computer).

To summarise it should be argued that the tendency of communication between tax administrators and tax payers by means of such channels of external communication as social networking sites will get stronger because its advantages will make tax administration more efficient, clear and easily understood to tax payers. Tax administrators should consider that such and other similar ways of communication are successfully applied in some countries; therefore, it is important not to lag behind and try to implement and develop the use of these technologies. The most important aspect is to choose the right external

communication channel, otherwise, efforts to implement these means will be unsuccessful and damaging.

References:

1. Azman, D. Don't Tell Mom I Didn't Pay My Taxes!: The Efficacy of State Shaming Campaigns on Taxpayer Compliance and Ideas for the Future / Azman, D. // The tax lawyer. – 2010. – № 63. – p. 1251-1277.
2. Bertot, J. C., Jaeger, P. T., Grimes, J. M. Using ICTs to create a culture of transparency: E-government and social media as openness and anti-corruption tools for societies / Bertot, J. C., Jaeger, P. T., Grimes, J. M. // Government information quarterly. – 2010. – № 27. – p. 264-271.
3. Bielikova, A., Chlebkova, D. Tax inspection of the tax on personal income in the global economy / Bielikova, A., Chlebkova, D. // Globalization and its socio-economic consequences. – 2015. – № 27. – p. 33-38.
4. Gangl, K., Muehlbacher, S., De Groot, M., Goslinga, S., Hofmann, E., Kogler, C., Kirchler, E. “How can I help you?” Perceived service orientation of tax authorities and tax compliance / Gangl, K., Muehlbacher, S., De Groot, M., Goslinga, S., Hofmann, E., Kogler, C., Kirchler, E. // Finanzarchiv: Public Finance Analysis. – 2013. – № 69. – p. 487-510.
5. OECD. Social media technologies and tax administration / OECD // Forum on tax administration: taxpayer services sub-group. – 2011. – p. 51.
6. Oliveira, G. H. M., Welch, E. W. Social media use in local government: Linkage of technology, task, and organizational context / Oliveira, G. H. M., Welch, E. W. // Government information quarterly. – 2013. – № 30. – p. 397-405.
7. Vasconcellos, V., Rua, M. Impacts of internet use on public administration: a case study of the brazilian tax administration / Vasconcellos, V., Rua, M. // The electronic journal of e-government. – 2005. – № 3. – p. 49-58.

G. Giriuniene, L. Giriunas. Analysis of types of external communication between tax administrators and tax payers.

The research paper is an analysis of ways of between tax administrator external communication with taxpayers. As technology evolves, more and more of the tax administration procedures are intended to move into the online realm in order to facilitate the availability of tax-related information to taxpayers and reduce the costs for the tax administrators. However, both parties are faced with difficulties and the lack of information, which impedes the external communication and prevents the transition to innovative communication model and the possibilities it offers. So the aim of this article is to find out the ways of tax administrators external communication with taxpayers. The paper identifies the key features of the external way of communication; it also presents advantages and disadvantages of trying to move the tax administration into online realm, as well as the possibilities social networks offer in this area. The governmental tax authorities have a chance to keep in touch with the residents via social networks or other online services, and this increases the development of information technologies and facilitates both tax administrators' and taxpayers' communication. It seems that this trend will accelerate in the future, because the advantages it offers will make the tax administration more cost-efficient, clearer and easier to understand for taxpayers. Tax administrators should take into account that the means such as social networks of communication are already successfully applied in some countries, therefore it is important to keep up and try to develop and implement these technologies. The most important aspect - the right choice of unconventional communication channel, otherwise attempts to implement these measures will not be successful and only damaging.

Жигало В. І.

*Здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
veronika.zhigalo.1996@mail.ru*

Науковий керівник: Полторак А. С.

*канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
poltorak@mnaeu.edu.ua*

ТИПОВІ ПОМИЛКИ У ПОДАТКОВІЙ ЗВІТНОСТІ З ЕКОЛОГІЧНОГО ПОДАТКУ В УКРАЇНІ

Визначено сутність поняття екологічного податку, проаналізовано порядок заповнення податкової декларації з екологічного податку, виявлено низку помилок, які були допущені платниками екологічного податку при складанні податкової звітності.

Ключові слова: екологічний податок, платники податку, податкова декларація, податкова звітність.

Екологічний податок є загальнодержавним податком, платниками якого виступають особи, перелік яких висвітлено у Податковому кодексі України, під час провадження діяльності яких здійснюються скиди у водні об'єкти забруднюючих речовин, викиди в атмосферне повітря та розміщення відходів, у тому числі радіоактивних. Формуючи податкову звітність з екологічного податку, платники допускають типові помилки при її заповненні, відповідно, проблема виокремлення типових помилок у податковій звітності з екологічного податку в Україні та їх сутності є актуальною.

Серед дослідників, які розглядали особливості розрахунку екологічного податку та формування податкової звітності з цього податку можна виділити: С.А. Якимчук [2], Л.В. Іванченкова [3], К.В. Безверхий [4], О.О. Бандурка [5].

Податкова декларація з екологічного податку подається організаціями та підприємствами, чия діяльність пов'язана з шкідливим впливом на навколишнє середовище. В декларації заповнюються відомості про суб'єкта діяльності, тип декларації, податковий період та назва органу, до якого вона

подається.

Контролюючі органи після проведеного аналізу податкових декларацій екологічного податку за I квартал 2016 року виявили низку помилок, які були допущені платниками екологічного податку при складанні податкової звітності, а саме:

1. Платниками не було проаналізовано і враховано збільшення з 1 січня 2016 року ставок екологічного податку, що передбачено Законом України від 24 грудня 2015 року № 909-VIII, відповідно, було застосовано ставки екологічного податку, які діяли у попередніх періодах.

2. В ситуаціях, коли коефіцієнт дорівнює “1”, колонка 5 додатка 2 та колонки 5 і 6 додатка 3 до декларації з екологічного податку платниками помилково не заповнювалось або замість значення “1” вказано “0”.

3. У колонці 5 додатка 2, колонках 5 та 6 додатка 3 до декларації екологічного податку платниками вказувався інший коефіцієнт, ніж передбачено податковим законодавством, або замість коефіцієнта зазначалась ставка податку.

4. У додатках 1–3 до декларації екологічного податку платниками зазначався не код забруднюючої речовини (відходів), а загальний – код групи забруднюючої речовини (відходів), або код однієї забруднюючої речовини (відходів), а ставка іншої.

Представниками контролюючих органів зауважено, що у декларації є шість додатків, які є невід’ємною частиною декларації. Кожен із додатків забезпечує обчислення податкового зобов’язання за відповідним видом об’єкта оподаткування, а саме: скидів у водні об’єкти забруднюючих речовин, викидів в атмосферне повітря та розміщення відходів, у томі числі радіоактивних.

Додаток до декларації з екологічного податку не заповнюється і не подається, якщо відповідний вид об’єкта оподаткування, у якому розраховується податкове зобов’язання саме для такого об’єкта оподаткування у платника відсутній. Отже, платникам при заповненні

податкової звітності з екологічного податку в першу чергу потрібно дотримуватись порядку заповнення рядків звітності, а також застосовувати актуально діючі податкові ставки, показники та коефіцієнти.

Контролюючі органи радять платникам екологічного податку приділити увагу складанню податкової декларації з екологічного податку, а саме дотриманню всіх правил та принципів, звірці всіх показників, затверджених законодавством, з метою правильності та достовірності оформлення податкової декларації.

Проаналізувавши помилки при заповненні податкової декларації платниками екологічного податку, контролюючі органи з'ясували, яким чином можна виправити та наступного разу уникнути їх. У п 50.1 ст. 50 Податкового кодексу України [1, с. 3] зазначено, що в ситуаціях, коли у майбутньому платник екологічного податку самостійно або за допомогою результатів електронної перевірки виокремить помилки, які допущені у раніше поданій ним декларації, платник зобов'язаний до такої податкової декларації надіслати уточнюючий розрахунок за формою чинного на момент подання уточнюючого розрахунку. Якщо платник екологічного податку здійснює виправлення виокремлених помилок самостійно за період, що минув, шляхом надання уточнюючого розрахунку, такому платнику необхідно надати декларацію з відміткою “уточнююча” із відповідним додатком до неї з позначкою “уточнюючий”.

Таким чином, у процесі аналізу з'ясовано, що при заповненні податкової декларації платники екологічного податку допускають типові помилки, які призводять до недостовірної інформації в результаті, тому контролюючі органи радять більшу увагу приділяти перевірці даних, уточненню ухвалені вищими органами інформації, дотримуваних правил та принципів заповнення документу, аналізу нововведень у правилах оподаткування екологічного податку, змін податкових ставок екологічного податку та перевірці достовірності бланків податкової декларації.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/XVi3uj>. – Дата останнього доступу: 14.09.2016 р.
2. Якимчук С. А. Екологічний податок, як один із основних економічних інструментів природоохоронної діяльності / С. А. Якимчук // Економіка. Управління. Інновації. – 2013 – № 2.
3. Іванченкова А. В. Загальнодержавні податки : навч. посіб. / А. В. Іванченкова, Н. Г. Маслак. – Суми : Університетська книга, 2014. – 375 с.
4. Безверхий К. В. Податкова система : навч. посіб. / К. В. Безверхий, М. С. Палюх. – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – 206 с.
5. Бандурка О. О. Платники податків / О. О. Бандурка // Суспільство. Управління. – 2014. – № 9. – С. 23-27.

V. Zhigalo. Common mistakes in tax accounting of environmental taxes in Ukraine.

Summary

Define the essence of the concept of ecological tax, we will analyze how to fill tax returns revealed a number of errors that were made by taxpayers environmental tax in the preparation of tax returns.

Key words: environmental tax, tax payers, tax return, tax reporting.

Кривошеева Л. Н.

Канд. экон. наук, доцент,

доцент кафедры права и экономических теорий,

УО “Белорусский торгово-экономический университет

потребительской кооперации”,

г. Гомель, Республика Беларусь,

Роговская А. В.

Студентка 3 курса факультета экономики и управления,

УО “Белорусский торгово-экономический университет потребительской

кооперации”,

г. Гомель, Республика Беларусь,

Lakriv@rambler.ru

НАЛОГОВАЯ СИСТЕМА ФРАНЦИИ: ОПЫТ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ И ПРИМЕР ДЛЯ ПОДРАЖАНИЯ

Білоруське податкове законодавство буде направлено на реформування податкової системи. Серед країн з розвиненою ринковою економікою, що йдуть по соціально орієнтованого шляху розвитку, цікавий досвід функціонування податкової системи Франції.

Ключові слова: бюджет, пільги, оподаткування, платежі, мита, збори.

Страны с развитой экономикой имеют высокий уровень развития материального и нематериального производства и находятся на постиндустриальной стадии развития производства. В этих странах высокого уровня развития достигла инфраструктура, блок социальных услуг, технологичные отрасли. Эти страны переходят к созданию «новой экономики». В отраслевой структуре у них преобладает сфера услуг (до 70%), они доминируют в мировой торговле. К тому же, каждая страна стремится сделать свою налоговую систему эффективной. В настоящий момент сотрудничество Беларуси с мировым экономическим сообществом все более расширяется. Поэтому белорусское налоговое законодательство будет направлено на реформирование налоговой системы. Для экономики Беларуси достаточно привлекательным служит пример налоговых систем экономически развитых стран, к числу которых относят: США, Канаду, страны ЕС, Швейцарию, Норвегию, Исландию, Японию, Австралию, Новую Зеландию.

Среди стран с развитой рыночной экономикой, идущих по социально ориентированному пути развития, для Республики Беларусь интересен опыт функционирования налоговой системы Франции. Во Франции налоговое законодательство находится в компетенции Парламента. Основывается налогообложение на декларации о доходах. Основой дохода государственного бюджета Франции являются обязательные платежи, включающие налоги, сборы, пошлины и социальные взносы (налоговые доходы). На обязательные платежи приходится около 90% доходов бюджета. Во Франции двухуровневая налоговая система, которая включает четыре категории налогов: налоги, взимаемые с доходов; налоги, связанные с расходами; налоги на имущество и местные налоги. Первые три категории основных налогов направляются в центральный бюджет. В силу небольшого объема статьи, остановимся только на налогах, взимаемых с доходов физических лиц. Налог на доходы физических лиц во Франции взимается со всех видов доходов домохозяйств. При расчете налоговой базы для налоговых резидентов учитывается доход,

полученный как во Франции, так и за ее пределами, для нерезидентов – только доход, полученный в национальных пределах. Французские государственные служащие, работающие за границей, уплачивают налог, если с них не взимается совокупный подоходный налог в иностранном государстве. Расчет подоходного налога во Франции достаточно сложен. Интересно, что подоходным налогом облагается вся семья. Сначала взимаются налоги и социальные отчисления с каждого вида дохода в отдельности (с учетом вычетов и льгот). Потом все чистые доходы налогоплательщика суммируются и подвергаются прогрессивному налогообложению по ставке от 0 до 45%. При превышении среднего дохода на одного члена семьи 250 тыс. евро, применяется дополнительная ставка (3% на доходы от 250 до 500 тыс. евро и 4% – при превышении 500 тыс. евро). При расчете налога на доходы физических лиц учитывается состав семьи. Сначала с помощью специальных семейных коэффициентов определяется средний доход на каждого члена семьи, а затем совокупный доход семьи делится на коэффициент. Например, если в семье двое родителей и один ребенок, то семейный коэффициент составит 2,5, если двое детей – 3; а в случае рождения последующих детей коэффициент увеличивается. Доход делится на пять частей, для каждой части применяется своя налоговая ставка налога, подлежащего уплате членами семьи. Её умножают на семейный коэффициент и получают валовой семейный подоходный налог. Этот налог может быть снижен государством по экономическим или социальным мотивам (расходы на школьное образование детей, участие в капитале малого и среднего бизнеса). После вычетов получают чистый подоходный налог. Налог на доходы физических лиц является инструментом стимулирования семьи, поощрения расходов домохозяйств на экономически и социально значимые цели, оказания помощи малоимущим. Помимо подоходного налога с доходов физических лиц, взимаются единый социальный налог. Социальный налог уплачивается по ставке 4,5% физическими лицами с доходов от эксплуатации имущества и размещения финансовых средств,

перечисляется в Фонд солидарности старости, Национальную кассу страхования по старости и Резервный пенсионный фонд. Он подлежит вычету из налогооблагаемой базы при расчете подоходного налога. Налоги на фонд заработной платы уплачиваются работодателями и включают налог на заработную плату, налог на профессиональную подготовку и отчисления работодателей на развитие системы непрерывного профессионального обучения. Налог на заработную плату взимается по прогрессивной шкале в диапазоне от 4,25 до 20%. Заработная плата работника делится на несколько частей, для каждой части применяется своя налоговая ставка (до 7 705 евро – 4,25%, от 7 705 до 15 385 евро – 8,5%, от 15385 до 151 965 евро – 13,6%, свыше 151 965 евро – 20%) [1]. Во Франции проводится политика снижения налогового бремени обеспеченных домашних хозяйств.

Список использованных источников:

1. Налоговая система Франции. Режим доступа : <http://www.mirec.ru/upload/pdf/2015-02/komissarova-french-tax-system.pdf> – Дата доступа: 10.04.2016.
2. Полуян, В. Перспективы системы налогообложения в Беларуси / [Владимир Полуян] // Экономика. Финансы. Управление. – 2014. – № 6. – С. 50-56.
3. Попова, Л.В. Налоговые системы зарубежных стран : учеб.-метод. пособие / Л. В. Попова, И. А. Дрожжина, Б. Г. Маслова. – М. : Дело и Сервис, 2008. – 368 с.

L. Krivosheeva, A. Rogovskaya. Tax system of france: experience of functioning and the example for imitation.

Summary

The Belarus tax laws will be directed on reforming of tax system. Among the countries with the developed economy which go on socially focused way of development, experience of functioning of France tax system is interesting.

Keywords: the budget, tax benefits, taxation, payments, customs, dues.

Марковська Т. С.

*Викладач II категорії, аспірант III року навчання,
Технологіко-економічний коледж
Миколаївського національного аграрного університету,
м. Миколаїв, Україна,
markovska86@mail.ru*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИБІР УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ОПОДАТКУВАННЯ

У тезах розглядається необхідність адаптації вітчизняних податків до законодавства країн Європейського Союзу. Визначено, що процес адаптації вітчизняної податкової системи до європейських стандартів повинен мати еволюційний характер і напередодні нової хвилі світової фінансової кризи базуватися на економічній і політичній стабільності в країні.

Ключові слова: адаптація, податкова система, оподаткування, країни Європейського союзу, європейські стандарти.

Побудова в Україні соціально орієнтованої, конкурентоспроможної ринкової економіки, інтегрованої в ЄС, потребує реформування адміністративних засад всієї системи державного управління, а разом з нею і її важливого структурного елемента – податкової системи. Процес адаптації вітчизняної податкової системи до європейських стандартів має свою динаміку та особливості. В сучасних умовах визначальними напрямками є:

- поступове наближення рівня оподаткування (на сьогодні частка податкових надходжень у ВВП становить близько 30%) до середнього показника країн ЄС (37,4%), усунення диспропорцій оподаткування мобільних (капітал, праця) та немобільних баз (споживання, природні ресурси, власність), показники фіскальної ефективності непрямого та прямого оподаткування становлять 14 % та 9 % ВВП, тобто на рівні відповідних показників більшості країн – “нових” членів ЄС;

- вирішення питання щодо зменшення податкового тиску на економіку за рахунок зменшення ставок за основними бюджетоформуючими податками (податку на прибуток – до 18%) та подальшого скорочення кількості податків та платежів (з початку зменшено з 39 до 23, а з 2015 року залишилося 11 податків, точніше груп податків та платежів);

- проведення всеохоплюючих заходів на рівні кожній ланки ДФС

України щодо автоматизації процесів оподаткування (електронна звітність, Єдиний реєстр податкових накладних, відшкодування ПДВ тощо) з метою усунення схем мінімізації, зокрема, по ланцюгу: вигодонабувач → транзитер → «податкова яма», залучення до сплати суб'єктів господарювання всіх категорій уваги, як основного елементу збільшення надходжень, зменшення частки тіньової економіки, яка за оцінками спеціалістів в 1,5-2 рази перевищує середній показник по ЄС, а також протидії корупції;

- упорядкування податкових преференцій, в тому числі інвестиційних пільг, в частині обмеження терміну їх надання (не більше, ніж п'ять років) та контролю використання вивільнених коштів за цільовим призначенням;

- вдосконалення підходів до оподаткування природних ресурсів та акцизного податку: частки цих платежів в загальних податкових надходженнях залишаються незначними (5 % та 10 % відповідно) [1].

На енергоносії (бензин, нафтопродукти, скраплений газ) припадає лише 30% надходжень з акцизного податку, хоча цей показник щороку має тенденцію до збільшення. Щодо використання прогресивної ставки оподаткування фізичних осіб, то необхідно зазначити, що Україна пішла по шляху більшості “нових” держав-членів ЄС, які суттєво обмежили прогресію щодо сплати прибуткового податку на користь збільшення внутрішнього споживчого попиту та детінізації доходів заможних груп населення.

Актуальною на сьогодні залишається теза відомого українського економіста В.М. Геєця, що шкала податків на доходи населення, яка існує в Україні (основна з 2016 року – 18%) – це однозначно шлях до збагачення багатих, а отже вона не зруйнує олігархію. Рівень оподаткування з цього податку (у відсотковому виразі к ВВП) в 2 рази нижче, ніж середній показник по ЄС. За даними державної податкової служби України половина тіньового сектору вітчизняної економіки складає заробітна плата у “конвертах”. Тому на перспективу можливо очікувати розширення диференціації ставок податку з доходів фізичних осіб, не виключено, – в межах податку DIT, введеного в 90-х роках XX сторіччя скандинавськими країнами, і який користується все

більшою популярністю у країнах “Старої” Європи [2].

Гармонізація оподаткування в ЄС – це процес, який має конкретні напрямки розвитку, свою динаміку. Європейські країни роблять спробу оптимізувати оподаткування (впроваджувати нові податкові технології на основі самооподаткування, підтримувати високий рівень соціальних стандартів тощо). Загальні тенденції оподаткування, що склалися в Європейському Союзі, мають стати орієнтиром для процесу адаптації податкових систем країн, які прагнуть вступити в ЄС. Наразі очевидно, що Україні необхідно швидше приєднатися до цього процесу, а ті сфери, які поки що найменш гармонізовані в ЄС, розвивати за власним “фіскальним сценарієм”, тобто відповідно до моделі бюджетно-податкової політики, яку здійснює держава. Загальними пріоритетами повинні стати зменшення обтяжливості вітчизняної податкової системи, подальше скорочення податків та платежів, вирівнювання диспропорцій в оподаткуванні, зосередження на використанні інноваційних методів адміністрування, обмеження економічно необґрунтованих преференцій в оподаткуванні, удосконалення податкових інструментів стимулювання підприємництва, формування податкової культури та психологічного сприйняття бізнесом та населенням дій держави у сфері податкової політики.

Список використаних джерел:

1. Свешніков С. М. Бюджетно-податкова політика сучасної держави та гармонізація податкових систем країн ЄС. Вектори для України / С. М. Свешніков, В. В. Юрченко, В. І. Крижановський : навч. посібник. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.centre-kiiev.kiev.ua
2. Свешніков С.М. Гармонізація податкових систем країн ЄС. Європейський вибір України : навч.-метод. матеріали / С. М. Свешніков, В. І. Крижановський, Г. В. Демченко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.centre-kiiev.kiev.ua

T. Markovska. Ukraine's european choice in the tax system.

Summary

The thesis discusses the need for adaptation to the domestic tax legislation of the countries of the European Union. It is determined that the process of adaptation of the domestic tax system to the European standards should be evolutionary and in anticipation of a new wave of the global financial crisis based on economic and political stability in the country.

Keywords: adaptation, tax system, taxation, European Union countries, european standards.

Мельник Ю. В.

*Здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
yuliya-1995-melnik@mail.ru*

Науковий керівник: Полторак А. С.
*канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
м. Миколаїв, Україна,
poltorak@mnaui.edu.ua*

ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ПІДПРИЄМСТВА УКРАЇНИ

Проаналізовано динаміку показників податкового навантаження в Україні у 2003-2015 рр., виділено напрями оптимізації податкового навантаження.

Ключові слова: податки, податкове навантаження, економіка, фінанси.

Податки є одним з найважливіших важелів впливу держави на економічні процеси, через які відбувається фінансове наповнення бюджетів різних рівнів для реалізації життєво важливих функцій держави. Оподаткування підприємств є інструментом регулювання економіки країни. Можна зазначити, що надмірне податкове навантаження є негативним чинником державної податкової політики, яке відповідним чином впливає на розвиток національної економіки, стримує ділову активність суб'єктів господарювання, уповільнює зростання валового внутрішнього продукту, є однією з причин виникнення кризових явищ у суспільстві [1].

Проблему податкового навантаження аналізували науковці як: І. Бурлакова [1], А. Соколовська [2], Н. Стеблюк [4], А. Філін [4] та інші.

Однією з головних проблем у діяльності підприємства є проблема податкового навантаження та її вплив на його підприємницьку активність. Податкове навантаження можна визначити, як ефекти впливу податків на економіку в цілому та на окремих їх платників, пов'язані з економічними обмеженнями, що виникають у результаті сплати податків і відволікання коштів від інших можливих напрямів їх використання [2].

Надмірне податкове навантаження є однією з основних причин, яка

змушує платників податків виводити частину або всі свої доходи в “тінь”. Можемо відмітити, що за останні роки рівень податкового навантаження в Україні мав тенденцію до підвищення. Зокрема, найменшим зазначений показник був у 2004 р. (18,3%), а найвищим у 2015 р. – 44,9%. Доцільно зазначити, що у 2015 р. рівень податкового навантаження залишився майже на рівні 2014 р.

Останнім часом в Україні значну увагу приділяють завданням реформування податкової системи. З 2015 року в Україні зменшено кількість податків з 22 до 9. Деякі податки не скасовано повністю, а лише трансформовані за принципом “два в одному”.

Проаналізувавши значення показника податкового навантаження, запропонуємо напрями оптимізації податкового навантаження, які спричинять позитивний вплив на ефективну діяльність податкової системи України (рис. 1).

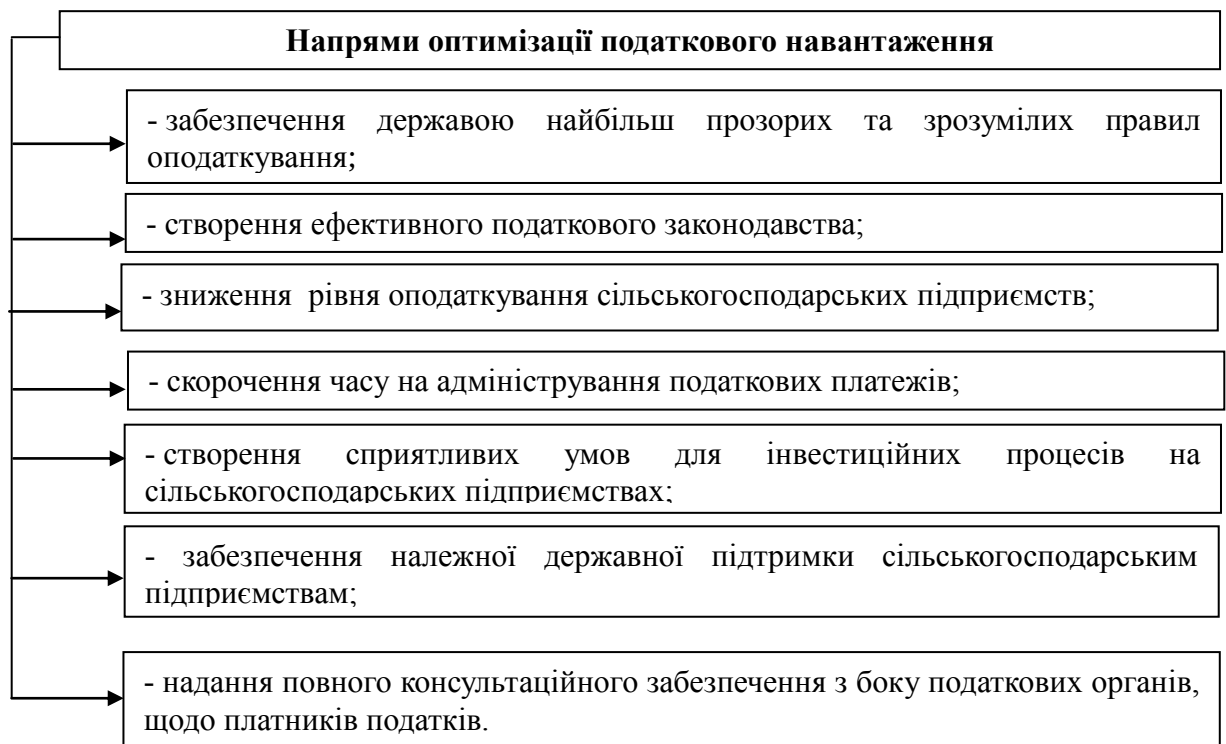


Рисунок 1. Напрями оптимізації податкового навантаження в Україні

Джерело: побудовано з використанням матеріалів [4]

Отже, можемо зазначити, що однією із основних умов успішного функціонування економіки України має стати ефективна система оподаткування. На сьогодні, ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств і забезпечення їх конкурентоспроможності неможливе без виваженої податкової політики. Податкове навантаження має бути оптимальним, яке б давало можливість не лише розвивати економічні процеси в економіці, але й давати можливість вкладати вивільнені кошти у розширення виробництва та стимулювання інвестиційних процесів в Україні.

Список використаних джерел:

1. Бурлакова І. М. Особливості податкового навантаження на підприємства / І. М. Бурлакова, В. В. Вакарчук // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О. Ф. (м. Суми, 6-8 травня 2014 р.); за заг. ред. О. В. Прокопенко, О. В. Люльова. – Суми : СумДУ, 2014. – Т.2. – С. 22–23.
2. Соколовська А. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування економіки / А. Соколовська // Економіка України. – 2005. – № 5. – С. 4-12.
3. Податковий кодекс України : закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>. – Дата останнього доступу: 14.09.2016 р.
4. Стеблюк Н. Ф. Вплив податкового навантаження на діяльність підприємств / Н. Ф. Стеблюк, А. О. Філін // Молодий вчений. – 2015. – № 8(23). – Ч. 1. – С. 80-86.

J. Melnik. The tax burden on agricultural enterprises of Ukraine.

Summary

The level of tax burden on agricultural enterprises in Ukraine. Highlight areas of optimizing the tax burden.

Keywords: taxes, tax burden, economy, finances.

Полторак А. С.

*Канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
poltorak@mnaui.edu.ua*

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Проаналізовано особливості та основні положення антикорупційного законопроекту податкової реформи, що має набрати чинності з 01.01.2017 р., описано очікувані результати від його впровадження для податкової системи України.

Ключові слова: податки, податкова система, податкова реформа, реформування, податок на прибуток, спрощена система оподаткування.

Протягом останніх років податкова система України зазнає систематичних змін з метою підвищення якості адміністрування, створення максимально сприятливих умов для активізації підприємницької діяльності, покращення інвестиційного клімату.

Проблему проведення податкової реформи в Україні досліджували в своїх працях такі автори як В. Т. Мінкович, В. В. Свадеба [2, с. 224-226], І. О. Луніна, Н. Б. Фролова [1, с. 7-20], В. П. Хомутенко, Є. М. Богатирьова [5, с. 43-46] та інші, однак, з урахуванням того, що відкрита робота над змінами податкової системи України продовжується, проблема аналізу пріоритетних напрямів реформування податкової системи країни залишається актуальною.

Зауважимо, що новою хвилею реформування податкової системи України стане так званий “антикорупційний законопроект”, схвалений Урядом 5 жовтня 2016 р., особливістю якого є безпрецедентно відкрите публічне обговорення положень, так, цей пакет податкових змін до Податкового кодексу України [3] став результатом спільної праці Міністерства фінансів України, народних депутатів, а також бізнесу і громадських експертів. Враховуючи те, що впровадження даного законопроекту, як очікується, сприятиме зменшенню корупційної складової податкової сфери, його публічно підтримали відомі громадські та бізнесові об'єднання, такі як Європейська бізнес асоціація, Торгово-промислова палата

України, Американська торгівельна палата, Коаліція “За ліберальну податкову реформу” [4] та інші.

Проаналізуємо основні положення вищезазначеного законопроекту та очікувані результати від його ймовірного впровадження 01 січня 2017 р. для податкової системи України. По-перше, пропонується певний перерозподіл прав і функцій між Міністерством Фінансів України (МФУ) та Державною фіскальною службою України (ДФСУ), в результаті чого частина повноважень ДФСУ буде передано до МФУ аналогічно моделі “двох вершин”. На нашу думку, очікується тривалий перехідний період, протягом якого у платників податків будуть виникати труднощі щодо виокремлення повноважень МФУ і ДФСУ у податковій площині. Також у 2017 році для платників податків планується повноцінне запровадження електронного кабінету, який надасть доступ до комплексної інформації, яка може бути корисна конкретному платнику податків. Це удосконалення є важливим і очікуваним через те, що більшість програм, якими користуються платники податків, є платними, крім того, досить часто у платників податків виникають певні труднощі з отриманням квитанцій про прийняття звітності, налагодженням ефективної роботи програми та ін.

Планується, що фінансова звітність, яка має подаватись разом з податковою декларацією з податку на прибуток, отримує статус додатку до цієї форми податкової звітності, так, неподання фінансової звітності до контролюючих органів спричинить факт неподання і податкової декларації. Також планується продовжити строк складання індивідуальної податкової консультації для платників податків до 35 днів, що на нашу думку, є негативним фактом через те, що найчастіше податкові консультації необхідні платникам податків для прийняття оперативних рішень у досить обмежений строк, так, тривалий термін для надання податкової консультації, визначений законодавством, спричиняє те, що звернення за консультацією до органів ДФСУ втрачає сенс.

У сфері оподаткування податком на прибуток також очікуються значні

зміни, серед яких звуження переліку витрат, які враховуються при розрахунку фінансового результату діяльності, у т. ч. витрат на поліпшення не виробничих основних засобів, що спричинить збільшення податкових надходжень від оподаткування податком на прибуток. Зауважимо, що переважна більшість змін у правилах оподаткування податком на прибуток стосуються лише платників, які коригують фінансовий результат до оподаткування, тобто всіх платників, річний оподатковуваний дохід яких перевищує 20 млн грн.

Серед нововведень, які однозначно сприятиме активізації підприємницької активності, доцільно виокремити запровадження податкових “канікул”. Так, планується на період до 31 грудня 2021 року запровадження нульової ставки податку на прибуток для підприємств із річним доходом, що не перевищує 3 млн грн, та розміром заробітної плати працівників, більшим ніж 2 законодавчо встановлені мінімальні заробітні плати, за умови відповідності наступним критеріям: створення підприємства відбулось після 01 січня 2017 року; діючі підприємства з річним доходом, меншим за 3 млн грн, та кількістю працівників, що не перевищувала 20 осіб протягом останніх 3 років; діючі підприємства, які до 01 січня 2017 р. застосовували спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, з річним доходом, меншим за 3 млн грн, та кількістю працівників, що не перевищувала 50 осіб.

Зазначимо, що скористатись такою нормою законодавства не зможуть підприємства, які здійснюють виробництво, експорт, імпорт, оптовий продаж підакцизних товарів, фінансову і страхову діяльність, обмін валют, зовнішньоекономічну діяльність, будь-які види оптової торгівлі, а також діяльність у сфері бухгалтерського обліку, права, інжинірингу та інші.

Суттєвих змін зазнають і правила оподаткування податком на додану вартість (у т. ч. скасується спеціальний режим для сільськогосподарських підприємств, відкоригується перелік обов’язкових реквізитів податкової накладної, а також строків її реєстрації та ін.), податку на доходи фізичних

осіб, інших загальнодержавних податків, а також спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, яка, ймовірно, продовжить своє існування, хоча і з деякими змінами, у т. ч. видозміниться норма щодо оподаткування дивідендів при їх сплаті платниками єдиного податку.

Таким чином, активно продовжується запровадження змін до Податкового кодексу України з метою підвищення якості адміністрування, покращення інвестиційного клімату. Переважна більшість очікуваних нововведень сприятимуть створенню умов для активізації підприємницької діяльності, однак, деякі положення податкової реформи все ж-таки вважаються дискусійними та потребують окремого обговорення науковцями, представниками бізнесу і громадськими експертами.

Список використаних джерел:

1. Луніна І. О. Міжнародні тенденції реформування податкових систем у післякризовий період 2008-2014 рр. та уроки для України / І. О. Луніна, Н. Б. Фролова // Фінанси України. – 2015. – № 8. – С. 7–20.
2. Мінкович В. Т. Реформування податкової системи України як необхідна умова для розбудови провідної держави / В. Т. Мінкович, В. В. Свадеба // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. – 2015. – Вип. 1(1). – С. 224-226.
3. Податковий кодекс України : Податковий кодекс України : закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/XVi3yj>. – Дата останнього доступу: 14.09.2016 р.
4. Уряд схвалив антикорупційний законопроект щодо удосконалення податкової системи / Міністерство Фінансів України : офіційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/Tik7iu> – Дата останнього доступу: 07.10.2016 р.
5. Хомутенко В. П. Механізм реалізації податкової реформи / В. П. Хомутенко, Є. М. Богатирьова // Економіка та держава. – 2015. – № 8. – С. 43-46.

A. Poltorak. Priority directions of reforming of tax system of Ukraine.

Summary

The article analyses the peculiarities and main provisions of the anti-corruption bill tax reform, which should enter into force 01.01.2017, describes the expected results of its implementation for the tax system of Ukraine.

Keywords: taxes, tax system, tax reform, reform, income tax, simplified tax system.

Щербина Ю. О.

*Асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
scherbina.djulia@yandex.ua*

Манькута А. І.

*здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
mankuta.alina@mail.ru*

ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ТА ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

У тезах досліджено сутність категорії “податок на додану вартість”, яке визначено, як непрямий податок, котрий включається в ціну товарів, робіт та послуг. Визначено роль вище зазначеного податку у формуванні доходної частини Державного бюджету України.

Ключові слова: податки, Державний бюджет України, податкові надходження, податок на додану вартість.

На сьогоднішній день, податки відіграють важливу роль у формуванні доходів Державного бюджету України. Одним із основних бюджетоутворюючих податків виступає податок на додану вартість (далі – ПДВ). Вперше він був ведений у Франції в 1954 р. економістом М. Лоре. Дещо пізніше, ПДВ набув поширення в багатьох інших країнах світу. Проте, у деяких країнах, до сих пір не запроваджено вище зазначений податок (Австрія, Швейцарія, США) [3].

Дослідження ролі податку на додану вартість у формуванні доходів державного бюджету України, ставало предметом дослідження у працях багатьох науковців, зокрема: О. Оксенюка [2], В. Кальчевського [3], П. Кулика [4] та ін. Проте, зазначена тема і надалі залишається актуальною та потребує подальших досліджень, як з теоретичної, так і з практичної точок зору.

ПДВ – це непрямий податок, який включається в ціну товарів (робіт, послуг) та сплачується покупцем, але його облік та перерахування до державного бюджету здійснює продавець (податковий агент) [1]. Частка ПДВ у загальній структурі податкових надходжень до Державного бюджету

України з кожним роком збільшується та станом на 2015 р. становила 48,6% (рис. 1).

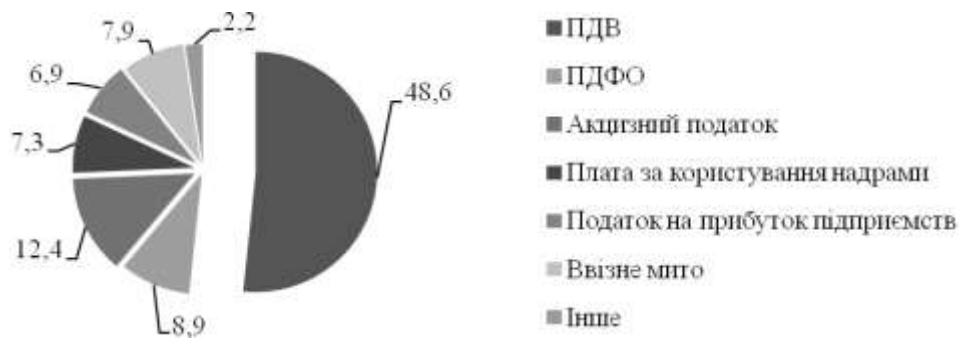


Рисунок 1. Структура податкових надходжень до Державного бюджету України у 2015 р., %

Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [2]

На сьогоднішній день, ПДВ застосовується у багатьох країнах світу. Оскільки, наявність зазначеного податку є однією із обов’язкових умов вступу країн до Європейського Союзу. З метою поповнення державного бюджету, ПДВ було введено і в Україні. На початку 90-х років його ставка складала 28%, але на сьогоднішній день її зменшено до 20% [3].

У 2015 р. доходи від ПДВ до Державного бюджету України становили 246 858 млн.грн., що на 30,4% перевищило аналогічний показник попереднього року. Динаміку надходжень ПДВ протягом 2006-2015 рр. відобразимо на рис. 2.

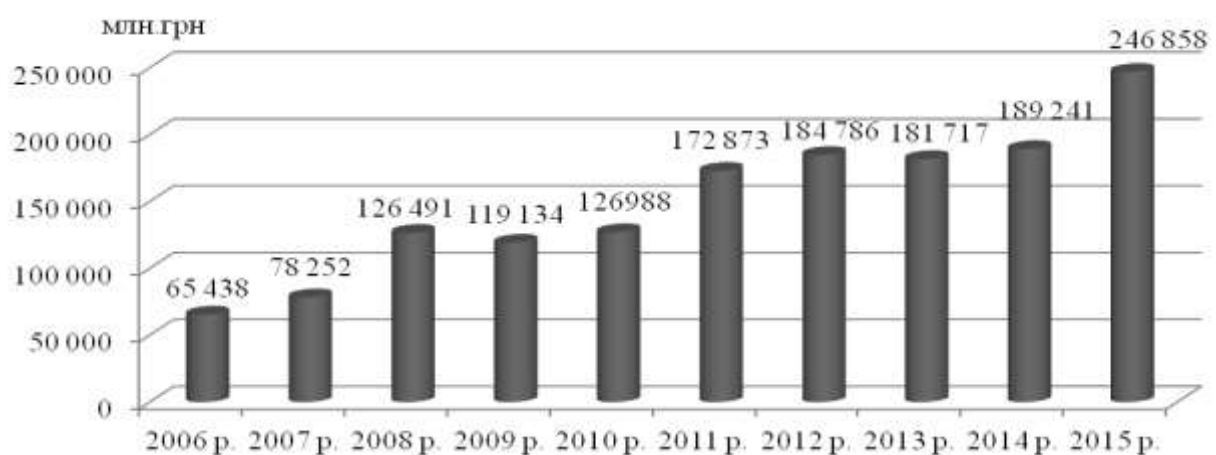


Рисунок 2. Динаміка надходжень ПДВ до Державного бюджету України, 2006-2015 рр, млн. грн.

Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [2]

Варто відмітити, що ПДВ має як свої переваги так і недоліки. Зокрема, одним із переваг є те, що зазначений податок має високу фіскальну ефективність, займає левову частку у податкових надходженнях до Державного бюджету України. Проте, поряд з цим, вище зазначений податок впливає на загальний рівень цін, що значно впливає на діяльність суб’єктів господарювання.

Отже, можемо зробити висновок, що роль ПДВ як фіскального засобу в доходах Державного бюджету України є визначальною. Ця форма оподаткування є одним із основних джерел формування державних доходів. Проте, ПДВ не приносить такого ж ефективного результату платникам податку, як державі. Виступаючи податком на кінцеве споживання він, за доволі високої ставки і стрімкої інфляції, стає одним із факторів, що стримують розвиток виробництва, тощо.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Дата останнього доступу: 01.10.2016 р. - Назва з екрану.
2. Ціна держави. Бюджет України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cost.ua/budget/revenue/>. - Дата останнього доступу: 01.10.2016 р. – Назва з екрану.
3. Оксенюк О.І. Роль податку на додану вартість у формуванні доходів державного бюджету України / О.І. Оксенюк // Інноваційна економіка. – № 1. – 2013. – С. 253-258.
4. Кальчевський В.В. Роль податку на додану вартість у формуванні доходів державного бюджету України [Електронний ресурс] / В.В. Кальчевський // Режим доступу : http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/9389/1/Кальчевський_V.pdf. – Дата останнього доступу: 01.10.2016 р. – Назва з екрану.
5. Кулик П. Л. ПДВ у проекті податкового кодексу: оцінка фіскального потенціалу / П. Л. Кулик // Економічні науки. Серія “Облік і фінанси”. – 2010. – № 7 (25). – Ч. 4. – С. 53-58.

J. Shcherbina, A. Mankuta. The value added tax and its role in the formation of revenues of the state budget of Ukraine.

Summary

In the abstract the essence of the category “value added tax”, which is defined as an indirect tax included in the price of goods, works and services. Defines the role of the above mentioned tax revenues of the State budget of Ukraine.

Key words: taxes, State budget of Ukraine, tax revenues, value added tax.

СЕКЦІЯ 4 “ВІТЧИЗНЯНІ ТА СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ І АУДИТУ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ”

Бараненко А. В.

*Магістр спеціальності 071 “Облік і оподаткування”,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
alisochka281295@gmail.com*

Науковий керівник: Ксьонжик І. В.

*д-р екон. наук, доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
iryna_ksonzhyk@meta.ua*

ОБЛІК І КОНТРОЛЬ БЮДЖЕТНИХ НАДХОДЖЕНЬ

Висвітлено питання про ведення бухгалтерського обліку, здійснення контролю за виконанням кошторисів доходів і видатків, а також складання звітності в бюджетних установах.

Ключові слова: бюджетні установи, облік, бухгалтерський облік, кошторис, контроль.

Бюджетні установи є первинною ланкою бюджетної системи країни та беруть участь у виконанні як дохідної, так і видаткової частини бюджету відповідно до затвердженого кошторису. Для забезпечення раціонального використання ресурсів, дотримання фінансово-бюджетної дисципліни важливу роль відіграє реалізація таких функцій управління, як облік і контроль. Удосконалення організації обліку запасів, забезпечення його контрольних функцій за господарською і фінансовою діяльністю бюджетних організацій є основою дотримання обліку в бюджетних установах. Висока якість облікової інформації створює умови ефективної реалізації всіх функцій управління [3, с. 152]. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” визначає основні положення щодо організації ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Це один з основних нормативних документів, та Бюджетний кодекс України, відповідно до яких

організується облік у бюджетних установах.

Бюджетним кодексом регулюються відносини, що виникають у процесі складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів та розгляду:

1. Бюджетні установи функціонують на правах державної чи комунальної форми власності. Таке положення визначає порядок придбання власного капіталу як основи для започаткування й подальшого здійснення діяльності, відчуження майна.

2. Бюджетні установи належать до неприбуткових організацій – метою їхньої діяльності є надання нематеріальних послуг, які, на відмінну від готової продукції, не є носіями матеріальної субстанції й не оприбутковуються на склад. Відсутнє поняття виробничого браку, а отримання негативного результату також може розглядатися як результат.

3. Бюджетні установи в процесі надання нематеріальних послуг здійснюють видатки, які за економічним змістом відрізняються від витрат суб'єктів підприємницької діяльності. Під видатками розуміють державні платежі, що не підлягають поверненню, тобто такі платежі, які не створюють і не компенсують фінансових вимог 67 звітів про їх виконання, а Закон про бухгалтерський облік та фінансову звітність визначає правові засади організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.

Згідно статті 2 Бюджетного кодексу України до бюджетних установ належать органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації створені ними у встановленому порядку, що повністю або частково фінансується за рахунок коштів бюджету на підставі кошторису доходів і видатків. Належність організацій до бюджетних визначається їхнім статутом, установчими документами, відповідними фінансовими органами [1].

Бухгалтерський облік в бюджетних установах забезпечує відображення усіх операцій, пов'язаних з виконанням кошторису видатків бюджету, кошторисів спеціальних коштів та узагальнення даних обліку і звітності, що необхідно для оперативного управління, аналізу, контролю за цільовим

використанням коштів на підставі кошторису, виявлення позапланових і незаконних витрат. Ведення бухгалтерського обліку, здійснення контролю за виконанням кошторисів доходів і видатків, а також складання звітності в бюджетних установах покладається на бухгалтерію, яка є, як правило, самостійною службою і має свою структуру.

Діяльність бюджетних установ щодо виконання кошторису спрямована на мобілізацію всіх запланованих доходів та здійснення передбачених видатків точно і в певні строки. Для забезпечення повного і своєчасного надходження бюджетних коштів і використання їх відповідно до цільових призначень необхідна правильна організація бухгалтерського обліку і контролю виконання кошторису з дотриманням усіх принципів та вимог чинного законодавства [2].

Отже, можна зробити висновок, що бухгалтерський облік в бюджетних установах й організаціях України потребує запровадження та широкого використання інформаційних технологій, оскільки це дозволить спростити обліковий процес і підвищити оперативність отримання облікових даних в різних аналітичних розрізах. У зв'язку з цим облікова інформація використовуватиметься з метою забезпечення суворого контролю за витрачанням бюджетних ресурсів. Модернізація системи обліку в державному секторі можлива за умови формування єдиної законодавчо-нормативної бази, адаптованої до міжнародних вимог та норм, удосконалення методології складання звітності та запровадження інформаційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України № 1406-VIII від 02.06.2016 р. ВВР, 2016. – № 26, ст. 519.
2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік у бюджетних установах : навч. посібн. / Ф. Ф. Бутинець, Т. П. Остапчук, Н. А. Остап'юк. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута” 2009. – 472 с.
3. Закон України про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні № 1405-VIII від 02.06.2016 р., ВВР, 2016. – № 28, ст. 533.
4. Марценяк Н. О. Реформування бухгалтерського обліку бюджетних установ: проблеми та перспективи / Н. О. Марценяк // Науковий вісник БДФА – 2010. – № 4. – С. 346-351.

A. Baranenko. Accounting and control of budget revenues.

Summary

The questions of accounting, control over the execution of estimates of incomes and expenses and reporting in budget institutions.

Key words: budgetary institutions, accounting, accountancy, budget, control.

Голуб Ю. І.

*Магістр спеціальності 071 “Облік і оподаткування”,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
wild.666.cat@yandex.ru*

Науковий керівник: Ксьонжик І. В.

*д-р екон. наук, доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
iryna_ksonzhyk@meta.ua*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Визначено специфіку формування облікової політики в установах і на підприємствах державного сектору. Досліджено нормативно-правову базу щодо облікової політики бюджетних установ.

Ключові слова: бюджетні установи, державний сектор, облікова політика.

За Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 8 “Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки” облікова політика – це “конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практика, застосовані суб’єктом господарювання при складанні та поданні фінансових звітів ” [2]. Відповідно ж до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, зокрема П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” – “облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності” [3] Тобто, робимо висновок, що облікова політика підприємства – це реалізація підприємством методів бухгалтерського обліку, з метою виконання фінансово-господарських цілей підприємства на основі принципів

бухгалтерського обліку, враховуючи діюче законодавство.

Побудова облікової системи бюджетних установ визначається законодавством про бюджетний устрій і бюджетний процес в Україні [4], відповідними інституціями та нормативними документами Міністерства фінансів України та Державної казначейської служби України.

Облікова політика бюджетної установи визначається на основі національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі економіки. Так, відповідно до НП(С)БО 101 “Подання фінансової звітності” – облікова політика суб’єкта державного сектору визначається у розпорядчому документі, в якому мають бути встановлені: методи оцінки обліку; види сегментів та їх пріоритетність і процедури, які має застосувати суб’єкт державного сектору щодо яких нормативно-правовими актами з бухгалтерського обліку передбачено більше ніж один варіант; порядок організації бухгалтерського обліку [1]. Суб’єкт державного сектору має послідовно застосовувати облікову політику таким чином, щоб фінансова звітність відповідала всім вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі.

Найпоширенішими проблемними аспектами, що пов’язані з формуванням облікової політики в бюджетних установах є:

- порушення основних принципів ведення бухгалтерського обліку;
- відсутність зв’язку облікових політик бюджетних установ різних рівнів;
- відсутність систематизованої нормативно-методологічної бази з регулювання бухгалтерського обліку;
- відсутність наказів про облікову політику в бюджетних установах;
- недостатній рівень теоретичної підготовки бухгалтерського персоналу тощо.

На сьогодні формування облікової політики у бюджетних установах України має низку проблем. Проблеми виникають вже на самому початку роботи над обліковою політикою, а саме при визначення пріоритетних напрямків побудови бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 “Подання фінансової звітності” від 28.12.2009 р. № 1541.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 “Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки” - www.minfin.gov.ua;
3. Положення стандарт бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, затв. наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87 – [Електронний ресурс] Режим доступу : www.kiev.rada.gov.ua;
4. Бюджетний кодекс України – 2010. – № 50-51. – С. 572. [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

Yu. Golub. Problem aspects of formation of accounting policies of budgetary institutions.

Summary

Determined the specificity of formation of accounting policy in institutions and public sector enterprises. Investigated regulatory framework regarding the accounting policies of budgetary institutions.

Key words: budgetary institutions, public sector accounting policy.

Коваль С. Ю.

*Магістр спеціальності 8.03050901 “Облік і аудит”,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
sergeykoval66@gmail.com*

Науковий керівник: Ксьонжик І. В.

*д-р екон. наук, доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
iryna_ksonzhyk@meta.ua*

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Здійснено групування і класифікацію як фінансової, так і бюджетної звітності бюджетних установ. Наведено характеристику основних з них.

Ключові слова: звітність, бюджетні установи, склад, форма.

Фінансова звітність бюджетних установ – це бухгалтерська звітність, яка містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності і рух грошових коштів установ за певний період і складається для користувачів з метою прийняття ними відповідних рішень.

Фінансова звітність бюджетних установ повинна бути достовірною, тобто не містити викривлень та перекручень.

Ця звітність має відповідати аналогічним даним бухгалтерського обліку та звітності органів Державної казначейської служби України.

Данна звітність повина відображати інформацію про всі господарські операції, що відбулися на підприємстві.

Одиницею виміру фінансової звітності в бюджетних установах є гривні з копійками.

Форми фінансової звітності заповнюються за всіма передбаченими показниками граф, рядків. За відсутності даних у графах та рядках проставляються прочерки.

Склад фінансової звітності:

- “Баланс” (форма № 1);
- “Звіт про результати фінансової діяльності” (форма № 9д, № 9м);
- “Звіт про рух грошових коштів”.

Баланс бюджетної установи – це звітний документ, в якому на певну дату відображено та узагальнено в грошовій оцінці засоби бюджетної установи та джерела їх формування.

Баланс складається на підставі звірених даних аналітичного та синтетичного обліку станом на кінець останнього дня року, кварталу. Бюджетні установи складають єдиний баланс про всі господарські операції за всіма коштами загального і спеціального фондів, за всіма видами бюджетів. Баланс бюджетної установи повинен забезпечити контроль та аналіз виконання кошторису бюджетної установи як за загальним, так і за спеціальним фондами. Він складається із активу та пасиву, що містять статті, кожна із яких носить назву окремих видів коштів та джерел їх формування. Однорідні за економічним змістом статті балансу згруповані в розділи.

“Звіт про результати фінансової діяльності” (форма № 9д, № 9м) складається розпорядниками бюджетних коштів для відображення результату їх фінансової діяльності за звітний рік. У фінансовій звітності за формою

№ 9д, № 9м “Звіт про результати фінансової діяльності” відображаються загальними сумами операції, наслідками яких є збільшення або зменшення доходів та/або видатків розпорядників бюджетних коштів. Результат переоцінок може впливати як на збільшення доходів розпорядників бюджетних коштів, так і на збільшення видатків.

Форма № 9д, № 9м “Звіт про результати фінансової діяльності” складається з двох частин:

- Фінансовий результат за загальним фондом профіцит +, дефіцит -;
- Фінансовий результат за спеціальним фондом профіцит+, дефіцит -;

Джерелами даних складання форми 9д, № 9м “Звіт про результати фінансової діяльності” бюджетних установ є:

- реєстри аналітичного обліку: виписки з реєстраційних рахунків про отримані асигнування, картка аналітичного обліку отриманих асигнувань;
- картка аналітичного обліку фактичних видатків загального та спеціального фонду;
- реєстри синтетичного обліку за звітний період (рік).

Звіт про рух грошових коштів надається лише у складі річної фінансової звітності всіма суб'єктами господарювання окрім банків, бюджетних установ, суб'єктів малого підприємництва, представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності (згідно п.2 розділу II НПсБО 101).

Підприємство може на свій розсуд заповнити в річній звітності або форму № 3 (за прямим методом), або форму № 3-н (за непрямим методом).

Слід зазначити, що більшістю бухгалтерів України використовується прямий метод.

Список використаних джерел:

1. Джога Р. Т. Бухгалтерський облік у бюджетних установах : навч. посібник. – К. : КНЕУ, 2011. – 250 с.
2. Матвеева В. О. Бюджетные организации: бухгалтерский учет и налогообложение. – Харьков: Фактор. 2012. – 566 с.
3. Порядок складання фінансової, бюджетної та іншої звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів. Затверджений МФУ 24.01.2012 р. № 44.

S. Koval. The financial statements of public institutions.

Summary

Implemented grouping and classification of both financial and budgetary reporting budgetary institutions. The characteristic core of them.

Key words: accountability, budgetary institutions, composition, form.

Кореновська Т. О.

*Магістр спеціальності 8.0305091 “Облік і аудит”,
Миколаївський національний аграрний університет,*

м. Миколаїв, Україна,

tanya.kor.super@gmail.com

Науковий керівник: Ксьонжик І. В.

д-р екон. наук, доцент,

професор кафедри обліку і оподаткування,

м. Миколаїв, Україна

iryna_ksonzhik@meta.ua

**ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ОЦІНКА СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО
КОНТРОЛЮ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ**

Розглянуто загальні характеристики організації та оцінки системи внутрішнього контролю бюджетної установи. Наведено організаційні засади внутрішнього контролю в державному секторі.

Ключові слова: бюджетна установа, бюджетні кошти, внутрішній контроль, внутрішній аудит, організація внутрішнього контролю, ризик контролю.

В умовах бюджетного дефіциту та жорсткого обмеження фінансових ресурсів держави контроль за їх цільовим та ефективним використанням набуває особливого значення. Нестабільна політична ситуація в Україні, можливість та наявна практика неоднозначного трактування законодавчих актів, недосконалість нормативно-правового забезпечення певних напрямів діяльності є сприятливим підґрунтям для різного роду зловживань в сфері використання бюджетних коштів. Зростає частка бюджетних коштів спеціального фонду, в одній установі поєднуються бюджетний і комерційний види діяльності та їх відображення в єдиній системі обліку. Перед керівниками бюджетних установ виникають завдання прогнозування, оцінки ризиків і створення ефективної системи управління. Усе це зумовлює

специфіку і новизну в методології організації обліку і вимагає посилення контролю за використанням ресурсів та покращення результативних показників діяльності бюджетних установ.

Актуальність даних проблем привертає увагу зарубіжних та вітчизняних вчених до досліджень у сфері як контролю в цілому, так і контролю господарської діяльності бюджетних установ серед яких: Бариніна М.Б., Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Валусь Б.І., Виговська Н.Г., Давидов Г.М., Дмитренко І.М., Дорош Н.І., Дрозд І.К., Завгородній В.П., Калюга Є.В., Кужельний М.В., Кузьмінський А.М.

Основою організації внутрішнього контролю є визначення його функцій та ролі в загальній системі управління. Організація внутрішнього контролю – це сукупність заходів, що здійснюються уповноваженим суб’єктом внутрішнього контролю з метою виконання поставлених завдань та досягнення визначеної керівництвом мети [1, с. 297]. Рациональна організація контролю можлива лише тоді, коли він розглядається як самостійна функція управління, тобто як система спостереження та перевірки процесу функціонування й фактичного стану об’єкта, що управляється.

Організаційні засади внутрішнього контролю – сукупність заходів, які спрямовані на належне функціонування елементів системи внутрішнього контролю, завдяки чому система взагалі набуває бажаних характеристик. В основі організації внутрішнього контролю лежать суб’єкти, об’єкти, види, форми, методи, принципи, техніка, технологія внутрішнього контролю тощо.

Систематичний контроль за використанням державних коштів та формуванням доходів здійснюють їх працівники: бухгалтери, економісти та працівники фінансових інспекцій. Такий контроль починається вже на етапі складання кошторису і закінчується аналізом його виконання. Тому необхідно організовувати цей процес так, щоб забезпечити ефективне та результативне управління державними коштами, дотримання бюджетного законодавства.

В Міжнародних стандартах аудиту зазначено, що в процесі аудиту фінансової звітності аудитор приділяє увагу лише тій політиці і процедурам в

системі бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю, які мають відношення до тверджень, на основі яких сформована фінансова звітність. Особливістю проведення аудиту в державному секторі є те, що перевірка засобів внутрішнього контролю може бути ширшою і детальнішою порівняно з аудитом фінансової звітності в приватному секторі [2 с. 133].

Після того, як за результатами загального ознайомлення із системою внутрішнього контролю аудитор отримає достатні уявлення про особливості її функціонування, здійснюється попередня оцінка ризику за кожним суттєвим сальдо рахунка чи класу операцій.

Оцінка системи внутрішнього контролю дає змогу визначити ризик системи контролю. Удосконалюючи систему внутрішнього контролю у бюджетних установах, необхідно змінити підходи до поняття “контроль” і наблизити його до європейських тлумачень. В європейському розумінні державний внутрішній контроль має забезпечити належне управління державними фінансами і розглядається як сукупність трьох складових: внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту та їх гармонізації. Контроль спрямований на конкретний результат і шляхи досягнення цього результату, а також усунення суб’єктивних перешкод при здійсненні управлінської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Дікань Л. В. Організація внутрішнього контролю в бюджетній установі: прикладний аспект питання / Л. В. Дікань, Є. В. Дейнеко // Бізнесінформ. – 2013. – № 10. – С. 296-301.
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: Видання 2014 року, частина 1 / І. І. Нестеренко (редкол.), О. В. Селезньов, О. Л. Ольховікова (пер.з англ.). – К. : Аудиторська палата України, 2014. – 986 с.

T. Korenovskia. Organization and evaluation of the internal control system of the budgetary institutions.

Summary

Discusses the General characteristics of the organization and evaluation of the internal control system budget companies. Organisational internal control framework in the public sector.

Keywords: budget organization, budget, internal control, internal audit, internal control, risk control.

Мікуляк К. А.

*Магістр спеціальності 072 “Фінанси,
банківська справа та страхування”,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
mikylyak_katya@mail.ua*

Науковий керівник: Шишпанова Н. О.

*Канд. екон. наук, асистент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
Nata_sha.86@mail.ru*

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Проаналізовано підходи щодо визначення сутності “фінансового контролінгу”, визначено мету та функції фінансового контролінгу як складової системи управління фінансовою діяльністю підприємства.

Ключові слова: фінансовий контролінг, фінансовий стан, функції фінансового контролінгу.

На сьогодні сформувалась об’єктивна потреба у створенні такої інформаційної системи, яка забезпечує своєчасне отримання якісних даних та їх трансформацію в корисну інформацію для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо пріоритетних напрямків фінансової діяльності підприємства, спрямованих на досягнення стратегічних та оперативних цілей. Саме такою системою і є фінансовий контролінг. Проведення фінансового контролінгу на підприємстві є необхідною умовою, що полягає у потребі постійного моніторингу максимізації результатів господарської діяльності і порівнянні їх з планом; в збільшенні вартості підприємства та забезпеченні довгострокового розвитку.

Функціонування якісної системи фінансового контролінгу є запорукою ефективності розвитку підприємства. Так, на думку О.О. Терещенка фінансовий контролінг – це спеціальна саморегулююча система методів та інструментів, яка спрямована на функціональну підтримку фінансового менеджменту підприємства і включає в себе інформаційне забезпечення, планування, координацію, контроль і внутрішній консалтинг [4, с. 15-17].

У багатьох інших наукових джерелах спостерігаються близькі уявлення, де фінансовий контролінг розглядається як організований у формі спеціальної саморегулюючої системи методів та інструментів функціональний блок фінансового менеджменту [2].

Основною метою фінансового контролінгу є забезпечення стабільного розвитку підприємства за допомогою фінансових інструментів у певному сегменті ринку, орієнтація управлінського процесу на максимізацію прибутку і вартості капіталу та мінімізацію фінансових ризиків.

Сутність та значення фінансового контролінгу виявляється через його функції. Функції фінансового контролінгу як складової системи управління підприємством проявляються у: розробці фінансової стратегії підприємства; плануванні та бюджетуванні; методологічному забезпеченні; внутрішньому консалтингу та контролі.

Залежно від виконуваних функцій і методологічної підтримки фінансовий контролінг, що здійснюється на підприємстві поділяють на стратегічний та оперативний.

Стратегічний фінансовий контролінг забезпечує виконання таких завдань: визначення стратегічних цілей та розробка фінансової стратегії підприємства; ідентифікація та формування ключових факторів успіху та забезпечення конкурентоспроможності підприємства на довгострокову перспективу; визначення меж фінансового планування, визначення цільової методології оперативного та стратегічного планування відповідно до встановлених горизонтів; впровадження ефективної дієвої системи раннього попередження та реагування з метою виявлення ризиків на ранніх етапах; управління вартістю підприємства на довгострокову перспективу для забезпечення зростання добробуту акціонерів; забезпечення поєднання оперативних завдань та довгострокових стратегічних цілей, які ставляться перед структурними підрозділами та окремими працівниками [4, с. 85].

Оперативний фінансовий контролінг включає в себе: формування та реалізацію системи обґрунтування, прийняття, виконання та контроль за

виконанням оперативних фінансових рішень для досягнення короткострокових фінансових цілей. Бюджетний контроль та система річних бюджетів є основними складовими оперативного фінансового контролінгу. На відміну від стратегічного фінансового контролінгу оперативний базується здебільшого на внутрішніх джерелах інформації, зокрема дані руху грошових коштів, рахунків прибутків і збитків [1].

В сучасних умовах фінансовий контролінг повинен зайняти значне місце в системі управління фінансовою діяльністю підприємства. На основі цього у структурі підприємства необхідно створити службу фінансового контролінгу, яка має бути в складі фінансової служби підприємства. Впровадження системи фінансового контролінгу на підприємстві надасть можливість підвищити рівень ліквідності, прибутковості, ділової активності, фінансової стійкості, ефективність використання фінансових ресурсів поліпшити оперативність та якість прийняття вірних управлінських рішень, передбачити виникнення кризових економічних ситуацій, визначити фінансові проблеми та сприяти їх усуненню.

Список використаних джерел:

1. Івахненко С. В. Фінансовий контролінг: методи та інформаційні технології / С. В. Івахненко, О. В. Мелих. – Київ : Знання, 2009. – С. 319.
2. Кравчук О. М. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: навч. посіб / О. М. Кравчук, В. П. Лещук. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – С. 504.
3. Прокопенко О. В. Економічна суть контролінгу, його місце в системі управління підприємством / О. В. Прокопенко, Л. Б. Криворучко // Вісник СумДУ. Серія “Економіка”, 2011. – № 4. – С. 27-34.
4. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб / О. О. Терещенко. – Київ : КНЕУ, 2011. – С. 554.
5. Христенко М. Концептуальні засади фінансового контролінгу в банку / М. Христенко // Вісник КНТЕУ, 2013. – № 3. – С. 83-96.

K. Mikulyak, N. Shyshpanova. Financial controlling as a component of financial management system of the company.

Summary

The analysis of approaches to defining the essence of “financial controlling”, defines the purpose and functions of financial controlling as part of a financial management system of the company.

Keywords: financial controlling, financial position, financial controlling functions.

Молочко Т. І.

*Здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
tanyamolochko@gmail.com*

Науковий керівник: Ксьонжик І. В.

*д-р екон. наук, доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
iryna_ksonzhyk@meta.ua*

ЕЛЕКТРОННІ ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ В БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

Досліджено процеси реформування процедури державних закупівель в бюджетній сфері України. Здійснено групування їх класифікації.

Ключові слова: державні закупівлі, бюджетна сфера, електронні торги.

В Україні розвиток електронних державних закупівель дуже довго не мав єдиної стратегії розвитку, не існувало електронних ресурсів, які могли б забезпечити повноцінний процес закупівлі [5]. У 2012 р. на законодавчому рівні було затверджено правила щодо ведення реверсивних аукціонів на електронному рівні [6]. Правилами було передбачено, що проведення такого виду аукціонів є окремою процедурою і передбачає, в подальшому, створення та затвердження відповідних нормативно-правових актів, які б регулювали їх діяльність. Основною метою створення цих правил було спрощення процесу закупівель та боротьба з проявами корупції. Але попри усі зазначені цілі ефективність таких правил була сумнівна, оскільки, в більшій мірі вони стосувались взаємодії між суб'єктами, які бажають взяти участь в аукціонах та електронними веб-сторінками, ніж взаємовідносин між самими суб'єктами, щодо взаємодії на аукціонах. При цьому додавав сумнівів і той факт, що інтернет-провайдери мали значну частку впливу на суб'єктів, наприклад доступ до веб-сторінок міг бути обмежений, якщо суб'єкт не вніс своєчасно плату за реєстрацію.

У 2014 р. було переглянуто Закон України “Про здійснення державних закупівель” і впровадження обов'язкових аукціонів на декількох веб-

сторінках було скасовано [7]. При цьому нова редакція мала більшу частку правил, що базувались на Директивах ЄС про державні закупівлі, а саме розгляд електронних державних закупівель як засобу здійснення державних закупівель із застосуванням Інтернет-технологій. За даними Міністерства юстиції у 2014р., щорічні втрати від непрозорих державних закупівель становили 150 млн. грн. [8]

Також у 2014 р. було створено декілька проектів законів, що стосувалися розширення нормативно-правової бази, щодо регулювання електронних державних закупівель [9]. Цими законопроектами передбачалось створення обов’язкових електронних аукціонів, діяльність яких повинна була регламентуватися Урядом. Також Уряд мав би затверджувати списки замовників, що підвищило б контроль на державному рівні, але дані законопроекти були відкладені на доопрацювання у зв’язку з наявністю неузгодженостей.

Наступним та визначальним кроком щодо вдосконалення електронних державних закупівель стало Закон України “Про публічні закупівлі”, який набув чинності з 1 серпня 2016 р. [10]. Даним Законом передбачено вартісні обмеження на придбання товарів, робіт (послуг) і зазначено, що іноземні учасники закупівель мають рівні права з вітчизняними. Замовники повинні самостійно оприлюднювати інформацію про закупівлі на веб-порталі. При цьому передбачено такі форми електронних закупівель як: відкриті торги, конкурентний діалог та переговорна процедура закупівлі.

Серед зазначених процедур провідне місце займають відкриті торги. Головною умовою їх проведення є встановлення максимально низької ціни, що відповідає якісним характеристикам товару.

Конкурентний діалог застосовується у випадку, якщо не можна однозначно визначити якісну характеристику робіт чи послуг і в цьому разі проводяться переговори з учасниками. Такий вид закупівель проводиться у 2 етапи: на першому учасники подають пропозицію, в якій вказано відповідність суб’єкта вимогам, які зазначені замовником, кваліфікаційні

критерії учасника, а також рішення щодо закупівлі і при цьому ціни не зазначаються; на другому етапі учасники подають остаточні пропозиції, в яких зазначають ціни.

Переговорна процедура закупівлі використовується, якщо:

- необхідно закупити товари, що пов’язані з інтелектуальною власністю чи з мистецтвом;
- у разі, якщо конкуренція відсутня;
- проводиться додаткова закупівля у того ж самого замовника;
- в інших випадках, передбачених законом.

На даний момент часу основною системою електронних державних закупівель є система “ProZorro”. Дана система розроблена волонтерами і ІТ бізнес-структурами за участі експертів з Грузії і є пілотним проектом. Система “ProZorro” складається з однієї бази даних і при цьому доступ до неї можливий із 6 майданчиків. Свій дохід вони отримують за рахунок зборів, яку сплачують учасники за розміщення оголошення тендеру.

Список використаних джерел

1. Закон України “Про здійснення державних закупівель” від 01.06.2010 р. № 2289. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2487-17>
2. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про здійснення державних закупівель” щодо впровадження процедури електронного реверсивного аукціону” від 07.06.2012 № 4917-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4917-17>
3. Закон України “Про здійснення державних закупівель” від 10.04.2014 р. № 1197-VII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1197-18>
4. В Україні запровадять електронні державні закупівлі [Електронний ресурс] // Закон і Бізнес – 2014. № 24 – 30 вересня. – Режим доступу до журн. : http://zib.com.ua/ua/102682-v_ukraini_zaprovadyat_elektronni_derzhavni_zakupivli.html

T. Molochko. Electronic government procurement in the budgetary sphere of Ukraine.

Summary

The processes of reforming public procurement procedures in the public sector of Ukraine. Feasible grouping their classification.

Key words: public procurement, public sector, e-auction.

Расторгуєва А. С.

*Магістр спеціальності 8.03050901 “Облік і аудит”,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
happy555angel@mail.ru*

Науковий керівник: Ксьонжик І. В.
*д-р екон. наук, доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування,
м. Миколаїв, Україна
iryna_ksonzhyk@meta.ua*

АУДИТ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

У статті розглянуто мету, завдання і сучасний стан аудиту державного сектору, вчених, які вивчають дане питання, проаналізовано сучасний стан нормативно-правового забезпечення та його вплив на поточний розвиток функції внутрішнього аудиту в державному секторі України. Досліджено певні питання, що виникають при такому реформуванні.

Ключові слова: внутрішній аудит, нормативне забезпечення, державний внутрішній фінансовий контроль.

В сучасних умовах бюджетні установи працюють в складних умовах недостатнього фінансування з бюджету держави. Зростає частка бюджетних коштів спеціального фонду, в одній установі поєднується бюджетний і комерційний види діяльності та їх відображення в єдиній системі обліку. Установи повинні не тільки планувати, здійснювати та контролювати доходи та видатки бюджетних програм, але і керувати результатами їх виконання. Перед керівниками бюджетних установ – розпорядниками бюджетних коштів виникають задачі прогнозування, оцінки ризиків і створення ефективної системи управління. Все це зумовлює специфіку і новизну в методології та організації обліку і вимагає посилення контролю за використанням ресурсів та покращення результативних показників діяльності цих установ.

Ефективна діяльність в умовах ринкових відносин багато в чому залежить від організації системи внутрішньогосподарського контролю. Існуючі методи і форми економічного контролю неспроможні задовольнити інформаційні потреби керівників бюджетних установ. Усе це вказує на актуальність створення у бюджетних установах підрозділів внутрішнього аудиту. В цих умовах виникає необхідність державного реформування

системи державного внутрішнього фінансового контролю, яка б сприяла розв'язанню певних проблем.

Питання організації служби внутрішнього аудиту досліджують вітчизняні наукові працівники – С. Прилипко, О. Редько, В. Подольський, П. Камишанов, А. Ткаченко, А. Монаєнко, А.Бодюк, однак перелік проблем, які порушують зазначені та інші автори, не вирішують шляхів усунення системних недоліків у функціонуванні системи державного внутрішнього фінансового контролю саме у бюджетних установах [4, с. 149].

Сфера застосування внутрішнього аудиту охоплює такі напрями діяльності:

- оцінка діяльності установи щодо ефективності функціонування системи внутрішнього контролю, ступеня виконання і досягнення цілей, визначених у стратегічних та річних планах, ефективності планування і виконання бюджетних програм та результатів їх виконання, якості надання адміністративних послуг та виконання контрольно-наглядових функцій, завдань, визначених актами законодавства, а також ризиків, які негативно впливають на виконання функцій і завдань установи (аудит ефективності);
- оцінка діяльності установи щодо законності та достовірності фінансової і бюджетної звітності, правильності ведення бухгалтерського обліку (фінансовий аудит);
- оцінка діяльності установи щодо дотримання актів законодавства, планів, процедур, контрактів з питань стану збереження активів, інформації та управління державним майном (аудит відповідності) [2].

Внутрішній аудит має визначати, яким чином здійснюється внутрішній контроль, включаючи методи попереднього контролю. Однією зі складових внутрішнього контролю є відповідальність керівника за управління й розвиток організації в цілому. За створення та функціонування структури внутрішнього контролю відповідає керівництво органів державного й комунального секторів.

Метою внутрішнього аудиту є надання незалежних рекомендацій і консультацій, спрямованих на вдосконалення діяльності органів державного й комунального секторів, підвищення ефективності процесів управління, сприяння досягненню мети такими органами. Внутрішній аудит розв’язує важливі завдання з удосконалення системи управління, попередження фактів незаконного й неефективного використання державних ресурсів, запобігання виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності відповідного органу державного й комунального секторів. Безумовно позитивним моментом в провадженні внутрішнього аудиту в державному секторі економіки є підсилення попереднього та поточного контролю шляхом закріплення аудитора за кожною бюджетною установою та постійного моніторингу фінансово-господарської діяльності на предмет дотримання законного та ефективного використання коштів та майна, а також оцінка можливих ризиків, що дозволить попередити зайві та неефективні витрати, або негайно реагувати на них.

Базові засади для запровадження діяльності внутрішніх аудиторів визначено Постановою від 28.09.2011 р. № 1001 “Деякі питання утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади” [1], яка встановлює порядок утворення підрозділів внутрішнього аудиту, організацію та здійснення внутрішнього аудиту, критерії для визначення чисельності працівників служб внутрішнього аудиту та інші аспекти цієї діяльності.

Відповідно до цієї постанови підрозділи внутрішнього аудиту утворюються в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах на базі контрольно-ревізійних підрозділів, а також в бюджетних установах [5, с. 87-88].

Відправною точкою для запровадження діяльності з внутрішнього аудиту в усіх міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади та їх територіальних органах став 2012 рік, коли було утворено службу внутрішнього аудиту в центральних органах виконавчої влади.

Щодо чинної нормативно-правової бази та методичних матеріалів з внутрішнього контролю відомо, що сутність внутрішнього контролю визначено у ст. 26 Бюджетного кодексу України. Крім того, цією статтею встановлено відповідальність розпорядника бюджетних коштів в особі його керівника за організацію внутрішнього контролю у своєму закладі та у підвідомчих бюджетних установах.

Організаційні засади з побудови внутрішнього контролю, принципи, на яких має базуватися внутрішній контроль, а також сутність п'яти елементів внутрішнього контролю, відповідно до яких має будуватися внутрішній контроль у розпорядників бюджетних коштів, визначено у зазначеній Концепції та Методичних рекомендаціях з організації внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах [2].

Стосовно розробки внутрішніх документів з питань внутрішнього аудиту та нормативно-правової бази (методичних матеріалів), якими слід керуватися при їх підготовці, загальні вимоги до організації та проведення внутрішнього аудиту визначено у:

- постанові Кабінету Міністрів України від 28.09.2011 р. № 1001 “Деякі питання утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади...”, яка містить основні завдання, функції та права керівника і працівників підрозділу внутрішнього аудиту, вимоги до освітньо-кваліфікаційного рівня внутрішніх аудиторів та звітування про результати діяльності підрозділів внутрішнього аудиту тощо;

- Стандартах внутрішнього аудиту, главою 1 розділом II яких передбачено обов'язковість затвердження внутрішніх документів з питань внутрішнього

аудиту (положення про підрозділ внутрішнього аудиту, посадових інструкцій його працівників та порядку планування і проведення внутрішніх аудитів, документування, реалізації їх результатів), а також встановлюють єдині підходи до організації та проведення внутрішнього аудиту, підготовки аудиторських звітів, висновків та рекомендацій, здійснення внутрішніх оцінок якості внутрішнього аудиту [2];

- Кодексі етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту (наказ Мінфіну від 29.09.2011 р. № 1217), що визначає морально-етичні принципи професійної діяльності працівників підрозділу внутрішнього аудиту та правила поведінки державного внутрішнього аудитора [3].

Список використаних джерел:

1. Деякі питання утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади: Постанова КМУ від 28 вересня 2011 р. № 1001. [Електронний ресурс]: – Режим доступу : <http://document.ua/dejakipitannjautvorennjastrukturnih-pidrozdiliv-vnutrishn-doc70084.html>
2. Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту: Наказ Міністерства Фінансів України від 20 жовтня 2011 р. № 1219/19957. [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://document.ua/pro-zatverdzhennia-standartiv-vnutrishnogo-audit-doc74472.html>
3. Роз'яснення щодо чинної нормативно-правової бази з питань організації внутрішнього контролю та здійснення внутрішнього аудиту від 22.05.2014 р. № 2114/240. [Електронний ресурс]: – Режим доступу : <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/103732;isessionid-B279C0CC3F05EC6CAB562E1444BE5ED3.appl>
4. Ермішова С. В. Внутрішній аудит в системі державного фінансового контролю / С. В. Ермішова // Економіка і організація управління. – 2008. – № 3. – С. 149.
5. Михальчишина Л. Г. Внутрішній аудит в центральних органах виконавчої влади: становлення, досягнення, проблеми / Л. Г. Михальчишина, О. С. Чухась // Збірник наукових праць ВНАУ. – 2013. – № 1 (76). – С. 87-88.

A. Rastorhuieva. A udit in the public sector.

Summary

In the article considered the purpose, objectives and current state of public sector auditing, scientists who study the issue, analyzed the current state of the legal provision and its impact on the ongoing development of internal audit in the public sector of Ukraine. Investigated certain issues arising with this reform.

Keywords: internal audit, regulatory support, public internal financial control.

СЕКЦІЯ 5 “РЕФОРМУВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ”

Андрушко А. В.

Магістр II року навчання спеціальності “Облік і аудит”,

Кінєва Т. С.

Канд. екон. наук,

доцент кафедри статистики та економічного аналізу,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

м. Київ, Україна,

Tanya_kineva@mail.ru

ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ БАНКІВ З ІНОЗЕМНОЮ ВАЛЮТОЮ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Валютні операції займають визначальне місце у банківському секторі економіки України. Відсутність єдиного підходу до організації обліку операцій з іноземною валютою обумовлюють наявність різних методик обліково-аналітичного забезпечення управління валютними операціями.

Ключові слова: валютні операції, іноземна валюта, комерційний банк, облік, управління

Сучасний етап економічного розвитку країни характеризується інтеграційними процесами, що інституційною мірою впливає на інтеграцію фінансових ринків. Посилення фінансової залежності, зокрема валютної, викликає необхідність консолідації валютної політики різних країн з метою уникнення нових міжнародних економічних криз. Операції з іноземною валютою є превалюючою сферою діяльності для банківських установ. Постійне зростання курсу іноземних валют по відношенню до національної валюти, обґрунтовує актуалізацію операцій банків з іноземною валютою як вигідного способу зберігання грошових заощаджень населення. Крім того, валютні операції є основною формою участі вітчизняних банків у зовнішньоекономічній діяльності. Зростання частки експортно-імпортних операцій та поява на українському ринку іноземних суб'єктів господарської діяльності, основна форма розрахунків яких є іноземна валюта, спричинили збільшення, а в окремих економічних сферах превалювання, іноземної

валюти в обігу країни.

Суб'єктами фінансових операцій виступають клієнти банку як учасники міжнародних економічних відносин, так і безпосередньо комерційні банки, які з власної ініціативи можуть виконувати торговельні та неторговельні операції, маючи на меті отримати прибуток від торгівлі валютою.

Основним нормативним документом, що регламентує порядок обігу, регулювання та контролю валютних цінностей на Україні є Декрет Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” №15-93. Відповідно до Декрету КМУ, “валютні операції” це:

- операції, пов'язані з переходом права власності на валютні цінності, за винятком операцій, що здійснюються між резидентами у валюті України;

- операції пов'язані з використанням валютних цінностей в міжнародному обігу як засобу платежу, з передаванням заборгованостей та інших зобов'язань, предметом яких є валютні цінності;

- операції, пов'язані з ввезенням, переказуванням і пересиланням на територію України та вивезенням, переказуванням і пересиланням за її межі валютних цінностей [2].

Чинний план бухгалтерського обліку комерційних банків дає можливість повною мірою відобразити розрахунки в іноземній валюті й реально оцінити валютні активи та пасиви банку (рис. 1). Виконуючи валютні операції, розрізняють три часові категорії, а саме:

1 - *дата валютування*:

- за операціями купівлі-продажу іноземної валюти – обумовлена договором дата, отримання банком права власності на куплену іноземну валюту і виконання зобов'язань щодо передавання контрагенту проданої валюти;

- за операціями купівлі-продажу активів – дата здійснення оплати куплених активів і одержання плати за продані активи.

2 - дата операції – дата укладення договору про обмінну операцію, згідно з якою банк бере на себе зобов’язання:

- купити актив – і на цю дату в банку виникає право отримати від контрагента куплений актив і зобов’язання його оплатити;
- продати актив – і на цю дату в банку виникає зобов’язання передати контрагенту проданий актив і право одержати передбачену договором оплату. Операції за відповідною датою відображаються в бухгалтерському обліку на позабалансових рахунках.

3 - дата розрахунку – дата фактичного проведення розрахунку, у результаті якого банк одержує або сплачує кошти.

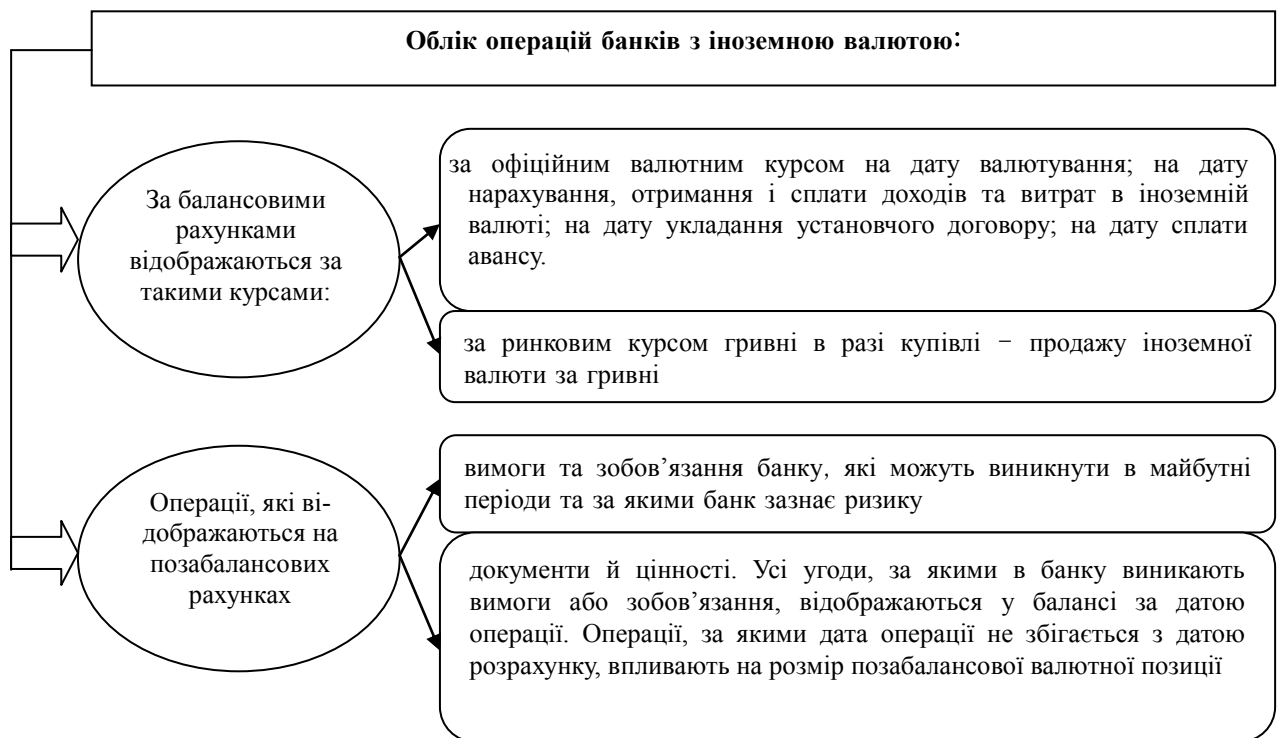


Рисунок 1. Облік операцій банків з іноземною валютою

Джерело: [1]

Отже, специфічність банківських операцій з іноземною валютою визначається сучасними динамічними умовами міжнародних економічних розрахунків. Цільовою спрямованістю зазначених операцій є одержання прибутків банківськими установами, що вимагає швидке реагування на змінні внутрішні та зовнішні умови розрахунків. Для забезпечення цього, важливим

є чіткість та лаконічність обліково-аналітичної системи, яка дозволяє повне відображення грошових потоків та їх узагальнення відповідно до запитів основних суб'єктів фінансових операцій в межах системи управління.

Список використаних джерел:

1. Настенко М. М. Особливості обліку валютних операцій комерційних банків України [Електронний ресурс] / М. М. Настенко, Ю. О. Півторак // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 2(1). – С. 208-215.
2. Про систему валютного регулювання і валютного контролю : [Електронний ресурс] / Декрет Кабінету Міністрів України від 19 лютого 1993 р. № 15-93. – Режим доступу до журн. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4205-17>

V. Andrushko, T. Kinieva. Accounting of transactions of banks with foreign currency: problems and prospects.

Summary

Foreign currency transactions determines the place occupied in the banking sector of Ukraine's economy. The lack of a unified approach to the organization of accounting of foreign currency transactions determine the presence of different methods of accounting and analytical support of management of currency transactions.

Key words: monetary operations, foreign exchange, commercial Bank, accounting, management.

Галкін В. В.

*Старший викладач кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
galkinv7@rambler.ru*

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Досліджено концептуальні засади нормативно-правового і законодавчого забезпечення державного регулювання бухгалтерського обліку в державному секторі.

Ключові слова: нормативно-правове забезпечення, бухгалтерський облік, державний сектор.

Сьогодні в Україні продовжується реалізація реформи в державному секторі, зміст якої спрямовано на підвищення ефективності та результативності витрачання коштів бюджетів усіх рівнів.

Концептуальні засади державного регулювання бухгалтерського обліку

в країнах колишнього Радянського Союзу перебувають ще в стадії становлення. З цієї причини правове забезпечення цього процесу поки є недосконалим, містить суперечності та неузгодженості. Прикладом цього є ситуація, що склалася в Україні. Закон “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” не дає відповіді на такі питання: у чому зміст державного регулювання бухгалтерського обліку? хто є його суб’єктом, а що – об’єктом? які складові входять у національну систему обліку? який взаємозв’язок між ними є і яка їх підпорядкованість? Наслідком такої ситуації є неврегульованість на практиці питань відповідальності за розробку і впровадження методологічного та методичного забезпечення бухгалтерського обліку, брак єдиних підходів щодо реформування бухгалтерського обліку в різних галузях національної економіки [1].

Пошук шляхів удосконалення організації та нормативно-правової бази обліку в державному секторі, особливо в останні роки, є предметом досліджень багатьох науковців. Особливий акцент робиться на модернізації бухгалтерського обліку на засадах розробки національних положень бухгалтерського обліку в державному секторі, в основу яких покладаються Міжнародних стандартів фінансової звітності державного сектору (МСБОДС), підготовка яких здійснюється Радою з міжнародних стандартів фінансової звітності державного сектору (International Public Sector Accounting Standards Board, раніше – Комітет з державного сектору) Міжнародної федерації бухгалтерів (International Federation of Accountants – IFAC).

Пакет, до складу якого входять 19 розроблених українських стандартів обліку та звітності, у цілому відповідає МСБОДС за складом і структурою, застосування яких є актуальним і принесе істотні вигоди й переваги користувачам звітності. У деяких випадках здійснено об’єднання МСБОДС в один стандарт та виключено окремі стандарти, застосування яких зараз неактуальне [2, с. 106-112].

Разом з тим, запровадження НП(С)БОДС відбулося без їх належного

попереднього обговорення та апробації на практиці. Останнє неодноразово відмічалось професійною громадськістю України. Наприклад, професор Ф.Ф. Бутинець щодо цього відмічає, що такий підхід є не просто помилковим, а глибоко деструктивним. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі приймалися без апробації на практиці, а це, в свою чергу, призвело до їх постійного коригування відповідними наказами Міністерства фінансів. Крім того, замало відводилося часу на вивчення кожного нормативного документа та його подальше використання в роботі практикуючих бухгалтерів. Усе це не сприяло своєчасному та якісному впровадженню НП(С)БОДС, нового Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі [3, с. 151-157].

За оцінкою діючого стану нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку суб'єктів державного сектору можна констатувати значне відхилення від строків, передбачених Стратегією № 34, адже термін затвердження і використання зазначених нормативних актів закінчився ще у 2013 році [4]. Тому надалі необхідно в найкоротші терміни Міністерству фінансів України створити необхідні інституційні, методичні та методологічні умови в сфері державного регулювання бухгалтерського обліку. Насамперед, невідкладним завданням для впровадження з наступного року усіх Національних стандартів та Плану рахунків № 1203 необхідно розробити і затвердити методичні рекомендації до застосування стандартів, нового Плану рахунків та типову кореспонденцію рахунків бухгалтерського обліку для відображення основних операцій в державному секторі. При цьому важливо узгоджувати термінологічний апарат по усіх нормативно-правових документах [3, с. 151-157].

Удосконалення нормативно-правового забезпечення в Україні, порівняно з іншими країнами світу, дозволить підняти на якісно новий рівень методологію бухгалтерського обліку в державному секторі.

Список використаних джерел:

1. Фаріон А. І. Нормативно-правове забезпечення ведення бухгалтерського обліку у суб'єктів державного сектору / А. І. Фаріон // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/natural/Nvuu/Ekon/2010_29_1/statti/22.htm
2. Калюга Є. В. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку в державному секторі [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://journals.nubip.edu.ua/Seriy/article/download/393/371> – С. 106-112.
3. Зорій Н. М. Аналіз сучасного стану нормативно-правового підґрунтя модернізації бухгалтерського обліку в державному секторі економіки / Н. М. Зорій, І. В. Данилюк // Фінансовий простір. – № 1 (17) 2015. – С. 151-157.
4. Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.2007 р. № 34. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>

V. Galkin. Legislative aspects of accounting in public sector of Ukraine.

Summary

The conceptual foundations of regulatory and legislative support of state regulation of accounting in the public sector.

Key words: regulatory support, accounting, and public sector.

Горбач С. О.

*Аспірант другого року навчання
кафедри обліку і оподаткування,*

*Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
semetsvetik0610@rambler.ru*

**ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ У
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ**

Досліджено теоретичні аспекти економічної категорії “людський капітал”; визначено його особливості як об’єкту бухгалтерського обліку. Узагальнено причини потреби відображення в обліку людського капіталу.

Ключові слова: людський капітал, облік, бухгалтерський облік, людські ресурси.

З точки зору бухгалтерського обліку людський капітал, що виникає при укладенні трудового договору актив, що виділяється в самостійну облікову одиницю. Знання уміння і навички, що підлягають визнанню як активу, приймаються до бухгалтерського обліку за умовної розрахункової первісної вартості.

Тенденцією розвитку бухгалтерського обліку є облік активів та надання

інформації про ресурси компанії, які не можливо повністю контролювати, які не піддаються достовірної фінансової оцінки, але використання яких призведе до отримання економічних вигод. Тому до складу об’єктів бухгалтерського обліку пропонується включати не тільки власність підприємства, а всі ресурси, над якими підприємство здійснює контроль [1, с. 1-12].

Е. Фламхольц, основоположник концепції обліку людських ресурсів, вважав, що бухгалтерська інформація про людському ресурсі необхідна в прийнятті стратегічних рішень. Інформація використовується при оцінці альтернативних інвестиційних можливостей. Звичайний підхід до рентабельності активів не визнає людських інвестицій. При оцінці проекту беруться до уваги фізичні активи, необхідно також додати вкладення в людські ресурси [1, с. 1-12].

На даний час людський капітал не є безпосереднім об’єктом бухгалтерського обліку, проте багато елементів, пов’язаних з людським капіталом, а саме: витрати на найм, підготовку, підвищення кваліфікації, соціальне забезпечення, оплату праці – потребують облікових записів і розрахунків [2, с. 90-94].

Потреба відображення в обліку людського капіталу зумовлена наступними причинами [3, с. 34-36]:

- необхідністю врахування людського капіталу як складової частини національного багатства;
- необхідністю прийняття управлінських рішень з урахуванням людського капіталу підприємства;
- розробкою внутрішньої звітності, що відображає стан обліку людського капіталу та його зв’язок із традиційними фінансовими показниками.

Впровадження систем обліку людського капіталу на підприємстві забезпечує [4]:

- можливість визначення вартості людського капіталу працівників та

підготовка на цій основі ефективних управлінських рішень;

- оптимальний з погляду ефективності розподілу людських ресурсів з урахуванням різних конкуруючих альтернатив;
- можливість визначення впливу плинності працівників на господарські витрати підприємства;
- створення системи внутрішньої звітності, що відображає стан обліку людського капіталу, який впливає на показники прибутковості підприємства;
- розрахунок необхідних інвестиційних вкладень у розвиток підприємства для забезпечення людського капіталу, який готовий освоїти нову технологію;
- підвищення ефективності управління у процесі підвищення кваліфікації персоналу підприємства й оцінка витрат на найм працівників тощо. У цілому наведені вище підходи до відображення в обліку людського капіталу характерні для закордонних підприємств.

На думку прибічників теорії людського капіталу, людські ресурси є аналогічними, з одного боку, природним ресурсам, а з іншого – ресурсам, що мають матеріальну форму. Як і природні ресурси, людина набуває рис капіталу лише після певної процедури її обробки [5].

Сьогодні на державному рівні практично відсутня регламентація бухгалтерського обліку людського капіталу. Впровадження деяких форм регулювання можна зустріти в міжнародних стандартах фінансової звітності, а саме у МСФЗ 19 “Виплати працівникам” [6, 7, с. 64-83].

У план рахунків бухгалтерського обліку пропонується ввести розділ Людські активи, призначений для відображення в обліку операцій по руху людських активів та вкладень в людські активи.

Список використаних джерел:

1. Обущенко Т. Н. Бухгалтерский учет человеческого капитала / Т. Н. Обущенко // Интернет-журнал “Науковедение” : [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://naukovedenie.ru> – Том 8, № 3 (май - июнь 2016) – С. 1-12.
2. Овсюк Н. В. Актуальні питання відображення людського капіталу в системі бухгалтерського обліку / Н. В. Овсюк // Вісник ОНУ імені І. І. Мечнікова. – 2014. – Т. 19. Вип. 2/6. – С. 90-94.

3. Антоненко Н. В. Бухгалтерський облік людського капіталу / Н. В. Антоненко // Бухгалтерський облік, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : II Всеукраїнська науково-практична конференція (м. Чернігів, 21 листопада 2014 р.) : тези доповідей. – Чернігів : Черніг. нац. технол. ун-т, 2014. – С. 34-36.
4. Єсінова Н. І. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посіб. / Н. І. Єсінова. – К. : Кондор, 2004. – 432 с.
5. Грішнова О. А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки / О. А. Грішнова. – К. : Знання, КОО, 2001. – 254 с.
6. Капелюшников Р. И. Теория человеческого капитала [Электронный ресурс] / Р. И. Капелюшников. – Режим доступа : www.ndiiv.org.ua.
7. Добия М. Капитал как основная категория счетов и экономики / М. Добия // Вісник ЖДТУ. – 2004. – № 2 (28). – С. 64–83.

S. Gorbach. Accounting provision of human capital in the agricultural enterprises of Ukraine.

Summary

Theoretical aspects of economic category “human capital”; it also defines its features as an object of accounting. Generally the reasons for the need of the accounting of human capital.

Key words: human capital, accounting, accounting, human resources.

Пісоченко Т. С.

*Асистент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
pisochenko@mnpau.edu.ua*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТОРГІВЛІ

Встановлено, що облікова політика є основним документом, який регламентує ведення бухгалтерського і податкового обліку будь-якого підприємства торгівлі. Виявлено, що незалежно від спеціалізації торговельного підприємства, облікова політика повинна містити певну базову інформацію.

Ключові слова: підприємства торгівлі, облікова політика, порядок, методи, варіанти.

Облікова політика – основний документ, що регламентує ведення бухгалтерського і податкового обліку будь-якої організації. Торгове підприємство не є винятком. Майже в будь-якій іншій організації є основні засоби, боргові зобов’язання, кредиторська та дебіторська заборгованість. Але головні оборотні активи в торгівлі – це товари. Для цілей бухгалтерського обліку важливо встановити вартість товарів і організувати їх

списання, провести інвентаризацію і визначити транспортні витрати. Тому аудитори вважають, що розділ облікової політики присвячений обліку товарів є найбільш важливим, і саме йому слід приділяти особливу увагу [1].

В обліковій політиці підприємства торгівлі необхідно відобразити всі застосовувані ним варіанти обліку, яких в торгівлі існує кілька.

Операції з обліку товарів на підприємствах торгівлі є об'єктами бухгалтерського обліку. Порядок бухгалтерського обліку регламентується Законом № 996 та національними Положеннями (стандартами) обліку. Згідно із зазначеним законом, підприємства торгівлі повинні сформувавши облікову політику і зафіксувати її у відповідному наказі [2].

При формуванні облікової політики організація має право самостійно:

- 1) встановлювати порядок нарахування зносу за основними засобами і нематеріальними активами;
- 2) визначати порядок списання витрат по ремонту основних засобів на собівартість продукції;
- 3) вибирати спосіб нарахування зносу по малоцінних і швидкозношуваних предметів;
- 4) визначати вартісну межу віднесення предметів до основних засобів або МШП;
- 5) обирати спосіб угруповання і списання витрат на виробництво;
- 6) обирати варіант синтетичного обліку виробничих запасів;
- 7) обирати спосіб обліку випуску продукції (робіт, послуг);
- 8) вибирати метод оцінки виробничих запасів, готової продукції, товарів відвантажених, незавершеного виробництва;
- 9) вибирати спосіб обліку витрат на виробництво;
- 10) визначати терміни погашення витрат майбутніх періодів;
- 11) вибирати метод визначення виручки від реалізації;
- 12) вибирати момент реалізації робіт довгострокового характеру;
- 13) створювати резерв сумнівних боргів;
- 14) вибирати способи розподілу непрямих витрат між окремими

об'єктами обліку і калькулювання;

15) вибирати метод обліку витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції;

17) створювати резерви і фонди спеціального призначення;

18) вибирати спосіб оцінки заборгованості за кредитами і позиками;

19) вибирати спосіб обліку курсових різниць [3].

Незалежно від спеціалізації торговельного підприємства, облікова політика повинна містити деяку базову інформацію: метод організації бухгалтерського та податкового обліку; застосовувана система оподаткування; можливі відступи від загальновстановлених правил обліку, які допускаються нормативними актами (наприклад, суб'єкти малого підприємництва можуть застосовувати спрощений порядок обліку і звітності); відомості про рахунки бухобліку, бухгалтерські і податкові регістри, що застосовуються; інші аналогічні положення, сформульовані на базі загальновстановлених правил і методів обліку [4].

Крім перерахованих даних, в обліковій політиці підприємств торгівлі слід окремо розкрити порядок і методи обліку товарів, торгової націнки, транспортно-заготівельних витрат, що застосовуються саме цим підприємством і пов'язані нюанси оподаткування.

Розпорядчий документ про облікову політику може бути прийнятий як базисний на час діяльності торгового підприємства, до якого за необхідності вносяться зміни. У разі внесення до облікової політики змін, що за обсягом охоплюють більшу частину тексту або істотно впливають на її зміст, розпорядчий документ про облікову політику доцільно повністю викласти в новій редакції [5].

Облікова політика підприємства торгівлі з урахуванням внесених змін наводиться у примітках до річної фінансової звітності у формі опису або шляхом додатки до звітності копії розпорядчого документа [1].

Для торгових підприємств чинним законодавством у сфері бухобліку та оподаткування передбачені різні варіанти та методи обліку. При складанні

облікової політики торговельної організації слід спочатку вибрати доцільний варіант, а потім закріпити його в УП.

Список використаних джерел:

1. Бакун Ю. Основы организации розничной торговли : [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://dtkr.com.ua/show/3cid1914.html>
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV : [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
3. Порядок заняття торговельною діяльністю і правила торговельного обслуговування населення : Постанова КМУ від 08.02.95 р. № 108 : [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Нематеріальні активи : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 : Наказ Мінфіну України від 18.10.99 р. № 242 : [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Запаси : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 : Наказ Мінфіну України від 20.10.99 р. № 246 : [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

T. Pisochenko. The organization's accounting policy in trade.

Summary

It is established that accounting policy is the main document that reglamentary accounting and tax accounting of any company trade. It is revealed that regardless of the specialization of commercial enterprise, the accounting policy must contain certain basic information.

Key words: trade enterprise, accounting policy, procedure, methods, and options.

**СЕКЦІЯ 6 “ДОСВІД КРАЇН ЄС В ОРГАНІЗАЦІЙНОМУ І
НОРМАТИВНО-ПРАВОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОБЛІКУ, АУДИТУ І
АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ”**

Нефьодова А. М.

*Магістр спеціальності 8.03050901 “Облік і аудит”,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
alena.nykolayevna94@gmail.com*

Науковий керівник: Ксьонжик І. В.,

*д-р екон. наук, доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування,
м. Миколаїв, Україна,
iryna_ksonzhyk@meta.ua*

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ В
ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ**

Визначено, що основною характеристикою обліку бюджетних установ є його достатньо жорстка регламентація великою кількістю нормативно-правових актів. Встановлено, що законодавчо-нормативне та методологічне забезпечення бухгалтерського обліку у державній сфері потребує подальшого вдосконалення за напрямками не кількісного, а якісного розвитку та гармонізації із міжнародними стандартами.

Ключові слова: бюджетні установи, облік, державний сектор, нормативно-правове забезпечення.

Діяльність бюджетних установ вимагає врахування умов мінливості облікової системи, оскільки вони є не лише виконавцями функцій держави, а й повноцінними суб'єктами господарювання. Бухгалтерський облік державного сектору побудований згідно специфічних умов функціонування підприємств, а також виконує як контрольну так і облікову функції.

Вагомий внесок у дослідження питань організації бухгалтерського обліку в державному секторі здійснили наступні вчені: Н. Марценяк, І. Ткаченко, Н. Хорунжак, Р. Джога, О. Дорошенко, Ю. Рудченко, С. Свірко, С. Сушко, В. Пігош, Л. Гізатуліна та інші.

О. Дорошенко проводив дослідження з приводу того, що бухгалтери

державного сектору повинні не лише вести облік за виконанням кошторису, а й приймати ефективні управлінські рішення щодо використання бюджетних коштів. Н. Марценяк розглядав можливість гармонізації вітчизняного обліку з міжнародним.

Вітчизняне законодавство у сфері обліку бюджетних установ в більшості побудоване на національних стандартах, а не на міжнародних. Виділяють 5 рівнів нормативного регулювання бухгалтерського обліку в бюджетних установах:

1. Нормативно-правові акти вищої юридичної сили х регулювання бюджетних правовідносин (Конституція України, Бюджетний Кодекс, Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” тощо).
2. Нормативно-правові акти прийняті на підставі Бюджетного кодексу України (Постанови КМУ).
3. Нормативно-правові акти прийняті на підставі Бюджетного кодексу України і нормативно-правових актів КМУ.
4. Рішення місцевих, державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування.
5. Рішення керівництва бюджетної установи.

Бюджетний кодекс України визначає основні засади бюджетної системи, її структуру, принципи, бюджетні відносини, відповідальність.

Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” характеризує принципи регулювання та організації облік, а також складання фінансової звітності. Даний закон поширюється на всіх суб’єктів господарювання, незалежно від їх форми власності.

Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Типового положення про бухгалтерську службу бюджетної установи” – містить завдання та обов’язки бухгалтерської служби бюджетної установи.

Бюджетний облік побудований на використанні положень (стандартів) бухгалтерського обліку, які представлені діють та вже набирають чинності (табл. 1).

Таблиця 1 Класифікація НП(С)БОДС України

Назва положення	Характеристика
101 “Подання фінансової звітності”	Розкриває основні принципи, вимоги подання фінансової звітності в державній сфері
102 “Консолідована фінансова звітність”	Розкриває порядок складання та подання консолідованої фінансової звітності, тобто звітність про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів контролюючого суб’єкта та суб’єктів, які контролюються ним.
103 “Фінансова звітність за сегментами”	Розкриває основи формування даних про доходи, витрати, фінансові результати, активи та зобов’язання, як окремих сегментів у фінансовій звітності.
105 “Фінансова звітність в умовах гіперінфляції”	Визначає процес коригування фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності в умовах гіперінфляції, а також порядок розкриття інформації про коригування у примітках до фінансової звітності.
121 “Основні засоби”	Описує порядок розкриття інформації у фінансовій звітності про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції.
122 “Нематеріальні активи”	Розкриває порядок подання інформації про нематеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції у фінансовій звітності
123 “Запаси”	Розкриває порядок подання інформації про запаси у фінансовій звітності
124 “Доходи”	Визначає порядок формування інформації про доходи за обмінними та необмінними операціями
125 “Зміни облікових оцінок та виправлення помилок”	Розкриває процес формування даних про зміни в облікових оцінках, обліковій політиці та виправленнях в суттєвих помилках
126 “Оренда”	Розкриття інформації про орендні операції у звітності орендарів та орендодавців
127 “Зменшення корисності активів”	Розкриває порядок подання інформації про зменшення корисності активів фінансовій звітності
128 “Зобов’язання”	Визначає порядок формування даних у фінансовій звітності про зобов’язання
129 “Інвестиційна нерухомість”	Визначає порядок формування даних у фінансовій звітності про інвестиційну нерухомість
130 “Вплив змін валютних курсів”	Формує засади подання інформації у фінансовій звітності про операцій в іноземній валюті, а також відображення показників статей фінансової звітності закордонних суб’єктів державного сектору в грошовій одиниці України.
131 “Будівельні контракти”	Розкриває порядок формування даних про витрати та доходи за будівельними контрактами
132 “Виплати працівникам”	Формує інформацію про порядок відображення виплат працівникам за виконані роботи та надані послуги
133 “Фінансові інвестиції”	Описує порядок відображення даних у звітності про фінансові інвестиції та операції зі спільної діяльності
134 “Фінансові інструменти”	Розкриває порядок формування даних про фінансові активи, зобов’язання, інструменти власного капіталу та похідні фінансові інструменти у фінансовій звітності
135 “Витрати”	Формує засади подання інформації у фінансовій звітності про витрати здійснені бюджетною установою

Джерело: [3]

Керування бухгалтерським обліком бюджетних установ покладено на Державну казначейську службу України, яку було створено як одне з управлінь Міністерства фінансів України. Указ Президента України “Про Положення про Державну казначейську службу України” задекларував методологічне керівництво Державної казначейської служби у сфері не лише бухгалтерського обліку виконання бюджетів, а й бухгалтерського обліку виконання кошторису доходів і видатків.

Серед напрямів вдосконалення бухгалтерського обліку в державному секторі слід виділити уніфікацію бухгалтерських служб, програмного забезпечення та складання фінансової звітності. Запровадження інформаційно новітніх систем та єдиних баз даних зможуть надати можливість обміну інформацією між користувачами та суб’єктами державного сектору.

Отже, провівши наше дослідження можемо сказати, що основною характеристикою одного з найважливіших галузевих бухгалтерських обліків в Україні – обліку бюджетних установ є його достатньо жорстка регламентація великою кількістю нормативно-правових актів. Законодавчо-нормативне та методологічне забезпечення бухгалтерського обліку у державній сфері потребує подальшого вдосконалення за напрямками не кількісного, а якісного розвитку та гармонізації із міжнародними стандартами.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/>
2. Дорошенко О. О. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі України і стан її реалізації на сучасному етапі / О. О. Дорошенко // Вісник ЖДТУ / Серія: Економічні науки. – 2012. – № 3(61). – С. 43-46.
3. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/>
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14.>

A. Nefedova. Normative-legal provision of public sector accounting.

Summary

The main characteristics of accounting budgetary institutions is its rather strict regulation of a large number of legal acts. It is established that the legal-normative and methodological support of accounting in the public sphere requires further improvement in areas not quantitative, but qualitative development and harmonization with international standards.

Key words: budgetary institutions, accounting, public sector, regulatory support.

Смірнова А. П.

*Здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
Lovesky15@mail.ru*

Науковий керівник: Ксьонжик І. В.

*д-р екон. наук, доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна,
iryna_ksonzhyk@meta.ua*

**ДОСВІД КРАЇН ЄС У ФОРМУВАННІ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ
ДЕРЖАВИ**

Висвітлено питання, що розкриваються в обліковій політиці передових країн та напрями адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

Ключові слова: облікова політика, досвід країн ЄС, МСФЗ, адаптація, законодавство ЄС.

Першочерговим завданням національної зовнішньої та внутрішньої політики України є її входження до європейського політичного, економічного та правового простору. Серед пріоритетних напрямів адаптації законодавства України до законодавства Європейському Союзу (далі – ЄС) було визначено кардинальне вдосконалення бухгалтерського обліку.

Метою адаптації законодавства України до законодавства ЄС є досягнення відповідності правової системи України. Для з'ясування причин та подальшого вирішення зазначеної проблеми, доцільно розглянути досвід країн ЄС у нормативно-правовому регулюванні облікової політики.

Правова основа політики в сфері бухгалтерського обліку визначена в статті 44 (колишня 54) “Договору про заснування Європейського Співтовариства”. Тому в рамках щорічних планів з виконання Програми було започатковано роботу щодо запровадження механізму безпосереднього застосування в Україні міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), що є основним питанням адаптації законодавства України у сфері бухгалтерського обліку [1, с. 15-16].

Європа є джерелом багатьох правових систем: англійської, німецької, французької, скандинавської, які, в поєднанні з іншими політичними та економічними відмінностями, створили величезну різноманітність систем бухгалтерського обліку.

В таблиці 1 представлені суттєві питання, що розкриваються в обліковій політиці таких передових країн як США, Великобританія, Німеччини та Франції.

Таблиця 1 Суттєві питання облікової політики країн ЄС [2]

Суттєві питання облікової політики		
Великобританія	Німеччина	Франція
Нарахування амортизації	Валютні операції	Капітал
Гудвіл	Консолідація	Резерви
Податок на прибуток	Запаси	Забов’язання
Оренда	Кредиторська заборгованість	Податки

Джерело: [2]

Нижче зазначено основні положення ведення обліку національного законодавства країн ЄС [3, с. 199-204]:

- гнучкий підхід до побудови звітності: передбачено чотири можливих варіанти звіту про прибутки (збитки) і два варіанти балансу;
- уніфікація питань відображення в обліку і звітності операцій з іноземними валютами, методів приведення показників бухгалтерського балансу;

- декілька варіантів облікової політики. Перший, на початок року, є формальним, а другий, на кінець звітного періоду, тобто протягом року облікова політика може змінюватись.

У Німеччині зміни, які впливають на поточний дохід, повинні бути юридично погоджені з Комерційним Кодексом. У Бельгії, Італії та Іспанії застосовується інша практика, а саме: усі коригування повинні проходити через рахунок “Прибутків і збитків” за минулий звітний період. Слід відмітити, що облікова практика цих країн визнає збитки від скорегованих подій, але не доходи. У Франції, наприклад, усі зміни повинні проходити через рахунок “Прибутків і збитків” за екстраординарними статтями. Якщо зміни в обліку викликані удосконаленням облікової системи, то всі коригування повинні відноситися до “Резервів”. Усі події, що не підлягають коригуванню відповідно до основного принципу “діючого підприємства”, повинні бути детально проаналізовані в окремому документі – управлінському звіті [1].

На 2007-2015 роки в Україні була прийнята Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі, що передбачала диференційований підхід до застосування міжнародних стандартів [4].

З вищезазначеного можна зробити висновок, адаптація законодавства України до законодавства ЄС є пріоритетною складовою процесу інтеграції, що в свою чергу є пріоритетним напрямом української зовнішньої політики. Враховуючи досвід країн Європейського Союзу, Україна має значні перспективи розвитку та вдосконалення облікової політики держави.

Список використаних джерел:

1. Яцишин С. Р. Досвід країн ЄС у формуванні облікової політики підприємств з врахуванням вимог Європейського законодавства / С. Р. Яцишин / Ефективна економіка. Електронне наукове фахове видання. Випуск № 6, 2015. – С. 15-16.
2. Осипова А. И. Развитие методики формирования учетной политики в сельскохозяйственных организациях: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук: 08.00. 12 “Бухгалтерский учет, статистика” / А. И. Осипова. – Ростов-на-Дону, 2012. – 26 с.

3. Безверхий К. В. Особенности моделирования облікової політики підприємства за МСФЗ / К. В. Безверхий // Молодіжний економічний дайджест – Київ : КНЕУ, 2015. – № 2–3. – С. 199-204.

4. Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу від 18 березня 2004 р. № 1629-IV.

A. Smirnova. The experience of the eu in the formation of accounting policies of the state.

Summary

Wisin matters disclosed in the accounting policies of the advanced countries and the directions of adaptation of Ukrainian legislation to the EU legislation.

Key words: accounting policy, the experience of the EU countries, IFRS adaptation, the EU legislation.

Яновська Г. О.

*Здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна,
iryna_ksonzhyk@meta.ua*

Науковий керівник: Ксьонжик І. В.

*д-р екон. наук, доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
iryna_ksonzhyk@meta.ua*

ДОСВІД КРАЇН ЄС В ОРГАНІЗАЦІЙНОМУ І НОРМАТИВНО-ПРАВОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОБЛІКУ, АУДИТУ І АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ

Проведено аналіз розвитку системи бухгалтерського обліку, аудиту і аналізу господарської діяльності в країнах ЄС з урахуванням вимог європейських директив та міжнародних стандартів, шляхи адаптації національного законодавства з ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності до єдиних норм.

Ключові слова: бухгалтерський облік, інтеграційні процеси, трансформація.

В останні роки за рахунок зростання темпів інтернаціоналізації торгівлі та інвестицій все частіше виникають питання необхідності порівняння показників фінансової звітності у міжнародному масштабі, що передбачає впровадження єдиних правил ведення обліку та складання фінансової звітності з узгодженням національних стандартів бухгалтерського обліку.

Першочерговим завданням національної зовнішньої та внутрішньої політики України є її входження до європейського політичного, економічного та правового простору, утвердження країни як впливової європейської держави та набуття повноправного членства в Європейському Союзі [1].

Вагомий внесок у дослідження проблем реформування та трансформації національної системи бухгалтерського обліку зробили вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема Бутинець Ф.Ф., Голов С.Ф., Ловінська Л.Г., Литвин Н.Б., Лучко М.Р., Мельник Т.Г., Милявська Е.П., Михайлов М.Г., Моторина Т.М., Полятикіна Л.І., Свидерський Є.І., Сопко В.В., Славкова О.П., Жабін О.І та інші[3].

Європа є джерелом багатьох правових систем: англійської, німецької, французької, скандинавської, які, в поєднанні з іншими політичними та економічними відмінностями, створили величезну різноманітність систем бухгалтерського обліку, знижуючи якість і порівнянність показників фінансової звітності різних країн в умовах глобалізації та зростання інвестиційної активності бізнесу. Визнаючи це, члени ЄС були першими країнами, які зробили перші кроки в напрямку гармонізації бухгалтерського обліку і фінансової звітності [3].

В Європі функціонує більше 20 млн підприємств та понад 5 млн приватних осіб, які відносяться до малого та середнього бізнесу і мають зобов'язання щодо аудиту і складання фінансової звітності. Практично кожна європейська країна розробила свої власні спрощені національні загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку (GAAP) для малих суб'єктів господарювання, а деякі країни мають два або навіть три рівні GAAP для приватних осіб. В 27 країнах ЄС прийнято більше 55 GAAP, у тому числі для малого і середнього бізнесу. Аналогічна ситуація виникла в Азії та в інших місцях по всьому світу [2, 3].

Міжнародні стандарти в країнах ЄС виступають ефективним інструментом глобалізації економіки і світових господарських зв'язків,

підвищення прозорості і зрозумілості інформації, яка розкриває діяльність суб'єктів господарювання, створює достовірну базу для визнання доходів і витрат, оцінки активів і зобов'язань, надає можливість об'єктивно розкривати і віддзеркалювати існуючі фінансові ризики у звітуючих суб'єктів, а також порівнювати результати їх діяльності в цілях забезпечення адекватної оцінки їх потенціалу та ухвалення відповідних управлінських рішень. Фінансова звітність за МСФЗ надає більше можливостей залучення додаткових джерел капіталу та партнерів по бізнесу, які допоможуть забезпечити економічне зростання і процвітання та відкривають доступ до інформації про фінансовий стан потенційних партнерів, що слугує додатковим інструментарієм при їх виборі [3].

МСФО для МСП являє собою автономний стандарт, заснований на принципах МСФЗ, спрощений з метою задоволення потреб підприємств, для яких цей стандарт був створений. Рада з МСФЗ вирішує ці питання за рахунок зменшення відповідних параметрів, вимагає меншого розкриття інформації та спрощує пояснення або інструкції по його стандартам. При розробці спрощених стандартів Рада з МСФЗ намагалася розробити самостійні короткі прості стандарти, організовані (розроблені) за темами з можливістю автоматичного переходу на повну версію МСФЗ, які б найбільш задовольняли вимоги компаній. Однак занадто спрощені стандарти зменшили б довіру зовнішніх користувачів до інформації з фінансової звітності, занадто складні стандарти – не знайшли б широкого впровадження малими суб'єктами господарювання у зв'язку зі значними витратами часу і фінансових ресурсів, що вимагало проведення роботи зі знаходження компромісу для вирішення цього складного завдання.

Досвід інтеграційних процесів бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Європі свідчить, що протягом тривалого часу (більше 40 років) відбувалася поступова гармонізація систем бухгалтерського обліку країн-членів ЄС шляхом адаптації національного законодавства та узгодження методологій обліку різних країн.

Європейська інтеграція та державна політика України щодо адаптації національного законодавства до європейських норм, враховуючи світовий досвід гармонізації бухгалтерського обліку в країнах ЄС, повинні визначити перелік пріоритетних завдань наближення діючого та майбутнього законодавства України до законодавства ЄС, що є важливою передумовою зміцнення економічних зв'язків між Україною та ЄС у найближчому майбутньому [4].

Список використаних джерел:

1. Кузьминский А. Н. Теория бухгалтерского учета : [учебник] / А. Н. Кузьминский. – К. : Вища шк., 2010. – 311 с.
2. International accounting norms [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://circa.europa.eu/irc/dsis/accstat/info/data/en/accounting%20for%20website.htm>.
3. Каланов А. Н. Трудности и перспективы распространения МСФО / А. Н. Каланов // МСФО. Практика применения, 2014. – 219 с.
4. Сучасні проблеми розвитку системи обліку в Україні: [монографія]; за ред. М. С. Пушкаря. – Тернопіль: ТНЕУ, 2010. – 268 с.

СЕКЦІЯ 7 “УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК: ПРОБЛЕМИ РОЗРОБКИ І ВПРОВАДЖЕННЯ”

Баришевська І. В.

*Канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
inessa.83@bk.ru*

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Розглянуто та визначено сутність організації управлінського обліку, процедури та фактори, які впливають на організацію та етапи впровадження управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах. Наведено основні варіанти організації управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах.

Ключові слова: управлінський облік, організація, фактори, витрати, центри відповідальності.

Організація управлінського обліку – створення умов, необхідних для надання системі управління підприємства інформації для прийняття рішень та контролю за їх виконанням [3].

Процедури організації управлінського обліку:

- визначення місця підрозділу по управлінському обліку в організаційній структурі підприємства;
- закріплення функціональних обов’язків і створення регламентів;
- сегментація бізнесу і формування фінансової структури управління на основі центрів відповідальності;
- класифікація витрат;
- вибір форми взаємодії управлінського і фінансового обліку;
- відображення основних положень управлінського обліку в обліковій політиці;
- підбір спеціалістів необхідної кваліфікації, які мають професійну етику, аналітичні та комунікаційні здібності, вміння слухати.

Фактори, які впливають на організацію управлінського обліку:

1. Внутрішні фактори – організаційні і техніко-технологічні особливості виробництва, форма власності. Рівень компетентності спеціалістів. Рівень централізації, рівень автоматизації інформпотоків.

2. Зовнішні – конкурентні, міжнародні, політичні, фактори науково-технічного прогресу.

Існує кілька варіантів організації системи управлінського обліку:

1. З точки зору підходу до вибору плану рахунків на підприємстві:

- за допомогою розширення діючого плану рахунку і його пристосування до вимог фінансового та управлінського обліку;

- за допомогою прийняття нового плану рахунків, згідно з яким всі рахунки поділяються на рахунки фінансового обліку, управлінського обліку та позабалансові;

- з використанням діючого плану рахунків.

2. Організація в системі бухгалтерського обліку:

- використання спеціальних сполучних рахунків для здійснення взаємозв'язку між фінансовим і управлінським обліком;

- здійснення взаємозв'язку між двома видами обліку оперативними методом, тобто поза системою рахунків бухгалтерського обліку. При цьому управлінський облік по відношенню до фінансового є повністю автономний;

- об'єднання управлінського обліку з оперативним, ведення управлінського обліку без використання системи бухгалтерських рахунків. Облік витрат у цьому випадку ведеться бухгалтерією за видами діяльності;

- введення єдиного рахункового плану в управлінський і фінансовий облік. Цей варіант заснований на повній інтеграції обліку витрат і доходів в системі бухгалтерського обліку.

Для досягнення позитивних результатів, постановку управлінського обліку на підприємстві доцільно здійснювати в кілька етапів:

- виділення центрів відповідальності;

- побудова механізму подання управлінської звітності;

- складання облікової матриці використання рахунків в управлінських цілях;
- складання інструкцій з відображення господарських операцій в управлінських цілях;
- розробка корпоративних стандартів на підприємстві;
- розробка бюджетного регламенту з метою середньострокового і довгострокового прогнозування та здійснення контролю поточної діяльності всіх підрозділів підприємства;
- проведення організаційних змін на підприємстві [3].

На вітчизняних підприємствах можливі два основні варіанти організації управлінського обліку.

Перший варіант передбачає, що всі облікові документи надходять до бухгалтера, котрий веде управлінський облік (або групі бухгалтерів), який має визначити, як господарські операції, що враховуються в первинних документах, повинні відображатися в управлінському обліку. По кожному з первинних документів він формує управлінські та бухгалтерські проводки. Якщо на підприємстві крім бухгалтерів, що ведуть управлінський облік, існує фінансова бухгалтерія, то після формування управлінських проводок первинні документи передаються бухгалтерам, що здійснюють ведення бухгалтерського та податкового обліку, які на підставі цих документів складають офіційні бухгалтерські проводки.

Перевага цього варіанту полягає в тому, що він найбільш точно відповідає основним принципам ведення обліку і дозволяє повніше відобразити діяльність підприємства. Недолік полягає в тому, що потрібні додаткові ресурси для створення інтегрованої бухгалтерської системи, що поєднує як типову бухгалтерську, так і управлінську конфігурації.

Другий варіант організації управлінського обліку будується на тому, що в управлінську базу даних інформація вноситься вже після того, як вона була відображена в базі даних бухгалтерського обліку. Тобто, ведуться дві паралельні бази даних. Фінансова бухгалтерія при цьому працює в

звичайному режимі, надаючи свою базу бухгалтеру, котрий веде управлінський облік, для її подальшої трансформації. На практиці така трансформація здійснюється, як правило, за консолідованими даними.

Другий варіант ведення управлінського обліку є привабливим своєю низькою ресурсоемністю. Він може бути впроваджений в найкоротші терміни і з мінімальними витратами: достатньо організувати додаткові робочі місця для бухгалтерів, що ведуть управлінський облік. Крім того, ефективність застосування цього варіанту буде тим вищою, чим більш істотними будуть відмінності між бухгалтерським і управлінським обліком. Основною умовою його ефективного застосування є детально розроблена методика переносу операцій з бухгалтерської бази даних в управлінську [1].

На сьогоднішній день, сучасний управлінський облік забезпечує потреби не тільки виробництва, а й маркетингу, управління дослідженнями та інших функцій. Він розробляє методи здобування інформації про вирішальні чинники успіху: витрати, час, якість тощо. Отже, управлінського обліку виступає як важливий інструмент ефективної діяльності підприємства, який забезпечує координацію, взаємодію та погодженість окремих елементів управління для досягнення стратегічних цілей управління.

Список використаних джерел:

1. Абрамова И. Как внедрить систему управленческого учета. [Електронний ресурс] / И. Абрамова – Режим доступу : <http://www.citycg.ru/research/4.html>
2. Молвинский А. Как разработать и внедрить систему управленческого учета на предприятии. [Електронний ресурс] / А. Молвинский. Режим доступу: <http://www.ippnou.ru/article.php?idarticle=008275>
3. Нападовська Л.В. Управлінський облік: суть, значення та рекомендації щодо його використання в практичній діяльності вітчизняних підприємств // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 8-9. – С. 50-62.
4. Півнюк О. П. Проблеми впровадження управлінського обліку на підприємствах в умовах глобалізації економіки України [Електронний ресурс] / О. П. Півнюк – Режим доступу : [fkd.org.ua>article/download/25140/22597](http://fkd.org.ua/article/download/25140/22597)

I. Barishevskaya. Organization management accounting on farms.

Summary

And considered the essence of management accounting procedures and factors that affect the organization and implementation stages of management accounting in agricultural enterprises. The basic options for management accounting on farms.

Keywords: management accounting, organization, factors costs tsntry responsibility.

Гончарова О. І.

*Здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
goncharik1796@mail.ru*

Науковий керівник: Ксьонжик І. В.

*д-р екон. наук, доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
iryna_ksonzhyk@meta.ua*

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ І ОРГАНІЗАЦІЯХ

Досліджено процес реформування бухгалтерського обліку із застосуванням методичних підходів управлінського обліку. Визначено етапи створення системи управлінського обліку в бюджетній установі.

Ключові слова: бухгалтерський облік, управлінський облік, бюджет, менеджмент.

Бюджетні установи – це органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету.

Метою дослідження є визначення організації управлінського обліку у бюджетних установах.

У реформуванні обліку важливим методичним підходом є обґрунтування управлінського обліку в фінансово-господарському механізмі бюджетних установ. Так, управлінський облік визначається як сукупність методів та процедур, які забезпечують підготовку і надання інформації для планування, контролю і прийняття рішень на різних рівнях управління підприємством, установою, організацією.

Необхідність формування управлінського обліку пов’язана з тим, що бухгалтерський облік повною мірою не в змозі своєчасно задовольнити потреби керівництва в необхідній управлінській інформації. Він швидше зорієнтований на зовнішніх користувачів звітності та власників установи, які насамперед цікавляться отриманими загальними фінансовими результатами,

величиною наданих бюджетних коштів, їх використанням, фінансовим станом на певну дату. Синонімами управлінського обліку є внутрішній, внутрішньогосподарський, виробничий, аналітичний господарський облік.

Виділяють дві основні причини необхідності активного пошуку ефективних методів ведення й організації управлінського обліку на нинішньому етапі функціонування бюджетних установ:

- у великих бюджетних установах система управління ними ускладнюється, тож без надійного інформаційного забезпечення ця система стає некерованою;

- бюджет таких установ вимірюється десятками мільйонів гривень, зокрема доходи і видатки за спеціальним фондом досягають двох третин. Виникає необхідність отримання інформації не лише в розрізі кодів бюджетної класифікації, а й за структурними підрозділами (факультетами, відділеннями, науковими відділами, гуртожитками, лабораторіями тощо).

Вирішити ці проблеми можна різними способами: шляхом створення двох бухгалтерій (бюджетної та госпрозрахункової); введенням двох планів рахунків (один для обліку використання бюджетних коштів, а другий для обліку підприємницької діяльності); складанням окремих облікових реєстрів.

Першим етапом створення системи управлінського обліку в бюджетній установі є створення належної внутрішньої нормативної бази. Ми пропонуємо розробити та ввести в дію “Положення про організацію управлінського обліку і звітності”, яке може мати наступну структуру:

1. Розділ “Загальні положення” – описуються основи ведення управлінського обліку, його функції та організаційні аспекти, які установа має право встановлювати самостійно.

2. Розділ “Порядок ведення управлінського обліку” – наводиться така інформація: призначення управлінського обліку, його забезпечення, ведення документації в системі управлінського обліку та відповідальність за своєчасне ведення та подання документації.

3. Розділ “Організація управлінського обліку” – представлена

інформація щодо безпосередньо організації системи управлінського обліку, а саме: відповідальність за організацію, ким повинен вестися облік, на кого покладаються основні функції ведення управлінського обліку та ін.

4. Розділ “Управлінська звітність” – вимоги стосовно того, яка інформація повинна відображатися у внутрішній управлінській звітності, форми управлінської звітності, періоди її складання та подання, напрями використання.

5. Розділ “Програмне забезпечення управлінського обліку” – вимоги щодо використовуваного для цілей управлінського обліку програмного забезпечення та його розробки, перелік функцій і можливостей застосування для управлінського аналізу, в тому числі стратегічного.

На наш погляд, важливим аспектом в побудові належної системи управлінського обліку в установі є створення управлінської звітності. Ми пропонуємо розробити та впровадити в установі такі форми управлінської звітності, як Управлінський баланс, Управлінський звіт про фінансові результати та Управлінський звіт про рух грошових коштів.

Запропонований Управлінський баланс включає три розділи: “Актив”, “Пасив”, “Показники”. На відміну від форми № 1 “Баланс” в Управлінському балансі окремі статті згруповані, а деякі – мають розшифрування для прийняття управлінських рішень, в окремому розділі наведені основні фінансові показники, що дає змогу встановити зміну фінансового стану установи.

Важливе значення в процесі прийняття рішень має Управлінський звіт про фінансові результати. На відміну від форми № 2 “Звіт про фінансові результати” в управлінському звіті наведені аналітичні дані щодо фінансових результатів за видами наданих послуг, чистий дохід від реалізації послуг, розшифрування неефективних витрат та інші показники. У цьому звіті розраховують такі показники, як маржинальний дохід, точку беззбитковості, запас фінансової міцності, неефективні витрати тощо.

В Управлінському звіті про рух грошових коштів має бути інформація

щодо виконання планів руху грошових коштів. На відміну від форми № 3 “Звіт про рух грошових коштів”, який складають відповідно до принципу єдиного грошового вимірника, в Управлінському звіті про рух грошових коштів відображають окремо рух грошових коштів у національній і в іноземній валюті (без перерахунку в національну валюту) з використанням прямого методу. У зв’язку з переходом на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку для державного сектору, за допомогою такого звіту інвестори будуть отримувати більш повну та зрозумілу для себе інформацію. Це дасть змогу керівнику приймати управлінські рішення при здійсненні розрахунків у тій чи іншій валюті.

Таким чином, внесені пропозиції дадуть змогу створити ефективну систему управлінського обліку в установі, яка забезпечить ефективне використання бюджетних коштів, надасть більш повну та доречну інформацію користувачам, підвищить ефективність діяльності установи та дасть змогу залучити додаткових інвесторів.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний Кодекс України від 12.06.2001 р. № 2542-III 492.
2. Атамас П. Й. Облік у бюджетних установах: навч. посіб. (для студ. вищих навчальних закладів) / П. Й. Атамас – Центр учбової літератури, 2009. – 288 с.
3. Старостенко Г. Г. Бюджетна система : навч. посіб. / Г. Г. Старостенко, Ю. В. Булгаков. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 240 с.

A. Goncharova. Management accounting in budgetary institutions and organizations.

Summary

The process of reform of accounting using methodological approaches in management accounting. The stages of creation of system of management accounting in a budget institution.

Key words: accounting, management accounting, budget management.

Некlesa А. І.

*Аспірант кафедри економіки підприємства,
Полтавська державна аграрна академія,
м. Полтава, Україна,
anton.neklesa@ukr.net*

ПОДОЛАННЯ ДИСПАРИТЕТУ ЦІН В ХЛІБОПЕКАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Висвітлюється використання методу однорідних секцій, який є значним досягненням у розвитку методів калькулювання собівартості продукції у світовій практиці.

Ключові слова: метод однорідних секцій, прямі витрати, непрямі витрати, калькулювання.

Одним із факторів, що значно впливає на результати діяльності хлібопекарських підприємств, є диспаритет цін.

Тому основним напрямком реформування системи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції на хлібопекарних підприємствах є запровадження такого методу обліку витрат та калькулювання собівартості продукції, який дозволить найбільш точно розподілити непрямі витрати між видами продукції хлібопекарного підприємства, що дасть змогу визначити рівень рентабельності окремих видів продукції і за рахунок цього підвищити ефективність роботи хлібопекарних підприємств. Для цього запропоновано на вітчизняних хлібопекарних підприємствах використовувати метод однорідних секцій, який є значним досягненням у розвитку методів калькулювання собівартості продукції у світовій практиці. Його застосовують виробничі підприємства майже 30 країн.

Суть калькуляції за методом однорідних секцій полягає в тому, що прямі витрати включаються в собівартість безпосередньо, а непрямі через розподіл між центрами аналізу. Застосовується переважно у Франції та у країнах із французькою системою обліку.

Однорідна секція – підрозділ підприємства, виокремлений в бухгалтерському обліку, за яким витрати згруповані попередньо до їх

включення в собівартість відповідних виробів, у тому числі і коли вони не можуть бути прямо віднесені на ці вироби.

Секції визнаються однорідними в тому випадку, якщо їх діяльність вимірюється єдиною одиницею роботи (кількість виготовленої продукції, фактично відпрацьований час, вартість реалізації тощо) і пов'язана з виготовленою продукцією, тобто дає змогу розділити витрати секції.

Схематично суть методу однорідних секцій відображено на рис. 1.



Рисунок 1. Сутність методу однорідних секцій

Джерело: [1]

Як бачимо з рис. 1, прямі витрати відразу відносяться на собівартість продукції, а непрямі – розподіляються між однорідними секціями, а потім на основі попередньої калькуляції собівартості одиниці роботи секції – у собівартість кінцевої продукції

Перевагою методу однорідних секцій є те, що витрати, загальні для кількох секцій, розподіляються між ними за базами, які відповідають характеру певного виду загальних витрат.

На думку деяких зарубіжних науковців, впровадження в практику методу однорідних секцій сприяє вирішенню таких завдань:

- досягнення більшої точності калькулювання через застосування досконаліших методів розподілу непрямих витрат, ніж за інших методів калькулювання повної собівартості продукції;
- аналіз результатів діяльності центрів відповідальності в системі управлінського обліку і організація на цій основі контролю управління.

Проте цей метод є порівняно трудомістким, інколи складно абсолютно точно встановити одиниці роботи. До того ж при розподілі використовується

багато баз розподілу, через що виникає коливання рівня собіварості залежно від баз розподілу [1].

Метод однорідних секцій передбачає попередній розподіл непрямих витрат між однорідними секціями, визначення витрат одиниці роботи з кожної секції і наступне включення цих витрат у витрати виробництва відповідно до обсягу споживаних одиниць роботи. Цей метод має як позитивні, так і негативні сторони.

До позитивних можна віднести наступне: загальні витрати мінімізовані, тому що в основному прямо відносяться на витрати виробництва; при непрямому віднесенні витрат базу розподілу вибирають залежно від характеру витрат або секції; розподіл більш логічний щодо деяких загальних витрат.

Аналіз витрат по секціях проводиться з використанням відповідних одиниць роботи, чим забезпечується більша спрямованість обліку на кінцевий результат.

Основними недоліками можна вважати: великий обсяг роботи, особливо при обчисленні нормативних витрат та облік відхилень від них; умовність однорідних секцій і неможливість більш точного встановлення одиниць роботи; однорідні секції не завжди збігаються з центрами відповідальності [2].

Список використаних джерел:

1. Бухгалтерський облік / І. Б. Садовська [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://westudents.com.ua/glavy/5823-1931-metod-odnordnih-seksy-.html>.
2. Формування витрат виробництва в умовах перехідної економіки <http://ua-referat.com>
3. Зведений облік витрат. Режим доступу : http://pidruchniki.com/1247101953292/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/zvedeniy_oblik_vitrat
4. Бухгалтерський облік в Україні. Фінаналіз стану та перспективи розвитку [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://bookb.net/book_buhgalterskiy-oblk-v-ukran.-fnanalz-stanu-ta-perspektivi-rozvitku 736 page 131

A. Neklesa. Overcoming disparity in prices for bakeries.

Summary

Reveals the use of homogeneous sections method, which is a significant achievement in the development of methods of calculation of production costs in the world.

Keywords: homogeneous sections method, direct costs, indirect costs calculation

СЕКЦІЯ 8 “ФІНАНСОВИЙ СЕКТОР ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ”

Біліченко О. С.

*Канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії та суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
Bilichenko77@ukr.net*

КОЛИВАННЯ КУРСУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ВАЛЮТИ

Розглянуто причини коливань курсу валюти з позиції теорії та практики. Наголошено на необхідності дотримання курсової стабільності. Окреслено головні причини валютної аритмії та напрями ефективного управління валютними коливаннями.

Ключові слова: валюта, курс, валютна інтервенція, котирування, валютна аритмія.

Одним із індикаторів стану економіки країни, в світовому масштабі, цілком справедливо можна вважати курс національної валюти по відношенню до світових валют. Лише потужні економічні системи країн в змозі успішно протистояти спекулятивним операціям на світових ринках валют і підтримувати високий стабільний курс за рахунок валютних інтервенцій.

Кількісна теорія грошей пояснює курсові валютні коливання зміною паритетного рівня цін під впливом динаміки реального сукупного доходу країни, величини пропозиції та чутливості попиту на гроші до величини доходу. За ідеальних умов, паритет купівельної спроможності, викликаний зміною цін, миттєво відновився б компенсуючою зміною валютного курсу. Але реалії української економіки доводять, що цей механізм насправді набагато складніший і офіційний валютний курс визначається не лише співвідношенням цін.

У короткостроковому періоді валютні коливання насамперед залежать від співвідношення внутрішніх і зовнішніх процентних ставок, очікуваних курсових змін, торгівельного балансу країни. Міжнародні ринки знаходяться

в умовах недосконалої конкуренції і зазнають постійних потрясінь, що в свою чергу чинить свій вплив на динаміку національної валюти. До факторів, які спричиняють на внутрішніх ринках шокові, тобто раптові зміни умов загальної рівноваги відносять і зміни, викликані заходами економічної політики, незалежними діями економічних агентів, зовнішньоекономічними, політичними або природними чинниками. Зміна загальної довіри до фінансової системи та політики уряду, залежність економіки країни від постійних зовнішніх державних запозичень, екзистенційна потреба домогосподарств тримати заощадження в “твердій” валюті, потреба в обслуговуванні готівкових валютних операцій створюють в Україні умови до стійкого попиту на іноземну валюту.

Не варто переоцінювати й позитивну динаміку курсових котирувань. Світова практика показує, що завданням підвищення курсу національної валюти більше переймаються країни, які розвиваються. Розвинуті країни ставлять собі за мету утримати досягнену стабільність валюти. Так, у 2011 році уряд Японії був серйозно занепокоєний зростанням курсу валютної пари японська єна – американський долар. Для стримання зростання курсу національної валюти була здійснена валютна інтервенція в обсязі близько 1 трлн. японських єн. Натомість, в 2013 році котирування єни показали динаміку 22% в бік падіння. Таке її ослаблення, з одного боку, підвищило конкурентоздатність японських експортерів продукції та виступило фактором підтримки фондового ринку країни. З іншого боку, при цьому зросли витрати для Японії на імпорт енергоносіїв та сировини, дефіцит торгового балансу країни, що в свою чергу знову призвело до запровадження фінансових заходів.

Коливання валютного курсу на міжбанкувському рівні є цілком природнім процесом (рис. 1). Валютна аритмія пов’язана з рухом фінансових потоків. Національний банк України дозволяє їй відбуватися на підставі визначеного в країні вільного валютного курсу. Національний регулятор утримується від запровадження фіксованого курсу, адже не має достатньо

фінансових ресурсів для утримання гривні в межах валютного коридору. Серйозне занепокоєння уряду може викликати лише суттєве падіння курсу національної валюти.

Прогнози аналітиків щодо динаміки гривні на найближчу перспективу різняться. Але, з огляду на вплив вищерозглянутих внутрішніх і зовнішніх факторів, підстав для укріплення української національної валюти не спостерігається. Ефективне управління валютним курсом можливе за рахунок досягнення активного торговельного балансу, при якому експорт товарів буде перевищувати імпорт.



Джерело: побудовано на підставі [1]

Список використаних джерел:

1. Ukrdealing [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.udinform.com/>

A. Bilichenko. Oscillation of currency national exchange rate.

Summary

The reasons of currency vibrations of exchange rate are considered from position of theory and practice. Emphasized on the necessity observance course stability. Main reasons of currency arrhythmia and directions of effective management of currency vibrations are described.

Keywords: currency, course, currency intervention, quotation, currency arrhythmia.

Лагодієнко Н. В.

Канд. екон. наук,

старший викладач кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна,

besedina77@gmail.com

НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРА

Проаналізовано наукові дослідження, які пов'язані з формуванням системи управління фінансовими потоками, досліджені основні проблемні питання теоретичного забезпечення управління фінансовими потоками та визначені основні етапи управління фінансовими потоками на аграрному підприємстві.

Ключові слова: управління, фінансові потоки, аграрні підприємства.

Управління фінансовими потоками аграрного підприємства є управлінням сукупністю бізнеспроцесів, що складають його фінансово-господарську діяльність, і передбачає визначення залишків, запасів і руху фінансових, трудових, матеріальних та інформаційних ресурсів, розробку схем взаємодії з контрагентами. За своєю суттю таке управління є управлінням результатами фінансово-господарської діяльності, що виникають при здійсненні підприємством поточної, фінансової та інвестиційної діяльності. Тому управління фінансовими потоками є керування прибутком, рентабельністю видів діяльності, залученим капіталом і грошовими потоками в прогностному та подовженому періоді при інвестуванні в умовах неврівноваженого економічного середовища.

Пропоновані у фаховій літературі рішення дозволяють управляти фінансовими потоками і показниками господарських операцій, наприклад, показниками управління запасами, продажами товару, його доставкою, або спрямовані на планування окремих показників продукту, що випускається, наприклад, показників собівартості продукції, її ціни, прибутку.

Найчастіше за основу управління беруть дані, одержувані з розрахунку показників ефективності інвестиційного проекту, фінансових коефіцієнтів або важелів управління прибутком. У низці випадків управління пов'язують тільки з визначенням необхідних ресурсів, для чого формується обмежене

число бюджетів доходів і витрат, що є недостатнім для ефективного планування і не відповідає сучасним умовам діяльності аграрних підприємств у нерівноважному середовищі.

Вивчаючи наукові розробки, присвячені формуванню системи управління фінансовими потоками підприємства, можемо виокремити декілька основних напрямків, а саме:

- фінансові потоки підприємства розглядаються на макрорівні. Перевагою такого підходу є те, що підприємство розглядається як суб’єкт економічних відносин, який генерує основні фінансові потоки в державі, а створення ефективного механізму управління ними є питанням державного регулювання. З іншого боку, недоліком такого підходу є те, що питання внутрішньої (тобто на мікрорівні) оптимізації фінансових потоків підприємства практично усувається з розгляду [2].

- фінансові потоки підприємства розглядають на мікрорівні. Серед основних недоліків зазначеного підходу можна назвати відсутність комплексного підходу до вирішення проблеми побудови ефективної системи управління фінансовими потоками підприємства, що негативно впливає на реалізацію одного з основних принципів фінансового менеджменту, а саме комплексність розробки управлінських рішень та інтегрованість з загальною системою управління підприємством; розгляд системи управління фінансовими потоками підприємства як здебільшого статичної системи, а не такої, яка постійно змінюється і кожного наступного періоду характеризується новими параметрами, інтенсивністю роботи, завантаженістю [1].

- систему управління фінансовими потоками розглядають як систему масового обслуговування. Основним недоліком цього підходу є те, що в цьому випадку з розгляду усувається основне питання – наявність фінансових ресурсів на підприємстві та здатність підприємства генерувати позитивні фінансові потоки [3].

Для створення дієвої системи управління фінансовими потоками

виникає потреба детального планування, розробки та дотримання цілісної системи управління такими потоками, що містить наступні процеси:

1. Визначення завдань і цілей системи управління фінансовими потоками.
2. Класифікація фінансових потоків аграрного підприємства за джерелами виникнення надходження та витрат.
3. Створення інформаційної бази для управління – внутрішнього положення про систему управління фінансовими потоками.
4. Ведення на підприємстві періодичних платіжних календарів та бюджетів з планами на місяць, квартал та рік (податковий календар, календар дебіторської та кредиторської заборгованості тощо).
5. Визначення підрозділів підприємства, відповідальних за правильне ведення обліку фінансових ресурсів, проведення систематичного аналізу – внутрішнього та зовнішнього, планування на прогностичний період, контролю за веденням управління та розробки комплексу заходів щодо оптимізації фінансових потоків.
6. Враховувати комплексно податкову, дивідендну і амортизаційну політику, умови комерційного кредитування і курсову різницю, генеровані підприємством грошові потоки в прогностичному та подовженому періоді при інвестуванні, а також структуру і середньозважену вартість залученого капіталу при складанні прогностичної фінансової звітності.
7. Планування та координування діяльності підрозділів керівником підприємства.

Таким чином, система управління фінансовими потоками суб'єкта господарювання є індивідуальною для кожного підприємства, оскільки необхідно враховувати особливості його фінансово-господарської діяльності та специфічні умови зовнішнього і внутрішнього середовища її реалізації.

Список використаних джерел

1. Азаренкова Г. М. Фінансові потоки в системі економічних відносин / Г. М. Азаренкова. – Х. : ВД “ІНЖЕК”, 2006. – 328 с.
2. Белоусов М. В. Экспериментальная разработка интегрированных матриц

финансовых потоков [Электронный ресурс] / М. В. Белоусов, Е. А. Абрамова. – Режим доступа : <http://www.forecast.ru/Metodology/MSAM/Metodology.asp>.

3. Хавтур О. В. Теоретична концептуалізація фінансових потоків страхових компаній в Україні / О. В. Хавтур // Наукові записки. – Острог : Острозька Академія, 2003. – Вип. 5. – С. 234-249.

N. Lagodienko. Scientific and practical bases of management of financial flows of the enterprises of agrarian sector.

Summary

Analyzed research related to the formation of system management of financial flows, examined the key issues, theoretical security management of financial flows and the main stages of management of financial flows in the agricultural enterprise.

Keywords: control, financial flows, agricultural enterprises.

Кульбачна Л. А.

*Здобувач вищої освіти освітнього ступеню магістра,
Миколаївський національний аграрний університет,
м.Миколаїв, Україна,
zulimmasha@meta.ua*

Науковий керівник: Шишпанова Н. О.

*Канд. екон. наук, асистент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м.Миколаїв, Україна,
Nata_sha.86@mail.ru*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Проаналізовано європейський досвід у становленні та розвитку системи забезпечення платоспроможності страхових компаній та розглянуто основні вимоги щодо забезпечення платоспроможності страхових компаній.

Ключові слова: платоспроможність, страхова компанія, страховий ринок, страховий ризик.

Успішна діяльність страхових компаній значною мірою залежить від рівня їхньої фінансової стійкості та платоспроможності. Лише за умови належних рівнів фінансової стійкості і платоспроможності страхові компанії спроможні генерувати чинники позитивних кількісних і якісних змін для нормального функціонування сьогодні і забезпечення зростання власного фінансового потенціалу в майбутньому [3, с.110]. Тому, питання забезпечення

платоспроможності страховиків – одне з пріоритетних завдань, особливо з урахуванням глобалізаційних процесів та інтеграції України у сучасний європейський економічний та правовий простір. Найпотужнішими страховими ринками є ринки Сполучених Штатів Америки (США) і таких країн ЄС, як Німеччина, Франція та Великобританія, які мають найбільші обсяги страхових операцій. Саме тому, вивчення, адаптація та гармонізація національного страхового законодавства з нормами й стандартами правової системи Європейського Союзу набуває все більшої актуальності. У зв'язку з цим виникає необхідність аналізу, вивчення та узагальнення досвіду забезпечення платоспроможності страхових компаній у країнах Євросоюзу та його можливості використання в Україні [5].

Як зазначає Орланюк-Малицька Л.А., платоспроможність страховика – це його здатність своєчасно і в повному обсязі виконати свої фінансові зобов'язання, передусім страхові, за рахунок наявності достатньої суми ліквідних активів і засобів платежу, що є однією з найважливіших економічних характеристик страхової компанії [2, с. 280].

В Україні забезпечення платоспроможності страховика регулюється Законом України “Про страхування”, який у свою чергу базується на оцінці достатності власних вільних коштів компанії для погашення можливого негативного впливу технічних ризиків страховика, що передбачена в методиці Європейського Союзу [1].

Платоспроможність страхових компаній в Європі визначається двома системами вимог – “Solvency I” (так звані нові Директиви 2002/13/ЄС і 2002/12/ЄС від 05.03.2002) і “Solvency II”, що була прийнята 25 листопада 2009 р. (2009/138/ЄС) і ґрунтується на оцінці ризиків. Вимоги до платоспроможності в ній, порівняно з “Solvency I”, ускладнюються, увага концентрується на активах страхової компанії та дестабілізації ринку [3, с. 111].

Основні вимоги, що діють в країнах Європейського Союзу щодо забезпечення платоспроможності страхових компаній:

1. Норматив платоспроможності страхової компанії. У країнах Європейського Союзу для контролю за відповідністю фактичної платоспроможності страховиків використовується показник нормативної платоспроможності, який визначає нижню межу нормативу, і гарантує достатньо надійний рівень фінансової стабільності.

2. Резерв платоспроможності. Страхові компанії Євросоюзу повинні мати у своєму розпорядженні визначені мінімальні ресурси, якими повинна володіти компанія, у вигляді вільних активів. Розмір резерву платоспроможності залежить від обсягів операцій компанії у всьому світі.

3. Мінімальний гарантійний фонд. Законодавство ЄС пов’язує призначення гарантійного фонду із забезпеченням гарантії достатності ресурсів у організації на момент її заснування. При цьому, гарантійний фонд не може бути меншим 3 млн. євро, він повинен складатися із детально зазначених активів страховика, вільних від будь-яких очікуваних зобов’язань, за винятком нематеріальних активів.

Отже, платоспроможність страхових компаній країн Європейського Союзу забезпечується: як до початку діяльності – сплаченою часткою статутного капіталу, яка не може бути меншою за гарантійний фонд, і фонду на організаційні витрати; так і у процесі діяльності – резервним фондом, які адекватні зобов’язанням страхової компанії за обсягом, відповідно до розміщених активів і резерву платоспроможності. Таким чином, впровадження європейських методологій забезпечення платоспроможності страхових компаній дасть змогу підвищити керованість і прогнозованість страхової системи України, що в свою чергу дозволить повноцінно виконувати властиві їй функції та підтримувати платоспроможність компанії на належному рівні.

Список використаних джерел:

1. Про страхування : Закон України від 7 березня 1996 року, № 85/96-ВР // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Орланюк-Малицька Л. А. Платоспроможність страхових організацій / Л. А. Орланюк-Малицька // Науковий вісник АНКУ. – 2011. – № 9 – С. 280-285.

З. Єрмошенко А. М. Нова політика у сфері платоспроможності страхових компаній Європейського співтовариства / А. М. Єрмошенко, В. В. Поплавська // Фінанси України. – 2013. – № 11. – С. 103-109.

L. Kulbachna. European experience solvency of insurance companies.

Summary

The analysis of the European experience in the development system for the solvency of insurance companies and the basic requirements to ensure the solvency of insurance companies.

Keywords: solvency, insurance company, insurance market, insurance risk.

Мікуляк К. А.

*Магістр спеціальності 072 “Фінанси,
банківська справа та страхування”,*

*Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,*

mikylyak_katya@mail.ua

Науковий керівник: Бурковська А. В.,

канд.екон.наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

**КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ БАНКІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

У роботі розглянуто особливості банківської конкуренції, тенденції розвитку банківської конкурентоспроможності, концепцію “п’яти сил конкуренції” та передумови розвитку конкуренції у банківській системі України в умовах економічної глобалізації.

Ключові слова: банк, конкурентна позиція, конкурентоспроможність, економічна глобалізація.

У сучасних умовах глобалізація визначає стан світової економіки та впливає на фінансову політику країн, що активно долучаються до ринкових перетворень власної економіки, створює для кожної країни проблему конкуренції на світовому рівні, що впливає на розвиток банківської конкурентоспроможності.

На сьогодні проблема управління конкурентоспроможністю потребує поглиблених наукових досліджень.

Особливу увагу питанням формування та розробки стратегії розвитку конкурентного середовища банків приділяють вітчизняні та зарубіжні вчені,

серед яких: А. Бачалов, Г. Бортніков [1], О. Васюренко, А. Дороговцев, В. Коваленко [2], Ю. В. Корнєєв [3], А. Нікітін, М. Портер [4] та ін.

Банківська конкуренція є основною рушійною силою ринку банківських продуктів. На думку Ю. В. Корнєєва [3], банківська конкурентоспроможність – це суперництво між учасниками ринку банківських послуг, що характеризується високим рівнем конкуренції.

Ми погоджуємось з думкою В. В. Коваленка [2], що досліджуючи суть конкурентоспроможності банків, необхідно відрізнити класичну конкуренцію товаровиробників від конкуренції між банківськими установами. Саме тому доцільно виділити особливості банківської конкуренції:

- об'єктом конкуренції є не товари, а банківські ресурси, які сформовано банком для здійснення операцій;
- банк на ринку фінансових послуг може виступати, як продавець, так і як покупець;
- реалізація банківських фінансових послуг може здійснюватись одним банком без залучення посередників;
- діяльність банків суворо регулюється НБУ;
- конкурента боротьба банків відбувається не лише між банківськими, а й між небанківськими фінансовими інститутами [2].

На думку М. Портера [4], характер конкуренції в будь-якій сфері діяльності визначається множиною факторів, які формують “сили конкуренції”. Концепція “п’яти сил конкуренції” розкриває основні якісні та кількісні елементи прояву конкуренції.

Кількість та співвідношення конкурентних сил на ринку визначається збільшенням кількості конкурентів. Зростання конкуренції в банківській сфері та розвиток банківських інновацій призвели до прискорення процесу капіталізації банківської системи.

Стан банківського сектору та рівень конкуренції на ньому обумовлюють активність процесів злиття і поглинання серед учасників банківського ринку. Конкурентоспроможність банківського сектору

формується за допомогою показників кількісної структури банківського сектору, рівнів його конкуренції та показників ефективності функціонування.

Диференціація банківських послуг здійснюється внаслідок надання їм характеристик, відмінних від аналогічних продуктів інших банків. Чим менше послуги конкурентів відрізняються одна від одної, тим більшою буде конкуренція на ринку.

Наступним елементом конкуренції є ступінь доступності ринкової інформації. Прозорість інформації про конкурентів виступає чинником підвищення конкуренції. На ринку банківських послуг України інформація зараз, на жаль, є ще важкодоступним економічним ресурсом. Це один із найсуттєвіших факторів, що послаблює банківську конкуренцію.

Останньою “силою конкуренції” є вихідні бар’єри, серед яких: необхідність списання великих інвестицій, значні втрати при ліквідації діяльності, небажання втратити позитивний імідж. Виходячи з ситуації, що склалася в банківській системі України відносно притоку іноземного капіталу, доцільно встановити вихідні бар’єри і для іноземних банків, які припиняють свою діяльність для запобігання вивезення банківського капіталу.

Варто зауважити, що в цілому банківська конкуренція в Україні розвивається і стає більш жорсткою, хоча цей процес як у регіональному розрізі, так і серед самих банків, залежно від їх величини та резидентності співзасновників, є нерівномірним. Вирішувати цю проблему необхідно на державному рівні, адже забезпечити рівність перед законом усіх суб’єктів банківської діяльності і дотримання ними вимог конкурентійного законодавства та правил здорової, економічно й соціально ефективної конкуренції є однією з ознак цивілізованого європейського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Бортніков Г. А. Конкурентоспроможність банків України в умовах лібералізації ринків фінансових послуг / А. Г. Бортніков // Вісник Національного банку України. – 2013. – №. 11. – С. 14-17.
2. Коваленко В. В. Методологічні підходи до створення й розвитку конкурентного

середовища на ринку банківських послуг України / В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2010. – № 10. – С. 87-99.

3. Корнєєв Ю. В. Забезпечення конкурентоспроможності банківської системи України / Ю. В. Корнєєв // Академічний огляд. – 2012. – № 1. – С. 89-95.

4. Портер Майкл. Конкуренція : підручник / М. Портер. – К. : Вільямс – 2005. – 610 с.

K. Mikulyak. Competitiveness of banks of Ukraine under economic globalization.

Summary

This article examines the features of banking competition, trends in the banking competitiveness, the concept of “five competitive forces” and preconditions for the development of competition in the banking system of Ukraine in conditions of economic globalization.

Keywords: bank, competitive position, competitiveness, economic globalization.

Сацура О. Ф.

*Магістр спеціальності 072 “Фінанси,
банківська справа та страхування”,*

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна,

sacura.olya@mail.ru

Науковий керівник: Бурковська А. В.

канд.екон.наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна,

anna.burkovskaya@yandex.ua

**ЗОВНІШНІ ТА ВНУТРІШНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ
СТІЙКІСТЬ БАНКІВ В УКРАЇНІ**

В роботі проаналізовано основні фактори впливу на фінансову стійкість банків, проведено їх групування та розподіл. Виявлено найвагоміші зовнішні та внутрішні фактори впливу на фінансову стійкість банківської установи, оцінка та аналіз яких дозволить вчасно визначити проблеми функціонування банку, прийняти певні управлінські рішення з урахуванням цих факторів на діяльність банку та мінімізувати ризики впливу на капітал та активи банку.

Ключові слова: фінансова стійкість, внутрішня фінансова стійкість, зовнішня фінансова стійкість, фактор впливу.

У сучасних умовах досить велика увага приділяється підвищенню фінансової стійкості банків та банківської системи в цілому. Однією із основних завдань банків є забезпечення власної стійкості та конкурентоспроможності в умовах постійних змін в економіці, політиці та

соціальної сфері. На сьогоднішній день систематизоване визначення факторів, що визначають фінансову стійкість банку, не носить закінченого характеру.

Фінансова стійкість – це надійно гарантована платоспроможність, рівновага між власними та залученими засобами, незалежність від випадковостей ринкової кон’юнктури і партнерів, довіра кредиторів і інвесторів та рівень залежності від них, наявність такої величини прибутку, який би забезпечив самофінансування [1, с. 158].

На сьогодні існує величезна різноманітність факторів, що впливають на формування стійкості комерційного банку. Різниця в характері, напрямках і формах їх виявлення викликають необхідність їхньої систематизації [3, с. 8].

Фінансова стійкість банку формується на основі багатьох факторів, які на нашу думку, мають тісний взаємозв’язок. Вважаємо, що фінансову стійкість можна розглядати під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів.

Ми погоджуємось із думкою Макеєвої І.В. [3, с. 12], що на втрату банком фінансової стійкості можуть впливати такі внутрішні фактори (рис. 1):

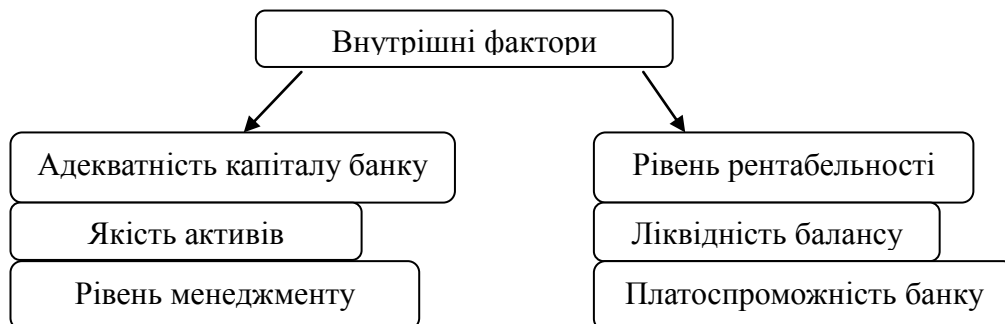


Рисунок 1. Внутрішні фактори впливу на фінансову стійкість банків

Джерело: побудовано автором на основі [3]

Внутрішня фінансова стійкість банку – це набір збалансованих факторів, що забезпечують функціонування установи на достатньому рівні. Такими факторами можуть бути платоспроможність та прибутковість [4, с. 19].

Ми погоджуємось із думкою Коваленко В.В. [2, с. 228], що фактори

зовнішнього впливу можна поділити на такі блоки (рис. 2):

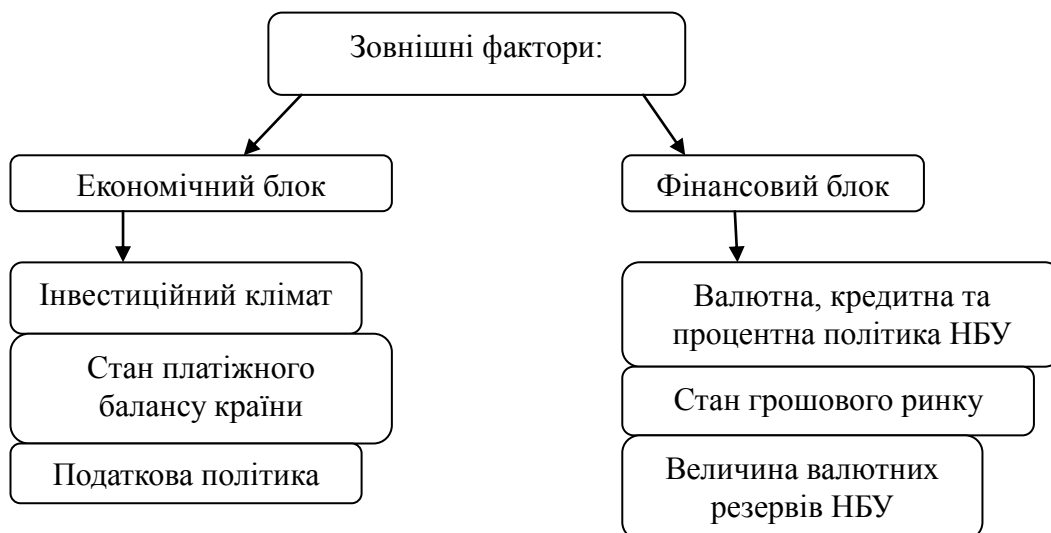


Рисунок 2. Зовнішні фактори впливу на фінансову стійкість банків

Джерело: складено автором самостійно на основі [2]

Всі перелічені фактори в економічному блоці створюють необхідність функціонування механізму розподілу фінансових ресурсів – кредитування економіки. Ці процеси забезпечують зростання економіки через розвиток бізнесу та добробуту населення. Фінансові фактори повністю формуються НБУ, який формує засади роботи банківських установ, і від ефективності політики якого залежить добробут всієї фінансової системи [1, с. 160].

Зовнішня фінансова стійкість – це рівень успішності функціонування банку на ринку, що здобутий в результаті високого рівня конкурентної позиції установи або через адміністративний вплив держави [4, с. 20].

Отже, фінансова стійкість банку ще не стала об’єктом комплексного наукового дослідження у вітчизняній літературі, хоча потреба в таких дослідженнях є значною. Вважаємо, що визначення та систематизація факторів впливу на фінансову стійкість дозволить:

- визначити проблемні місця функціонування банку;
- оцінити кількісний вплив цих факторів на діяльність банку;
- визначити напрями поліпшення фінансової стійкості банку;

- забезпечити ефективну діяльність банку, збільшити його прибутковість та мінімізувати ризики.

Список використаних джерел:

1. Шиллер Р. І. Фінансова стійкість комерційного банку та шляхи її зміцнення / Р. І. Шиллер. – К. : Наукова думка, 2000. – С. 158-160.
2. Коваленко В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика: монографія / В. В. Коваленко. – Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – 228 с.
3. Макеева І. В. Сутнісна характеристика поняття “фінансова стійкість” та її основні параметри / І. В. Макеева [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/NPM_2006/Economics/7_makeeva.doc.htm.
4. Вольська С. П. Фінансова стійкість банку та механізми її забезпечення: автореф. дис. канд. екон. наук / С. П. Вольська. – К. : Наукова думка, 2011. – С. 19-20.

O. Satsura. External and internal factors impact on financial stability of banks in Ukraine.

Summary

The article analyzes the main factors influencing the financial sustainability of the banks are identified, their grouping and distribution. Identified the most significant external and internal factors impact on financial stability of banking institutions, assessment and analysis which will allow time to determine problems in the functioning of the banking institution, make certain management decisions based on these factors on the banking institution and minimize the risks impact on the capital and assets of the bank.

Key words: financial stability, domestic financial stability, external financial stability, a factor of influence.

Сіренко Н. М.

*Д-р економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
sirenko@mnaeu.edu.ua*

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Розглянуто фінансові аспекти інфраструктурного забезпечення інноваційного розвитку України.

Ключові слова: фінансові аспекти, інноваційна діяльність, інфраструктурне забезпечення.

Створення системи фінансування інноваційної діяльності, в тому числі

наукової, яка відповідатиме сучасним вимогам ринкової економіки і забезпечить ресурсну підтримку наукової та інноваційної діяльності, достатньої для досягнення результатів світового рівня, має базуватись на принципах:

- 1) чіткої диверсифікації джерел і механізмів фінансування в залежності від етапів інноваційного процесу;
- 2) використання переважно конкурсних (конкурентних) механізмів інвестування в наукову та інноваційну діяльність;
- 3) раціонального використання прямих і опосередкованих способів інвестування в наукову та інноваційну діяльність;
- 4) орієнтації державних інвестицій в науку та інновації на стимулювання притоку в ці сфери недержавних коштів, особливо заощаджень громадян;
- 5) принцип пріоритетності фінансування державою фундаментальних наукових досліджень;
- 6) принцип структурності джерел фінансування в розрізі стратегічних пріоритетів інноваційного розвитку країни;
- 7) принцип державного стимулювання інвестицій в розвиток інноваційної інфраструктури;
- 8) принцип державного регулювання системності здійснення інвестицій в усі сфери суспільного життя;
- 9) принцип пріоритетності державного фінансування екологічних програм, програм по забезпеченню національної, продовольчої, демографічної, енергетичної, інформаційної безпеки та людського розвитку.

Визначальною умовою результативної інноваційно-інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки є сформована та дієва інфраструктура. Інвестиційна інфраструктура інноваційного розвитку аграрного сектора економіки повинна враховувати не лише організаційно-фінансові заходи, а й сприяти покращенню соціально-культурних й екологічних умов життя сільського населення. Враховуючи зазначене, нами

розроблено систему інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектора економіки (рис. 1.), яка відповідає національним потребам і можливостям, що надаються світовими фінансовими ринками.

В процесі переорієнтації України на модель інноваційного соціально-економічного розвитку, яка забезпечує конкурентоспроможність країни в глобальному середовищі, визначне місце займає розвиток венчурного фінансування, яке стимулює і підтримує високі темпи зростання суб'єктів господарювання, що характерно для цивілізованих країн світу. Й.Шумпетер зазначав, що капіталістична система кредиту фактично зростала із фінансування нових комбінацій і розвивалася при ньому [1].

Національна інноваційна політика повинна створювати інфраструктурні виробничі та соціальні об'єкти, що забезпечать цілісність системи агропромислового виробництва через адекватне технічне, технологічне та організаційно-економічне забезпечення. Деякі вчені переконані, що найвагомішим фактором інноваційного розвитку України та її регіонів є відкритість економіки, але дані твердження не підкріплюються реальними пропозиціями щодо механізмів, за допомогою яких можливе застосування передового досвіду в інноваційній сфері. Дане питання є принциповим, оскільки низька інноваційна активність суб'єктів господарювання аграрного сектора в основному пов'язана із відсутністю необхідних коштів і знань для придбання іноземних технологій та їх освоєння.



Рисунок 1. Система інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектора економіки

Список використаних джерел:

1. Шумпетер Й. Теория экономического развития / [пер. нем. В. С. Автономова, М. С. Любского, А. Ю. Чепуренко]. – Изд-во “Прогресс Москва”, 1982. – 456 с.

N. Sirenko. Financial aspects of infrastructure support of innovation development of Ukraine.

Summary

Reviewed financial aspects of infrastructure support of innovation development of Ukraine.

Key words: financial aspects, innovative activity, infrastructure provision.

СЕКЦІЯ 9 “СУЧАСНЕ ПОКОЛІННЯ ОБЛІКОВЦІВ І ФІНАНСИСТІВ: ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ”

Козаченко Л. А.

*Канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
kozachenko15@ukr.net*

ПІДГОТОВКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ ФАХІВЦІВ З БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ

Розглянуто теоретичні та практичні аспекти підготовки у ВНЗ майбутніх бухгалтерів для агропромислового комплексу, які спроможні конкурувати на професійному ринку праці

Ключові слова: конкурентноспроможність, професійна підготовка фахівців з бухгалтерського обліку, професійні компетенції

Сьогодні Україна є одним із найвагоміших учасників у системі світової продовольчої безпеки. Аграрна галузь України – єдина галузь національної економіки, яка не тільки утримує виробництво, а й збільшує аграрний експорт продукції та становить більше 40% експортного потенціалу держави. Міністерством аграрної політики та продовольства України виділені на 2017 рік пріоритетні завдання подальшого розвитку галузі, зокрема: нарощення обсягів виробництва, просування вітчизняної аграрної продукції, особливо з високою доданою вартістю на світові ринки та відкриття нових ринків збуту для вітчизняних виробників аграрної продукції в європейському, азійському та близькосхідному напрямках [5].

Отже, сучасні умови економічного розвитку в агропромисловому комплексі та євроінтеграції України висувають принципово нові підходи і до реформування існуючої системи підготовки конкурентоспроможних фахівців для галузі сільськогосподарського виробництва, зокрема бухгалтерської служби.

Проблеми підготовки фахівців з бухгалтерського обліку, що зумовлені глобалізаційними перетвореннями викладені у наукових працях багатьох українських вчених, зокрема: Ф.Ф. Бутинця, О.В. Кравченко, О.В. Ковтун, О.Б. Лисак, М.С. Пушкара, В.В. Сопка, Л.В. Чижевської та інші. Проте визначення напрямків забезпечення АПК України конкурентоспроможними фахівцями-обліковцями полягає у розумінні теперішнього стану та властивих недоліків як аграрної так і освітньої галузі, а також збільшення кадрових, інформаційних, організаційних та інших можливостей ВНЗ.

У дослідженні О.Л. Ільєнко надається одне із численних визначень поняття “конкурентоспроможність” як “сукупність характеристик, що визначають порівняльні характеристики конкретного робітника або окремих груп на ринку праці і що дозволяє йому (їм) претендувати на зайняття певних вакансій”; поняття “конкурентоспроможність молодого спеціаліста” тлумачиться як “показник якості підготовки вищого навчального закладу та можливість реалізації професійних та особистісних якостей випускника в інтересах сучасного виробництва (організації, установи)” [1]. Отже, конкурентоспроможність молодих фахівців-бухгалтерів, полягає в постійному удосконаленні ними своїх професійних та особистісних компетенцій, а також вивченні суміжних галузей щодо своєї професійної діяльності.

Щодо якісної оцінки підготовки вищими навчальними закладами фахівців-обліковців спостерігається достатній рівень загальнотеоретичної підготовки та рівень освоєння інформаційних технологій, їх професійні знання відповідають реальним потребам. Наразі практичних навичок не завжди достатньо, щоб мати конкурентні переваги перед бухгалтерами, які вже мають достатній досвід роботи, та і значні зміни в технологіях виробництва сільськогосподарської продукції, вимагають адекватних змін у підготовці фахівців аграрної сфери.

На думку Ковтун О. актуальним є досвід співпраці аграрних підприємств з вищими аграрного профілю щодо організації ефективного

практичного навчання здобувачів, що сприяє отриманню ними під час проходження практики більше професійних компетенцій, а також існує можливість працевлаштування. Доцільним є проведення зустрічей нинішніх студентів, починаючи з 1 курсу, з успішними представниками сучасного агробізнесу, що дозволяє студенту обрати той напрям, за яким можна перспективно рухатись, працюючи в аграрному секторі [3].

Майбутній випускник-бухгалтер, який зацікавлений працювати в іноземній компанії або його обов'язки будуть пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю, також повинен знати іноземну мову. У Миколаївському національному аграрному університеті викладання частини курсів забезпечується англійською мовою, що дозволяє студентам володіти спеціальними економічними термінами та бути конкурентоздатними на ринку праці.

Отже, вдосконалення підготовки у ВНЗ конкурентоспроможних фахівців з бухгалтерського обліку аграрного сектору можливі: за активної позиції викладачів вишу щодо професійно орієнтованого навчання студентів із залученням їх до активної практичної діяльності у сучасному агробізнесі; повинно базуватися на комплексності рішень і дій зі сторони органів державного управління щодо модернізації системи вищої аграрної освіти і адаптації її до сучасних ринкових умов.

Список використаних джерел:

1. Ільєнко О. Л. Сутність поняття “конкурентоспроможність спеціаліста” у психолого-педагогічних науках / О. Л. Ільєнко // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. Збірник наукових праць ХНТУ. – Вип. 1. (10). – Х: Грінь Д.С., 2014. – С. 89-92.
2. Лисак О.Б. Формування компетентностей майбутнього фахівця-економіста. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/lisak-ob-formuvannya-kompetentnostey-maybutnogo-fahivtsya>
3. Ковтун О.В. Рівень підготовки агрофахівців не співпадає з вимогами сучасного агробізнесу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://agravery.com/uk/posts/show/olena-kovtun-riven-pidgotovki-agrofahivciv-ne-spivpadae-z-vimogami-sucasnogo-agrobiznesu>
4. Моя професія – бухгалтер, фінансист / Ф. Ф. Бутинець, Н. Г. Виговська, С. В. Бойко, В. В. Євдокимів, О. В. Олійник / За редакцією Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ЖДТУ, 2005. – 156 с.

5. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/system/files>

L. Kozachenko. Training of competitive accounting specialists at agricultural universities.

Summary

Theoretical and practical aspects of future accountant university training for agricultural complex, which are able to compete at professional labour-market, were studied.

Key words: competitiveness, accounting specialist professional training, professional competences.

Ксьонжик І. В.

*Д-р екон. наук, доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
iryna_ksonzhyk@meta.ua*

НАДМІРНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Досліджено причини дисонансу у взаєминах ринку праці та ринку освітніх послуг. Визначено, що на ринку праці потрібні менш кваліфіковані фахівці, і, таким чином, цінність вищої освіти знижується. Даний феномен отримав назву “надлишкова освіта”. Виявлено залежність доходу фахівця від рівня надлишкової освіти.

Ключові слова: надлишкова освіта, ринок праці, випускники, працевлаштування.

В даний час на вітчизняному ринку праці є і бакалаври, і магістри. Здійснюючи вибір роботодавець, в більшості випадків, погано уявляє собі розходження між даними ступенями освіти. Найчастіше, перевага віддається найвищій сходинці – магістрам, хоча вимоги до займаної позиції відповідають рівню бакалавра. У зв’язку з цим на сучасному ринку праці спостерігається дисбаланс соціально-трудових відносин, високий рівень безробіття серед молодих фахівців з вищою освітою [1, с. 115-122].

В Україні спостерігається дисонанс у взаєминах ринку праці та ринку освітніх послуг. Це виражається в надвиробництві ВНЗ кадрів для тих секторів ринку праці, де очевидно його насичення. Насамперед це стосується випускників з дипломами економічного, фінансового та юридичного профілів, в той час, як сектори, пов’язані з інженерно-технічними

спеціальностями відчувають гострий дефіцит кваліфікованих кадрів.

Крім того, консолідована думка викладачів, роботодавців, депутатів, державних чиновників і служб зайнятості сходиться в одному – рівень підготовки випускників шкіл, технікумів і вищих навчальних закладів все більше знижується.

Витрати державного та місцевих бюджетів на освіту безперервно зростають, загальноосвітні та спеціалізовані навчальні заклади постійно зміцнюють свою матеріальну базу, підвищують заробітну плату педагогічним та технічним працівникам, вдосконалюють навчальні дисципліни, робочі програми.

Найпопулярнішими вакансіями для колишніх студентів є: продавець-консультант (16%), менеджер по продажам (12%), стажист (10%), менеджер по роботі з клієнтами (8,3%), касир (7,9%). Це означає, що на ринку праці потрібні менш кваліфіковані фахівці, і, таким чином, цінність вищої освіти знижується. Даний феномен отримав назву “надлишкова освіта” [2, с. 86-91].

Випускники ВНЗ, які мають високий рівень освіти, як правило, мають такий саме високий рівень вимог. Вони з дипломами інженерів, лікарів, педагогів, економістів не хочуть йти на звичайні робочі місця. У той же час кількість кваліфікованих робочих місць у вітчизняній економіці обмежена. Не знайшовши гідного місця, освічені молоді люди йдуть на робочі місця, що породжує внутрішнє невдоволення.

В даний час ще не досягнута загальна теоретична позиція, що дозволяє підсумувати сучасні підходи до визначення надлишкової освіти, не встановлено її типи, види і функції в культурній, соціальній і економічній сфері. У той же час вченими ведуться дебати щодо розробки відповідних параметрів для остаточного визначення надлишкової освіти та адекватності застосування тих чи інших об’єктивних або суб’єктивних критеріїв її оцінки.

У відповідності з об’єктивною оцінкою, доходи від надлишкової освіти значно нижче доходів від необхідної освіти, що в деякій мірі залежить від відмінностей між фактичним і реальним терміном навчання для виконання

певної роботи. Сфера дії та наслідки надлишкової освіти, які позначаються на доходах, одержуваних працівниками, значною мірою варіюються в різних дослідженнях. Ці відмінності включають такі аспекти, як країна, стать, інші соціально-демографічні фактори і параметри для визначення надлишкової освіти. Відповідно до їх аналізу, доходи від освіти, яка користується попитом, складають близько 8% у США і в Європі [3, с. 41-50].

В той же час дохід від надлишкової освіти становить 2,1% у Європі і 3,9% у США. Вчені відзначають, що відсоток робочої сили, яка може бути класифікована як така, що має надлишкову освіту, становить 26,3% у США і 21,5% в Європі. Дослідники стверджують, що за останні два десятиліття в цих країнах не відбулося ніякого кількісного збільшення працівників з надлишковою освітою. Що стосується України, то офіційна статистика, яка дозволяла б оцінити наявність та ступінь надлишкової освіти, відсутня.

З метою зниження рівня та негативних наслідків надлишкової освіти в Україні, керівництвом держави здійснюються такі заходи, як: перенавчання і перекваліфікація за потрібними на ринку праці спеціальностями вчорашніх студентів у службах зайнятості; скороченням бюджетних місць на спеціальностях, за якими відбувається перенасичення ринку праці; скорочення кількості вищих навчальних закладів, в першу чергу філій.

Разом з тим, надмірна освіта має ряд позитивних наслідків, прояв яких спостерігається з часом: посилення конкуренції на ринку праці; розширення й удосконалення можливостей потенційного працівника; підвищення територіальної мобільності молоді, як носія професійних знань та вмінь.

На сьогоднішній день в Україні яскравим прикладом позитивного наслідку надлишкової освіти є підготовка фахівців ІТ-сфери. Незважаючи на те, що на вітчизняному ринку праці спостерігається переважання пропозиції робочої сили даної спеціальності над пропозицією, знання та вміння ІТ-випускників однаково затребувані і надлишок їх підготовки в Україні компенсується зацікавленістю іноземних роботодавців.

Активний розвиток освіти в ІТ-галузі пояснюється тим, що незважаючи

на загальнооекономічний спад ІТ-сектор з 4% у ВВП країни, стає, поряд з аграрним сектором, флагманом, здатним вивести вітчизняну економіку зі стагнації.

У загальносвітовому рейтингу за рівнем доходів ІТ-фрілансерів Україна поступається тільки Індії, США і Філіппінам. Дані про основні сфери працевлаштування ІТ-випускників в Україні свідчать, що 59% українських програмістів працюють в аутсорсингу; 28,5% в ІТ-компаніях, які створюють власний продукт; 4,5% в StartUp проектах; 8% в інших сферах діяльності. Щорічно близько 5% програмістів залишають Україну, оскільки залучаються до виконання проектів іноземними компаніями [4].

Загальносвітові тенденції та досвід вітчизняної ІТ-сфери вказують на те, що сьогодні і в майбутньому з метою зниження рівня надлишкової освіти та підвищення якості підготовки фахівців за всіма напрямками, необхідно збільшувати кількість навчальних годин за рахунок більш поглибленого вивчення іноземних мов, а також таких інтернаціональних дисциплін, як: бізнес-адміністрування, маркетинг, фінансове планування.

Список використаних джерел:

1. Зак Т. В. Избыточное образование и его роль в экономическом развитии // Вестник АГТУ. Серия: Экономика. – 2010. – № 1. – С. 115-122.
2. Погосян Н. В. Избыточное образование и его социально-экономические последствия / Н. В. Погосян // Вестник экспертного совета. – № 2 (2). – 2015. – С. 86-91.
3. Fengliang L. Job search and over-education : Evidence from China's labour market for postgraduates // Perspectives in Education. – 2010. – № 28 (2). P. 41-50.
4. World Bank : Youth Unemployment and Vocational Training. Background paper for the world development report 2013.

I. Ksonzhyk. Excessive education: problems and solutions.

Summary

Investigated the causes of dissonance in the relationship between labor market and market of educational services. Determined that the labor market need less qualified, and thus, the value of higher education is reduced. This phenomenon is called “over-education”. The dependence of the income of a specialist from the excessive level of education.

Key words: over-education, labour market, alumni, employment.

**СЕКЦИЯ 10 “ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ І ФІНАНСОВИХ СИСТЕМАХ”**

Карпенко С. В.

*Канд. экон. наук, доцент,
доцент кафедры профессиональной переподготовки,
Институт повышения квалификации и переподготовки
Гомельского государственного технического университета им. Сухого П.О.,
г. Гомель, Республика Беларусь,
svetlkarpenko@mail.ru*

Моисеева Т. М.,

*Канд. техн. наук, доцент, доцент кафедры бухгалтерского учета,
Белорусский торгово-экономический университет
потребительской кооперации,
г. Гомель, Республика Беларусь,
moiseevl@mail.ru*

Михарева В. А.,

*Канд. экон. наук, доцент,
зав. кафедры профессиональной переподготовки,
Институт повышения квалификации и переподготовки
Гомельского государственного технического университета им. Сухого П.О.,
г. Гомель, Республика Беларусь,
mikhareva@mail.ru*

**ПРОГРАММНАЯ ПОДДЕРЖКА ПРОЦЕССА ФОРМИРОВАНИЯ
ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ
В ФОРМАТЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ**

*Виконано аналіз і обґрунтовано вибір програмних продуктів для формування
звітності в форматі міжнародних стандартів фінансової звітності для підприємств
Республіки Білорусь.*

Ключові слова: програми, міжнародні стандарти фінансової звітності.

Важными тенденциями последних лет в развитии бухгалтерского учета и форм финансовой отчетности в Республике Беларусь стали переход к международным стандартам и интеграция возможностей ИТ по управлению предприятием. Применение МСФО (международные стандарты финансовой отчетности) – условие выхода предприятий на международные финансовые рынки и их интеграции в мировую экономику. МСФО, как и бухгалтерский

учет – это сложная система стандартов. Целесообразнее заказывать услуги по МСФО в организациях, специализирующихся на бухгалтерском обслуживании и аудите.

Организации используют различные программы. Преимущества автоматизации: 1) высвобождает время; 2) формирует отчетность в 2-4 раза быстрее; 3) позволяет не расширять штат сотрудников; 4) предоставлять отчетность зарубежным головным компаниям; 5) консолидировать отчетность для головных офисов. При этом реализуются преимущества технологии баз данных.

Белорусский рынок программного обеспечения предоставляет широкий выбор программ для учета и отчетности в формате МСФО. Наибольший удельный вес имеет семейство 1С, где реализована возможность формирования отчетности в формате МСФО. Выполним анализ трех программ: “1С:ERP Управление предприятием 2.0”, “1С: Управление производственным предприятием 8.”, подсистема “Контур”. Отчетность по МСФО”, включенная в программу “1С: Консолидация”. Рассмотрим их возможности и преимущества.

1С:ERP Управление предприятием 2.0 – это решение для построения комплексных информационных систем управления деятельностью многопрофильных предприятий с учетом лучших мировых и отечественных практик автоматизации крупного и среднего бизнеса. Возможности программы: настройка плана счетов, правил отражения проводок в учете, шаблонов проводок; источником уточнения счетов в проводках служат группы финансового учета: расчетов, номенклатуры, денежных средств, доходов и расходов; отражение проводок в учете происходит в режиме отложенного проведения с возможностью использования механизма регламентных заданий; генератор отчетов для отчетности МСФО, в т.ч. настроенные комплекты отчетных форм с иерархической структурой показателей; методическая модель шаблонов проводок и отчетности или возможность настройки подсистемы на принятый в компании

управленческий план счетов. Программа комбинирует 4 подхода:

- 1) трансляция операций из подсистемы бухгалтерского учета в формат МСФО с настройкой правил переноса учетных записей (проводок);
- 2) ведение международного учета по шаблонам проводок по данным оперативного учета без использования трансляции из регламентированного стандарта бухгалтерского учета (РСБУ) и привязки к срокам закрытия периодов по регламентированному учету;
- 3) параллельный учет по белорусским и международным стандартам для максимального соблюдения требований МСФО по участкам учета, где различия между белорусскими нормативами и требованиями МСФО существенны;
- 4) трансформация отчетности по РСБУ в МСФО.

В докладе анализируются преимущества и недостатки методов. Целесообразно комбинировать методы: нет двойного ввода данных, для сверки оборотов РСБУ и международного учета используют отчет и таблицы соответствия планов счетов двух видов учета, показатели отчетности по МСФО формируются трансформацией из проводок РСБУ.

1С: Управление производственным предприятием 8 обеспечивает ведение финансового учета и подготовку и индивидуальной, и консолидированной финансовой отчетности в соответствии МСФО для отчетности перед инвесторами, партнерами по бизнесу, финансовыми институтами, к которым предприятие обращается за финансированием; может использоваться менеджментом самого предприятия. Разработан отдельный план счетов со структурой, ориентированной на учет по МСФО. Чаще учет по МСФО ведется в валюте, совпадающей с валютой бухгалтерского учета. Но при трансляции проводок остается возможность задать правила отражения данных бухгалтерского учета в другой валюте. Программа минимизирует трудоемкость ведения учета по МСФО и сопоставляет данные бухгалтерского учета и учета по МСФО для сверки данных.

“Контур. Отчетность по МСФО” программы “1С: Консолидация”

реализует метод трансформации из данных национальной бухгалтерской отчетности, использует технологию хранилищ данных и легко интегрируется с используемым в организации программным обеспечением. Система ориентирована на руководителей, главных бухгалтеров и сотрудников отделов подготовки отчетности. В корпорациях решает задачи подготовки индивидуальной отчетности организаций корпорации и общей консолидированной отчетности. Автоматизирует все этапы технологии подготовки и выпуска отчетов по МСФО: от сбора и выверки исходных данных до консолидации отчетности и выпуска отчетов. Преимущества: настройка системы на индивидуальную учетную политику организации по МСФО, одновременная работа с несколькими моделями трансформации, быстрая адаптация к новым правилам подготовки отчетности, преимущества баз данных.

S. Karpenko, T. Moiseeva, V. Mihareva. Software support of the process of formation financial statements format international standards.

Summary

Wykonano anali I substantiated choice of products and programni for formuvannya swetest in format mineralnih Standart finansowo swetest for pdprimstvo Republic Belarus.

Key words: programs include, international standards finansowo swetest.

Ковалева Н. В.

*Доцент кафедры банковского дела, анализа и аудита,
УО “Белорусский торгово-экономический университет
потребительской кооперации”,
г. Гомель, Беларусь,
eskander005@mail.ru*

Халаева К. М.

*Студент учетно-финансового факультета,
УО “Белорусский торгово-экономический университет
потребительской кооперации”,
г. Гомель, Беларусь,
krestena@tut.by*

УПРАВЛЕНИЕ КРЕДИТНЫМ РИСКОМ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

В сучасних умовах кредитування є основною діяльністю банку з розміщення коштів. Основна увага в даному питанні приділяється управлінню кредитним ризиком.

Ключові слова: кредитування, кредитний ризик, кредитний портфель, кредитна діяльність.

В современных условиях кредитование является основной деятельностью банка по размещению средств. Кредитование тесно связано с понятием “кредитный риск”, в связи с чем главной задачей банка при размещении средств в кредиты является оценка и минимизация кредитного риска. Актуальным на сегодняшний день является управление кредитными рисками.

Кредитный риск содержит риск, как отдельного заемщика, так и кредитного портфеля, определяемый совокупностью кредитных вложений. В связи с этим в процессе управления кредитным риском необходим учет особенностей каждого структурного элемента.

Для обеспечения интересов банка и общества в целом в условиях постоянной потребности в кредитных ресурсах существует объективная необходимость выработки стратегии управления кредитным портфелем в целом.

Стратегия управления устанавливает цели банка по предоставлению кредитов, определяет приоритетные направления кредитования, ориентиры

по качеству кредитов, доходам и росту объемов кредитного портфеля с учетом циклических аспектов экономики, отражает допустимые для банка пределы риска и уровень прибыльности.

Процесс управления кредитным риском осуществляется поэтапно. Ключевыми этапами управления кредитным риском выступают: выявление риска и его оценка, выбор стратегии и способов снижения риска, контроль изменения степени риска [1, с. 22].

Важнейшей задачей для банка является оценка и регулирование рискованности кредитного портфеля, как одного из основных направлений эффективного управления его кредитной деятельностью.

Основными методами управления кредитным риском являются: оценка финансового состояния заемщиков; лимитирование; резервирование; контроль за кредитами, выданными ранее; диверсификация кредитного портфеля; разграничение полномочий сотрудников; установление предельных значений обязательных нормативов в соответствии с действующим законодательством и внутренними положениями банка.

Например, благодаря лимитированию банкам удается избежать высоких затрат вследствие необдуманной концентрации кредитного риска, а также диверсифицировать кредитный портфель и обеспечить стабильную прибыль, а резервирование повышает надежность и стабильность банковской системы, служит защитой вкладчиков, компенсирует невозврат заемных средств.

В управлении кредитными рисками большую роль играет выбранная кредитная политика банка, которая и создает необходимые общие предпосылки для эффективной деятельности банка, снижает вероятность ошибок и принятия нерациональных решений, предусматривает создание соответствующей организационной структуры и распределение обязанностей между служащими банка.

Таким образом, управление кредитными рисками – это сложный многоступенчатый процесс, который включает в себя идентификацию

риска и его оценку, разработку рычагов и методов воздействия на риск, направленных на снижение вероятности возникновения неблагоприятного результата и минимизацию возможных потерь, вызванных рисковой ситуацией, а также мониторинг и установление контроля за уровнем риска и факторами, приводящими к его возникновению.

С целью совершенствования системы управления кредитным риском в банковской сфере можно рекомендовать следующее: придерживаться консервативной кредитной политики, стараясь полностью покрывать свои риски, проводить диверсификацию кредитного портфеля по группам риска, по видам хозяйственной деятельности и региональную диверсификацию, предоставлять заемщикам кредитные продукты только после детальной оценки всех возможных рисков, связанных с деятельностью этих заемщиков, избегать кредитования заемщиков, связанного с высоким кредитным риском.

Данные мероприятия позволят более эффективно управлять кредитными рисками, а именно: оперативно диагностировать степень рискованности операций с финансовыми ресурсами, определять величину ущерба (потерь) от возникшей рисковой ситуации или несвоевременного принятия мер по минимизации риска, величину экономических выгод, полученных в результате предотвращения угроз или реализации мероприятий, а также прогнозировать состояние развития деятельности субъекта с целью предотвращения отрицательного воздействия риска в будущем.

Список использованных источников:

1. Дубков С. Основы структурного анализа и оценки кредитного риска / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.nbrb.by/bv/articles/9172.pdf> – Дата доступа 06.10.2016.

N. Kovaleva, K. Khalayeva. Credit risk management in modern in conditions.

Summary

In modern conditions of lending is the main activity of the bank for allocation of funds. The focus of this issue focuses on the credit risk management.

Keywords: credit, credit risk, credit portfolio, credit activity.

Костирко А. Г.

*Канд. екон. наук,
старший викладач кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
kosturkoa@gmail.com*

Количева А. О.

*магістр спеціальності 071 “Облік і оподаткування”,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
botnar-93@mail.ru*

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджено стан і проблемні аспекти інноваційної діяльності аграрних підприємств, визначено складові й елементи механізму стимулювання інноваційного процесу. Виявлено інституційні обмеження інноваційного розвитку аграрної сфери.

Ключові слова: аграрні підприємства, інновація, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, інноваційний процес, інституційні обмеження

Розглядаючи надзвичайно важливе питання наукового забезпечення розвитку агропромислового виробництва, необхідно чітко усвідомити безальтернативність формування інноваційної моделі аграрної економіки та досягнення її конкурентоспроможності на основі інновацій. Якщо немає можливості постійно отримувати необхідні фінансові вливання в діючу економіку, то інноваційна діяльність стає ефемерним наміром. Отже, тут має місце діалектична залежність: фінансовою основою інновацій є інвестиції, і, у свою чергу, наявність останніх стає реальним базисом для інноваційного оновлення АПК.

Важливу роль у теоретичному та емпіричному дослідженні питань організації інвестиційно-інноваційної діяльності держави і підприємства та її впливу на розвиток національного господарства відіграють праці сучасних вітчизняних науковців та практиків, зокрема: Базилевича В.Д., Гейця В.М., Баранівського О.І., Ковальчук Т.Т., Ковальчука А.Т., Сіренко Н.М. Разом з тим, незважаючи на велику кількість публікацій, залишається багато невисвітлених проблемних аспектів інвестиційно-інноваційної діяльності в

АПК. Окрім того, ситуацію ускладнює відсутність обґрунтованих пропозицій щодо впровадження сучасних методів та моделей управління фінансовим забезпеченням інноваційного розвитку АПК.

За результатами проведеного дослідження визначено низку чинників, які стримують здійснення інновацій у сільському господарстві. Визначені чинники згруповано за функціональним принципом (рис. 1).

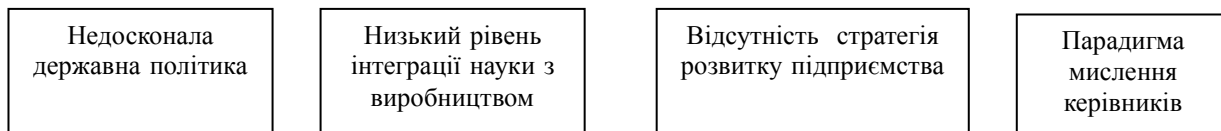
<i>Інформаційні</i>	<i>Ринкові</i>	<i>Цінові</i>	<i>Управлінські</i>
- відсутність інформації про ринки інновацій - відсутність повної інформації про технології - складність у знаходженні партнерів інноваційної діяльності - відсутність кваліфікованого персоналу	- домінування певної частини підприємств - незначний попит на інноваційні продукти - значні ризики	- відсутність власних фінансових ресурсів - відсутність зовнішнього фінансування - високі затрати на інноваційну діяльність	- недосконала державна політика - низький рівень інтеграції науки з виробництвом - парадигма мислення керівників

Рисунок 1. Чинники негативного впливу у запровадженні інновацій у діяльність сільськогосподарських підприємств

Джерело: [1]

Зрозуміло, що інноваційний розвиток АПК не можливий без його достатнього фінансового забезпечення. Нині за нестабільних кризових умов ключовою є проблема залучення інвестиційних ресурсів у інноваційний розвиток та їх раціонального використання. Від її розв’язання залежать можливості подальшого економічного поступу аграрного виробництва. Це показує досвід Японії, Китаю, Чехії, Словаччини, що досягли помітних успіхів у розвитку економіки завдяки використанню у 90-х роках минулого століття 35-40 % валового внутрішнього продукту на інвестиційні потреби [1, с. 641]. Більшість сільськогосподарських товаровиробників відчують значний дефіцит коштів, а відповідно, не мають можливості відновити або зміцнити наявну ресурсну базу. Особливо гостро постає питання забезпеченості підприємств достатньою кількістю якісної

сільськогосподарської техніки. Ступінь зношення основних засобів у сільському господарстві є одним з найвищих у національній економіці. Така ситуація свідчить про високу залежність сільськогосподарських товаровиробників від зовнішніх джерел фінансування та низький рівень ділової активності, що, у свою чергу, має прямий вплив на зростання рівня внутрішніх та зовнішніх ризиків.



Джерело: [2]

Отже, можна назвати основну причину стагнації національного агропромислового комплексу – інвестиційний дефіцит, зумовлений згортанням державної фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств, відсутністю розвиненої фінансово-кредитної інфраструктури, низькою інвестиційною привабливістю окремих сегментів аграрної сфери. Крім того, загальносвітова тенденція економічного регулювання агропромислового виробництва полягає в наданні значних дотацій вітчизняним товаровиробникам, що захищає ринок продовольства від експансії іноземних виробників сільськогосподарської продукції.

Саме виходячи з цього, особливий акцент, на нашу думку, необхідно робити на диверсифікації інструментів кредитної підтримки сільськогосподарських виробників, способах накопичення власних інвестиційних ресурсів суб'єктами аграрного підприємництва, імплементації у вітчизняну практику прогресивних схем оподаткування та страхування, а також врахуванні екологічного чинника при розробленні інвестиційної стратегії потужних агропромислових об'єднань.

Перед Україною відкриваються широкі перспективи у зв'язку зі світовою продовольчою кризою, зростанням попиту на біопаливо, відсутністю можливості розширювати посівні площі і нарощувати

продуктивність сільського господарства основних аграрних країн, і все це необхідно належним чином використати. Саме тому для фінансового забезпечення інноваційного розвитку агропромислового комплексу необхідно: сконцентрувати капітал на пріоритетних напрямках розвитку, зокрема освіті, науці, прогресивних технологіях, підприємницькій активності на ринку наукомісткої продукції; забезпечити організацію конкурентоспроможного виробництва аграрно-продовольчої продукції, що можливо завдяки концентрації інвестицій у пріоритетних сферах, зокрема здійсненню інвестицій в розвиток людського капіталу, що є основою вироблення і впровадження нових знань організаційного, технологічного, економічного, екологічного спрямування; використовувати технології глибокої переробки сільськогосподарської продукції та виготовлення нових продуктів.

Список використаних джерел:

1. Економіка України : стратегія і політика довгострокового розвитку / за ред. В. М. Гейця. – К. : Фенікс, 2003. – 641 с.
2. Міністерство аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua>.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

A. Kostyrko, A. Kolicheva. Financial support for innovative development of agrarian enterprises.

Summary

Studies the state and the problems of innovative activity of agrarian enterprises, components and elements of stimulation mechanism within the innovative process are defined. Institutional constraints for innovative development of the agrarian sector are determined.

Keywords: agrarian enterprises; innovation; innovative activity; innovative development; innovative process; institutional constraints.

Ляшенко В. В.

Старший викладач, заступник завідувача кафедри
економіки і підприємництва,
Миколаївський міжрегіональний інститут,
розвитку людини,
ВНЗ Відкритий міжнародний університет
розвитку людини “Україна”,
м. Миколаїв, Україна,
atviktor@meta.ua

СИСТЕМА ЗБАЛАНСОВАНИХ ПОКАЗНИКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

*Розглянуто застосування системи збалансованих показників як інструменту
стратегічного фінансового контролінгу інвестиційно-інноваційних проектів*

*Ключові слова: контролінг, фінансовий контролінг, система збалансованих
показників, стратегічний фінансовий контролінг, інвестиційно-інноваційний проект*

У сучасних умовах розвитку та ускладнення ринкових відносин, що супроводжуються негативним впливом наслідків світової фінансової кризи, ставляться нові вимоги до рівня управління фінансами підприємства. Перед керівниками постають важливі завдання щодо пошуку ефективних методів управління, які б зменшили негативний вплив зовнішніх та внутрішніх чинників і забезпечили адаптацію діяльності підприємств до нових умов господарювання.

Однією з ефективних систем управління на сучасних підприємствах є система фінансового контролінгу, яка забезпечує інтеграцію окремих функцій фінансового управління, зокрема таких як прогнозування, планування, контроль і аналіз, у єдиній системі та прозорість отримання результатів.

Концептуальною основою забезпечення стабільності функціонування підприємств в умовах динамічного середовища є науково обґрунтована інноваційно-інвестиційна політика як невід’ємна частина інноваційно-інвестиційного процесу [1].

Стратегічний контролінг постає як комплекс функціональних завдань, інструментів і методів з координації стратегічного планування та контролю

для забезпечення довгострокового управління фінансами, вартістю та ризиками. Найважливішим цільовим орієнтиром стратегічного контролінгу є забезпечення життєздатності підприємства у довгостроковому періоді на основі управління існуючим потенціалом і створення чинників успіху.

До основних завдань стратегічного фінансового контролінгу відносять:

- обґрунтування стратегічних напрямів діяльності підприємства та виявлення стратегічних факторів успіху;
- визначення стратегічних цілей та розроблення фінансової стратегії підприємства;
- постановка та підтримання на належному рівні системи ризик-менеджменту;
- довгострокове фінансове планування;
- довгострокове управління вартістю підприємства;
- стратегічне управління витратами;
- забезпечення інтеграції довгострокових стратегічних цілей та оперативних завдань, які ставляться перед окремими працівниками та структурними підрозділами.

Головними інструментами стратегічного фінансового контролінгу є система збалансованих показників (BSC), VBM, таргет-костинг, метод ABC, трансфертні ціни, бенчмаркінг, SWOT-аналіз, аналіз життєвого циклу продукту, побудова дерева цілей, GAP-аналіз, PIMS-аналіз тощо [2].

Систему збалансованих показників (Balance Scorecard, BSC) цілком можна назвати найпопулярнішою серед методик стратегічного управління та інструментів фінансового контролінгу. Головною відмінністю BSC від інших інструментів стратегічного управління та основною її цінністю є принцип установлення причинно-наслідкових зв'язків між цілями.

Ці зв'язки показують, як кожен із напрямів діяльності компанії впливає на досягнення головних фінансових цілей, а також дають змогу оцінити вклад підрозділів і кожного працівника в реалізацію стратегії компанії [3, с. 238].

До основних, ключових показників результативності BSC відносять показники: фінансові, бізнес-процесів, клієнтів, інновацій, розвитку та навчання. Особливого значення врахування фінансових показників набуває при реалізації інвестиційно-інноваційних проектів.

До таких показників, що обов’язково підлягають контролю відносять: економічну додану вартість, приведену вартість, маржинальний прибуток, загальну суму активів, рентабельність обороту, показники фінансової стабільності, показники ліквідності, кількість інвестованого капіталу в інновації. За допомогою даних показників можна виміряти фінансові показники на підприємстві, надати їм кількісного значення, що допоможе визначити недоліки та слабкі місця суб’єкта господарювання, на основі чого можна буде вживати певних заходів для підвищення ефективності та вироблення стратегії щодо збільшення вартості підприємства в майбутньому.

Однак, в подальшому при реалізації BSC як інструменту стратегічного фінансового контролінгу інвестиційно-інноваційних проектів необхідним є проведення SWOT-аналізу.

Список використаних джерел:

1. Ляшенко В. В. Особливості фінансового контролінгу інвестиційно-інноваційних проектів / В. В. Ляшенко // Фінансові аспекти діяльності підприємств в умовах кризи: збірник тез доповідей III міжвузівської наукової конференції м. Київ, 25 березня 2016 р. – К. : Університет “Україна”, 2016. – С. 52-56.
2. Ляшенко В. В. Фінансова стратегія розвитку підприємства на засадах стратегічного фінансового контролінгу / В. В. Ляшенко // Перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аудиту, оподаткування та фінансів в умовах глобалізації економіки: матеріали Всеукраїнської інтернет-конференції, 20 травня 2016 р., м. Миколаїв / Міністерство освіти і науки України; Миколаївський національний аграрний університет. – Миколаїв: МНАУ, 2016. – С. 65-67.
3. Терещенко О. О. Фінансовий контролінг: навч. посіб. / О. О. Терещенко, Н. Д. Бабяк. – К. : КНЕУ, 2013. – 407 с.

V. Lyashenko. Balanced scorecard as a tool of strategic financial controlling of investment and innovation projects.

Summary

The article discusses the use of the balanced scorecard as instrument of strategic controlling of investment and innovation projects.

Keywords: controlling, financial controlling, Balanced Scorecard, strategic financial controlling.

Моисеева Т. М.

*Канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедры бухгалтерского учета,
УО “Белорусский торгово-экономический университет
потребительской кооперации”,
г. Гомель, Республика Беларусь,
moiseevl@mail.ru*

Тюкало М. С.

*студентка учетно-финансового факультета,
УО “Белорусский торгово-экономический университет,
потребительской кооперации”,
г. Гомель, Республика Беларусь,
tsiukala.marina@gmail.ru*

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОБЛАЧНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ: СОСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ

В роботі розглянуті основні можливості використання хмарних технологій для організації роботи підприємств та перспективи їх розвитку в Республіці Білорусь.

Ключові слова: хмарні технології, підприємства, управлінські переваги.

Информационные технологии в период своего широкого развития все больше и больше используются для организации управления предприятием и организации бухгалтерского учета на нем. Для внедрения и использования новых информационных технологий на предприятии требуются достаточно большие капиталовложения. В частности, эти затраты связаны: с закупкой соответствующего технического и программного обеспечения, их обновлением и сопровождением, а также с оплатой труда сотрудников, обеспечивающих работу программного комплекса. Однако не все предприятия могут иметь свободные средства для этой цели. Поэтому встает вопрос: как минимизировать расходы, связанные с переходом на новые технологии?

Одним из решений такой проблемы является использование облачных технологий для организации управления предприятием и ведения бухгалтерского учета. Какие преимущества предоставляют облачные технологии работникам управленческих и учетных служб предприятия? Прежде всего, это низкая стоимость внедрения и использования. Это связано

с тем, что предприятие не закупает программное обеспечение, а “берет его в аренду”. Поэтому нет необходимости в его настройке и обновлении. При этом пользователь облака платит за фактическое использование вычислительных мощностей облака. Кроме того, не требуется закупки современного и, как правило, дорогого технического обеспечения. Экономия возможна также и на обслуживании виртуальной инфраструктуры.

Следует также отметить доступность использования программного обеспечения, расположенного в “облаках” из любой точки, где есть Интернет. В этом случае сотрудники предприятия становятся более мобильными, так как могут получить доступ к своему рабочему месту из любой точки земного шара, используя любое мобильное устройство.

При современном уровне развития информационных технологий использование “облаков” является достаточно надежным. Это связано с тем, что работа в “облаке” обеспечена резервными источниками питания, охраной, профессиональными работниками, регулярным резервированием данных, высокой пропускной способностью Интернет каналов, устойчивостью к хакерским атакам, целью которых является желание парализовать работу атакуемого веб-узла.

При выборе облачных технологий предприятие может рассматривать несколько вариантов аренды:

- аренда программного обеспечения (software as a service). Пользователю доступно программное обеспечение, развернутое на удаленных серверах, доступ к которым обеспечивается через сеть Интернет;
- аренда аппаратного обеспечения (hardware as a service). При использовании этого сервиса пользователю предоставляется оборудование, на правах аренды, которое он может использовать для собственных целей;
- аренда рабочего места (workplace as a service). В этом случае предприятие использует облачные технологии для организации рабочих мест своих сотрудников, настроив и установив все необходимое программное обеспечение для их работы;

– аренда данных как услуги (data as a service). Основная идея данного вида услуги заключается в том, что пользователю предоставляется дисковое пространство, которое он может использовать для хранения больших объемов информации;

– аренда безопасности как сервиса (security as a service). Данный вид услуги предоставляет возможность пользователям быстро разворачивать, продукты позволяющие обеспечить безопасное использование веб-технологий, безопасность электронной переписки, а также безопасность локальной системы, что позволяет пользователям данного сервиса экономить на развертывании и поддержании своей собственной системы безопасности.

В настоящее время основными потребителями услуг облачных технологий в Республике Беларусь являются операторы сотовой связи и крупные промышленные предприятия. Предприятия, занимающие нишу малого и среднего бизнеса, практически не используют для организации своей работы такие технологии.

В рамках мероприятий по развитию современной инфраструктуры сети, передачи данных, в Республике Беларусь предусматривается комплекс мер по внедрению облачных технологий. В настоящее время создана единая республиканская сеть передачи данных, а также действует республиканский центр обработки данных, который представляет собой комплекс вычислительных и программных систем, систем хранения данных. К 2020 году планируется создание республиканской платформы, действующей на основе технологий облачных вычислений, которая представляет собой программно-технический комплекс для распределенной обработки данных, реализующая технологии облачных вычислений и обеспечивающая взаимодействие с внешней средой.

T. Moiseeva, M. Tsiukala. Using cloud technology: state and development.

Summary

In this work discuss the main features of the use of cloud technology for organization of enterprises and their development prospects in the Republic of Belarus.

Keywords: cloud technology, software, technical support.

Новикова И. Н.

*Старший преподаватель кафедры банковского дела, анализа и аудита,
УО “Белорусский торгово-экономический университет
потребительской кооперации”,
г. Гомель, Республика Беларусь,
innes52@mail.ru*

Каленик Т. Д.

*Студент учетно-финансового факультета,
УО “Белорусский торгово-экономический университет
потребительской кооперации”,
г. Гомель, Республика Беларусь,
yinatka@mail.ru*

ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ КРЕДИТНОЙ ПОЛИТИКИ ОРГАНИЗАЦИИ НА ОСНОВЕ АНАЛИЗА ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ КОНТРАГЕНТОВ

Вибір надійних контрагентів входить у число основних завдань фінансової служби організації. Основна увага в цьому питанні приділяється методиці аналізу їх фінансової стійкості.

Ключові слова: фінансова стійкість, дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, кредитна політика організації, чисті активи.

Финансовые отношения между субъектами предпринимательской деятельности, традиционно, требуют повышенного внимания. Выбор надежного поставщика, а уж тем более покупателя, является залогом финансовой устойчивости и самой организации. Об этом свидетельствуют статистические данные об объемах дебиторской и кредиторской задолженности. Снижение величины денежных поступлений на счета белорусских организаций обусловило увеличение в 2015 году долей просроченной кредиторской и дебиторской задолженности в их общих суммах (с 13,5% на 1.01.2015 до 16,4% на 101.2016 и с 18,5 до 22,4% соответственно). По состоянию на 1.01.2016 74,4% организаций имели просроченную дебиторскую задолженность (годом ранее – 7%), просроченную кредиторскую – 64,6% (годом ранее – 62,%) [1, с. 15]. Сложившаяся ситуация актуализирует вопросы оценки финансовой устойчивости потенциальных контрагентов.

Финансовая устойчивость считается гарантом выживаемости и основой

стабильного положения организации в рыночных отношениях. Она отражает степень безопасности вложения средств, в том числе и при отвлечении оборотного капитала в дебиторскую задолженность. Поэтому методика оценки финансовой устойчивости организации выступает параметром кредитной политики организации.

Понятие финансовой устойчивости является достаточно многогранным. Исследование экономической литературы показало, что различные авторы раскрывают это понятие с разных сторон. Но все они сходятся во мнении, что финансовая устойчивость отражает способность организации выполнять финансовые обязательства в перспективе. В методике анализа финансовой устойчивости используют как абсолютные, так и относительные показатели. Наибольшей информативностью, на наш взгляд, обладают именно последние. Для анализа финансовой устойчивости ученые предлагают использовать целый ряд коэффициентов: коэффициент финансовой независимости – отношение собственного капитала к итогу баланса; коэффициент финансовой зависимости – отношение заемного капитала к общей сумме капитала; коэффициент капитализации – отношение заемного капитала к собственному; коэффициент долгосрочной финансовой независимости – отношение перманентного капитала к общей сумме капитала; уточненный коэффициент финансирования – соотношение между краткосрочным заемным капиталом и перманентным капиталом; коэффициент маневренности собственного капитала – отношение величины собственных оборотных средств к собственному капиталу; коэффициент обеспеченности собственными оборотными средствами – отношение собственных оборотных средств к краткосрочным активам организации; коэффициент реальной стоимости основных средств – отношение остаточной стоимости основных средств к общей стоимости имущества предприятия. Помимо выделенных показателей, оценку финансовой устойчивости потенциальных покупателей, на наш взгляд, необходимо увязать с признаками их рискованности:

1. Контрагент имеет признаки организации-однодневки. Например, контрагент выступает в роли посредника и не имеет очевидно реальной возможности произвести исполнение по договору, отсутствуют данные о местонахождении контрагента и его производственных (торговых) площадях, руководство выполняет номинальный директор. Оценку финансовой устойчивости такой организации целесообразно дополнить показателем, характеризующим соотношение стоимости чистых активов и величины ее уставного капитала. Значение данного показателя, превышающее единицу, свидетельствует о продолжительной и эффективной работе контрагента.

2. Наличие проблем с платежной дисциплиной. На наш взгляд, для обнаружения данной проблемы необходимо рассчитывать коэффициент общей закредитованности организации как отношение краткосрочных обязательств к среднемесячной выручке от реализации продукции (товаров, работ, услуг). Высокий риск будут иметь контрагенты, имеющие значение данного показателя, превышающее среднеотраслевое.

Таким образом, при решении вопроса о возможности предоставления отсрочки платежа покупателю помимо общепринятых признаков организации-однодневки необходимо принимать во внимание стоимость его чистых активов. Решение вопроса о сроке товарного кредита необходимо принимать с учетом закредитованности покупателя. Данный подход позволит повысить степень защищенности поставщика от возможных потерь путем формирования кредитной политики организации в части определения условий предоставления товарного кредита и расчёта максимального срока предоставления товарного кредита.

Список использованных источников:

1. Финансовая стабильность в Республике Беларусь 2015 : аналитическое обозрение // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.nbrb.by/publications/finstabrep/FinStab2015.pdf>. – Дата доступа 10.09.2016.

I. Novikava, T. Kalenik. Approaches to credit policy of the organization on the basis of the analysis of counterparties financial stability.

Summary

The choice of reliable suppliers is one of the main objectives of the organization of financial service. The main focus of this issue is on the method of analysis of their financial stability.

Keywords: financial stability, accounts receivable, the lender-lic debt, the credit policy of the organization, the net assets.

Чернюк Е. М.

*Старший преподаватель кафедры банковского дела, анализа и аудита,
УО “Белорусский торгово-экономический университет
потребительской кооперации”,
г. Гомель, Республика Беларусь,
e.chernjuk@mail.ru*

Свиркова М. А.

*Студент учетно-финансового факультета,
УО “Белорусский торгово-экономический университет
потребительской кооперации”,
г. Гомель, Республика Беларусь,
svirkova.ms@gmail.com*

**МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К УПРАВЛЕНИЮ
ДЕБИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТЬЮ ОРГАНИЗАЦИИ**

Стимулювання попиту на продукцію часто призводить до відволікання коштів у дебіторську заборгованість. Проблема наростання боргів покупців зумовлює необхідність дослідження питань фінансового управління нею.

Ключові слова: сумнівний борг, безнадійний борг, міжнародні стандарти фінансової звітності, дебіторська заборгованість, резерви по сумнівних боргах, оцінка активів, знецінення.

Интернационализация экономики и выход на международные рынки требует внесения изменений и в отечественные правила составления финансовой отчетности. Так, в Республике Беларусь с 1 января 2017 г. вводятся в действие в качестве технических нормативных правовых актов Международные стандарты финансовой отчетности (МСФО) и разъяснения, принимаемые Фондом Международных стандартов финансовой отчетности.

Согласно международным стандартам финансовой отчетности

финансовая отчетность в обязательном порядке должна добросовестно представлять финансовое положение, финансовые результаты деятельности и движение денежных средств организации, прежде всего для внешних пользователей, поскольку у них нет права в отличие от менеджмента организации затребовать нужные им сведения. Поэтому особого внимания заслуживают вопросы достоверной оценки активов.

Проблема неплатежей, которая в последнее время беспокоит белорусский бизнес и власти едва ли не больше всего, характерна для многих развивающихся стран. По данным Национального статистического комитета Республики Беларусь просроченная кредиторская задолженность отечественных субъектов предпринимательской деятельности на 1 июля 2016 г. увеличилась на 19,9%, просроченная дебиторская задолженность – на 20,8%. Доля просроченной кредиторской задолженности выросла с 16,4% на 1.01.2016 г. до 18,4% на 1.07.2016 г., доля просроченной дебиторской – с 22,4% до 24,7% [1]. Поэтому особое внимание необходимо уделять вопросам управления дебиторской задолженностью.

В соответствии с п. 63 МСФО 39 “Финансовые инструменты – признание и оценка” компания должна представлять в финансовой отчетности дебиторскую задолженность по справедливой стоимости. Уменьшение первоначальной стоимости финансового инструмента до его справедливой стоимости достигается путем введения резерва по сомнительной дебиторской задолженности, под которым подразумевается оценка возможных потерь в будущем, которых можно ожидать от дебиторов, т.е. тех, кто в настоящее время является должником. При этом в момент создания резерва по сомнительным долгам неизвестно, кто из дебиторов попадает в разряд безнадежных. Таким образом реализуется принцип осмотрительности, согласно которому активы и доходы не должны быть завышены, а обязательства и расходы не должны быть занижены.

Создание резерва по сомнительным долгам в отечественной практике также является обязательным [2]. Тем не менее, методика исчисления

отличается от МСФО. Согласно законодательству Республики Беларусь сомнительным долгом признается дебиторская задолженность, возникшая в результате реализации продукции, товаров, выполнения работ, оказания услуг, которая не погашена в срок, установленный договором или законодательством (если срок не установлен – в течение 12 месяцев с даты возникновения дебиторской задолженности), и не обеспечена соответствующими гарантиями. Согласно МСФО при наличии объективных свидетельств обесценения отдельных значительных активов к сомнительной задолженности относят помимо просроченной и непросроченную задолженность, по которой отсутствует уверенность в погашении.

В отечественной практике предусмотрены следующие способы создания резервов по сомнительным долгам:

1 – по каждому дебитору на основе анализа платёжеспособности дебитора, возможности погашения им задолженности полностью или частично и других факторов;

2 – по группам дебиторской задолженности на основе её распределения по срокам непогашения;

3 – по всей сумме дебиторской задолженности на основе показателя выручки от реализации продукции, товаров, выполнения работ, оказания услуг за отчётный период и коэффициента сомнительной задолженности.

Отнесение задолженности к сомнительной предусматривает:

1. Оценку наличия объективных свидетельств обесценения отдельных значительных активов. Считаем, что на данном этапе оценки кредитного риска целесообразно проверить соответствие следующим признакам организации-одноразовки: регистрационным и юридическим, финансовым, организационным. При выявлении наличия таких свидетельств должен создаваться резерв первым способом.

2. Если наличие свидетельств обесценения не выявлено, производится включение актива в группу активов с аналогичными характеристиками кредитного риска и проведение коллективного теста на обесценение. В

данном случае могут быть использованы второй и третий способы определения резерва.

Таким образом, предложенные подходы к определению размера обесценения дебиторской задолженности позволят повысить информативность представляемой финансовой отчетности.

Список использованных источников:

1. Финансовая стабильность в Республике Беларусь 2015 : аналитическое обозрение // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.nbrb.by/publications/finstabrep/FinStab2015.pdf>. – Дата доступа 05.10.2016.
2. Инструкция по бухгалтерскому учету доходов и расходов : утв. Постановлением М-ва финансов Респ. Беларусь от 30.09.2011 г. № 102 (в ред. Постановления от 31.12.2013 № 96).
3. Международные стандарты финансовой отчетности : учебник / М. А. Вахрушина [и др.]; под ред. М.А. Вахрушиной. – М. : Омега-Л, 2011. – 571 с.

A. Charniuk, M. Svirnova. Methodical approaches to receivables management.

Summary

Stimulating demand for products often results in the diversion of funds in the accounts receivable. The problem of growth of debt buyers determines the need for studies of financial management it.

Keywords: bad debt, international financial reporting standards, accounts receivable, allowance for doubtful accounts, valuation of assets, impairment losses.

**СЕКЦІЯ 11 “РОЗБУДОВА СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ”**

Астафьева В. А.

*Канд. экон. наук, доцент,
декан учетно-финансового факультета
УО “Белорусский торгово-экономический университет
потребительской кооперации”,
г. Гомель, Республика Беларусь,
V_astaf@mail.ru*

**РАЗВИТИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ В
РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ: ПРОБЛЕМЫ, НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ
И РИСКИ**

Зі вступом Республіки Білорусь в Болонський процес академічна мобільність повинна стати обов'язковою складовою освітнього процесу, що передбачає серйозні зміни в роботі установ освіти – від нових організаційних вимог до зміни нормативно-методичної бази. У зв'язку з цим необхідним є аналіз всіх факторів її розвитку.

Ключові слова: академічна мобільність, дорожня карта, освіта.

Все более широкое распространение и дальнейшее развитие академической мобильности в условиях вступления Республики Беларусь в Болонский процесс диктует необходимость анализа всех факторов и последствий академической мобильности.

В данной статье мы ограничимся рассмотрением только одной составляющей академической мобильности – мобильности студентов, так как на наш взгляд именно она наиболее показательна, с другой стороны является интегральным аспектом, и с третьей – наиболее значимым для большинства белорусских УВО.

В дорожной карте по проведению в Беларуси реформы системы высшего образования обозначены основные направления работы по обеспечению академической мобильности:

- разработка плана обеспечения, развития и диверсификации международной мобильности преподавателей и студентов, приезжающих в белорусские вузы, а также выезжающих из них.
- внесение изменений в существующую систему выдачи разрешений на поездки с целью продления сроков пребывания преподавателей и студентов в странах ЕПВО без необходимости получения разрешения министерства.
- внесение изменений и дополнений в нормативно-законодательные акты, необходимые для повышения и диверсификации академической мобильности белорусских преподавателей и студентов в рамках ЕПВО.

Итоговый доклад о выполнении условий Дорожной карты Беларусь должна предоставить на конференцию министров образования в 2018 году. В настоящее время развитие студенческой мобильности в Республике Беларусь осуществляется через ряд проектов и инициатив отдельных вузов.

В настоящее время успешной реализации студенческой мобильности содействует ряд некоммерческих программ, самой крупной из которых является программа Erasmus Mundus. По данным Европейской комиссии, половина европейских студентов из числа прошедших обучение по обмену за границей - по программе Erasmus. Эксперты прогнозируют, что ЕПВО еще больше мотивирует наших студентов выезжать в другие университеты для прослушивания определенных курсов, но это ни в коей мере не станет причиной массового отъезда наших студентов.

Академическая мобильность – это движение в обе стороны. В сравнении со странами Европейского пространства высшего образования иностранных студентов в Беларуси немного. Известно, что в целом в РБ студенческая мобильность носит асимметрический характер. Потоки прямой мобильности существенно превышают потоки обратной мобильности. Возможно, в этой связи в белорусском обществе сложился стереотип, когда академическая мобильность студентов рассматривается лишь как

возможность передвижения за рубеж. Необходимость преодоления асимметричного характера академической мобильности не только в общественном сознании, но и на практике.

В сравнении со странами Европейского пространства высшего образования иностранных студентов в Беларуси немного. По данным Национального статистического комитета РБ в текущем 2015/2016 учебном году в 52 белорусских вузах обучается 336,4 тысячи человек, в том числе 14,6 тысяч иностранных студентов из 92 государств, что составляет 4,3%. Среди них больше всего граждан Туркменистана, их насчитывается 8 191 человек. 1 554 студентов приехали из Российской Федерации, 772 – из Китая. Кроме того, в высших учебных заведениях республики обучаются студенты из Таджикистана, Азербайджана, Казахстана, Украины, Ирана, Нигерии, Литвы, Ливана, Турции и других стран.

Динамика экспорта образовательных услуг представлена на рисунке 1.



Рисунок 1. Динамика экспорта образовательных услуг

Источник: http://belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/otrasli-statistiki/naselenie/obrazovanie/operativnye-dannye_16/obrazovanie-v-respublike-belarus-uchebnyi-god-2015-016/

Основной экспорт образовательных услуг (80% от объема) приходится всего на четыре страны: Туркменистан, Китай, Россию и Нигерию. Согласно проведенного анализа перспективными рынками экспорта образовательных услуг в настоящий момент являются прежде всего страны СНГ (Казахстан, Азербайджан, Таджикистан), в которых русский язык служит

общеизвестным средством коммуникации; страны Южной и Юго-Восточной Азии (Вьетнам, Бангладеш, Шри-Ланка, Индия, Индонезия), Ближнего Востока, Африки и Латинской Америки.

На наш взгляд с целью увеличения экспорта образовательных услуг необходимо:

- расширение преподавания курсов на английском языке,
- увеличение продолжительности изучения иностранных языков, внедрение практики написания дипломных работ на английском языке,
- создания англоязычных магистратур,
- предоставление образовательных услуг иностранным гражданам за пределами страны в виде дистанционной формы обучения.

Следует отметить, что европейские университеты добились большой привлекательности для студентов со всего мира. В настоящее время академическая мобильность рассматривается как средство повышения конкурентоспособности европейского высшего образования. Связь между уровнем академической мобильности и качеством образования прямая: страны с высоким качеством образования привлекают студентов. В свою очередь, высокий уровень мобильности увеличивает конкуренцию и повышает спрос на высокое качество образовательных услуг.

Для существенной активизации Республики Беларусь на мировом рынке образования необходимы скоординированные действия как на республиканском, так и на университетском уровне.

Особое место в рассматриваемой проблематике занимает вопрос внутри республиканской мобильности. В настоящее время нормативными правовыми документами механизм возможности прохождения студентом части основной образовательной программы в другом университете (кроме перевода) не определен.

Перспективы развития внутриреспубликанской мобильности связаны в первую очередь с “вертикальной” мобильностью – поступлением выпускников предшествующих циклов в другой университет для обучения по

полному курсу программы следующего цикла (магистратура и аспирантура соответственно). Необходимо понимать, что активизация этого процесса объективно будет иметь ряд негативных последствий для развития регионов, прежде всего, продолжение и еще большее усиление оттока наиболее талантливых и перспективных кадров из регионов в столицу.

Развитие академической мобильности является необходимым условием для повышения качества, привлекательности и конкурентоспособности образования в глобальном образовательном пространстве и должно быть направлено на создание условий для формирования национальной инновационной системы образования. Экономический рост, социальная и политическая стабильность, культурная и историческая привлекательность будут ключевыми факторами, влияющими на конкурентоспособность систем высшего образования РБ.

V. Astafieva. The development of a national system of education in the republic of belarus: problems and development prospects and risks.

Summary

With the accession of the Republic of Belarus to the Bologna process, academic mobility has become a mandatory component of the educational process, which involves major changes in the institutions of education – from the new organizational requirements before the change of regulations. In this connection, the necessary analysis of all the factors of its development.

Key words: academic mobility, roadmap, education.

Канд.екон.наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук,
докторант,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
irinasanuk@mail.ru

ЕКОНОМІКА ЗНАНЬ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто сутність економіки знань, її головні параметри, методологічні аспекти, умови функціонування. З'ясовано проблеми формування нової економіки та перспективи її становлення в Україні.

Ключові слова: економіка знань, сутність, методологічні аспекти, проблеми становлення, перспективи розвитку.

Основи економіки знань заклали три випускники Віденського університету, які потім мешкали в США – Йозеф Шумпетер, Фрідріх Хайек, Фріц Махлуп. Засновник концепції економіки знань – Махлуп, автор книги “Виробництво та поширення знань у США” (1962 р.).

Під економікою знань слід розуміти “економіку, яка створює, поширює і використовує знання для прискорення власного зростання й підвищення конкурентоспроможності” [1]. У сучасному світі баланс між знаннями й ресурсами настільки змістився в бік першого, що саме знання стало одним із найважливіших факторів визначення стандартів життя.

Більшість держав, які подальший розвиток своїх економік пов’язують із досягненнями науки й активними інноваційними процесами, тобто “економікою знань”, розробили документи, що визначають концептуальне й стратегічне бачення перспектив інноваційного розвитку економіки та формування національної інноваційної системи.

Уперше такий документ було зроблено в США. На сьогодні ці документи мають Великобританія, Франція, Німеччина та інші країни ЄС, а також Білорусь, Казахстан та ін. Досвід розвинених країн світу, які розвивають або знаходяться на шляху переходу до економіки знань, підтверджує, що саме держава, яке установлює стратегічні цілі, забезпечує ресурси на підтримку становлення економіки знань, відіграє ключову роль в

забезпеченні умов її розвитку [2, с. 53].

В Україні окремі напрями інноваційної моделі економічного розвитку визначено Концепцією науково-технологічного та інноваційного розвитку України – “Стратегією інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів” [3].

Головний ресурс економіки знань – знання. На відміну від інших економічних ресурсів, вони не скорочуються, а навпаки, у процесі передачі їх від одного індивіда до іншого зберігаються й примножуються. Однак, залишаючись необмеженим ресурсом, вони швидко застарівають, а їхня ефективність в значній мірі залежить від способів передачі їх. Сучасні знання перетворюються в глобальний ресурс і стають передумовою формування нової економіки. В рамках програми “Знання для розвитку” Світовим банком була запропоновано методику, яка оцінює економіку знань і визначає готовність тієї чи іншої країни до переходу на модель розвитку, засновану на знаннях. Ключовими характеристиками даної економіки є:

- інституційний режим, який мотивує ефективне використання наявного та нового знання, розвиток підприємництва. Цей напрямок описує умови, у яких розвивається економка і суспільство в цілому. Цей напрям розглядає “правила гри”. Для економіки знань головне питання – наскільки економічне й правове середовище сприяють створенню, поширенню й застосуванню знання в різних його проявах;

- освіта – фундаментальний фактор розвитку економіки знань. Ступінь освіченості населення та наявність у нього навичок створення, поширення й використання знань;

- інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), які сприяють ефективному поширенню, тиражуванню, аналізу й переробці інформації;

- національна інноваційна система, що охоплює в себе фірми, дослідні центри, університети, консультаційні та інші організації, які сприймають і адаптують глобальне знання для потреб, створюють нове знання і засновані на ньому нові технології.

Методологія вимірювання економіки знань визначається двома зведених індексів – індексу знань і індексу економіки знань.

Індекс економіки знань (knowledge economy indeks – KEI) – являє собою середньою величиною чотирьох індексів: індексу інституційного режиму, індексу освіти, індексу інновацій та індексу інформаційних технологій і комунікацій. Індекс знань розраховується також, але без індексу інституційного режиму. Кожен із цих індексів – це середня арифметична величина нормалізованих даних за показниками, що становлять ту або іншу групу. Ці індекси підраховуються для кожної країни, для групи країн і для всього світу загалом.

Слід наголосити, що головними чинниками формування й розвитку економіки знань є знання і людський капітал. Процес формування такої економіки полягає в підвищенні якості людського капіталу, якості життя, у виробництві знань високих технологій, інновацій і високоякісних послуг.

Для створення нової економіки необхідно вирішити такі проблеми: розвивати загальну освіту, наукову інфраструктуру, підвищити рівень життя населення, ефективність суспільного виробництва, забезпечити відтворення якісної робочої сили тощо. Ці проблеми суспільство здатне вирішити, адже Україна володіє високорозвиненим науковим потенціалом, який спроможний розв’язати актуальні проблеми суспільного розвитку та вирішити сучасні інноваційні завдання.

Список використаних джерел:

1. Федулова Л. І. Концептуальні засади економіки знань / Л. І. Федулова // Економічна теорія. – 2008. – № 2. – С. 37-59.
3. Томах В. В. Тенденции развития экономики знаний в Украине / В. В. Томах, Т. Е. Сигаева // БизнесИнформ. – 2011. – № 7 (2). – С. 53-55.
4. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Г. О. Андрощук, І. Б. Жилияєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. – К: Парламентське вид-во, 2009. – 632 с.

I. Zolotych. Knowledge economics: problems and prospects of development in Ukraine. Summary

In the article the essence of knowledge economy, its main parameters methodological aspects of the conditions of operation. Found out the problem of forming a new economy and prospects of its formation in Ukraine.

Keywords: knowledge economy, education system, the economic nature of education, the main directions of modernization.

Мельник О. І.

*Канд. екон. наук, ст. викладач кафедри
фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
olya--melnik@yandex.ua*

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ЯВИЩА СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ

Розглянуто сутність інноваційного підприємництва як специфічного явища суспільства знань, наведено основні фактори його розвитку з метою забезпечення економічного зростання.

Ключові слова: суспільство знань, інновації, інноваційне підприємництво, освіта і наука.

На сучасному етапі розвитку людства суттєво підвищується вагомість теоретичних знань, творчих ідей, комунікативних мереж і діяльності, пов'язаної з обробкою інформації, що в свою чергу, дає поштовх до створення і застосування якісних інновацій. У науковій літературі все частіше оперують поняттями “економіка знань” (економіка, заснована на знаннях, суспільство знань), “інноваційна економіка”, “інформаційна економіка”, “нова економіка” “глобальна мережева економіка” та ін.

Найбільшу увагу дослідники приділяють вивченню їх особливостей, завдань, чинників та основних характерних рис, елементів. Встановлено, що основним ресурсом зростання виробництва і розвитку економіки є діяльність талановитих, креативних людей, які здатні генерувати ідеї, створювати додану вартість за рахунок інтелектуальної діяльності (створювати інновації).

Цей суспільний феномен знайшов своє відображення у терміні “суспільство знань”. Суспільство знань створює, акумулює нові знання, формуючи інтелектуальний капітал, складовою якого є і новації, які в

подальшому матеріалізуються у виробництві, створюючи таким чином інноваційну економіку. При цьому остання перебуває в середині (центрі) суспільства знань, в якій і відбувається предметне застосування новацій та винаходів. Крім того, відбувається процес взаємопроникнення трьох відносно самостійних сфер суспільної діяльності: 1) освіти і навчання; 2) НДДКР та новацій; 3) інформаційно-комунікаційних технологій.

Інновації в економіці пов’язуються насамперед з підприємницькою ініціативою і діяльністю людини як джерела і генератора новацій [1]. Головним суб’єктом інноваційної економіки, який акумулює результати досягнень у сферах освіти і науки, НДДКР та новацій, інформаційно-комунікаційних технологій та інших сфер суспільної діяльності, розвиваючи і перетворюючи їх в інноваційну продукцію, є підприємець-новатор, а визначальною передумовою – його діяльність, яка породжує поняття інноваційного підприємництва.

Якщо раніше новаторство розглядалося лише як функція підприємництва, то згодом інноваційне підприємництво починає досліджуватися як особливий перспективний тип підприємницької діяльності, в якому новаторство охоплює всі сфери діяльності, а підприємець вирізняється інноваційним типом мислення та пошуком нового. Відтак, інноваційне підприємництво – це специфічне явище суспільства знань, пов’язане зі зміною трудового типу підприємця на інтелектуальний, який характеризується підвищеним рівнем освіти, духовності, соціальної відповідальності із домінуванням у системі цінностей забезпечення потреб у самовираженні, соціальної значимості (на противагу лише економічним цілям у минулому).

Визначення підприємництва як революціонізації виробництва шляхом використання винаходів або можливостей для випуску нових чи старих (але новим способом) товарів, знаходження нових джерел сировини, ринків збуту, реорганізації виробництва тощо було зроблено ще Й. Шумпетером [2]. В подальшому інноваційний характер підприємництва було розвинено П. Друкером [3], яким вказувалося, що нововведення – це особливий інструмент

підприємців, засіб, за допомогою якого вони використовують зміни як шанс реалізувати новий вид бізнесу або послуг.

Але лише в суспільстві знань створюється унікальне поєднання умов і факторів, які породжують окремий тип підприємництва – інноваційний – як поведінково-психологічний феномен, що базується на інтелектуальному, емоційному і психологічному розвитку особистості підприємця. Основними факторами його розвитку виступають: система змістовної, інноваційно-орієнтованої освіти; стимулювання творчої розумової праці, науково-дослідної діяльності; розвиток інтелектуального потенціалу; формування сприятливої інноваційної культури; мотиваційні механізми підприємницької діяльності; розвиток інформаційно-комунікаційних технологій.

Отже, інноваційне підприємництво як специфічне явище, породжене суспільством знань, та засіб формування інноваційної економіки, має стати ключовим елементом розвитку соціально-економічних систем, який забезпечує економічне зростання, конкурентоспроможність в умовах глобалізаційних процесів. Для цього необхідне формування сприятливих інституціональних та інфраструктурних умов, які б враховували особливості та ієрархію підсистем інноваційного підприємництва.

Список використаних джерел:

1. Яковенко Л. І. Інноваційний характер економіки знань / Л. І. Яковенко // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2010. – № 2. – С. 141-145.
 2. Шумпетер Й. Теория экономического развития: исследование предпринимательской прибыли, капитала, процента и цикла конъюнктуры / Й. Шумпетер. – М. : Прогресс, 1982. – 455 с.
 3. Drucker P. Innovation and entrepreneurship / P. Drucker. – 1993. – P. 293.
- O. Melnyk. Development of innovative entrepreneurship as a phenomenon of the knowledge society.**

Summary

The essence of innovative entrepreneurship as a specific phenomenon of the knowledge society, the main factors of its development to ensure economic growth

Keywords: knowledge society, innovation, innovative entrepreneurship, education and science.

Соколік В. Д.

*Аспірант першого року навчання,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
sokolikvd@yandex.ua*

ВПЛИВ ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Ефективне функціонування освітньо-наукового середовища, як основного чинника технологічного та інноваційного розвитку, можливо забезпечити при концентрації на базах регіональних університетів, які мають не тільки потужний теоретичний фундамент, а і ресурси для науково-практичної підготовки майбутніх висококваліфікованих кадрів.

Ключові слова: освітньо-наукове середовище, розвиток, інституційні перетворення економіки, регіональні університети.

В останній час соціально-економічний розвиток країни все більше залежить від її інноваційного потенціалу і очевидно, що освітньо-наукове середовище здатне зробити істотний вплив на цей фактор. У даній роботі ми розглянемо взаємодію освітнього та наукового середовища та його вплив на продуктивність країни.

Під освітньо-науковим середовищем (ОНС) ми розуміємо якісно новий стан взаємодії науки і освіти або сукупність процесів, які об'єднують в собі освітню і наукову діяльність. Це об'єднання особливо чітко проявляється в сфері вищої освіти. Причин, які призвели до цієї інтеграції процесів, кілька. Серед них ми виділяємо дві головні. По-перше, на сучасному етапі розвитку української економіки виникла гостра необхідність в істотному посиленні ролі вузівської науки в реалізації інноваційних досліджень і розробок (в зв'язку з ослабленням галузевої науки). По-друге, через прискорення науково-технічного прогресу в ряді народногосподарських галузей з'явилися такі технології, підготовка фахівців для яких зажадала в самому вузі проведення безперервних наукових досліджень. До них відносяться інформаційні технології, сучасне програмування, нанотехнології, виробництво композитних матеріалів, фармакологія, агротехнології, генна інженерія і цілий ряд інших [1, с. 32].

Структурні зрушення в розвитку національної економіки можуть бути здійснені через реалізацію стратегії й механізму інституціональних перетворень, в основу яких має бути закладено зміни пріоритетів економічного розвитку в напрямі переходу від сировинної орієнтації до

інноваційного типу розвитку економіки. Доцільно створювати національні та державні галузеві науково-технічні центри, які здійснюють комплексне розв’язання найважливіших науково-технічних проблем соціального призначення з урахуванням довгострокових національних пріоритетів та для більшої ефективності дані центри доцільно було б запроваджувати в нерозривному зв’язку з освітнім середовищем, тобто на базі ВНЗ, для комплексного входження наукових напрацювань в програми підготовки майбутніх спеціалістів [2, с. 109].

Освітньо-наукове середовище здійснює наступний вплив на фактори, що впливають на інноваційний розвиток економіки:

- проведення та забезпечення дослідницької роботи і наукової діяльності, і в такий спосіб одержання наукових результатів, розробок;
- освіту, тобто навчання і виховання учнів, і таким чином вплив на духовно-ціннісну діяльність і формування мети.

Вплив інституційних форм освітньо-наукового середовища на ці чинники можливо через інтеграцію з інноваційними виробничими підприємствами і опосередковано через освітній процес і підготовку висококваліфікованих кадрів. На організаційно-економічну діяльність освітньо-наукова діяльність створює непрямий вплив через процес освіти. Висококваліфіковані кадри, підготовлені в інститутах науково-освітньої сфери, беруть участь в інноваційному розвитку і також надають на нього вплив.

Таким чином, в контексті вищезазначеного, формування в даний час нової інституційної форми в сфері української освіти – університетів з науково-дослідницькою базою – стало необхідною відповіддю на ці виклики. Цілком очевидно, що такий статус можуть отримати тільки ті ВНЗ, які готують фахівців для даних галузей економіки, в яких є в наявності необхідні науково-педагогічні ресурси і які мають стійкі зв'язки з фундаментальною наукою та інноваційним сектором економіки

Список використаних джерел:

1. Трегобчук В. Концепція сталого розвитку для України / В. Трегобчук // Вісник Національної академії наук України. – 2002. – № 2. – С. 31-40. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnanu_2002_2_7.
2. Погрішук Б. В. Формування наукового середовища як основи розвитку інноваційної економіки / Б. В. Погрішук // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2014. – Вип. 3(2). – С. 101-110. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vanp_2014_3\(2\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vanp_2014_3(2)_15).

V. Sokolik. Influence of scientific and educational environment for the formation of Ukraine's innovative potential.

Summary

Effective functioning of educational and scientific environment as a major factor in technological and innovative development can provide at a concentration on the bases of regional universities have not only a strong theoretical foundation, but also resources for scientific and practical training of future skilled personnel.

Keywords: educational-research environment, development, institutional transformation of the economy, regional universities.

Ханстантинов В. О.

*Д-р політ. наук, професор,
завідувач кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
khanstantinov@mail.ru*

ПІДВИЩЕННЯ СТАТУСУ НАУКИ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ

Розглянуто необхідність підвищення статусу науки як важливої складової модернізації сучасної України, розбудови суспільства знань. Наголошено на комплексному підході до розв'язання цього завдання. Окреслено головні напрями його вирішення.

Ключові слова: наука, статус, суспільство знань, освіта.

Необхідність підвищення статусу науки є об'єктивною для країни, яка прагне не відставати від інших. Слід зазначити, що наукомісткі продукти, в яких втілено інтелектуальні ресурси, виробляються лише фахівцями. В суспільстві знань за критеріями економічної ефективності, актуальності запитам ринку, екологічної безпеки тощо сформувався ланцюг, що включає науку, освіту і виробництво. Оскільки саме таке комплексне поєднання породжує нову якість і науки, і освіти, і виробництва, то, відповідно, у

підвищенні статусу науки мають бути об’єктивно зацікавлені не лише вчені, але рівною мірою влада, широкі кола освітян, і особливо бізнес-товариство.

Аналіз сучасного стану вітчизняної науки (і як суспільного інституту, що пов’язаний із освітою та виробництвом, і як складного механізму вироблення нового знання, що включає вчених і наукові заклади та установи) свідчить про її глибоку кризу. Причини занепаду відомі і різноманітні. Вони зумовлені економічним спадом, деіндустріалізацією, різким скороченням затребуваності у новітніх конструкторсько-технологічних розробках, хронічним недофінансуванням системи вищої освіти та академічної науки, наслідками масштабного етнополітичного конфлікту, що вразив державу і призвів до величезних матеріальних і людських збитків, відвернув увагу від питань розвитку науки. Окремо слід вказати на непродумані і непослідовні дії влади стосовно реформування системи освіти і науки, подолання в ній негативних явищ (плагіату, корупції, виконання дисертаційних робіт під замовлення тощо), які спотворюють саму природу науки як специфічного і спеціалізованого виду пізнавальної діяльності.

З огляду на те, що Україна для себе вибрала євроінтеграційні перспективи розвитку, постає як актуальне завдання підвищення статусу науки, а значить, і наукових і науково-педагогічних працівників. Вітчизняний інноваційний комплекс “наука – освіта – виробництво” має демонструвати відкритість для доповнень і змін, для збагачення свого змісту шляхом запозичення позитивного досвіду. А це потребує формування здатності вчених і творчих колективів змінювати напрями досліджень, швидко адаптуватись до нових умов і проблем, проявляти високу мобільність.

Не маючи можливості ретельно викласти всі напрями підвищення соціального статусу науки, зупинимось на тих, що торкаються вдосконалення змісту реформування системи і управління підготовки наукових кадрів. З нашого погляду, найбільш важливими, що потребують першочергового розв’язання, такі протиріччя.

По-перше, це суперечність між проголошуваними цілями щодо

зростання рівня фахової підготовленості наукових і науково-педагогічних працівників і їхніми реальними можливостями щодо реалізації цих вимог. Йдеться, приміром, про необхідність обов’язкового стажування в університетах за кордоном при поданні на отримання вчених звань, але при цьому не вказується джерело фінансових витрат. З огляду на низький рівень зарплати науковців і викладачів вишів відрядження до європейського університету і проходження там повноцінного стажування ставить у вкрай складне фінансове положення, штовхає до кредитів у банківських установах. Ця ж ситуація повністю стосується і вимоги щодо публікацій в журналах, що входять до наукометричних баз типу SCOPUS, особистої участі у міжнародних конференціях тощо.

По-друге, це суперечність між європейським стандартом щодо автономії викладача університету у викладанні профільної для нього дисципліни і жорсткими регламентаціями в цьому плані з боку профільного Міністерства. Кількість обов’язкової для заповнення науковцями і викладачами ВНЗ документації залишається ще занадто великою, що відволікає від безпосередньо наукової творчості і явно не сприяє підвищенню соціального статусу наукових та науково-педагогічних працівників.

По-третє, між проголошеним зменшенням навчального навантаження з 900 до 600 годин і реальним станом речей. Досвід засвідчує, що у багатьох ВНЗ ухвалили рішення про поступовий перехід до 600 годин, і крім того ще змінили структуру навантаження. Поширеним стало явище, коли відтепер фактично в 600 годин входять виключно так звані “горлові години”.

По-четверте, між проголошуваним курсом на практичну спрямованість навчання у ВНЗ, на прикладний аспект наукової творчості і таким, що постійно зменшується, попитом з боку промисловості та інших галузей реального виробництва, де такі наукові досягнення могли б бути застосовані.

По-п’яте, бізнес-структури залишаються доволі закритими для вивчення економічної ситуації в них, проведення експериментів мікроекономічного характеру. Підприємці при цьому посиляються на

“комерційну таємницю”. Так закритість істотно знижує якість і прикладну цінність проведених досліджень і руйнує відносини в системі “наука-освіта-виробництво”. Підвищенню статусу має істотно посприяти кардинальна зміна у ставленні влади до рекомендацій вчених, адже на жаль “ті, хто наділений правом приймати рішення, їх не читають” [1, с. 17].

Список використаних джерел:

1. Нагорна Л. П. Історична культура: концепт, інформаційний ресурс, рефлексивний потенціал / Л. П. Нагорна. – К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2014. – 382 с.

V. Khanstantinov. Improving the status of science – an important component of forming knowledge society.

Summary

The need to raise the status of science as an important component of modern Ukraine modernization, development of knowledge. Emphasized the integrated approach to solving this problem. Outlined the main directions of its decision.

Keywords: science, status, knowledge society, education.

Шарін О. В.

*Асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
sheih21@ukr.net*

СЕРЕДНЬОРІЧНІ ТЕМПИ ПРИРОСТУ ГРОШОВИХ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ В 60-Х РР. ХХ СТ. (НА ПРИКЛАДІ ПІВДНЯ УКРАЇНИ)

Статтю присвячено середньорічним темпам приросту грошових доходів населення Півдня України. На основі аналізу друкованих видань та статистичних даних показано процеси динаміки середньомісячної заробітної плати, що розпочалися в досліджуваному регіоні.

Ключові слова: грошовий дохід, заробітна плата, ощадна каса, грошові вклади

Важливим показником соціальної ситуації у регіонах були середньорічні темпи приросту грошових доходів населення. Усього грошові доходи населення протягом 1961-1965 рр. зростали щорічно на 8,1% [5, с. 452]. Одним з важливих показників є динаміка середньомісячної заробітної плати в галузях економіки, що вказує на відповідні зміни щорічно

(табл. 1) [6].

Таблиця 1 Динаміка середньомісячної заробітної плати в галузях економіки (у цілому) у 1960-1969рр. (крб.)

Рік	В розрахунку на одного штатного працівника (з урахуванням деномінації 1961 р.)		
	робітників і службовців	працівників колгоспів	в цілому по економіці
1960	78,30	23,68	57,82
1961	81,30	32,44	63,80
1962	84,20	33,69	66,79
1963	85,40	33,73	68,37
1964	87,60	43,46	73,45
1965	93,86	49,76	80,15
1966	96,70	54,03	83,91
1967	100,00	56,56	87,52
1968	107,00	59,53	93,82
1969	110,68	62,71	98,15

Джерело: [2]

Середньомісячна зарплатня працівників та службовців у Херсонській області становила загалом у 1960 р. – 66,2 крб., а вже 1970 р. – 108,2 крб., в тому числі у промисловості 1960 р. – 74,6 крб., 1970 р. – 115,9 крб. [4, с. 122]

Грошові доходи населення України в 1959 р. становили майже 150 млрд. крб. [5, с. 447]. Одним із показників збільшення фінансових потоків населення слід виділити вклади населення у ощадні каси. Миколаївська область мала загальні обсяги вкладів населення до ощадних кас 83,3 млн. крб. станом на 1965 р., а в 1970 р. ці показники збільшилися до 237,3 млн. крб. [3, с. 152].

В Одеській області станом на 1963 р. працювали 715 ощадних кас, в які населенням зроблено було 581 тис. вкладів на загальну суму 196 млн. крб. Середній розмір вкладу складав 338 крб., а середній вклад на душу населення складав 88 крб. На кінець 1970 р. вже на 797 тис. вкладів зберігалось на загальну суму 529 млн. крб. При цьому середній розмір одного вкладу складав 664 крб., а середній вклад на душу населення складав 222 крб. [2, с.154].

Провівши аналіз статистичних даних можемо зробити висновок, що

середньомісячна зарплатня робітників і службовців у промисловості зросла загалом по народному господарству та за кожною із галузей зокрема. Порівнюючи показники середньої заробітної плати областей Південної України слід зауважити, що показники Миколаївської області щорічно від 1965 р. зростали на 3-8% по усім сферам, та на 5-10% у промисловості [3, с. 26].

Список використаних джерел:

1. Народне господарство Української РСР в 1970 році [Текст]: статистичний щорічник. – К. : Статистика, 1971. – 565 с.
2. Народное хозяйство Одесской области. Статистический сборник. – Одесса, 1973. – 215 с.
3. Народное хозяйство Николаевской области. Статистический сборник. – Одесса: Маяк, 1970. – 137 с.
4. Народное хозяйство Херсонской области. Статистический сборник. – Херсон, 1973. – 183 с.
5. Економічна історія України : Історико-економічне дослідження : в 2 т. / [ред. рада: В. М. Литвин (голова), Г. В. Боряк, В. М. Геєць та ін. ; відп. ред. В. А. Смолій ; авт. кол.: Т. А. Балабушевич, В. Д. Баран, В. К. Баран та ін.] ; НАН України, Ін-т історії України. – К. : Ніка-Центр, 2011. – Т. 2. – 608 с.
6. Динаміка середньомісячної заробітної плати в галузях економіки (у цілому) у 1940-1994 рр. [Електронний ресурс] // публікація документів Державної Служби Статистики України – Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2005/gdn/prc_rik/prc_u/dszpGE_u.html

A. Sharin. Average annual growth rate of money incomes peoples in the 60's. xx century. (on the examples of Southern Ukraine).

Summary

The article is devoted to the average annual growth rate of money incomes peoples southern Ukraine. Based on the analysis of publications and statistical data showing processes the dynamics of the average wage, who began in the study region.

Keywords: cash income, salary, savings bank, cash deposits

Шишпанова Н. О.

Канд. екон. наук,

асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет,

м.Миколаїв, Україна,

Nata_sha.86@mail.ru

ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ

В статті висвітлено важливість і необхідність безперервної освіти для інтелектуального, культурного і духовного розвитку особистості. Розглянуто значення безперервної освіти для формування трудового потенціалу сільських територій та основні проблеми її забезпечення.

Ключові слова: трудовий потенціал, сільські території, освіта впродовж життя, суспільство знань.

У сучасних умовах розвитку суспільства знань, поширення глобалізаційних процесів підвищуються вимоги до інтелектуальних і творчих здібностей людини, що змушує працівника в процесі трудової діяльності постійно шукати можливості для підвищення свого професійного рівня. Адже, отримання освіти більш високого рівня означає отримання більших життєвих шансів, розширення вибору та зменшення соціальних та індивідуальних ризиків (втрати доходу, роботи, здоров'я). Одним із основних факторів та передумовою розвитку кваліфікованого трудового потенціалу в умовах економіки знань стає освіта впродовж життя, що передбачає трансформацію традиційної системи “навчання – робота – пенсія” у своєрідну циклічну систему “(навчання – робота)*n разів – пенсія” [1, с.52].

Безперервна освіта актуальна в усіх цивілізованих країнах. На сьогодні існують наступні три основні форми освіти: формальна освіта – початкова, загальна середня освіта, середня професійна освіта, вища освіта, освіта після закінчення ВНЗ (аспірантура й докторантура), підвищення кваліфікації й перепідготовка фахівців і керівників; неформальна освіта – професійно спрямовані й загальнокультурні курси навчання; інформальна освіта є загальним терміном для освіти за межами стандартного освітнього середовища – індивідуальна пізнавальна діяльність, що супроводжує повсякденне життя, реалізується за рахунок власної активності індивідів в оточуючому культурно-освітньому середовищі [2, с. 65]. Скорик Т.В. зазначає, що сучасне розуміння концепції освіти впродовж всього життя

(lifelong learning) полягає у тому, що така освіта поєднує будь-яке навчання протягом всього життя [3, с. 233]. Проте, варто відмітити, що роль освіти змінюється відповідно до віку людини. Так, для дітей на молоді здобуття освіти є домінуючим видом діяльності. Для дорослих – здобуття освіти поєднується з роботою та відпочинком. Для людей похилого віку – це можливість активно інтегруватись у соціум.

Для формування трудового потенціалу саме сільських територій найважливішу роль у системі освіти впродовж життя відіграє дошкільне навчання та загальна середня освіта, оскільки саме вони закладають навички самонавчання, розвивають інтелектуальний та творчий потенціал особистості з раннього дитинства. Проте, сільські діти значно менше залучені до дошкільної освіти, порівняно з містом, що об’єктивно відображає їх підготовленість до здобуття шкільної освіти.

Важливою ланкою в системі освіти виступають загальноосвітні школи. За останні 14 років кількість загальноосвітніх навчальних закладів у сільській місцевості Миколаївської області зменшилася на 109 од., а чисельність учнів в них – майже на 42 тис. осіб. Загальне зменшення кількості дітей знижує середню наповнюваність класів та шкіл. Так, протягом останніх років спостерігається стійка тенденція щодо зменшення учнівського контингенту. Якщо на початок 2010/2011 н.р. кількості учнів у розрахунку на один загальноосвітній навчальний заклад становила 122 осіб, то на початок 2015/2016 н.р. – 116 осіб, що призводить до збільшення кількості малокомплектних шкіл у сільській місцевості. Безумовно, такі негативні чинники актуалізують процеси оптимізації мережі сільських шкіл, які в окремих селах є неминучими.

Таким чином, забезпечення рівного доступу до отримання якісної освіти учнями сільських шкіл можливо лише завдяки державній підтримки, яка повинна бути спрямована на полегшення доступу населення до необхідних знань і інформації. У сучасних умовах передумовою побудови нової освітньої політики та набуття високої якості всього освітнього

простору є інноваційна діяльність. Інновації в освіті повинні бути пов’язані зі змінами в її структурі, змісті, технологіях, методах та засобах навчання, а також у системах організації та управління. Цілі інноваційної освіти мають охоплювати гуманізацію, формування екологічної свідомості, забезпечення варіативності та безперервності. Безперервність освіти означає не стільки створення відповідної системи, скільки вимагає запуснути процеси саморозвитку, самоосвіти, формування власної відповідальності, високий професіоналізм.

Вважаємо, що саме через посилення уваги до освіти, вирішення існуючих проблем, через розуміння її абсолютного пріоритету в сучасному розвитку можна підготувати дітей до успішної самостійної діяльності, задовольнити потребу у особистостях, що володіють високим рівнем розвитку творчого потенціалу, умінням системно ставити та вирішувати завдання, що в свою чергу забезпечить динамічний прогрес України. Повноцінне входження України до єдиного освітнього простору можливе тільки за умови інвестування в людський капітал, і концепція освіти впродовж життя є одним із важливих кроків у цьому напрямі.

Список використаних джерел:

1. Бабич М. С. Безперервна освіта (освіта впродовж життя) – умова підвищення національної конкурентоспроможності / М. С. Бабич // Вісник Хмельницького національного університету. – Хмельницький, 2015 – № 5, Т. 1. – С. 50-53.
2. Павлова О. В. Включение информального образования в жизненные стратегии взрослых / О. В. Павлова // Человек и образование. – 2011. – № 4 (29). – С. 64-67.
3. Скорик Т. В. / Освіта впродовж життя в контексті євроінтеграційних процесів / Т. В. Скорик // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2016. – № 135. – С. 232 – 235

N. Shyshpanova. Forming potential of rural labor Ukraine under development knowledge society

Summary

This article highlights the importance and necessity of continuing education for intellectual, cultural and spiritual development. The role of continuing education for the formation of labor potential of rural areas and basic problems of software.

Keywords: labor potential, rural areas, life-long education, knowledge society.

СЕКЦІЯ 12 “УКРАЇНІСТИКА: РЕТРОСПЕКТИВА ТА ОБРІЇ МАЙБУТНЬОГО”

Александренко І. І.

*Старший науковий співпрацівник
Миколаївського краєзнавчого музею,
Миколаїв, Україна*

МУЗЕЙНІ ЕКСПОЗИЦІЇ ПРО РУХ ШІСТИДЕСЯТНИЦТВА В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

В статті розглянуто проблематику створення музейних експозицій, присвячених руху опору 60-х років ХХст.

Ключові слова: виставка, музей, режим опору, установка.

Музейні експозиції покликані віддзеркалювати ту чи іншу добу. Після ХХ з'їзду КПРС, який викрив культ особи Сталіна, в умовах хрущовської “відлиги” паралельно з реформуванням економіки в СРСР помітно активізувались складні і суперечливі процеси десталінізації політичного і духовного життя. Почалась реабілітація невинно репресованих громадян, серед яких було близько тисячі миколаївців – тих, хто перебував в ув'язненні, хто був незаконно висланий за межі Батьківщини.

Із середини 50-х, у 60-х роках, коли всі ланки державних господарських, правоохоронних органів, засобів масової комунікації перебували під пильним контролем таємної політичної поліції – КДБ, частина свідомих громадян все ж розуміли наслідки політики КПРС, яка вела до економічного занепаду країни, моральної і наукової деградації. Виник опозиційний офіційній політиці влади рух.

Частина експозиції Миколаївського обласного краєзнавчого музею присвячена означеній темі. Напрямок у пошуковій роботі музейним працівникам підказує колекція публікацій з історії “инакомисля”. Це статті відомих дослідників А. Русначенка, І. Касьянова, Ю. Курносова, Ю. Даниленка та ін.. Особливої цінності набувають роботи місцевих авторів

– М. Шитюка, В. Шкварця, Ю. Зайцева, Ю. Котляра та інших, які першими почали працю з раніш закритими документами СБУ [1, с. 132-135].

Музейна інсталяція – “кабінет партпрацівника” – відтворює інтер’єр 60-х років: настільна лампа, телефон, календар на 1961 р., чорнильний прибор “Кремль”, плакетка “XX з’їзд КПРС”, письмове приладдя тощо. Тут можна побачити фото листівку з портретом Іллі Еренбурга, з легкої руки якого з’явився самий термін “відлига”, лист письменника 60-річника сину репресованого освітянина В. Березовського з подякою про відгук на книгу.

Друкарська машинка, вишиванка, особисті речі, фото і листи письменника-дисидента А. Топорова розповідають про “духовного діда” космонавта Г. Титова, який жив у Миколаєві. Представлена книга “А. Топоров – миколаївський Солженіцин” онука просвітника І. Топорова.

Поруч із книгою “Реабілітовані історією. Миколаївська область”, в якій подано звіт начальника КДБ щодо “профілактичної роботи серед інтелігенції та молоді” в березні 1961 р., в експозиції можна побачити комплекс матеріалів бійця “ідеологічного фронту” – секретаря Миколаївського обкому КПБУ А. Гусевої, яка критикувала “нездорові антирадянські погляди” та діяльність окремих працівників Миколаївського кораблебудівного інституту і закликала до пильної уваги до них органів КДБ [2, с. 80].

Шестидесятники півдня України, як відзначає Ю. Котляр, значною мірою були вихідцями зі студентського середовища, лави яких поповнювали вчителі, науковці, письменники, викладачі вузів [3, с. 132].

Під пильним оком органів безпеки перебували також переселенські родини, яких у 60-х рр. на Миколаївщині було 450 осіб. 300 з них відбували покарання за оунівську діяльність, або були родичами репресованих раніше.

З кінця 60-х років “инакомыслящих” стали називати дисидентами. Протидія системі письменників, що не поділяли принципи соціалізму, друкувалися за кордоном, художників-конформістів. Людей, що присвятили себе “самвидаву” і правозахисників.

Комплекс матеріалів – книга з автографом, копії документів, особисті речі дисидента-земляка Олекси Різниченка розповідає відвідувачам про одного з чільних представників цієї генерації.

Олексій Сергійович Різників – буревісної особистої долі – був двічі репресований.

Народився Олекса 24 лютого 1937 р. на Донеччині (м. Єнакієве), але голодного 1947 р. родина переїхала до родичів у Богопіль (тепер Первомайськ) Миколаївської області. Майже всі свої молоді роки провів у радянських таборах за звинувачення в українському буржуазному націоналізмі.

З початком перебудови і демократизації суспільства у 1987 р. О. Різниченко став друкуватися спочатку у районі, а 1989 р. добірку його віршів дав журнал “Україна” [4, № 36, 37].

Наприкінці 80-х поет був серед фундаторів народного Руху і товариства “Просвіта”. З’явилася у видавництві “Маяк” його книжка “Озон”.

Олексу Різниченка було прийнято до Спілки письменників України. Друга книжка “Терновий вогонь” з доданою до неї статтею “Я винен тим, що українець”, вийшла у видавництві “Український письменник” 1993 р. За неї Олексю Різниченку у 1995 р. присуджена премія Павла Тичини.

З 1997 р. поет – член керівництва Всеукраїнського “Меморіалу” ім. В. Стуса, голова Одеської обласної організації “Просвіта”.

До книжки “Наодинці з Богом” (1998 р.) подарованої Миколаївському краєзнавчому музею під час Аркасівських читань у Миколаєві, увійшли практично всі вірші та поеми Різниченка. За неї він здобув муніципальну премію імені К. Паустовського.

“Посилення руху дисидентів у 60-х – 70-х роках”, – пише О. Різниченко, – “псувало імідж держави й було загрозливим для системи. Дисиденти відкрили Україну світові” [5, с. 59].

Незалежність не впала нам з Неба. Шестидесятники, а через п’ять років Українська Гельсінська група, поставили українське питання у контекст

протиборства тоталітарного СРСР і демократичного заходу і разом із ним подолали Імперію Зла, здобули свободу і незалежність.

Список використаних джерел:

1. Шпак Д. О. Рух шестидесятництва в Миколаївській області: особливості розвитку та соціальна складова. – VII Миколаївська обласна краєзнавча конференція. Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження / Д. О. Шпак. – Миколаїв: “Можливості Кіммерії”, 2008. – С. 133-135.
2. Реабілітовані історією. Миколаївська область. Кн. 3. – Київ – Миколаїв : Світогляд, 2007. – С. 80.
3. Котляр Ю. В. Жителі Миколаївщини в боротьбі за українську національну ідею // VII Миколаївська обласна краєзнавча конференція. Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження / Ю.В.Котляр. – Миколаїв: “Можливості Кіммерії”, 2008. – С. 132.
4. Різників О. Я винен тим, що українець / О. Резніченко // Україна. – 1991. – № 36, 37.
5. Різників О. Замітка редактора / О. Різників // Зона. Громадський та літературний часопис політв'язнів і репресованих. – Вип. 27. – Одеса: Сіменс – принт, 2011. – С. 59.

I. Alexandrenko. Museum exhibitions about the movement of the sixties in the Mykolaiv region.

Summary

The article deals with the problem of creating a dedicated movement of the “shestidesyatniki” of the museum exhibits in the Mykolaiv region.

Keywords: exhibition, museum, resistance mode, installation.

Березовська Т. В.

Канд.іст.наук, доцент,

завідувач кафедри українознавства,

Миколаївський національний аграрний університет,

Миколаїв, Україна,

berezovskaya1958@yandex.ru

ГАЗЕТНА ВІЙНА 1879 РОКУ ЯК ІДЕОЛОГІЧНА ЗАСАДА

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ПЕРЕОРІЄНТАЦІЇ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ ХІХ СТОЛІТТЯ

Досліджується роль і значення російської преси, зокрема, столичної газетної полеміки 1879 року в процесі поглиблення російсько-німецьких економічних і політичних протиріч в останній третині ХІХ століття.

Ключові слова: газета, війни, дипломатії, ідеології.

У цивілізованому суспільстві періодична преса відіграє визначну роль у політичному і духовному житті кожного народу. Це віками випробуваний засіб впливу на людську свідомість.

Загальновідомо, що в діяльності преси лежить збирання й поширення з певною метою відповідної інформації. Проте поряд із комунікативними функціями дедалі виразнішими стають функції політичні: від невинного бажання обмінятися якимись новинами до свідомого прагнення використати їх, аби створити певну громадську думку.

Отже, є всі підстави розглядати громадську думку, що формується пресою, як відносно самостійну політичну силу або фактор, що впливає в тій чи іншій мірі на розвиток внутрішньої і зовнішньої політики держави. Підтвердженням цієї тези служать матеріали преси 1879 р., що на своїх шпальтах вела обговорення наслідків Берлінського конгресу 1878 р. Слід наголосити, що це обговорення вийшло за межі суто газетної інформативності й набуло значення міжнародної газетної полеміки. Журналісти і політики назвали її газетною війною або чорнильною війною. У подальшому цей вислів потрапив до історіографії.

Газетна, або чорнильна війна розпочалася в січні і завершилася в серпні 1879 р. У ній відбилася незадоволення й обурення майже всіх верств населення Російської імперії наслідками Берлінського конгресу, а також зовнішньою політикою Німеччини та Австро-Угорщини. Російська преса в зазначений період почала заявляти про себе як про неабияку силу, з якою неможливо не рахуватися, і яка здатна впливати на політику самого високого державного рівня. Російський уряд цілком свідомо закривав очі на відкрито вороже ставлення російської преси до союзних країн Німеччини та Австро-

Угорщини, тим самим надаючи громадській думці можливість “випустити пар”, накопичений ура-патріотичним піднесенням напередодні російсько-турецької війни 1877 р. Уряд непокоївся тим, що суспільне обурення наслідками Берлінського конгресу може набути інших форм, зокрема, вилитися в критику підвалин самодержавства.

Ініціатором газетної війни виступив голова Російського міністерства іноземних справ князь О.М. Горчаков. На початку січня 1879 р. він розмістив у газеті “Голос” статтю, в якій писалося про чорну невдячність князя Бісмарка. Йому дорікали, що Росія в свій час, 1871 року, дозволила Німеччині розбити Францію. Проте Німеччина не підтримала Росію на Берлінському конгресі [3, 4 січня]. Трохи пізніше “Голос” без будь-якої застороги заявив про недоцільність укладання нової Троїстої угоди, бо Росія і зі старої нічого не мала [3, 24 січня]. Подібні публікації з’являлися на шпальтах газет протягом всього року.

Бісмарк занепокоїв політичний авантюризм Горчакова. Свою головну задачу як політика він вбачав у запобіганні розколу Європи на два ворогуючих табори, а страх перед таким розколом називав “кошмаром коаліцій” [1, с. 48]. Для того, щоб це не здійснилося, Росії і Німеччині необхідно було знаходитися в одній політичній упряжці, в якій третьою повинна була стати Австрія. Бісмарк був переконаний, що Росії потрібний твердий лад всередині країни, а в зовнішній політиці – союз із традиційними партнерами. На його думку, російсько-французька угода здатна привести Росію до катастрофи.

Отже, стурбований Бісмарк організував газетну компанію проти Горчакова. У газеті “National Zeitung” з’явилася стаття, в якій Горчаков виставлявся стареньким і позбавленим розуму дипломатом, який проводить не національну, а свою власну політику і дуже необережно заграє з Парижем [5]. Інший офіціоз Бісмарка газета “Post” пророкувала Росії, якщо та залишиться без монархічних союзників, загибель від нігілізму та революції [8].

Проте громадська думка Росії була вже підготовлена до розриву відносин з традиційним партнером – Німеччиною. І якщо в царювання Олександра II про такий розрив майже одностайно висловилися преса лише протягом 3-5 місяців 1879 р., то в нове царювання Олександра III ця теза стала звичайною на шпальтах газет. Організатором критики союзу з Німеччиною виступав М.Н.Катков. Проте не можна не віддати належного і О.М. Горчакову і його офіціозу “Голосу”. До речі, газета зазнала репресивних заходів уже в жовтні 1879 р. Після третього попередження за критику російсько-турецької війни видання “Голосу” було призупинено на п’ять місяців, при цьому у Всеподданнішій доповіді Міністерства внутрішніх справ зазначалося, що в газеті не знайдено антинімецьких настроїв, проте присутній заклик до ліберальних перетворень в Росії та Німеччині [10, с. 37].

Таким чином, розглянувши деякі політичні та економічні аспекти газетної війни 1879 р., можна зробити висновок, що преса Росії виступила не лише її ініціатором, але й висунула тезу про припинення союзних відносин з Німеччиною і шукання політичного альянсу з Францією. Хоча Росію і Німеччину пов’язувала династична єдність, спільність торгівельно-економічних інтересів, їх союз був підданий ніщивній критиці з боку петербурзької газети “Голос”, офіціозу канцлера О.М.Горчакова, а також московських видань російських промисловців. Решта російських газет, за незначним винятком, вела справжню анти німецьку та антибісмарківську кампанію, вдаючись до різних, іноді бульварних, засобів.

Уряд Олександра II спочатку не стримував громадську думку Росії в її самовираженні. Проте, коли це самовираження почало виходити за межу дозволених ризиків, уряд вдався до репресивних заходів. Газети припинили негативні висловлювання про Німеччину. Проте громадська думка була спрямована проти цієї союзної країни. Виражена в різних формах вона продовжувала генерувати підняту газетами тезу про можливість франко-російського союзу, який врешті-решт вже 1887 року набув певних обрисів. Отже, газетну війну 1879 р. можна розглядати як один ідеологічне підґрунтя

зовнішньополітичної переорієнтації країни.

Список використаних джерел:

1. Бисмарк О. Мысли и воспоминания / О. Бисмарк – М.: ОГИЗ, 1940. – Т. 2. – 211 с.
2. Голос. – 1879. – річний комплект.
3. National Zeitung. – 1879. – Der 11. Februar.
4. National Zeitung – 1897. – Der 30. Marz.
5. Post. – 1879. – Der 8. September.
6. Російський державний історичний архів. – Ф. 776 (Головне управління по справам преси). – Оп. 1. – Спр. 3.

T. Berezovskaya. 1879 “Newspaper warfare” as ideological basis for reorientation of Russian empire’s foreign policy in last third of xix century.

Summary

The “newspaper warfare” in 1879 between the Germany and Russian press became a factor that aggravated the political and economic controversies between those countries.

Keywords: newspaper, war, diplomacy, ideology.

Горбенко К. В.

*Директор науково-дослідницького центру “Лукомор’є”
охоронної археологічної служби України
Інституту археології НАН України,
Миколаїв, Україна,
dikiysad@ukr.net*

**ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АРХЕОЛОГІЧНІ РОЗВІДКИ ПОСЕЛЕННЯ
ДИКИЙ САД**

Простежено діяльність археологічної експедиції щодо дослідження укріпленого поселення Дикий Сад на території міста Миколаєва.

Ключові слова: фінальна бронза, артефакт розкопаний, будівлі.

Археологічна експедиція лабораторії археології та етнології інституту історії, політології та права Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського у 2015 році продовжила дослідження укріпленого поселення доби фінальної бронзи Дикий Сад (м. Миколаїв, роза вулиць Артилерійська та Набережна).

Розкопки проводилися на території “ближнього передмістя” поселення (розкоп № 19, кв. 14-16; 20-24; 30-35; 40-46; 53-56; 65-67) між приміщеннями № 17-б (розкопки 2014 р.) та приміщення № 13 (розкопки 2005 р.). Площа

досліджень склала 112 м². Основна частина розкопу не містила археологічних об’єктів та артефактів, окрім траншей та будівельного сміття XX ст.

У південно-східній частині розкопу, біля приміщення № 13, збереглися залишки стародавнього культурного шару, що відносився до часів існування Дикого Саду (XIII/XII – XI/X ст. до н.е.). В заповненні розкопу зафіксовано фрагменти керамічного посуду (стінки та вінця горщиків), бронзові речі та кістки тварин (велика рогата худоба, мала рогата худоба).

Серед керамічних артефактів треба відмітити лощену вазу, стінку келихоподібного горщика з лощеною поверхнею темного кольору та орнаментом у вигляді горизонтальної лінії з округлою наліпною шишкою.

Бронзові речі представлені шильцем з чотирма гранями та довжиною 8,6 см та фрагментом леза ножа довжиною 8,5 см й товщиною 1,3-0,5 см (кв. 44). Після зачистки площі розкопу на рівні глинистої (материкової) поверхні біля північно-західної стінки приміщення № 13 проявилися плями п’ятьох ям.

Яма № 1 (кв. 34), майже округла (1,0х0,90 м, глибина 0,30 м), витягнута по лінії Пн-Пд. Заповнення однорідне – гумус сірого (як попіл) кольору з фрагментами кераміки – стінки, вінця та донця горщиків та двома астрагалами.

Яма № 2 (кв. 33-34), майже округла (1,30х1,40 м, глибина 0,95 м), витягнута по лінії Сх–Зх. Заповнення – гумус темно-сірого кольору з керамічними фрагментами, річковою ракушкою, вапняковим камінням та рибними кістками. На глибині 0,30 м зафіксовано кістяну ручку (можливо для шила). На глибині 0,80-0,85 м знаходилися залишки деревного вугілля, вапнякового каміння, а в південно-західній частині ями – велика вапнякова плита антропоморфної форми (35,0х43,0х5,0-5,5 см). Навколо та під плитою горілий ґрунт з залишками деревного вугілля, фрагментами кераміки зі слідами сажі та багато кісток риби. Можливо, це залишки ритуальної тризни або якогось виробничого процесу (зберігання риби).

Яма № 3 (кв. 34-45) – округлої форми (діаметр 0,70 м, глибина 0,4 м).

Заповнення – гумус сірого кольору з домішками піску, невиразної кераміки та вапнякового буту. Під скупченням каміння (9 шт.) ґрунт темнішає. Він насичений деревним вугіллям та кістками тварин. На нижньому рівні ями зафіксовано кераміку та кістяне знаряддя праці.

Яма № 4 (кв. 23), майже округла (0,90х0,85 м, глибина 0,50 м), витягнута по лінії Пн-Пд. Заповнення – гумус сірого кольору з домішками піску коричневого кольору. На глибині 0,25 м ґрунт стає золистим з фрагментами кераміки (миски-сковороди, стінки горщиків), вапнякового буту, глини, деревного вугілля та кістками тварин.

Яма № 5 (кв. 23) майже округла (0,80х0,90 м, глибина 0,30 м), витягнута по лінії Сх-Зх. Заповнення – гумус сірого кольору. На глибині 0,15 м ґрунт стає горілим та насиченим керамікою, вапняковим камінням, кістками тварин та риби.

Усі зафіксовані артефакти (82 одиниці) є характерними та репрезентують основні категорії матеріальних предметів укріпленого поселення, що відносяться до білозерської археологічної культури.

Виходячи з розмірів та характеру заповнення ям, можливо припустити, що вони виконували господарчу функцію (зберігання продуктів, їжі або викид відходів). При цьому яма № 2 могла виконувати подвійну функцію – ритуальну (захоронення антропоморфної плити) та господарську (зберігання риби).

Отже, комплекс з п'яти ям, досліджений на території “ближнього передмістя” Дикого Саду, ймовірно, виконував функцію господарчої прибудови до приміщення № 13. Інша територія розкопу 2015 року не містила фундаментів архітектурних об'єктів, ймовірно, у давнину на ній знаходилися легкі глинобитні наземні споруди (загорожа для свійської худоби, легкі господарські або житлові приміщення) без використання кам'яних фундаментів.

The article shows the activity of archaeological expedition on research fortified settlement Dikiy Sad in Nikolayev.

Keywords: final bronze, artifact, excavated, buildings.

Гребенников В. Б.

*Науковий співробітник Державної інспекції по охороні пам'яток культури
в Миколаївській області,
Миколаїв, Україна,
grebennikov.v2013@yandex.ru*

К ПРОБЛЕМЕ МЕТАЛЛУРГИИ И МЕТАЛЛООБРАБОТКИ В ЭПОХУ БРОНЗЫ В СТЕПНОМ ПОБУЖЬЕ

В статті розглянуто проблеми металургії і металообробки в добу бронзи на Півдні України.

Ключові слова: металургія, металообробка, бронзового століття, археологія.

Территория Побужья издавна привлекала к себе внимание исследователей. Выявленные памятники – поселения, курганные могильники, клады красноречиво свидетельствуют об интенсивной культурно-экономической жизни протекавшей здесь ещё в эпоху бронзы. Археологические раскопки показали высокий общественно-экономический уровень развития местного населения, тесные торговые и культурные связи с другими территориями – Кавказом, Передней Азией, Балканами, Карпатами. В становлении производящего хозяйства и ремесла огромную роль сыграл металл, который по мере развития производительных сил общества стал основным производственным сырьём для изготовления ведущих типов орудий.

Древнейшая металлургия и металлообработка на юге Украины, начавшаяся более 5 тыс. лет тому назад прошла трудный и длительный путь своего развития, сложность которого усугублялась в отдельных районах отсутствием собственных месторождений сырья.

У населения юга Украины металл появился после перехода к производящему скотоводческому и земледельческому хозяйству. Из него

начали изготавливать различные предметы и, в первую очередь, оружие, которое по своему качеству, оказалось значительно лучше, чем изготовленное из камня, кости и других неметаллических материалов. Также качественно отличались металлические орудия труда и украшения.

Расширение использования медно-бронзовых изделий происходило в связи с овладением свойства меди и бронзы отковки до различных способов литья. Первый этап, начавшийся в эпоху энеолита, в первую очередь в период существования трипольской культуры, входил в зону Балкано-Карпатской металлургической провинции.

Основными приёмами обработки меди были отливка,ковка,штамповка и пр. Основными приёмами обработки бронзы, судя по многим находкам литейных форм и их фрагментов, являлось литьё. Большое значение для плавки имело повышение температуры, в связи с этим важным условием было искусственное дутьё. В Северном Причерноморье, найденные определённые наборы кузнечных орудий свидетельствуют о местной технологии обработки металлов и изготовление устойчивых сочетаний различных категорий изделий. На примере распространения топоров колонтаевского типа можно говорить о существовании местной металлообработки.

Металлургия и обмен образовали устойчивую прямую и обратную связь, что получило широкое распространение в эпоху ранней бронзы в степной полосе Украины. В этот период литьё заготовки приобретает определённые формы и стандартизируется. Происходит процесс накопления в отдельных большесемейных общинах запасов металла. Использование заготовок способствовало стандартизации готовой продукции, и её серийному производству.

Наличие в Павловском погребении на Николаевщине орудий литейщика (сопла) и кузнеца (гладилка-наковальня) подтверждает высказывание В.С. Бочкарёва об общности профессии кузнеца и литейщика [1, с. 65-68]. Следует также отметить различное соотношение орудий труда в

погребениях литейщиков. В них полнота инструментов различна. Наличие некоторых орудий (в т.ч. сопла), в некоторых погребениях литейщиков отсутствует. В то же время, при большом наборе инвентаря в погребениях литейщиков-кузнецов отсутствие рассматриваемой группы специфических орудий, может говорить о наличии довольно узкой специализации среди них. В различных районах это вид труда как совмещался, так и разделялся.

Установление социального положения литейщиков-кузнецов по материалам погребений задача довольно сложная. Так из пяти погребений литейщиков кротовской культуры, четыре захоронения выделялись из общих рядов только наличием литейных форм. И только пятое погребение занимало особое место в могильнике. Как считает В.И. Молодин, это было захоронение литейщика, который мог быть и служителем культа [2, с. 107].

Погребения кузнецов специализирующихся на холодной ковке меди известны в ещё ямно-катакомбное время. Погребения литейщиков свидетельствуют о появлении новой специальности – металлурга, которая появилась позже профессии кузнеца и далее продолжала существовать наряду с профессией кузнеца, но независимо от неё. Также находки эпохи поздней бронзы существенно дополняют наши знания по металлообработке в этот период на Николаевщине [3, с. 54].

Полученные нами сведения о развитии металлообработки в период эпохи бронзы на Николаевщине, свидетельствует о том, что деятельность очагов металлообработки Северного Причерноморья в этот период далеко ещё не ясна. На основании изученного материала, можно сделать вывод, что развитие металлургии и металлообработки в Степном Побужье проходило в тесной связи с соседними регионами и имело с ними много общих черт.

Список использованных источников:

1. Черных Е. Н. Металлургические провинции и периодизация эпохи раннего металла на территории СССР / Е. Н. Черных. – Советская археология, 1978. – № 4. – С. 78-89.
2. Бочкарёв В. С. Погребения литейщиков эпохи бронзы. – 150 лет ОАМ АН УССР. Тезисы докладов юбилейной конференции / В. С. Бочкарев. – К.: Наукова думка, 1975. – 64 с.
3. Молодин В. И. Погребение литейщика из могильника Сопка-2 // Древние горняки

и металлургии Сибири \ В. И. Володин. – Барнаул, 1983. – 328 с.

V. Grebennikov. To metallurgy and metalwork problem in bronze era on the territory of steppe.

Summary

The article is about problems with metallurgy and metalwork in bronze era on the Southern Ukraine.

Keywords: metallurgy, metalwork, bronze era, archeology.

Животовская В. В.

*Ученый секретарь Николаевского областного краеведческого музея,
г. Николаев, Украина,
garadream1@ya.ru*

Чернявский В. В.

*Канд.ист.н., заместитель директора Николаевского областного
краеведческого музея,
г. Николаев, Украина,
garadream1@ya.ru*

МЕМУАРИСТИКА ОБ ОБОРОНЕ ОЧАКОВА, КРЫМА И СЕВЕРНОГО КАВКАЗА

*Аналізується рукопис учасника Другої світової війни Є.І. Жмудя, в якому
відображено спогади про оборону Очакова, Криму і Північного Кавказу.*

Ключові слова: оборона, спогади, ноутбук, війна.

Не смотря на то, что события Второй мировой войны вот уже более 70-ти лет находятся в фокусе внимания исторической науки, ряд её аспектов по прежнему остаются неразработанными. Эта мысль справедлива по отношению к микроистории величайшей военной катастрофы XX века. Актуализация этого направления связана как с особенностями парадигмы современной постмодернистской историографии, так и недостаточной изученностью изнанки войны: солдатского быта, фольклора, рефлексии индивидуального боевого опыта. В общем, всего того, что было неразличимым за батальным пафосом и героической риторикой официальной советской исторической науки.

Исследование событий и перипетий 1941-1944 гг. в духе “модных” на

Западе “истории повседневности” или “устной истории” требуют не просто новой методологии, но и специфической источниковедческой базы, без которой постмодернистский инструментарий теряет свою прикладную целесообразность. Разумеется, речь идёт о так называемых источниках личного происхождения, которые могут быть представлены самыми различными индивидуальными текстами. Не так давно фонды Николаевского областного краеведческого музея пополнились рядом документов именно такого порядка. Среди них следует отметить мемуары Е. Жмудя, который в августе 1941 – мае 1944 гг. принимал участие в обороне города Очакова, Крымского полуострова и Северного Кавказа. Безусловная ценность этого текста заключается в том, что его нарация (письменная фиксация) состоялась в 1940-х гг., когда память о пережитом ещё не успела исказиться под воздействием идеологии, пропаганды, а также бесконечных переписываний истории.

Воспоминания записаны в самодельной тетради с ледериновой обложкой. Кроме мемуаров, она содержит рисунки, выполненные цветными карандашами, а также авторскую фронтовую поэзию.

Помимо индивидуальной рефлексии, в рукописи представлены ряд ценных сведений о начальных событиях войны, обороне Очакова, Крыма, Северного Кавказа, а также специфике взаимодействия войск связи с противовоздушной обороной. Боевой путь Е. Жмудя начался в Очакове, 21 июня 1941 г. он прибыл в распоряжение части береговой обороны, принимал участие в боевых действиях. 15 сентября вместе с сослуживцами эвакуировался в Евпаторию. Находился на территории Крымского полуострова до 10 ноября, откуда его перевели на Северный Кавказ (г. Туапсе). После прохождения курсов “морзистов” зачислен в 29 отдельную роту связи и направлен в Гайдук, где это подразделение обеспечивало связью третий авиаполк.

В качестве характерной особенности текста, следует выделить акценты на межличностные отношения автора с его социальным окружением,

а также описании боевых действий. Значительную часть рукописи занимают описания внешности и характера краснофлотцев, с которыми Е. Жмудь проходил службу. В этом отношении наибольший приоритет отдан капитану А. Березову, рукопись содержит его краткую биографию. Наименованиям воинских частей, маршрутам передвижения вооруженных сил, а также ситуации на фронте уделено гораздо меньше внимание. Война возникает в повествовании как совокупность экстремальных ситуаций пережитых автором и сопровождается соответствующей эмоциональной нагрузкой и рефлексией. В отличие от формальной стороны боевых действий, Е. Жмудь достаточно чётко и подробно передаёт ужасы войны. В этом ключе следует отметить три эпизода: воздушный бой и крушение транспортного самолёта, на борту которого находился автор, атаку немецкой авиации на колону судов, что эвакуировали краснофлотцев с Тендровской косы в Евпаторию, а также бомбардировка крейсера “Коминтерн”. Особый интерес представляет образ врага, он лишён конкретики точности описания и полностью построен на материале военной пропаганды. Очевидно, такое положение дел можно объяснить не столько воздействием “идеологической машины”, сколько службой автора текста в войсках связи. Обслуживая коммуникационные потребности зенитных батарей и авиации, Е. Жмудь сталкивался только с последствиями немецких бомбардировок. Не имея прямого соприкосновения с врагом, единственными источниками формирования его образа была естественная для тех лет ненависть, на которую эффективно наслаивались продукты пропаганды. Поэтому войска и солдаты вермахта репрезентируются через типичные для тех лет “идеологические штампы” вроде: “бандиты”, “чума”, “звери” и так далее.

При сопоставлении объёма текста и длительности, описанных в нём хронологических интервалов становится очевидным неравномерность всего повествования. Автор скрупулезно описал оборону военного аэродрома под Очаковым, бои с авиацией противника во время эвакуации краснофлотцев и боевые действия в районе Новороссийска. По неясным для нас причинам

автор не закончил свое повествование – последняя дата, указанная в тексте – 1 сентября 1942 г. Также рукопись содержит сведения о четырёх сослуживцах Е. Жмудя (Петров, Ярмаков, Агронов, Бердник), которые были направлены в Новороссийск, где принимали участие в обороне города от нацистской авиации. Совершенно ясно, что автор не был свидетелем этих событий и скорей всего знал о них с чьих-то слов.

Отдельного внимания заслуживает лирика. Некоторые стихотворения помещены в общую канву повествования, из-за чего их нельзя рассматривать вне основного текста. 13 стихотворений записаны в конце тетради и сами по себе являются окончательными поэтическими произведениями. В силу тождественности формы и стиля нет сомнений в том, что они принадлежат автору мемуаров. Очевидно, что ряд стихов были написаны в 1941-1945 гг. и вторично подверглись письменной фиксации. Практически вся поэзия военной тематики сопровождается надписями, в которых указаны даты и географические названия (очевидно, время и место, где стих был написан). Почти вся лирика посвящена важным событиям либо значимым для автора людям: друзьям, погибшим товарищам, сослуживцам, любимой девушке. Судя по всему, данное поэтическое приложение следует включить в комплекс с основным нарративом, так как автор стремился передать весь спектр эмоций, пережитых в военные годы.

Воспоминания Е. Жмудя отражают индивидуальный боевой опыт, а также содержат массу сведений о солдатском быте, фольклоре, стереотипе восприятия врага, всё это позволяет почувствовать эмоциональную составляющую войны. Из-за чего данный источник будет интересен как историкам, краеведам, так и военным антропологам. Тем не менее, не стоит забывать о полу-художественной манере изложения, в которой индивидуальная трактовка пережитых событий неизбежно соседствует с вымыслом.

Список использованных источников:

1. Щоденник військовий Жмудя Євгена Івановича. – Фонди Миколаївського

обласного краєзнавчого музею. – Д-26378.

V. Zhivotovska, V. Chernyavskiy. *Memoirs about the defense of Ochakov, Crimea and North Caucasus.*

Summary

In this work is analyzed the manuscript of Second World War participant E. I. Zhmud, in which reflects memories of defense Ochakov, Crimea and North Caucasus.

Keywords: defensive, memories, notebook, war.

Кравченко Т. П.

*Канд. філ. наук, доцент кафедри українознавства,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
tatyana_krav@mail.ru*

ПОЗАМОВНІ ЧИННИКИ СТАНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ

Розглянуто проблему становлення та розвиток термінології в галузі економіки сільського господарства.

Ключові слова: відділення, умови, економіка, сільське господарство.

Однією з найактуальніших і найскладніших проблем української термінології кінця ХХ – початку ХХІ ст. стала проблема формування та подальшого унормування термінологій різних галузей знань на національній основі. Вона зумовлена низкою позамовних чинників, насамперед проголошенням незалежності України, наданням українській мові статусу державної, демократизацією суспільно-політичного життя в Українській державі, ринковою орієнтацією її економіки тощо.

Економічна термінологія української мови початку ХХІ ст. постала дзеркальним відтворенням розвитку української економіки, з диференціацією її галузей і спеціалізацій, з новими науковими поняттями і концепціями. На здатність економічної термінології до перетворень ще кілька десятиліть тому звертала увагу Т.І. Панько, зауважуючи, що “українська економічна термінологія як виразник політекономічних понять, що відбивають зміни в економічному житті українського народу, являє собою одну з найбільш

живих, рухомих мікросистем у складі української літературної мови, що весь час поповнюється” [3, с. 28]

Поняття “системності” в термінології не викликає сумнівів, оскільки терміни існують не ізольовано, а належать до певних сукупностей, між елементами яких наявні зв’язки й відношення. Проте дослідники по-різному розглядають системні властивості й параметри термінологічного матеріалу, бо наявні істотні відмінності між терміносистемами: біологічними, технічними, з одного боку, та гуманітарними, соціально-економічними, з другого боку. Останні охоплюють велику кількість термінів, що походять із загальноживаної лексики, крім того, мають тривалу історію формування, зокрема й на національному ґрунті, різні впливи на певному етапі розвитку, а також нестабільність об’єкта дослідження, зміну його меж. Конструювання економічної терміносистеми потребує з’ясування її історичних витоків і сучасного стану економічної науки.

На кінець XIX ст. в Україні усталилися капіталістичні відносини і відповідно оформилася структурно-семантична система економічної термінології, що ґрунтувалася, – на думку Т.І. Панько, – як на словотвірному, так і на лексико-семантичному рівнях, до того ж вона була зумовлена, з одного боку, поняттєвою системністю, а з другого – загальнолексичним і словотвірним факторами [3, с. 75]. Проте економічні терміни зароджувалися разом із господарськими відносинами, що притаманні навіть первісному суспільству. Виникнення перших прототермінів пов’язано з інтенсивним розвитком майнових відносин, становленням приватного землеволодіння та зародженням феодального устрою в Київській Русі, що припадає на XI-XIII ст.

Українські землі (XIV-XVI ст.), що спочатку входили до Великого князівства Литовського, а потім – до складу Речі Посполитої, продовжують втягуватися в процес феодалізації земельної власності, відбувається бурхливий розвиток ремесла, промислів, мануфактур на українських територіях, що відтворено і лексикою тих часів, яка, змінивши свій обсяг та

глибину, увійшла й до сучасної терміносистеми. Українська економічна лексика того періоду неоднорідна за походженням: у ній функціонують як питомі українські слова, так і наявна велика кількість запозичень з латинської, польської, чеської та німецької мов. Це можна пояснити тим, що Україна перебувала у складі Польщі, де літературною мовою тоді була латинська, і, як зазначає Л.Л. Гумецька: “польська мова в XV-XVI ст. зазнає впливу чеської мови, яка є для неї орієнтиром, і тому важливо визначити походження слів з польської чи чеської мов” [1, с. 71]. З другої половини XIV століття починається німецька колонізація Галичини й Буковини. Поширенню німецької лексики на українських землях сприяли і ремісничі цехові організації, членами яких часто були представники німецького етносу. Нерідко запозичення економічних понять в українську мову відбувалися опосередковано через іншу мову.

У XVII-XVIII ст. розвиток торгівлі сприяє формуванню фінансово-кредитної системи. Створюється прообраз фінансово-кредитного термінополя. Економіка в XVIII ст. ще не виокремилася в окрему науку, і тому питання народного господарства розглядали в інших суміжних науках, зокрема у філософських працях Г.С. Сковороди.

Формування економічної терміносистеми відбувалося і відбувається внаслідок удосконалення всього рівня економічних знань. А терміносистема, яку ми спробуємо описати, є їхнім синхронним відтворенням кінця XX – початку XXI ст. Отже, сучасна економіка має свою надзвичайну складну структуру, розвивається за своїми законами, послуговується загальними (характерними для суспільних наук) і специфічними, власними поняттями й категоріями. Її матеріальну основу становить система продуктивних сил, що відображає активне ставлення людини до природи у процесі праці й створення матеріальних та нематеріальних благ.

Другою підсистемою економіки є техніко-економічні відносини – відносини спеціалізації, кооперування, комбінування виробництва, його концентрації, обміну діяльністю між людьми та ін. Техніко-економічні

відносини значною мірою збігаються з суспільним поділом праці в загальній, частковій та одиничній формах і покладені в основу відгалуження окремих сфер і галузей розвитку економіки.

Залежно від ступеня розвитку суспільного поділу праці та усупільнення виробництва економіка – це система сфер, видів і галузей виробництва. Розрізняють економіку сфер народного господарства (економіку сфери матеріального виробництва і економіку сфери нематеріального виробництва), економіку окремих галузей (економіку промисловості, економіку сільського господарства, економіку транспорту тощо). У своїй єдності дві підсистеми економіки (продуктивні сили і техніко-економічні відносини) утворюють технологічний спосіб виробництва. У межах економіки також виділяють організаційно-економічні відносини, тобто відносини між людьми щодо організації виробництва, зокрема менеджмент, маркетинг.

Четверта підсистема економіки – виробничі відносини, або відносини економічної власності. Це відносини між різними суб'єктами власності (державою, промисловими компаніями, банками, окремими індивідами тощо) щодо привласнення різноманітних об'єктів власності (засобів праці, предметів праці, робочої сили, предметів споживання та ін.) у різних сферах суспільного відтворення – у безпосередньому виробництві, розподілі, обміні та споживанні.

П'ятою підсистемою економіки є господарський механізм – сукупність форм, методів і важелів, використання економічних законів, розв'язання суперечностей суспільного способу виробництва, реалізації власності, а також всебічного розвитку людини.

Ці підсистеми не існують паралельно, а перетинаються і накладаються, що ускладнює визначення поняттєвого континууму економічної термінології. Крім того, потрібно пам'ятати, що економіка – це також система економічних наук (а їх приблизно 50), які вивчають усі елементи економічної системи.

Економічна терміносистема розвивалася у безпосередній залежності від

становлення науково-поняттєвого апарату економіки. Вона охоплює: категорійні економічні терміни, що склалися історично; специфічні й галузеві терміни, що перебувають на периферії економічної терміносистеми та часто належать до спеціальних і галузевих економічних термінологій; залучені з інших галузей знань до досліджуваної терміносистеми, які зазнають істотної семантичної модифікації.

Список використаних джерел:

1. Гумецька Л. Л. Способи адаптації запозиченої лексики в староукраїнській мові // Л. Л. Гумецька // Мовознавство – 1976. – № 4. – С. 71-73.
2. Економічна енциклопедія; [у 3-х т.] / Б. Д. Гаврилишин (гол ред.). – К. : Вид. центр “Академія”, 2000-2002. – Т. 1.
3. Панько Т. И. Соотношение интернационального и национального в общественно-политической терминологии восточно-славянских языков // Т. И. Панько. – Львів : Вища школа, 1984. – 202 с.

T. Kravchenko. Nonlinguistic factors for the terminology establishing.

Summary

The article touches upon the issue of the Incipience and development problem of terminology in agricultural economic area.

Keywords: branch, terms, economics, agriculture.

Кузовков В. В.

*Канд. іст. наук, доцент кафедри історії та археології,
Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського,
м. Миколаїв, Україна,
dikiysad@ukr.net*

АРАБСЬКІ ДЖЕРЕЛА ПРО СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК ХОЗАРСЬКОГО ЦАРСТВА

Тематика статті присвячена історичним джерелам, які висвітлюють соціокультурний розвиток Хозарської держави.

Ключові слова: каганат, степ, середні століття, торгівля.

Дослідження етносоціокультурного розвитку країн, що межували з державою Київська Русь є на сьогодні особливо актуальним, якщо розглядати його в контексті теорії фронтиту або зіткнення цивілізацій. Такою сусідньою країною певний час виступав Хозарський каганат. Протягом

раннього середньовіччя Хозарський каганат відігравав виключну роль в Східній Європі. Його правлячій еліті вдалось створити і тривалий час підтримувати відносно мирний політичний клімат у регіоні, що позитивно впливало на розвиток матеріальних сил племен, які входили до складу степової імперії. Яскравим проявом політичних і економічних реалій у матеріальній сфері стала салтівсько-маяцька археологічна культура. Унікальною групою джерел про життя народів Хозарського каганату є твори арабських географів “класичної школи”. До них дуже часто відносять трактати ібн Хордадбега і ібн Русте, матеріали яких висвітлювали реалії другої половини IX – початку X ст. [2; 3]. Однак найбільший розквіт географічна наука переживає у X ст. Саме до цих часів відноситься творча діяльність ал-Істахрі.

Слід відмітити, що однією з особливостей стилю “класичної школи” арабської географічної науки було поважне та, частково, некритичне відношення до наукової спадщини. Географи повторювали в своїх творах свідoctва попередників, доповнюючи їх новою інформацією. Джерелом та зразком для низки географічних праць X ст. став твір ал-Балхі, який не зберігся до нашого часу. Географ Абу Ісхак ал-Фаріс ал-Істахрі в своєму творі “Кітаб масалік ва-л-мамалік” (Книзі шляхів та країн) також використовував трактат свого попередника. Ал-Істахрі народився в Південному Ірані, в місті Істахр, неподалік від стародавньої ахеменідської столиці Персеполя. Однак на відміну від Ал-Балхі, ал-Істахрі багато мандрував і під час своїх подорожей зібрав великий матеріал, яким зміг доповнити працю попередника.

Композиція праці ал-Істахрі, закінченої близько 930 р., скоріш за все схожа з композицією книги ал-Балхі. Він розповідає про поділ землі на регіони, потім про народи, озера, ріки та острови, потім переходить до опису регіонів Арабського халіфату, після чого описує не мусульманські країни [1].

Велику увагу у своїй праці ал-Істахрі приділяє Східній Європі, в тому числі і Хозарському каганату. Основою розповіді про цей регіон є опис

Волги (Атіля). Подібний початок описання Східної Європи після ал-Істахрі стає традиційним. Жвава увага, яка приділялась арабськими географами X ст. до Волги пояснюється тим значенням, яке відігравала ця водяна артерія в сполученні мусульманських країн з країнами півночі. Починаючи з рубежу VIII-IX ст. до середини X ст., тут проходив Волзький торгівельний шлях, який пов’язував мусульманські держави Середньої Азії з Руссю, а потім з циркумбалтійським регіоном. Тому інтерес мусульманських географів до Волги носив не тільки науковий, але й практичний характер. Відомості ал-Істахрі про хозар в основному стосуються їхнього побуту, державного устрою, торгівлі, життя Ітіля – столиці Хозарії, а також і положення юдейської общини.

Ал-Істахрі повідомляє, що хозари за віросповіданням належать до мусульман, християн та юдеїв. Юдейська громада відіграє виключну роль у державній системі каганату. Хоча за своєю чисельністю вона менша за мусульманську та християнську, саме до неї належить правляча верхівка. Юдеями за віросповіданням є хозарський цар та його оточення. Чисельність світи царя складає 4 000 осіб. Цар керує військом, яке налічує близько 12 000 вояків. Однак про розповсюдження юдаїзму серед воїнів ал-Істахрі не згадує. Можливо, не всі з них були юдеями. Інший арабський географ ал-Масуді вказує, що найбільш боєздатним підрозділом хозарського війська слід вважати мусульманських кіннотників хорезмійського походження – ал-ларісія, які нараховували близько 7 000 воїнів [4, с. 193-194]. Також він згадує про наявність воїнів з русів та сакаліба (слов’ян), яких він відносить до язичників [4, 194]. Таким чином, хозарське військо цих часів слід вважати поліетнічним.

Розповідаючи про функції царя в хозарській державі, ал-Істахрі також повідомляє, що останній контролював судову систему. Судді призначались окремо для представників провідних релігійних громад і стосовно вироків повинні були радитись з царем [1, с. 43, 45]. Доходи останнього складались з мит, що вказує на важливу роль торгівлі в економіці Хозарії.

Трактат ал-Істахрі містить важливу інформацію і стосовно ритуального правителя – кагана [1, с. 50-51]. Відомо, що з моменту заснування Хозарського каганату саме кагану належала верховна влада у державі. За статусом цей правитель стояв вище звичайних степових вождів – ханів і нагадував імператора у середньовічній Європі. Однак в часи ал-Істахрі каган втратив свої владні повноваження, які перейшли до царя, хоча формально зберіг більш високий статус.

Таким чином, ал-Істахрі надає важливу інформацію стосовно політичного та економічного становища Хозарії близько 930 р.. В основу бачення ал-Істахрі державного устрою та політики Хозарії покладена праця його попередника ал-Балхі, однак застаріла інформація пройшла корекцію з точки зору нових реалій. Найбільш важливими і інформативними слід вважати свідчення, які торкаються повноважень царя, кагана, а також міста релігійних громад у житті хозарської держави.

Список використаних джерел:

1. Ал-Истахри. Книга путей царств / Ал-Истахри // СМОМПК. – Тифлис, 1901. – Вып. XXIX. – С. 3-37.
2. Ибн Русте. Книга драгоценных камней / Ибн Русте // СМОМПК. – Тифлис, 1903. – Вып. XXXII. – С. 34-54.
3. Ибн Хордадбех. Книга путей и стран / Ибн Хордадбех. – Баку: Элм, 1986. – 428 с.
4. Минорский В. Ф. История Ширвана и Дербента X-XI веков / В. Ф. Минорский. – М. : Восточная литература, 1963. – 266 с.

V. Kuzovkov. Arab sources about the socio-cultural development of the Khazar State.

Summary

The Theme of article is devoted to historical sources, that shows sociocultural development of Khazar state.

Keyword: khanate, the steppe, the Middle Ages, trade.

Мельніченко Ю. С.

*Старший лаборант кафедри українознавства,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
melnichenko2312@ukr.net*

**ОПОЗИЦІЙНА БІНАРНІСТЬ “УКРАЇНА-ЄВРОПА”
У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ**

Тема європейської інтеграції України в сучасному українському політичному дискурсі. Питання усвідомлення українцями нової політичної реальності.

Ключові слова: Україна, Європа, бінарна опозиція, політичний дискурс.

За останні півтора десятиліття на Європейському континенті сформувалася нова політична та культурна реальність. Європа відігравала та відіграє вирішальну роль у формуванні та підтримці національної ідентичності України, і ця роль не залежить від мінливої політичної кон'юнктури.

Дослідження концептів Україна та Європа залишається у полі зору багатьох лінгвістів, зокрема Н. Коч, Я. Приходи, В. Кравченко, М. Піменова, Т. Мудраченко. Дослідниця сучасного українського політичного дискурсу Г. Яворська у своїй монографії “Непевний об’єкт бажання: Європа в українському політичному дискурсі” особливої ваги надала дослідженню концепту Європа в українському контексті, в основу якого поклала теорію концептуальної метафори, що не випадково набула особливого поширення у політичній лінгвістиці та політичному дискурсі, що має справу з наскрізь динамічною та змінною політичною дійсністю, постійно потребує нових понять та слів на позначення нових та модифікованих соціально-політичних сутностей. За результатами цього дослідження концепт Європа набуває в українському розумінні метафоричного навантаження як Особа, Учитель, Керівник, Сусід, Міст, Подорож [7, с. 235]. Незважаючи на таку багатоаспектність наукових розвідок, на сьогодні залишаються невирішеними певні проблемні питання. Дослідження концептів Україна та Європа як важливих аксіологічних понять у свідомості наших сучасників набуває ще більшої актуальності та значимості на фоні політичних подій сьогодення.

Концепти, як інші мовні одиниці можуть знаходитися у відношенні опозиції. Лінгвістична опозиція – одне з основних понять структурно-функціональної концепції, що розглядає мову як систему взаємопротиставлених елементів. Опозиція передбачає об’єднання двох різних об’єктів, пов’язаних таким чином, що думка не може уявити один із них, не надавши іншого [6, с. 136]. Єдність опозитивних членів завжди формується за допомогою

поняття, що імпліцитно містить обидва протиставні члени і розкладається на експліцитну опозицію, коли воно відноситься до конкретної дійсності та коли виявляється відношення між двома одиницями, які характеризуються загальною ознакою і для розрізнення яких достатньо однієї дистинкції (розрізнення понять). Таким чином, наявність у структурі двох концептів загальних і диференціальних характеристик дає підставу виділяти їх як опозицію.

У структурі концепту виокремлюють різноманітні ознаки, а наявність загальних та диференціальних ознак у структурі двох концептів дозволяє розглядати їх як опозицію. За класифікацією, розробленою Ю. Карауловим, нульовій опозиції відповідають конгруентні (з більшою кількістю спільних ознак) концепти. Концепти будуть визнані членами привативної опозиції, якщо об’єм ознак одного з них включає об’єм ознак іншого. Концепти знаходяться у відношенні еквіполентної опозиції, якщо вони рівнозначні і містять як однакові, так і відмінні ознаки. Диз’юнктивна опозиція характеризується відсутністю в концептів спільних ознак [1, с. 94]. На думку Л. Новікова, опозиція завжди об’єднує два різні предмети, які пов’язані так, що неможливо уявити їх один без одного. Мовознавець виділяє такі типи співвідношень між членами опозиції: тотожність, включення, пересічення, виключення [6, с. 503].

У сучасному світі ЗМІ відіграють дедалі більшу роль у формуванні свідомості молодого людини. ЗМІ акцентують увагу на тому, що “Україна – це Європа”, і вся історична перспектива України пов’язана з Європою. Бачення українців Європи як ідеї зумовлене практичною логікою розвитку цивілізації, логікою цивілізаційного поступу, пошуками інтегративного та самоідентичного характеру поступу для країни. В Україні панує ідея європейськості, але слід розрізняти європейську ідею як макроідею, як глобальну, власне європейську (що робити Європі) та українську європейську ідею (ідею європейського вибору України). До того ж європейську ідею часто трактують як синонім національної ідеї або національну ідею – як

комплектуючий сегмент ідеї європейської [5, 80].

Нами проведено власне дослідження, яке дозволяє визначити асоціативне та ціннісне навантаження концептів Україна та ЄВРОПА у свідомості сучасного молодого покоління, а саме вільний асоціативний експеримент серед учнів 10-х та 11-х класів гімназії № 4 міста Миколаєва, студентів спеціальності “Прикладна лінгвістика” Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського та студентів спеціальності “Фінанси і кредит” Миколаївського національного аграрного університету. Перед реципієнтами було поставлено таке завдання: записати три вербальні асоціації на слова-стимули Україна та Європа. Загальна кількість респондентів – 266 чоловік, відповідно отримано реакцій на слово-стимул Україна – 724, на слово-стимул Європа – 668 (частина відповідей мала менше 3-х реакцій). Загалом отримано 1392 реакції. На основі відповідей респондентів було побудовано таблиці слів-реакцій на слова-стимули Україна та Європа.

За результатами дослідження концепти Україна та Європа та, відповідно, їхні фрейми “українські цінності” та “європейські цінності” кваліфікуються у свідомості української молоді загалом позитивно, що презентовано такими поняттями, як незалежність, свобода, мир, добробут, права людини, перспективи, майбутнє, розвиток. Актуалізація інформаційного поля досліджуваних концептів зумовлена динамікою політичних подій всередині країни та пошуком свого місця у світі.

Загалом різний набір реакцій на слова-стимули Україна та Європа та різне (а інколи протилежне) бачення понять “європейські цінності” та “українські цінності” доводить опозиційність відповідних концептів, однак опозиційність включення (взаємодоповнювальну). Одиначна реакція Україна на слово-стимул Європа свідчить про те, що у свідомості сучасної молоді відповідні концепти дещо віддалені.

Список використаних джерел:

1. Амельченко Н. Цінності об'єднаної Європи / Наталія Амельченко. – К.: ГО

“Лабораторія законодавчих ініціатив”, 2013. – 42 с.

2. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов – М: Наука, 1987. – 264 с.

3. Коч Н. В. Формування концептуального фрейму “європейські цінності” у свідомості сучасної молоді / Н. В. Коч // Доповідь на “Аркасівських читаннях” [рукопис] (лютий 2016 р.; Миколаїв).

4. Кочерган М. П. Основи зіставного мовознавства : підручник / М. П. Кочерган. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2006. – 424 с.

5. Леонтьев А. А. Основы психолингвистики : учебник / А. А. Леонтьев. – М. ; СПб: Смысл; Лань, 2003. – 287 с.

6. Новиков Л. А. Антонимия и ее соотношение с другими категориями лексики / Л. А. Новиков // РЯНШ. – 1973. – № 4. – С. 5-14.

7. Яворська Г. Непевний об’єкт бажання: Європа в українському політичному дискурсі : монографія / Г. Яворська, О. Богомолів. – К. : Вид. дім Дмитра Бураго, 2010. – 132 с.

Y. Melnichenko. Binary opposition “Ukraine-Europe” in modern Ukrainian political discourse.

Summary

The theme of Ukraine integration to the Europe in the Ukrainian political discourse. How Ukrainian realize the political reality.

Keywords: Ukraine, Europe, binary opposition, political discourse.

Романенко С. В.

*Заведующая отделом этнографии,
Николаевский областной краеведческий музей,
г. Николаев, Украина,
ro-manenko@mail.ru*

**КЕРАМИКА ЧАНАККАЛЕ В ФОНДАХ НИКОЛАЕВСКОГО
ОБЛАСТНОГО КРАЕВЕДЧЕСКОГО МУЗЕЯ: ИСТОРИЯ АТРИБУЦИИ**

Аналізується роль і значення колекції кераміки чанаккале, яка зберігається в фондах Миколаївського обласного краєзнавчого музею.

Ключові слова: кераміка, колекція, Çanakale, атрибуції.

К раним поступлениям группы “Керамика” Николаевского областного краеведческого музея (НОКМ) относятся 4 зооморфных сосуда (К-23, К-24, К-25, К-32), которые внесены в послевоенные инвентарные книги без атрибуции и полноценного описания. В разное время в музейных книгах поступлений они числились как “сосуды”, “кувшины в украинском стиле” [1], а в экспозиции, открытой в 1976 году, находились в интерьере украинской

крестьянской хаты. Так как зооморфной керамики в музее сохранилось не много, то была поставлена задача, выяснить место и время производства сосудов. Сомнений в принадлежности кувшинов к одному керамическому центру не было. Все они имеют длинные и узкие горла, венчики и выливы которых оформлены в виде стилизованных головок птиц или лошади. Тулова в форме луковицы, ручки крученые, донья плоские. Поверхности кувшинов украшены рельефными налечами, цветочными розетками, гирляндами, листьями и другими деталями, покрыты глазурью и надглазурной росписью.

Исходя из того, что кувшины из музейной коллекции ранее атрибутировались как украинские, поиск был начат среди изделий, произведенных в гончарных центрах Украины.

Для украинской народной керамики характерно изготовление посуды в виде фигурок животных или птиц [2, с. 215-216]. Как правило, это емкости для подачи на праздничный стол спиртных напитков: кувшины, бочонки.

Традиция производства зооморфной керамики своими корнями уходит в глубокую древность. Исследователи полагают, что в истории человечества первыми произведениями из глины были фигурки диких животных эпохи палеолита, которые имели культовое предназначение. Такие фигурки делали первые охотники, к глиняной массе они часто добавляли кости животных. В последующие эпохи, возникли зооморфные сосуды в виде диких, а позже – домашних животных, которые, вероятно, служили для сбора жертвенной крови. Эта традиция, зародившаяся на рубеже эпох охоты и земледелия, была воплощением древних верований и поклонением животным [3, с. 114, 154]. Зооморфные сосуды получили дальнейшее развитие в Древней Греции, Риме, Византии, средневековой Европе.

Существует и другой взгляд на происхождение украинской зооморфной керамики. Считается, что фигурные изделия гончары начали изготавливать под влиянием форм металлических акваманил (водолеев) в виде львов, драконов, коней, всадников, которые в XI-XVII вв. в большом количестве изготавливали западноевропейские мастера. Водолеи применялись в церквях

для омовения рук, реже – в быту [4, с. 76].

Самые распространенные виды глиняной зооморфной посуды, большинство образцов которой в музейных коллекциях датируется XIX-началом XX в., – это посуда в виде льва и барана. Такая посуда был обязательным атрибутом праздничного стола, ее размещали на полках, в шкафу, часто она играла роль декоративной скульптуры в оформлении жилья [5, с. 160-161]. Керамолог Олесь Пошивайло отмечает аналогию в стилистике зооморфной керамики разных регионов Украины: Черниговщины, Полтавщины, Киевщины, Слобожанщины, что свидетельствует о общенациональном характере этого явления, при наличии ряд локальных особенностей [6, с. 33-39].

На основе материалов из гончарных центров Украины, ряда музейных коллекций был сделан вывод о том, что сосуда из собрания Николаевского областного краеведческого музея не похожи на украинскую зооморфную керамику. В то же время в результате изучения коллекций музеев Крыма (Ханский дворец в Бахчисарае, Крымский этнографический музей) подобные сосуда были обнаружены. Так возникла версия о татарском происхождении этих предметов.

В ходе переписки, которая завязалась с заведующим этнографическим отделом Бахчисарайского музея-заповедника Рустанов Эмировым, выяснилось, что аналогичные предметы хранились в ханском дворце еще в конце XIX века и были запечатлены на фото известным ученым и фотографом Иваном Васильевичем Болдыревым (1850-1898). В 1880 году, по предложению критика В.В. Стасова, он производил фотосъемку дворца и его интерьеров, с целью сохранения полноценной информации об уникальном памятнике архитектуры. На одной фотографии среди ваз и подсвечников расположен кувшин, соответствующий по форме, цвету и рельефным украшениям сосуда К-25 из собрания НОКМ (отличие состоит в разнице ручек: в музейной коллекции ручка плоская, на фото – крученая).

Во время изучения документации Бахчисарайского музея-заповедника,

Рустем Русланович в довоенных инвентарных книгах нашел любопытную запись о том, что местом происхождения подобных сосудов была Турция (мастерские Дарданелл). Указывалось время производства – XVIII в. и название кувшина – “сурай” [7]. Поэтому поиски центра, в котором производились предметы, аналогичные керамике из фондов НОКМ, переместились в Турцию.

Гончарных мастерских в Турции было много, большинство из них, как и в Украине, имели свой собственный стиль, цвета и орнаменты. Крупнейшие центры керамического производства – Кютахья, Аванос, Изник. Однако посуда этих мастерских не похожа на образцы из краеведческого музея. Тем не менее, при просмотре музейных сайтов археологического музея и музея керамики в г. Стамбуле, музея г. Калеичи [8] аналоги были найдены. Посуда изготавливалась в Чанаккале – городе, расположенном в северо-западной части Азиатской Турции на берегу пролива Дарданеллы.

Поселение Чанаккале основано в XV веке как османская крепость. “Горшечная крепость” – так переводится его название с турецкого языка (Çanak – горшок, kale – крепость). К XVIII веку город развился в крупный центр гончарного производства. Самые ранние экземпляры керамики датированы концом XVII века. Путешественник Эдмунд Чишул (Chishill), посетив в 1701 г. город писал: “Город ... славится любопытного рода глиняной посудой, сделанной здесь и разносимой продавцами в больших количествах” [10]. Пик развития производства пришелся на середину XVIII-XIX века. Англичанин Ричард Чандлер в записках от 1764 года, упоминает широкий ассортимент керамических изделий, производимых в Чинаккале [10]. В гончарных мастерских вырабатывали: тарелки, миски, дуршлаги, чашки, вазы, кувшины, керамические бутылки, банки, чаши с крышкой, мангалы, сосуды для специй, керосиновые лампы, чернильницы и многое другое.

Мастера изготавливали изделия из крупно-зернистой красной глины.

Роспись наносили вручную, под глазурью или поверх нее. Носики и горлышки кувшинов зачастую оформлялись в виде головок животных. Для украшения поверхности использовали рельефные гирлянды, розетки, звездчатые мотивы и др. Изделия были вычурные, ярко расписанные, необычные и охотно раскупались моряками в качестве сувениров. Приобретали керамику Чанакале и музеи: в 1845 г. изделия мастеров были закуплены Севрским музеем, четыре раза закупал предметы музей Виктории и Альберта в Англии [11]. Популярность керамики среди иностранцев объясняется особенным дизайном (со временем посуда приобретает "явно европеизированные формы" [12, с. 175]), удачным расположением города на побережье Дарданелл. К началу XX века изделия мастеров Чанакале занимали срединное положение между традиционным народным гончарным искусством и высоким искусством керамики Османской империи.

Таким образом, в ходе работы с четырьмя зооморфными сосудами из коллекции Николаевского краеведческого музея было определено место их производства – мастерские г. Чанакале (Турция). По аналогии с образцами из музейных коллекций мира они датированы II пол. XIX века.

Список использованных источников:

1. НОКМ. Инвентарная книга за 1948 год.
2. Пошивайло О. Етнографія українського гончарства. Лівобережна Україна / О. Пошивайло. – К: Молодь, 1993. – 408 с.
3. Рыбаков Б. Язычество древних славян / Б. Рыбаков. – М. : Наука, 1981. – 608 с.
4. Данченко Л. Народна кераміка середнього Придніпров'я / Л. Данченко. – К. : Мистецтво, 1974. – 190 с.
5. Сержант Л. Витоки символіки форми й орнаменту кераміки Чернігівщини / Л. Сержант. //Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії. Випуск 8. – К., 2008. – С. 157-165.
6. Пошивайло О. Гончарські цехи Лівобережної України XVIII – поч. XX ст. / О. Пошивайло // НТЕ. – 1986. – № 6. – С. 33-39.
7. НОКМ. Архив отдела выставок. Переписка С. Романенко с Р. Эмировым; ноябрь 2013 г.
8. Сайт музея в Калеичи. URL: <http://www.kaleicimuzesi.com>;
9. Сайт археологического музея в Стамбуле. URL: <http://www.istanbularkeoloji.gov.tr/>
10. Δικτυακή Εγκυκλοπαίδεια για την Ελληνική Ιστορία και τον Πολιτισμό στη Μικρά Ασία . URL: <http://asiaminor.ehw.gr/>
11. Сайт музея в г. Калеичи. URL: <http://www.kaleicimuzesi.com>;

12. Gönül Öney. Turkish Period Canakkale Ceramics. – Ankara, 1971. URL: http://seramik.kaleicimuzesi.com/canakkale_en.php

13. Миллер Ю. Художественная керамика Турции / Ю. Мюллер. – Л: “Аврора”. – 1972. – 184 с.

S. Romanenko. The Canakkale ceramics in collections of Mykolaiv regional museum: attribution history.

Summary

The role and importance of Çanakkale ceramics collection that is stored in the collections of the Mykolayiv Regional Museum.

Keywords: ceramic, collection, Çanakale, pottery.

Салига Н.

Канд. пед. наук,

доцент кафедри педагогіки імені Б. Ступарика,

ДВНЗ “Прикарпатський національний

університет імені Василя Стефаника”,

м. Івано-Франківськ, України,

natalii58@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ НАДБАНЬ ЕТНОПЕДАГОГІКИ У ФОРМУВАННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У статті висвітлюється розвиток педагогічної культури, важливість виховного аспекту у формуванні особистості майбутніх педагогів.

Ключові слова: освіта, педагогічна культура, етнопедагогіка; виховний аспект.

У підготовці майбутніх вчителів педагогічна культура займає особливе місце, адже вона характеризує творчу діяльність майбутнього вчителя як вихователя і педагога. Суттєвий внесок у розробку культурологічного підходу до формування особистості педагога зробили дослідження В. Володько, О. Гуренка, С. Мельничук, І. Шевченко та ін.

За останні роки розгорнулась активна робота з використання ідей народної педагогіки в процесі навчання і виховання студентів. Народні традиції і звичаї стали предметом детального дослідження вчених – філософів, соціологів, етнографів, психологів, педагогів.

Важливе значення у педагогічній культурі майбутнього вчителя

відіграє етнічний компонент. Заслуговує на увагу теоретичне обґрунтування системи національного виховання (М. Євтух, П. Ігнатенко, Ю. Руденко, М. Стельмахович); доповнення загальнопедагогічних принципів елементами народної педагогіки (О. Вишневський, О. Любар, Г. Філіпчук). Проблемі вивчення можливостей використання національних традицій у виховній роботі присвячено ряд досліджень (А. Гончарова, О. Павленко та ін.). На важливості етнопедагогічної підготовки майбутнього вчителя та формування в нього етнопедагогічної культури акцентували увагу В. Кузь, В. Мосіяшенко, В. Ніколаєв, М. Харитонов та ін.

Вчені переконані, що використання у професійній підготовці вчителя надбань етнопедагогіки, знань етнокультурних традицій конкретного регіону відіграє важливу роль у формуванні педагогічної культури майбутніх педагогів, сприяє розвитку їхньої національної самосвідомості.

Адже високий рівень освіти та фахової підготовки передбачає, окрім іншого, сформованість етнопедагогічної культури майбутнього вчителя. Остання є складною інтегральною властивістю особистості майбутнього педагога, що дозволяє йому організувати педагогічну діяльність з урахуванням етнопедагогічних традицій та етнокультурних особливостей вихованців.

Експериментальна робота по формуванню педагогічної культури у студентів засобами народної педагогіки проводилась на базі Педагогічного інституту ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”. В експерименті брали участь студенти У курсу, щонавчаються за спеціальністю “Початковенавчання”.

Виховний аспект роботи був спрямований на виховання у студентів почуття патріотизму, громадянськості, шанобливого ставлення до людей різних національностей, до їх культурних надбань, на формування у майбутніх педагогів культури міжетнічного спілкування. Цей аспект реалізується у цілеспрямованій виховній роботі зі студентами в умовах педагогічного університету та в тісній взаємодії з представниками

національних меншин (організація народних свят, фестивалів культури етнічних груп, фольклорних гуртків тощо).

Метою практичного аспекту було створення умов для самореалізації майбутніх педагогів як професіоналів у поліетнічному середовищі через педагогічну практику у закладах освіти, реальну участь у культурному житті етнічних груп.

Виходячи зі специфіки навчально-виховного процесу в Педагогічному інституті в умовах поліетнічного середовища, його організацію уможлиблюють нормативне та методичне забезпечення, засоби, форми та методи етнокультурної роботи, культурологічні зв'язки з національними меншинами конкретного регіону України, активна взаємодія викладачів, студентів з представниками етнічних груп.

Нормативне та методичне забезпечення надає чіткої організаційної та функціональної спрямованості процесу формування етнокультурної культури студентів. Воно опирається на сучасні наукові досягнення і основні нормативні документи України.

Позитивна результативність процесу формування культури студентів досягається за рахунок педагогічної взаємодії. Це явище ми розуміємо як процес формування суб'єктивного та когнітивного досвіду суб'єктами процесу навчання, виховання та спільної практичної діяльності, спрямованого на формування етнокультурної компетентності студентів.

Загальні результати показали, що сучасний стан етнокультурної культури майбутніх педагогів не відповідає вимогам, висунутим суспільством до спеціалістів, покликаних працювати в умовах гірської школи. Студенти не могли дати правильної відповіді. Основними недоліками професійно-педагогічної підготовки студентів у межах цієї проблеми є відсутність морально-психологічної установки та чіткої орієнтації студентів щодо використання етнокультурних традицій певного регіону у навчанні і вихованні дітей: поверхові знання духовної і матеріальної культури етнічних груп; недостатня усвідомленість значення особливостей поліетнічного

середовища для організації навчально-виховної роботи на засадах етнокультури гірських районів, бідність уявлень студентів про національно-духовне багатство лемків, бойків, гуцулів тощо.

На жаль, сучасний стан етнопедагогічної культури майбутніх педагогів не відповідає вимогам, висунутим суспільством до спеціалістів, покликаних працювати в поліетнічному середовищі. Відсутня цілісна методика цілеспрямованого навчання майбутніх педагогів за умови знання та використання етнокультурних традицій різних етносів у навчально-виховній роботі, недостатньо окреслені шляхи формування етнопедагогічної культури студентів на різних етапах навчання в інституті.

Усунення цих недоліків у практичній роботі вчителя початкових класів та пошук шляхів підвищення рівня етнопедагогічної культури студентів передбачило необхідність впровадження в практику роботи Педагогічного інституту ряду заходів. Їх основними завданнями було, в першу чергу, зацікавлення майбутніх педагогів вивчати етнічну культуру (матеріальну, духовну) бойків, лемків, гуцулів, які проживають на території Івано-Франківської області і з якими доведеться працювати в майбутньому, створити умови для усвідомлення студентами педагогічного значення етнокультурних традицій у власному духовному розвитку та розвитку підростаючого покоління.

Виходячи з того, що етнопедагогічна культура є складним, інтегрованим утворенням, яке піддається цілеспрямованому розвитку і вдосконаленню в рамках навчально-виховного процесу вищого навчального закладу, в процесі дослідження застосовувались різні форми роботи: проблемні лекції, засідання “круглого столу”, співпраця з інформаційно-культурними центрами лемків, бойків, зустрічі з представниками цих груп. Великої уваги у цьому аспекті заслуговують виховні години, які носили інформаційний та проблемний характер (“Культурні традиції лемків”, “Національне розмаїття Бойківщини” та ін.), на яких обговорювати питання різноманітності культур, доводили студентам, що культурні здобутки кожного

етносу мають важливе значення в житті українців безпосередньо і у вихованні дітей зокрема.

Студенти відвідували фестивалі культури бойків, лемків, гуцулів, які вже стали традиційними. Так майбутні педагоги мали можливість ознайомитись з їх пісенно-танцювальною творчістю та їх культурно-побутовим життям.

Важливим моментом у формуванні етнопедагогічної культури студентів є включення елементів етнокультури до змісту спецдисциплін та педагогічної практики, створення наукових гуртків та проблемних груп, написання курсових, дипломних та магістерських робіт. Все це поглиблює знання студентів про культури різних етнічних груп.

На нашу думку, доцільним було б викладання в Педагогічному інституті спецкурсу “Етнокультура бойків, лемків та гуцулів”, який був би педагогічно-адаптований за змістом до основ етнокультурної діяльності педагога, оскільки поєднував би у собі сполучення різних галузей знань: етнографія, педагогіка, народознавство і т.п. Читання такого спецкурсу дозволило б організувати систематичне засвоєння знань про етнокультурні традиції, побут, звичаї, історичне минуле лемків, бойків, гуцулів, виробити вміння застосовувати ці знання в практичній діяльності. Це б сприяло формуванню у майбутніх педагогів практичних вмінь (організаторських, комунітативних, гностичних тощо) етнокультурної роботи, виховувало б шанобливе ставлення до цих етнічних груп. Програма спецкурсу повинна передбачати і самостійну роботу студентів. Наприклад, написання рефератів за темами “Традиційний лемківський одяг та історія його формування”, “Виховне значення родинно-побутових звичаїв та обрядів”, „Інтер’єр бойківської (лемківської) оселі”; розробка конспектів занять за темами (“Народна символіка лемків (бойків)”, “Традиційні страви бойків(лемків) та ін.), виготовлення карт з описом народних ігор бойків (лемків), гуцулів. Такі завдання сприяли б оволодінню майбутніми педагогами вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці.

Список використаних джерел:

1. Володько В. М. Основні проблеми підготовки майбутнього вчителя / В. М. Володько // Педагогіка і психологія. – 1999. – № 2. – С. 89-98.
2. Гуренко О. І. Впровадження технології формування етнокультурної компетентності студентів у практику роботи педуніверситету / О. І. Гуренко // Педагогіка. Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). 2004. – № 2. – Бердянськ: БДПУ, 2004. – 202 с.
3. Капля А. М. Характеристика методів виховання та самовиховання у полікультурному освітньому просторі / А. М. Капля // Збірник матеріалів Міжнародного конгресу – IV Слов’янські педагогічні читання. – Черкаси: Видавництво ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2015. – С. 159-160.
4. Кузь В. Г. Українська козацька педагогіка і її духовність / В. Г. Кузь, Ю. Д. Руденко, О. Т. Губко. – Умань, 1995. – 116 с.
5. Мосіяшенко В. А. Українська етнопедагогіка / В. А. Мосіяшенко. – Суми: Університетська книга, 2010. – 174 с.
6. Руденко Ю. Д. Українська козацька педагогіка: Витоки. Духовні цінності. Сучасність / Ю. Д. Руденко, О. Т. Губко. – К. : МАУП, 2007. – 384 с.
7. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка: навч. метод. посіб. / М. Г. Стельмахович. – К. : ІЗМН, 1997. – 232 с.

N. Salyga. The use of ethnopedagogy achievements in forming pedagogical culture of future teachers.

Summary

The article highlights the development of educational culture, the importance of the educational aspect in the formation of personality of future teachers.

Keywords: education, pedagogical culture, ethnopedagogics, educational aspect.

Снытко И. А.

*Канд. іст. наук, старший співробітник
Державної інспекції по охороні пам’яток культури
в Миколаївській обл.,
м. Миколаїв, Україна,
maharadze_v@mail.ru*

ОБ ОДНОЙ ГРУППЕ КЛАДОВ ЛИТЫХ ОЛЬВИЙСКИХ МОНЕТ

КЛАССИЧЕСКОЙ ЭПОХИ ИЗ БЛИЖАЙШЕГО ОКРУЖЕНИЯ ОЛЬВИИ

В статті розглянуто роль і значення скарбу ольвійських монет класичної доби в контексті взаємодії та взаємовпливу ольвіополітів та варварського світу.

Ключові слова: Ольвія, скарб, варварський світ, монети.

Среди множества зафиксированных монетных кладов античной эпохи в Нижнем Побужье отдельное внимание привлекают клады, содержащие монеты, выпуск которых относится исключительно к первой половине IV века до н. э., а само хождение монет на территории полиса и в его ближайшем окружении, не выходит за пределы третьей четверти столетия. Этих кладов, в отличие от групповых находок монет, более раннего и более позднего времён известно всего два. К тому же, представлены они только крупными весовыми номиналами.

Первый происходит из окрестностей с. Куцуруб, близ Очакова. Очевидно, оставлен жителями ближайших поселений хоры Ольвии классического времени Куцуруб-1-3, у юго-западной границы полиса (Крыжицкий и др. 1990: 49). Найден в 1890-х гг. (Гошкевич 1903: 60). Содержал предположительно 20 крупных бронзовых литых ольвийских монет одного типа, условно именуемых ассами (Наумов 1988: 80). Все монеты на аверсе имели изображение Деметры в венке из колосьев в фас, на шее ожерелье из двух ниток бус. На реверсе – орёл на дельфине влево.

Второй клад, состоящий из 20 экземпляров монет аналогичной серии (№ НА 81 – 100) и одного более раннего асса (№ НА 80) с изображением медузы Горгоны в фас на аверсе и орлом с поднятыми крыльями, головой влево, на дельфине на реверсе, найден в 1981 г. при проведении земляных работ на усадьбе Н.В. Левинского в с. Мешково-Погорелово Жовтневого р-на Николаевской области (Пиворович 2009: 82-84). Место находки клада расположено на левом берегу реки Ингул не более чем в 10 км к востоку – северо-востоку от самого северного поселения хоры Ольвии Николаев-6 (Снытко 1985: 77-78; Крыжицкий и др. 1990: 64) за пределами официальных границ Ольвийского полиса (Снитко 2012: 31-42). При последующих

обследованиях данной территории, каких-либо остатков поселений V-III вв. до н.э. не зафиксировано, исходя из чего можно предположить, что клад был оставлен местными кочевниками-скотоводами, либо греческими купцами, учитывая, что река Ингул была одной из основных водных артерий на пути ольвиополитов в Скифию. Отметим, что ближайшие скифские курганы IV в. до н.э. исследовались у соседнего с. Калиновка в 1982-1983 гг. (Снытко, Никитин, 1985: 356-357).

Монеты обоих кладов датируются 370-360 гг. до н.э., за исключением одного обола из Мешково-Погорелово с изображением Горгоны на аверсе, эмиссия которых относится к 410-400 гг. до н.э. (Карышковский 2003; Анохин 2011). Тем не менее, они, как и более ранние “горгонейоны”, имели длительное использование на внутреннем рынке Ольвийского государства, о чём свидетельствуют их частые находки на поселениях хоры позднеклассического периода (Рубан, Урсалов 1986: 39-40; Снытко 1990: 44-47).

Если многочисленные клады позднеархаического-раннеклассического времени, а также периода около середины III в. до н.э., находят вполне обоснованные объяснения их появления, связанные с внутренними социально-политическими катаклизмами в период становления государства, а также внешними угрозами со стороны кочевников, то причины появления кладов крупных литых монет, ориентировочно, середины – третьей четверти IV столетия – периода относительной стабильности в Ольвии и окружающих её степях не достаточно понятны. Возможны два варианта исторической интерпретации причин, по которым были оставлены эти клады.

Первый вариант – клады были оставлены в период македонской агрессии 331-330 гг. Поход Зопириона к стенам Ольвии является пока единственным документально подтверждённым фактом военных катаклизмов в Нижнем Побужье этого времени. Однако, если принять этот вариант, то в территориальный контекст военных событий практически не “вписывается” Мешково-Погореловский клад. Военные действия, как показывают

многочисленные археологические исследования памятников хоры, охватывали, преимущественно, Правобережье Бугского лимана, где на отдельных поселениях прослежены следы разрушений и пожарищ (Славин 1976: 181). Во всяком случае, преимущественно, на правобережных памятниках в раннем эллинизме начаты массовые перестройки, которые, возможно, связаны не только с разрушениями, но и с изменениями в социальной структуре населения (Крыжицкий и др. 1989: 150). Левобережные поселения, а также населённые пункты Нижнего Поднепровья, не покидались их жителями во времена осады Ольвии. Исходя из этих соображений, оставление клада в Нижнем Поингулье, на значительном удалении от Ольвии, в свете этих событий представляется мало реальным.

Более исторически “мотивированным”, на наш взгляд, является второй вариант. Причиной напряжённой обстановки в Нижнем Побужье, Поднепровье и Поингулье, возможно, послужили некие социально-политические конфликты в скифском обществе в середине IV в. до н.э. Особенно, политическая ситуация обострилась в степях после поражения царя Атея в 339 г. до н.э. в войне с Филиппом II. Последовавший за этими событиями кризис в Скифском царстве, межплеменные конфликты и передел власти, вероятнее всего, стали основной причиной временной дестабилизации в греко-варварских отношениях. Разногласия в скифском обществе и попытки давления на эллинский мир в середине IV столетия прослеживаются и на памятниках Северо-Западного Крыма. Вероятнее всего, в результате военной активизации скифов гибнет форт на Панском, в дальнейшем отстроенный херсонеситами (Золотарёв 2009: 197-199).

Тем не менее, что касается региона Нижнего Побужья, конфликт между ольвиополитами и окружающим варварским миром, если таковой имел место, был достаточно кратковременным и не повлекшим за собой серьёзных последствий для последующих добрососедских взаимоотношений. Об этом косвенно свидетельствует и немногочисленность монетных кладов этого

періода.

Список использованных источников:

1. Анохин В. А. Античные монеты Северного Причерноморья. Каталог // В. А. Анохин. – К. : Наукова думка, 2011. – 360 с.
2. Гошкевич В. И. Клады и древности Херсонской губернии // В. И. Гошкевич. – Херсон, 1903. – 210 с.
3. Золотарёв М. И. Была ли ольвийско-херсонесская война в середине IV в. до н.э.? Ольвийские древности / М. И. Золотарев. – К. : Наукова думка, 2009. – 180 с.
4. Карышковский П. О. Монетное дело и денежное обращение Ольвии (VI в. до н.э. - IV в. н.э.) / П. О. Карышковский. – Одесса, 2003. – 146 с.
5. Крыжицкий С. Д. Сельская округа Ольвии / С. Д. Крыжицкий, С. Б. Буйских, А. В. Бураков, В. М. Отрешко. – К. : Наукова думка, 1989. – 98 с.
6. Крыжицкий С. Д. Античные поселения Нижнего Побужья (археологическая карта) / С. Д. Крыжицкий, С. Б. Буйских, В. М. Отрешко. – К. : Наукова думка, 1990. – 90 с.
7. Наумов В. И. Клад литых ольвийских монет из с. Куцуруб Очаковского района // Вестник древней истории. – № 4. – 1988. – 124 с.
8. Пиворович В. Б. Монеты и клады юга Украины. Т. II. Херсон, 2009. – 166 с.
9. Рубан В. В. История денежного обращения на сельской территории Борисфениды и Ольвии / В. В. Рубан, В. М. Урсалов // Вестник древней истории. – № 4. – 1986. – 222 с.
10. Славин Л. М. Некоторые итоги изучения Ольвийской хоры // ХКААМ. – М., 1976. – 175 с.
11. Снытко И. А. Новый античный памятник в Нижнем Побужье. Проблемы исследования Ольвии. Парутино, 1985. – 158 с.
12. Снытко И. А. Исследования и раскопки в Николаевской области / И. А. Снытко, В. И. Никитин // Археологические открытия. – 1983. – М., 1985. – 142 с.
13. Снытко И. А. Ольвийский асс из поселения Кателино-І. Нумизматические исследования по истории Юго-Восточной Европы / И. А. Снытко. – Кишинёв, 1990. – 94 с.
14. Снитко І. О. Ще раз про межі Ольвійського поліса // Археологія. – № 4. – 2012. – 274 с.

I. Snytko. About one of the treasure group of molten Olvia's coins in classic era from the nearest Olvia's environment.

Summary

The article says about the role and value of olvia's coins treasure of the classic era in the context of cooperation and mutual olviopolits and barbaric world.

Keywords: Olvia, treasure, barbaric world, coins.

Стужук С. В.

*Старший викладач кафедри українознавства,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
president.iru@gmail.com*

РАДЯНСЬКА ПОЛІТИКА 20-Х РОКІВ ХХСТ. У ВИСВІТЛЕННІ ПРЕСИ

В статті висвітлюється діяльність офіційної більшовицької преси, яка використовувалася як інструмент встановлення комуністичного єдиновладдя. Акцент робиться на формах і методах боротьби друкованих видань з громадсько-політичною опозицією Півдня України 1920-х років.

Ключові слова: офіційна преса, тоталітаризм, дискредитація опозиції, комуністичною партією.

На сучасному етапі розвитку України як правової, демократичної держави та інтеграції до європейського співтовариства дедалі більшої гостроти набуває проблема становлення громадянського суспільства. Розвиток громадянського суспільства обумовлює актуальність неупередженого вивчення тих сторінок української історії, що протягом тривалого часу не виправдано замовчувались, не були достатньо висвітлені або подавались, внаслідок ідеологічного заангажування, у сфальсифікованому вигляді.

Звернення до різноманітних питань становлення тоталітарної системи надзвичайно актуальне, оскільки глибокий аналіз минулого допоможе у побудові політичної системи, яка б виключала недемократичний устрій та боротьбу з інакодумством.

Актуальність роботи обумовлена тим, що в сьогоденних умовах будівництва демократичного суспільства на новій концептуальній основі, завдання реформування політичної системи та удосконалення партійно-політичних процесів переходять в розряд першочергових. Тому, очевидну актуальність здобувають дослідження з історії становлення комуністичного єдиновладдя в радянській Україні, його регіональні аспекти, супроводжувані придушенням будь-яких форм інакомислення, у тому числі й у правлячій партії.

На початку 1920-х рр ключове місце в політико-ідеологічному впливі на суспільство займала періодична преса. Чітко усвідомлюючи її значення, більшовицька партія відводила пресі особливу роль у процесі встановлення власної диктатури. Важливим ідеологічним та організаційним чинником в цьому процесі вони бачили радянську журналістику. Виконуючи настанови РКП(б), преса брала активну участь в утвердженні авторитарних принципів

керівництва країною. Риторика, взята на озброєння, друкованими засобами масової інформації в першу чергу спрямовувалася на легітимізацію режиму, обґрунтування його законності та боротьбі з будь-якою політичною опозицією [5].

Так, провину меншовиків радянська преса частково вбачала й в продовольчій кризі, в якій перебувала виснажена громадянською війною країна. При цьому соціал-демократи позиціонувалися як захисники куркуля та союзники “анархо-бандитів”. Автори статей наголошували: “Провідні центри України страждають від продовольчої кризи тому що куркуль не віддає хліб. Він проти хлібної монополії, за вільну торгівлю. Його захищають бандити-махновці, всіляко заважаючи нам втілити продовольчі плани в життя. Що ж роблять меншовики? Вони також виступають проти нашої продовольчої політики, за вільну торгівлю хлібом. Тобто, захищають куркуля. А це, в свою чергу, створює підґрунтя для контрреволюційних виступів” [1, 1921.07.12].

Під час відкритого трибуналу над правими есерами влітку 1922 року радянсько-більшовицькі часописи керувалися інструкціями безпосередньо В. Леніна, що з’явилися за тиждень до оголошення початку судових розглядів. Він наполягав на організації “зразкових, гучних, виховних процесів” проти політичних опонентів. Для офіційної преси у висвітленні цього процесу ключовими стали кілька пропагандистських тез. Головна з них полягала в тому, що партія соціалістів-революціонерів на момент процесу перебувала в повному “політичному банкрутстві”. Надалі ця ідея стала аксіомою, на якій ґрунтувались всі публікації, пов’язані з процесом.

Одним з ключових засобів встановлення монопартійної системи було “добровільне” входження ідеологічно близьких партій у ряди більшовиків. Активно стимулювала цей процес провладна преса. Напередодні з’їзду партії борбистів, що прийняли рішення про саморозпуск, на сторінках українських газет з’явилися десятки статей, присвячених цій події [5].

Висвітлюючи IV зїзд партії лівих соціал-революціонерів (борбистів),

газета “Комніст” від 20 липня 1920 року особливу увагу приділяє промові одного з їх лідерів Алексєєва, який закликає: “На сьогоднішній момент, коли комуністична партія повела вірну лінію щодо селянства, цілком очевидною стала подальша неможливість існування соціал-революціонерів як окремої партії. Нині, коли жодних принципових розходжень з лінією комуністичної партії в нас не існує, єдиний почесний вихід з ситуації – це злиття з більшовицькою партією” [1, 1920.07.20].

Не залишили без уваги кореспонденти радянських видань діяльність ще однієї лівої сили – Української комуністичної партії. Втім, аббревіатура УКП, з огляду на наявність у назві слова “комуністична”, у публікаціях з’являється досить рідко, як правило, використовувався зневажливий термін “укапісти”. У першу чергу їх обвинувачували в “націоналізмі” та “петлюрівщині”. Підкреслювалося, що бажання мати свою власну, незалежну від ВКП(б) комуністичну партію, є спробою “реставрації петлюрівщини під комуністичними гаслами” та “помилковим шляхом”.

Слід визнати, що подібна пропаганда виявилась достатньо ефективною. Не в останню чергу вона стала на перешкоді становленню та розвитку УКП, шляхом перетворення в предмет глузування відбиваючи в неї потенційних членів. Більш того, фраза секретаря ЦК КП(б)У Д. Мануїльського висловлена в 1921 році (потім широко цитована більшовицькою пресою) про те, що всіх членів партії УКП можливо вмістити на “одній канопі”, стала крилатою. Навіть в політичних дискусіях сьогодення стосовно політичних сил з вкрай низькою чисельністю, або існуючих формально лише “на папері” [5].

Велика увага приділялась критичному висвітленню програмних цілей та засад анархістів. Стаття “Анархістські зізнання” розвнічує погляди на політико-економічне становище країни, сформульовані III Конференцією конфедерації анархістів України “Набат”. У газеті “Красный Николаев” автор відзначає: “Анархісти заявляють, що головна мета їх пропаганди – донести до робітників та селян своє розуміння відбудови народного господарства. І це вірно. Але різну відповідь на це питання дають буржуазія, пролетаріат,

більшовицька партія марксистів-державників та партія анархістів, яка не в змозі дати чіткої відповіді на це питання. Погляди, цілі анархістів настільки безпредметні, що навряд чи вони є зрозумілими навіть для них самих... Більшовики, як сила, що несе всю відповідальність за долю країни, становище пролетаріату та селянства, подальшу перемогу соціалізму ніколи не зможе собі дозволити виступати разом з прибічниками безвладдя, безладу. Подібні погляди в період відбудови господарства, зруйнованого імперіалістичною та громадянською війнами не тільки є докорінно невірними, а й слугують різноманітним контрреволюційним силам, які намагаються розвалити нашу молоду Республіку зсередини...” [2, 1920.09.22].

В руслі цих поглядів не обійшла своєю увагою більшовицька преса й центральний друкований орган анархістів газету “Набат”. У статті “Набат” та міщанство” розвінчується головне гасло газети “З пригніченими проти гнобителів”. Більшовицькі автори заявляють: “Гучними закликами анархісти стягують до своїх лав весь людський непотріб – міщан, спекулянтів, буржуа та інших паразитів...”. Однієї з головних негативних персон анархістського руху згадувався Нестор Махно, далі в публікації вимальовується “жахливий образ” головного анархіста України – Нестора Махна та його антирадянська політика, що автоматично трактується як “антинародна, направлена проти робітничо-селянської республіки” [3, 1921.03.23].

Враховуючи факт неодноразових ситуативних союзів анархо-махновців з більшовиками, перед пресою постала необхідність представити його як “зрадника трудового населення”.

“Красный Николаев” в номері за 13 жовтня 1924 року оприлюднює заяву колишнього члена губерньського комітету УКП Миколаївщини В. Оврученко про остаточний “розрив з силою, що прийняла відверто антирадянський, петлюрівський характер, маскуючись марксистськими гаслами та комуністичною ідеологією...” [2, 1924.10.13]. Вказаний текст розміщено в підвалі третьої сторінки поруч з інформацією про стан міських

котелень. Трохи більше уваги питанню добровільного виходу з УКП приділяє часопис “Більшовик”. В номері від 9 вересня 1924 року заява про добровільний вихід з партії колишнього члена її Лубенського осередку, викладача місцевого кооперативного технікуму Н. Стодолі та бухгалтерського працівника станції Полтава-Південна А. Жадана публікується на другій сторінці. Разом з нею на двох стовбцях поміщено матеріал про остаточний крах ідеології, організаційної діяльності та подальших перспектив для УКП. Наголошено на небезпеці будь-яких проявів буржуазного націоналізму та анархо-петлюрівського бандитизму [4, 1924.09.09].

Таким чином, можна стверджувати, що з перших днів свого приходу до влади більшовицька партія взяла курс на побудову авторитарного суспільства, яке не передбачало місця для жодної партії, окрім правлячої. Наведені публікації підтверджують факт прямої залежності офіційної преси від партійної політики, яка активно встановлювала монопольне право на владу та засоби масової інформації, застосовуючи різні прийоми партійного впливу в пресі на представників політичної опозиції.

Список використаних джерел:

1. Газета “Набат”. – 1920.
2. Газета Красный Николаев. – 1920.
3. Газета. Пролетарий. – 1921, 1924.
4. Газета Більшовик (Одеса). – 1924.
5. Ніколаєв І. Є. Комуністичне єдиновладдя в УСРР в 1920-х. рр.: Історико-правовий аспект. – Миколаїв: ФОП “Швець”, 2013. – 436 с.

S. Stuzhuk. The soviet policy of 20 th century. in press coverage.

Summary

The article highlights the activities of official Bolshevik press, which was used as an installer communist autocracy.

Keywords: official press, totalitarianism, discredit the opposition, communist parti.

Теряник М. О.

*Старший науковий співпрацівник
Миколаївського обласного краєзнавчого музею,
м. Миколаїв, Україна,
garadream1@ya.ru*

УКРАЇНСЬКІ ВИЗВОЛЬНІ ЗМАГАННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

В статті розглянуто буремні події української революції та дано оцінку бою під Крутами.

Ключові слова: студенти, українська революція, кіннота.

Радянська історична наука протягом 70 років посилено захищала тезу про те, що в 1917 році Південь України був цілком збільшовизованим і зовсім не підтримував українських визвольних змагань. Сучасна історіографія, спираючись на матеріали закритих раніше архівів, спогади учасників подій, що виїхали за кордон, статті і книги керівників Української держави, доводить, що жителі Півдня були активними учасниками Української революції. Розглянемо один епізод з історії Української революції – бій під Крутами – і участь в ньому миколаївців.

“Про розправу під Крутами залишили свідчення й більшовики. Навесні 1918 року ВНК, очолювана Ф. Дзержинським завела справу на Михайла Муравйова. Його звинувачували в контрреволюційній діяльності, п’янстві, грабежах і вбивствах. Під час слідства, 10 травня 1918 року, член комітету Першої революційної армії Сергій Мойсеев свідчив: “На ст. Круты были захвачены в плен около 20 гайдамаков, среди которых было много гимназистов лет по 17. Их вывезли за станцию и стали расстреливать самым беспардонным образом. Был возмутительный случай, когда один юноша убежал от этого места, но его нагнали, привели к прежнему месту в одном белье и расстреляли. Это произведено было в поезде, которым командовал Егоров” [1].

1 березня 1918 року більшовики залишили Київ. У газетах почали з’являтися повідомлення про розшук родичами загиблих або пропалих безвісти. В Києві був створений організаційний комітет для перепоховання загиблих під Крутами. Селяни повідомили, що більшовики заборонили їм ховати вбитих, тож їх засипали в різних місцях. 19 березня 1918 року віднайдені тіла привезли потягом до Києва.

“Після впізнання на залізничному вокзалі домовини перенесли на селянські вози, запряжені волами, й накрили червоними китайками. Процесія

з тисяч киян, державних і громадських діячів, церковнослужителів з вінками та квітами рушила центральними вулицями до кладовища на Аскольдовій могилі над Дніпром” [1, с. 352]. Під час похорону процесія зупинилася біля будинку Центральної Ради. Там виступив зі словом її голова Михайло Грушевський.

Одним з учасників бою під Крутами був і наш земляк Бондарук Кирило Євламійович, більше відомий на Миколаївщині як отаман Лихо-Бондарук.

Він народився в 1898 році в с. Катеринка Ольвіопільського повіту (нині Первомайський район). З початком Української революції разом з односельцем Степаном Доценком вирушає до Умані, де в той час дислокувався курінь полку ім. Павла Полуботка. В його складі бере участь в охороні державних установ у Києві. Там Кирило стає слухачем юнацької військової школи ім. Б.Хмельницького. Разом з юнкерами школи приймає перше бойове хрещення в бою під Крутами. Отримує військове звання хорунжого. З березня 1918 року стає одним з радників С.Петлюри.

“Коли 17 березня 1920 року кіннота командувача повстанцями Правобережної України Андрія Гулого-Гуленка звільнила Ольвіопіль, Бондарук побував у рідному селі. Після його агітації до війська вступила велика група мешканців села. Деякий час отаманив у рідному краї. За даними “Советской военной энциклопедии” (1933), наприкінці 1920 року його загін нараховував майже 200 бійців. Припускають, що за невловимість і шкоду, заподіяну більшовикам чекісти дали йому псевдонім “Лихо” [2, с. 128-130].

Згодом їде до Польщі, де знаходився уряд УНР в екзилі(еміграції). В 1921 році К. Бондарук стає головнокомандувачем Південної оперативної округи Повстансько-партизанського штабу головного отамана С.Петлюри і його було направлено через Румунію на Херсонщину. Разом з курінним отаманом Іваном Нагорним – уповноваженим штабу головної розвідки та військовим інструктором трьох повітів (Єлисаветградського, Ананьївського і Вознесенського) – К. Бондарук перетинає кордон в районі Бендер. Звідти

вони дістаються до Одеси, де протягом тижня налагоджують зв'язки з підпільними групами, домовляючись про спільні дії, явки та паролі. Потім перебазуються до Тирасполя, де Бондарук проводить таку ж роботу. Звідти дісталися Савранських лісів, де дислокувалася повстанська армія отамана С. Заболотного. “Прибувши до дивізії Заболотного, К. Бондарук здійснив її інспектування, дав настанови по організації полків і штабів повстанських загонів, провів нараду з командирами повстанських з'єднань, що дислокувалися у навколишніх повітах: П. Степовим, Я. Кошовим. якого Бондарук призначив командиром Кривоозерської дивізії, Д. Свищом, Г. Деренчуком та С. Заболотним” [3, с. 68].

У вересні 1921 року Бондарук приїздить у Первомайський повіт, де була створена підпільна організація, що повинна була підтримати можливий наступ петлюрівських військ. Чекістам стало відомо про цей первомайський підпільний осередок. В листопаді 1921 року була проведена операція по його ліквідації. Більшість його членів була заарештована. Але К. Бондарук і І. Нагорний встигли врятуватись. “У цій справі до відповідальності було притягнуто 278 чоловік. 125 – розстріляно, 34 – отримали до 5-ти років ув'язнення, 33 – присуджено до 3-х років у таборах, двоє підлітків направлені в колектор для малолітніх злочинців, а близько 80 чоловік були звільнені. В 1922 році Первомайська “надзвичайка” здійснила операцію по ліквідації залишків повстанської організації, під час якої Лихо-Бондарук був убитий, а І.Нагорний – заарештований. Подальша доля його невідома” [4, с. 69].

Доля К. Лихо-Бондарука і його побратимів-миколаївців яскраво доводить, що Миколаївщина брала активну участь в Українській революції і національно-визвольних змаганнях 1917-1921 років.

В Україні відзначення бою під Крутами розпочалися напередодні проголошення її незалежності. 29 січня 1991 року з ініціативи Народного руху України, Студентської спілки, інших національно-демократичних організацій в Крутах було встановлено березовий хрест та відбувся перший невеличкий громадський мітинг. На державному рівні вшановувати пам'ять

героїв Крут почали лише 2004. За рік перед цим, у січні 2003 президент Леонід Кучма підписав розпорядження “Про вшанування пам’яті Героїв Крут”. У багатьох містах України почали встановлювати пам’ятні знаки, в школах проводити вечори, присвячені цим подіям.

Список використаних джерел

1. Файзулін Я. Україна. У вогні минулого століття: постаті, факти, версії / Я. Файзулін, В. Гінда. – Харків: Глобус, 2015. – 152 с.
2. Шкварець В. П. Із історії отаманщини на Миколаївщині в роки Української національно-демократичної революції та визвольних змагань (1919-1922). / В. П. Шкварець, Ю. І. Гузенко // Матеріали УІ Миколаївської обласної краєзнавчої конференції “Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження”. – Миколаїв: Можливості Кіммерії, 2006. – С. 128-130.
3. Котляр Ю. В. Врадіївська хліборобська республіка в історії Миколаївщини / Ю. В. Колляр // Матеріали ІХ Миколаївської обласної краєзнавчої конференції. Історія – Етнографія – Культура. Нові дослідження. – Миколаїв: Видавництво Ірини Гудим, 2015.
4. Серединський О. В. Щодо діяльності підпільної повстанської організації на території Первомайського повіту 1921 р. / О. В. Серединський // Матеріали ІХ Миколаївської обласної краєзнавчої конференції. Історія – Етнографія – Культура. Нові дослідження. – Миколаїв: Видавництво Ірини Гудим, 2015. – С. 69.

M. Teryanik. Ukrainian liberation movement in southern Ukraine.

Summary

The article says about the stormy events of Ukrainian revolution and evaluated of Krut's battle.

Keywords: students, Ukrainian revolution, cavalry.

Шарата Н. Г.

*Д-р пед. наук, проректор з навчально-педагогічної
та виховної роботи і підвищення кваліфікації,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
natalya_sharata@mail.ru*

УПРАВЛІННЯ ВИЩИМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ ЗА ІННОВАЦІЙНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ

У статті розглядаються інноваційні методи управління вищим навчальним закладом на сучасному етапі.

Ключові слова: університет, інновації, освіта, педагогіка.

Сучасне суспільство висуває нові вимоги до освіти, адже освіта є визначальним фактором політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності людства. Інтеграція в європейський та світовий освітній простір, перехід до нових організаційних моделей, запровадження інноваційних технологій визначаються важливими завданнями модернізації освіти.

Аналіз процесів розвитку в різних сферах людської діяльності свідчить, що їх основою є різного роду інновації в науці, техніці, організації, що втілені в нові продукти, послуги, технології. Сучасний стан освіти не є винятком, адже він не може існувати без інновацій, які сприятимуть створенню конкурентоспроможного середовища, розширенню самостійності вищих навчальних закладів, наданню ними додаткових освітніх послуг тощо. Це вимагає удосконалення структури, методів і форм управління, визначення пріоритетних аспектів відповідно до умов сьогодення.

Проблеми реформування освіти у нових соціально-економічних умовах досліджуються О.В. Киричуком, В.Г. Кременем, В.Ф. Паламарчук, І.П. Підласим та ін. [1, 2, 3, 4].

Проте, незважаючи на існуючі дослідження з інноваційної діяльності, у вітчизняній й зарубіжній літературі й до сьогодні залишились недослідженими деякі значущі аспекти даної проблеми, зокрема питання управління інноваціями у вищій школі, що і зумовило вибір нашого дослідження.

Якісне здійснення інновацій у сучасній вищій школі забезпечується змінами як в організації навчально-виховного процесу, у змісті освіти, у використанні сучасних та ефективних педагогічних й освітніх технологій, у нових методиках діагностики студентів і науково-педагогічних працівників,

так й у керуючої системи освітнього закладу. Навчально-виховний процес, а також процеси, що його забезпечують є об’єктом управління при роботі вищої школи у режимі функціонування. У режимі розвитку сама інноваційна діяльність колективу вищої школи стає об’єктом управління.

Залежно від виробленої стратегії інноваційної поведінки зміст функцій, що реалізуються керуючими системами, буде суттєво змінюватися. Якщо в освітньому закладі вводяться локальні інновації, то виконуватися буде частина функцій управління розвитком, що пов’язані із плануванням нововведень, мотивацією виконавців, контролем. При системних нововведеннях функції управління розвитком будуть більш широкими. При цьому підвищиться й час, який керівник буде витрачати на вирішення завдань, пов’язаних із управлінням інноваційними процесами в умовах ВНЗ.

Управління інноваціями включає в себе компонент творчості. Основним завданням інноваційного менеджера є трансформація креативних ідей корисних для організації. Даний процес називається «комерціалізацією ідей». На сьогодні багато керівників не можуть дати відповідь на запитання, про те, чи можна управляти творчим компонентом інновації, виходячи з того що структури й процеси є природніми противниками креативності. Тим не менш правильно сформована структура, навпаки покращує результати творчої діяльності. Відсутність організаційної структури управління інноваційною діяльністю призведе до того, що творчість витіснить комерціалізацію або навпаки [5].

Важливим етапом при формуванні інноваційної структури є створення інноваційної стратегії, що залежить від загальної стратегії. Вибір інноваційної стратегії означає роботу у конкретних напрямках інноваційної діяльності, яких може бути багато. Користь виявлення стратегічних напрямів інноваційної діяльності у ВНЗ полягає у розширенні уявлення його можливостей. Залежно від обраної стратегії, керівництво може збільшувати інноваційні зусилля у певних напрямках, спрямовуючи відповідно більшу

кількість ресурсів. Одночасно керівник може виключати або додавати напрямки, змінюючи, таким чином, існуючу інноваційну стратегії [6].

Отже, педагогічна наука й провідний досвід інноваційної діяльності дозволяють визначити загальні правила ефективного управління інноваціями у сучасній вищій школі :

1. Усі інноваційні цілі та завдання мають бути інтегровані в єдину концепцію її розвитку. При цьому обов’язково: усі суб’єкти освітнього закладу розуміють загальноприйнятту концепцію інноваційного розвитку й дотримуються її; усі сфери діяльності освітнього закладу ефективно взаємодіють й погоджено розвиваються у рамках цієї концепції; інноваційні проблеми орієнтовані на вирішення завдань, поставлених суспільством перед вищою професійною освітою; інноваційний потенціал зосереджено в обмеженому інноваційному просторі.

2. У вищій школі має бути створено й підтримано плідний інноваційний клімат, а саме: здійснюватися стимулювання інноваційної активності; кооперуватися діяльність з іншими освітніми закладами й партнерами.

3. Діяльність вищої школи будується на використанні неординарних організаційних рішень. Це означає, що в основі діяльності покладено інновації, а в освітньому закладі існують, підтримуються й розвиваються гнучкі, адаптаційні інноваційні структури.

4. Розробляються й активно застосовуються ефективні методи управління інноваційними процесами, а саме: здійснюється всебічна підготовка інновацій та якісне планування проектів, є об’єктивні оцінки й ретельно обґрунтовуються проекти, забезпечується суворий контроль виконання проектів.

5. Забезпечується висока ефективність інноваційної діяльності й високий ефект інновацій, зокрема забезпечується високий рівень виконання поставлених цілей і завдань, здійснюється випереджувана інноваційна діяльність, мінімізуються матеріальні, фінансові й трудові затрати ресурсів на здійснення інновацій, постійно ідентифікуються вищі досягнення у сфері

інноваційної діяльності, що реалізується й орієнтуються власні інновації на їх використання.

Список використаних джерел:

1. Киричук О. Принцип розбудови інноваційної педагогічної системи освітнього закладу / О. Киричук // Рідна школа. – 2000. – № 10 (850). – С. 3-9.
2. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти : Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2005. – 416 с.
3. Паламарчук В. Ф. Сучасні тенденції розвитку вищої школи в контексті європейського вибору : [електронний ресурс] / В. Ф. Паламарчук, Л. І. Даниленко // Інтернет-конференція Інституту педагогіки і ЦППО АПН України “Педагогічні інновації : ідеї, реалії, перспективи – 2003”. – Режим доступу : [www.Cipre. @ ua. Net](http://www.Cipre.ua).
4. Підласий І. П. Діагностика та експертиза педагогічних проєктів / І. П. Підласий. – К. : Україна, 1998. – 343 с.
5. Савченко О. Цілі і цінності реформування сучасної школи / О. Савченко // Філософія освіти в сучасній Україні : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – К., 1997. – С.47-54.
6. Файзуллина Г. З. Инновационные процессы в сфере образования. [Электронный ресурс] / Г. З. Файзуллина // М-лі научно-практ. конф. Интернет-педсовет. – 2002. <http://pedsovet.alledu.ru>

N. Sharata. Management of higher education institutions by innovative technologies.

Summary

The article shows the innovation methods of university control in nowadays.

Keywords: university, innovation, education, pedagogic.

СЕКЦІЯ 13 “ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНУ СИСТЕМУ СУБ’ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ”

Волосюк Ю. В.

*Канд. техн. наук, доцент,
завідувач кафедри інформаційних систем і технологій,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
volosyuk@mnaeu.edu.ua*

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ BIG DATA У ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Стаття висвітлює огляд технології Big Data, яка є невід’ємним засобом проведення аналітики, прогнозування та прийняття рішень в управлінні підприємством, розглядаються технічні аспекти використання технології, наводяться приклади її впровадження, стан та перспективи розвитку в Україні.

Ключові слова: інформація, аналітика, бази даних, big data, big data analytics.

Великі Дані, на сьогоднішній момент, є одним з ключових драйверів розвитку інформаційних технологій. Цей напрямок, відносно новий для українського бізнесу, отримав широке впровадження в західних країнах. Це пов’язано з тим, що в епоху інформаційних технологій, особливо після буму соціальних мереж, по кожному користувачеві Інтернету стала накопичуватися значна кількість інформації, що в свою чергу дало розвиток напрямку Big Data.

Термін “Великі Дані” викликає безліч суперечок, багато хто вважає, що він означає лише обсяг накопиченої інформації, але не варто забувати і про технічну сторону, адже даний напрямок включає в себе технології зберігання, обчислення, а також сервісні послуги [1].

Слід зазначити, що до даної сфери відноситься обробка саме великого обсягу інформації, який важко обробляти традиційними способами.

Сфера використання технологій Великих Даних досить широка. Так, за допомогою Великих Даних можна дізнатися про переваги клієнтів, про ефективність маркетингових кампаній або провести аналіз ризиків.

Більшість компаній використовують Великі Дані в сфері клієнтського сервісу, другий за популярністю напрямок – операційна ефективність, в сфері управління ризиками Великі Дані на сьогодні менш поширені.

Слід також зазначити, що Big Data є однією з найбільш швидкозростаючих сфер інформаційних технологій, згідно зі статистикою, загальний обсяг одержуваних і збережених даних подвоюється кожні 1,2 року [2].

Технології, які використовуються для збору і обробки Великих Даних, можна розділити на 3 групи:

- програмне забезпечення;
- устаткування;
- сервісні послуги.

Великі Дані набули широкого поширення в багатьох галузях бізнесу. Їх використовують в охороні здоров’я, телекомунікаціях, торгівлі, логістиці, в фінансових компаніях, а також в державному управлінні.

Наведемо декілька прикладів застосування Великих Даних в деяких з галузей.

Роздрібна торгівля

У базах даних роздрібних магазинів може бути накопичено безліч інформації про клієнтів, системі управління запасами, постачанням товарної продукції. Дана інформація може бути корисна у всіх сферах діяльності магазинів. Так, за допомогою накопиченої інформації можна керувати поставками товару, процесами його зберіганням і продажу. На підставі накопиченої інформації можна прогнозувати попит і поставки товару. Також система обробки та аналізу даних може вирішити й інші проблеми ретейлера, наприклад, оптимізувати витрати або підготувати звітність.

Фінансові послуги

Великі Дані дають можливість проаналізувати кредитоспроможність позичальника, також вони корисні для кредитного скорингу та андеррайтингу. Впровадження технологій Великих Даних дозволить скоротити час розгляду кредитних заявок. За допомогою Великих Даних можна проаналізувати операції конкретного клієнта і запропонувати відповідні саме йому банківські послуги.

Телеком

В телекомунікаційній галузі широке поширення Великі Дані отримали у стільникових операторів. Оператори стільникового зв’язку нарівні з фінансовими організаціями мають одні з найбільш об’ємних баз даних, що дозволяє їм проводити найбільш глибокий аналіз накопиченої інформації. Головною метою аналізу даних є утримання існуючих клієнтів і залучення нових. Для цього компанії проводять сегментацію клієнтів, аналізують їх трафіки, визначають соціальну приналежність абонента.

Крім використання Big Data в маркетингових цілях, технології застосовуються для запобігання шахрайських фінансових операцій [3].

До найбільш сприйнятливих галузей до використання Big Data в Україні відносяться:

- Банківська сфера, для неї перш за все важливим є аналіз клієнтської бази, оцінка ефекту маркетингових кампаній;
- Телеком – сегментація клієнтської бази і монетизація трафіку;
- Держсектор – ведення звітності, аналіз заявок від населення та ін. ;
- Енергетичні компанії – створення інтелектуальних електроенергетичних систем, оперативний моніторинг і прогнозування.

У розвинених країнах Big Data отримала широке поширення в сферах охорони здоров’я, страхування, металургії, інтернет-компаніях і на виробничих підприємствах, швидше за все в найближчому майбутньому українські компанії з даних сфер також будуть залучатись до впровадження

Big Data і пристосовувати дані технології в своїх галузях.

Згідно з прогнозами в Україні також, як і в світі, в найближчому майбутньому буде спостерігатися тренд на візуалізацію даних, аналіз медіа файлів і розвиток інтернету речей.

Незважаючи на загальну стагнацію економіки, в найближчі роки аналітики прогнозують подальше зростання ринку Великих Даних, в першу чергу це пов’язано з тим, що використання технологій Великих Даних дає конкурентну перевагу її користувачам в частині підвищення операційної ефективності бізнесу, залучення додаткового потоку клієнтів, мінімізації ризиків і впровадження технологій прогнозування даних. Таким чином, можна зробити висновок, що сегмент Big Data в Україні знаходиться на стадії формування, але попит на дані технології з кожним роком збільшується.

Список використаних джерел:

1. Kitchin R. Big Data, new epistemologies and paradigm shifts // Big Data & Society. 2014. April – June. 1–12. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <http://bds.sagepub.com/content/spbds/1/1/2053951714528481.full.pdf>.
2. Педро Домингос. Верховный алгоритм. Как машинное обучение изменит наш мир / Педро Домингос. – Москва : МИФ, 2016. – 336 с.
3. Волков В. В. Проблемы и перспективы исследований на основе Big Data / В. В. Волков, Д. А. Скугаревский, К. Д. Титаев // Социологические исследования. 2016. – № 1. – С. 48-58.

Y. Volosyuk. Using Big Data technology in accounting and analytical support enterprise management.

Summary

The article covers the review of Big Data technologies, which is an essential tool of intelligence, forecasting and decision-making in enterprise management are considered technical aspects of the technology are examples of its implementation, the state and prospects of development in Ukraine.

Keywords: information, analysis, databases, big data, big data analytics.

Борян Л. О.

*Старший викладач кафедри інформаційних систем і технологій,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
boryan@mnaui.edu.ua*

КОРПОРАТИВНІ МЕРЕЖІ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

В управлінні сільськогосподарським підприємством актуальним є швидкість і якість передачі даних. Завдяки корпоративній мережі передачі даних підвищується ефективність діяльності усіх підрозділів за рахунок впровадження нових інформаційно-комунікативних технологій в області управління виробничо-господарською діяльністю підприємства.

Ключові слова: корпоративна мережа, комп’ютерні технології, Інтернет, інформація.

При переході до ринкових стосунків підприємствам необхідно проводити технічне переозброєння з використанням сучасних інформаційних і комп’ютерних технологій. В створенні або модернізації інформаційно-обчислювальної мережі зацікавлені усі: банківському сектору необхідна система зв’язку “банк-філія”, органи державного правління вимагають автоматизації документообігу, а виробничі підприємства потребують впровадження комплексної системи управління.

В сільськогосподарських компаніях виробничі об’єкти розміщені далеко один відносно одного. Побудова єдиної офісної мережі дозволяє об’єднати територіально віддалені філії.

Колективне використання комп’ютерного програмного забезпечення покращує роботу з виробничою та ринковою інформацією. Корпоративна мережа територіально може виходити далеко за межі виробничих площ підприємства. Віддалені офіси можуть використовувати локальні ресурси підприємства за допомогою цифрових каналів зв’язку навіть у інших країнах. Користувачі такої мережі мають доступ до корпоративних баз даних, обмінюються між відділами факсами, документами, мультимедійною інформацією. Підприємство може зробити свою внутрішню телефонну мережу за технологією VOIP, створити всередині мережі корпоративний

WEB-сервер, на якому викладаються новини, виробничі графіки, завдання для відділів, довідникова інформація. Для доступу до серверу використовується звичайні WEB-браузери мережі Internet. Співробітники з віддалених філій використовують для роботи внутрішні ресурси через модемний каналу зв’язку або через захищений VPN-тунель, використовуючи послуги стороннього Internet-провайдера.

Побудова корпоративної мережі передачі даних зв’язує усі філії сільськогосподарського підприємства в єдину компанію. Цей процес досить складний і трудомісткий, що вимагає великих капітальних вкладень, але отриманий результат, виправдовує усі вкладені кошти.

При створенні корпоративної мережі підприємство отримає єдиний інформаційний простір, з’явиться можливість оперативно збирати та обробляти інформацію і формувати консолідовані звіти на рівні підприємства, централізувати фінансові та інформаційні потоки даних, знизити витрати при використанні серверів, обробляти мультимедіа потоки даних між офісними майданчиками, знизити витрати на зв’язок між підрозділами фірми, організувати системи відеоспостереження на основі IP мережі підприємства.

Організувати корпоративну мережу можна, застосовуючи різні технології або комбінації технологій. Об’єднання офісних локальних мереж в єдину корпоративну мережу, може здійснюватися з використанням бездротових мереж передачі даних для робочих майданчиків, розташованих на невеликих відстанях, з використанням Інтернету в якості транспортного середовища передачі даних, із застосуванням технології побудови VPN тунелів, з використанням орендованих каналів передачі даних.

Для компаній, виробничі потужності яких розміщені в різних регіонах України і розташовані далеко від телекомунікаційної інфраструктури. використовують мережі IP MPLS, комбінуючи оптоволоконні лінії з бездротовими радіорелейними лініями передач. Також клієнту може надаватися широкосмуговий доступ в Інтернет з гарантовано високою

швидкістю шляхом прямого підключення мережі корпоранта до транспортної мережі МТС, а вже в рамках цього підключення замовник самостійно розгортає власну мережу VPN.

За допомогою IP MPLS технології можна організувати цілісний інформаційний простір, який забезпечить не тільки роботу єдиної системи виробничого обліку, а й єдине сховище документації, “базу знань”, заощадить кошти на поїздки, оскільки дозволить співробітникам у режимі реального часу обмінюватися різного роду даними, проводити відео конференції, здійснювати більш повну інформаційну підтримку виробничих процесів, підвищити оперативність контролю якості продукції та швидкість прийняття стратегічних рішень.

Оператор мобільного зв’язку МТС-Україна побудував мережу IP MPLS для ряду компаній в Україні, бізнес яких заснований на сільськогосподарському виробництві, таких, як “Миронівський хлібопродукт”, ТМ “Наша ряба”, виробники алкогольних напоїв “Баядера” та “Олімп”, компанія “АВК”, а також забезпечив широкосмуговим Інтернет-доступом (побудована VPN-мережа) агрокомпанію “Астарта” і виробника засобів захисту рослин МПП “Ерідон”.

Для того, щоб в межах корпорації, стандартизувати документообіг, спростити обробку, класифікацію та архівацію фінансово-облікових документів необхідно впровадити корпоративну мережу.

Список використаних джерел:

1. Іванова В. В. Роль інформаційної стратегії в діяльності підприємств АПК / В. В. Іванова // Економіка АПК. – 2007. – № 1. – С. 72-76.
2. Криворучко І. М. Використання комп’ютерних технологій в державному управлінні агропромисловим виробництвом / І. М. Криворучко // Економіка АПК. – 2000. – № 3. – С. 23-28.
3. Ульяновченко О. В. Інформаційне забезпечення та управління ресурсами сільськогосподарських підприємств / О. В. Ульяновченко // Вісник ХНАУ. – 2007. – № 3. – С. 307-314.

L. Boryan. Corporate networks at the agricultural enterprises.

Summary

In actual farm management is the speed and quality of data. Thanks to the corporate data

network increases the efficiency of all departments through the introduction of new information and communication technologies in the management of industrial and economic activity of the enterprise.

Keywords: corporate network, computer technology, Internet, information.

Горбач Т. О.

*Магістр спеціальності 071 “Облік і оподаткування”,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна
tatyana.gorbach2015@yandex.ua*

Науковий керівник: Мороз Т. О.

*канд. екон. наук, асистент кафедри інформаційних систем і технологій,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
moroz-to@mail.ru*

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Розглянуто основні проблеми вітчизняних інформаційних систем обліку. Визначено недоліки, що гальмують розвиток інформаційної мережі. Розкрито негативні наслідки застосування інформаційних систем бухгалтерського обліку.

Ключові слова: інформаційна система, бухгалтерський облік, програмні засоби, організація обліку.

Сучасне успішне функціонування підприємства ґрунтується на впровадженні інформаційних систем і технологій бухгалтерського обліку. Автоматизований облік забезпечує правильне та своєчасне відображення основних процесів, дає змогу отримувати достовірні зведені показники.

Головною передумовою впровадження інформаційних систем на підприємстві є підвищення продуктивності праці, зниження кількості бухгалтерських помилок та підвищення оперативності обліку. Правильна організація інформаційного забезпечення обліку дає можливість розмежовувати різні функції обліку з метою усунення дублювання розв’язання одних і тих самих задач. Проте існує ряд проблем вітчизняних інформаційних систем обліку. Серед них слід виділити: питання адаптації

обраної інформаційної системи до особливостей організації обліку певного підприємства, що вимагає додаткових грошових та трудових витрат; періодичність оновлення після адаптації типової конфігурації шляхом програмування; вартість інформаційних систем та додаткові витрати на абонентську плату за обслуговування та зберігання інформації [1, с. 250].

Разом з тим існує ряд недоречностей і недоліків, що гальмують розвиток інформаційної мережі у питаннях створення відділів інформатизації та автоматизації документообігу бухгалтерської служби. Серед них: широке коло нових та застарілих використовуваних програмних засобів, що ускладнює обслуговування інформаційної системи та знижує ефект її впровадження; необхідність створення моніторингу стану інформаційної мережі бухгалтерського обліку; недосконалість і часта зміна нормативної бази для регулювання автоматизованої форми обліку на державному рівні.

Актуальним залишається питання адаптації типової конфігурації програмного засобу та особливостей ведення обліку на підприємстві. Програмні продукти мають відповідати основним функціональним та обліковим вимогам, мати можливість проводити облікову, аналітичну, контролюючу роботу, враховуючи специфічні риси підприємств (галузь діяльності, розмір і форму власності підприємства) [2, с. 56].

Наведені проблеми застосування інформаційних систем бухгалтерського обліку мають негативні наслідки та роблять їх використання нерациональним, а саме [2, с. 57]:

- використання багаторівневої технології проектування, кожна стадія якої виконується спеціалістами різної спеціальності та кваліфікації;
- тривале проектування систем і планова довготривала експлуатація з мінімальними змінами;
- домінування не комп’ютеризованих функцій інформаційних систем через технічну неможливість або економічну неефективність комп’ютеризації функцій управління, що не забезпечують прямого доступу працівників до інформації;

- надмірно централізована обробка інформації;
- роздільне функціонування систем інформаційного забезпечення в галузях виробничої, маркетингової, організаційної, фінансової, кадрової, бухгалтерської діяльності підприємства.

Отже, впровадження інформаційних систем підвищує ефективність роботи бухгалтера на підприємстві, а мінімізація розглянутих негативних факторів при їх розробці дозволить розвивати і вдосконалювати сучасні комп’ютерні системи бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел:

1. Марченко Д. М. Автоматизація бухгалтерського обліку як джерело зростання його ефективності / Д. М. Марченко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 6 (96). – С. 248-253
2. Івахненко С. В. Сучасні інформаційні технології управління підприємством та бухгалтерія: проблеми і виклики / С. В. Івахненко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 4. – С. 54.

T. Horbach. Problems of implementation of accounting information for the enterprise.

Summary

The basic problem of domestic accounting information systems. Detected flaws that hamper the development of information network. Reveals the negative consequences of the use of information systems of accounting.

Keywords: information systems, accounting, software, organization of accounting.

Заболотня І. О.

*Здобувач вищої освіти групи ТМ ½,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
zabolotnya_ira@mail.ru*

Науковий керівник: Нєлєпова А. В.,
канд. пед. наук, доцент,

*Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
nelepova@mnaui.edu.ua*

АВТОМАТИЗОВАНИЙ ОБЛІК ТВАРИН. ОГЛЯД ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА МЕТОДІВ ПЕРЕДАЧІ ДАНИХ

Представлено автоматизований облік тварин, характеристика комп’ютерних програм та методів передачі даних. Наведено сучасні програми управління молочною

фермою.

Ключові слова: сільське господарство, автоматизація виробництва, ідентифікація тварин мережа, комп’ютер, програма, інформація, чіпування, управління, тварини, ферма, зв’язок, стадо.

Станом на початок 2016 року кількість комп’ютерів у світі сягає 2 млрд і їх кількість постійно збільшується [5]. Причиною такого інтенсивного використання комп’ютерів є постійна потреба у якісній інформації, а також швидкістю її обробки. В сільському господарстві однією з важливих галузей господарства є тваринництво. Стан її розвитку має великий вплив на економічний потенціал як сільського господарства, так і держави в цілому.

За допомогою комп’ютерних та бездротових мереж є можливість, по-перше, удосконалити і полегшити виробничий процес, по-друге, автоматизувати дистанційне управління технологічними процесами пов’язаних з виконанням небезпечних для життя трудових дій.

Комп’ютерна мережа – система зв’язку між двома і більше комп’ютерами. Засобами для комп’ютерних мереж можуть виступати: телефонні кабелі та спеціальні мережеві кабелі: коаксіальні кабелі, виті пари, волоконно-оптичні кабелі, радіохвилі, світлові сигнали [1, 6].

Основне призначення всіх комп’ютерних мереж – це спільний доступ до мережних ресурсів, в свою чергу для сільськогосподарських підприємств характерним об’єктом обліку є поголів’я. На сьогодні процес управління молочною фермою повністю автоматизовано. Для цього використовують спеціально розроблені програми. Здійснено огляд програм автоматичного обліку тварин та визначимо складові щодо автоматизації обліку поголів’я, компоненти програм та можливості передачі даних.

Програма СУМС “Інтесел Орсек” дає змогу автоматичного вести індивідуальний племінний облік від народження до кінця господарського використання тварини, розрахунок приросту, рух тварин, автоматизовано проведення бонітування тварин, розподіл на групи, оцінку за продуктивністю.

Програми для управління молочним стадом AfiMilk і UNIFORM AGRI

збирають інформацію реальному масштабі часу, розроблена база даних тварин, автоматично проводиться контроль за станом здоров’я тварин, контроль та написання звітів про доїння. Дана програма підтримується різними мовами світу [4].

Програма AfiSort для сортування тварин за допомогою персонального коду, який має кожна тварина на підприємстві. Дана програма направляє хворих чи підозрілих тварин у відповідні зони на необхідні процедури [3].

ANIMAL-ID – програма розроблена у 2004 році, дає можливість проводити чіпування тварин. Це дає змогу розшукати в разі потреби тварин за номером мікрочіпа, вести інформацію про вакцинацію тварин.

З появою мереж була усвідомлена необхідність створення правил і процедур, що визначають принципи взаємодії користувачів у мережі. Такі правила називаються протоколами. Вони необхідні для роботи в мережі. Відомо сім рівнів протоколів. Приклади протоколів: TCP/IP, NetBEUI, IPX/SPX, AppleTalk [2].

Список використаних джерел:

1. Мережа [Електронний ресурс] / Мережа – Режим доступу до ресурсу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Книга “Комп’ютерні мережі. Принципи, технології, протоколи” [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://inteselorsek.io.ua/>
3. Система сортировки коров AfiSort [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <http://www.afimilk.com/ru/products/cows/dairy-automation-systems/afisort-cow-separation>.
4. Основной Инструмент Управления Стадом [Електронний ресурс] // AfiFarm – Режим доступу до ресурсу : http://www.afimilk.com/sites/default/files/488/afifarm_ru.pdf.
5. Комп’ютерна мережа [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%BF%27%D1%>
6. Комп’ютерні мережі [навчальний посібник] – Львів, “Магнолія 2006”, 2013. – 256 с. <http://it-ua.info/news/2016/03/29/kniga-kompyutern-merezh-principi-tehnolog-protokoli.html>

I. Zabolotnya. Automated animals. Review of the software and methods of data.

Summary

Automated animals. Review of the software and methods of data.

Keywords: Agriculture, manufacturing automation, animal identification network, computer, software, information, chipping, management, animal, farm, connection herd.

Калачова Л. В.

Канд. пед. наук,

старший викладач кафедри інформаційних систем і технологій,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна,

kalachova@mnaui.edu.ua

ВЕБ-ІНСТРУМЕНТИ У ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Стаття висвітлює огляд веб-інструментів (агрегаторів новин, сервісів збереження даних на основі хмарних технологій, соціальних закладок, веб-аналітики), які допомагають на основі мережових технологій формувати обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством.

Ключові слова: веб-інструменти, аналітика, агрегатор новин, соціальні закладки, хмарні технології.

Функціонування системи управління неможливе без достовірної, оперативної, релевантної інформації та її аналітичного опрацювання. Система обліково-аналітичного забезпечення менеджменту відіграє важливу роль в функціонуванні системи управління підприємством, забезпечуючи взаємодію різних структурних підрозділів та реагуючи на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища [3]. Обліково-аналітичне забезпечення реалізується через діяльність, пов’язану зі збором, реєстрацією, узагальненням, збереженням, передачею та аналітичним опрацюванням інформації; та власне, забезпеченням системи управління відповідною кількістю необхідної якісної інформації [2].

Сучасні можливості інформаційних технологій, зокрема, мережових, сприяють використанню найбільш ефективних та продуктивних способів, прийомів та технологій обробки та передачі інформації.

Для пошуку та відслідковування управлінської інформації доцільно використовувати агрегатори новин на зразок Netvibes, Newsblur, Eventr, Readbox та ін. Вони найчастіше дозволяють збирати RSS-підписки, а також повідомлення з Twitter, Facebook, Flickr, Gmail та інших соцмереж, мають інтелектуальний режим відбору та пропозиції новин за тегами чи авторами тощо.

Фінансовий облік пов’язаний із необхідністю передачі інформації, наприклад, інвесторам, постачальникам, замовникам, менеджерам тощо. Веб-інструменти, що дозволяють зберігати, поширювати та спільно редагувати данні реалізуються за допомогою хмарних технологій Dropbox, Google.Диск, OneDrive та ін. Спільний доступ до документів за гіперпосиланням дозволяє уникати дублювання документів та надає можливість завантаження актуальної версії на момент перегляду.

Соціальні закладки (Pocket, Delicious, Streme, БобрДобр, Saved.io та ін.) також слугують для швидкої передачі веб-ресурсів, при цьому не прив’язані до певного браузера, а належать до хмарних технологій. Крім можливості зберігати посилання та каталогізувати їх, обмінюватися ними з колегами, соціальні закладки мають також ширші функції на зразок виділення частини тексту на сторінці, його коментування різними користувачами, виділення різними кольорами тощо.

Існує також значна кількість видів систем Інтернет-статистики, за якими можна розрізняти інструментарій веб-аналітики. Зовнішні інструменти аналітики застосовуються переважно при проведенні конкурентної розвідки чи дослідженні нових напрямів розвитку проекту, для відслідковування настроїв цільової аудиторії при просуванні бренда в мережі Інтернет (до таких інструментів належать Google adplaner, Quantcast, Alexa, NetCraft, Compete, Google trends for Websites та т. п.). Внутрішні інструменти аналітики дають більш точну інформацію, так як базуються на відомостях самого сайту підприємства та сервера (наприклад, Google Analytics, Kissmetrics, Yahoo! Web analytics, Adobe Analytics (Omniture), Яндекс Метрика та т. п.) [1].

Таким чином, аналіз веб-інструментів, створених для збору, опрацювання та передачі інформації та показав, що вони можуть бути використані для обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством відповідно до його функціональних потреб.

Список використаних джерел:

1. Бажанов Р. С. Выбор аналитических инструментов для анализа эффективности интернет проекта / Р. С. Бажанов // Проблемы современной экономики: материалы III междунар. науч. конф. – Челябинск: Два комсомольца, 2013. – С. 75-78.
4. Пилипенко А. А. Організація обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства : наукове видання / А. А. Пилипенко. – Харків : ХНЕУ, 2007. – 276 с.
5. Юзва Р. П. Обліково-аналітична система – інформаційне забезпечення управління підприємством [Електронний ресурс] / Р. П. Юзва // Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал. – Режим доступу до ресурсу: <http://magazine.faaaf.org.ua/oblikovo-analitichna-sistema-informaciyne-zabezpechennya-upravlinnya-pidpriemstvom.html>

L. Kalachova. Web-tools of the registration-analytical maintenance of enterprise management.

Summary

The article covers the review of web-based tools (aggregators of news, data storage services based on cloud computing, social bookmarking, web analytics), which help to form the basis of network technologies of accounting and analytical support for the enterprise management.

Keywords: web-based tools, analytics, news aggregator, social bookmarking, cloud technology.

Лебедєва В. В.

*Здобувач вищої освіти групи ТМ 1/1,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
vero_lebedeva@mail.ru*

*Науковий керівник: Нєлєпова А. В.,
канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри інформаційних систем і технологій,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
nelepova@mnaui.edu.ua*

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ТА ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ В ГАЛУЗІ

Про загальну характеристику інформаційних ресурсів, їх роль в суспільстві та вплив на економічну діяльність, актуальність проблеми удосконалення інформаційних ресурсів для підвищення ефективності діяльності в галузі.

Ключові слова: інформація, інформаційні ресурси, управління інформаційними ресурсами, інформаційна безпека, інформаційні технології, інформаційна індустрія, інформаційний ринок, інформаційна політика.

В суспільстві інформація відіграє роль одного з основних економічних ресурсів, під впливом якого змінюються форми економічної діяльності, види й типи підприємств та установ, соціальні стосунки. Інформація стала таким же національним ресурсом, як надра, вода, ліси тощо. З кожним роком зростає залежність від наявності інформації, рівня розвитку та ефективності використання засобів її обробки та передачі, що призводить до виникнення такого поняття як “інформаційні ресурси”. Потужність і сила сучасних суспільств визначається об’ємом і інтенсивністю використання інформаційних ресурсів, а доступ до них являється важливим фактором соціально-економічного розвитку.

А можливість багатократного використання роблять інформаційні ресурси ефективним фактором економії інших видів ресурсів: матеріальних, фінансових та трудових. Вони відіграють велику роль практично в усіх сферах життя, адже в процесі своєї діяльності різні організації, установи, суспільство і держава в цілому створюють і використовують інформаційні ресурси. На основі вчасно наданої, достовірної і повної інформації приймаються управлінські рішення, конкурентоспроможність будь-якої організації залежить від кількості та якості інформації, якою вона володіє. Без інформаційних ресурсів неможливе існування не тільки науки, але й функціонування системи освіти. Оскільки певний рівень освіченості необхідний кожному, система освіти дає можливість будь-якій людині стати споживачем інформаційних ресурсів, що постачаються цією системою. Тому, вкрай важливими завданнями для нашої держави є:

- удосконалення процесу використання наявних і виробництва нових інформаційних ресурсів;
- розробка дієвих методів управління інформаційними ресурсами;
- забезпечення інформаційної безпеки [1];
- збереження, розвиток та раціональне використання інформаційних ресурсів;

- спрямування державної політики у сфері національних інформаційних ресурсів на забезпечення поширення, збереження і комплексного використання усіх видів інформаційних ресурсів;
- забезпечення вільного доступу до інформаційних ресурсів з боку громадян і організацій будь-якої форми власності [2, с. 31].

Отже, розвиток інформаційних технологій призвів до вільного потоку інформації, створив таку ситуацію в світі, коли культурна автономія багатьох націй ліквідується під комунікаційним впливом ззовні, головним чином, з боку могутніх економік, що контролюють інформаційний ринок. Розподіл інформаційних ресурсів між державами є глобальною проблемою, як і світовий розподіл енергетичних чи продовольчих ресурсів.

Вирішення цих проблем призведе до підвищення ефективності діяльності підприємств, органів державної влади і місцевого самоврядування. Держава повинна враховувати можливості міжнародного співробітництва у сфері інформаційних технологій, продуктів и послуг, реальні можливості вітчизняної інформаційної індустрії [2, с. 32].

Так, поглибленню інформаційної нерівності сприяє практика, що склалась у відносинах між високорозвиненими західними країнами і менш розвиненими в галузі надання допомоги в розвитку національних інформаційних ресурсів. Ще однією гострою і актуальною проблемою сьогодення є необхідність розробки концептуальних основ державної інформаційної політики, яка б логічно поєднувала весь комплекс інформаційних складових (галузей, видів інформації) в єдину цільову інформаційну систему, спрямовану на виконання світоорієнтованої, системоутворювальної, прискорювально-прогресотворчої функцій інформації та знань, задля економічного і соціального розвитку, підвищення добробуту людини і, врешті-решт, підвищення комунікаційної можливості забезпечення стабільності в суспільстві і державі [3].

Список використаних джерел:

1. Довгань О. Д. Сучасні інформаційні структури як компоненти інформаційної безпеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ippi.org.ua/dovgan-od-suchasni-informatsiini-strukturi-yak-komponenti-informatsiinoi-bezpeki>
2. Партико З. В. Теорія масової інформації та комунікації [Текст] / З. В. Партико. – Львів: Афіша, 2008. – С. 31-32.
3. Войчишин К. С. Створення системи інформаційних ресурсів: стандартизація і сертифікація – основа інформаційної інфраструктури [Текст] / К. С. Войчишин // Інформаційні технології і системи. – 2008. – Т.5, № 1-2. – С. 72.

V. Lebedeva. The role of information resources and their improvement in field.

Summary

About the general characteristics of information resources and their role in society, the impact on economic activity, improving relevance of information resources to improve activities in field.

Keywords: information, information resources management, information security, information technology, information industry, information market, information policy.

Марценюк А. В.

Викладач вищої категорії,

Миколаївський технологіко-економічний коледж

Миколаївського національного аграрного університету,

м. Миколаїв, Україна,

kav_mdau@ukr.net

ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

В статті розглядається доцільність використання методу проектів як одного з напрямків удосконалення навчального процесу та розвитку творчих здібностей студентів у ВНЗ.

Ключові слова: метод проектів, навчальний процес, творчі здібності, студенти.

Час зобов’язує сучасного педагога шукати такі форми проведення занять, які захопили б, принесли радість і задоволення. Ян Коменський вважав інтерес основою навчання, адже оригінальна форма пізнання допомагає уникнути одноманітності, шаблонності, сприяє ширшому застосовуванню ефективних методів та прийомів засвоєння нових знань та формування творчих здібностей. Однією з можливостей розв’язання даної проблеми є запровадження технологій інтерактивного навчання. Технологія

інтерактивного навчання – така організація навчального процесу, за якої неможлива неучасть у процесі пізнання:

- кожен учасник має конкретне завдання, за виконання якого він повинен публічно прозвітувати;
- від діяльності кожного учасника залежить якість виконання поставленого перед групою завдання.

Одним із найперспективніших методів навчання вважають метод проектів, мета якого полягає у створенні умов, за яких студенти самостійно набувають знань, яких не вистачає, із різних джерел; використовують набуті знання для виконання пізнавальних і практичних завдань; виробляють комунікативні вміння, працюючи в різних групах; розвивають дослідницькі уміння; розвивають системне мислення.

Найбільш доцільним та ефективним, на мою думку, метод проектів є на заняттях української мови та літератури. Результатом проекту можуть бути твори різних літературних жанрів: казка, оповідання, вірш, стаття, сценарій, альманах, виставка, фольклорне свято, альбом, газета, екскурсія, словники різних видів та ін. Підготовка проекту з мови орієнтує більше не на пошукову, а творчу діяльність. У мовному проекті можуть міститися правила, визначення з обраної теми, схеми, таблиці, алгоритми, вправи на повторення, творчі завдання, ребуси, кросворди, акровірші тощо

Існують різні напрямки класифікації проектів. Вони класифікуються за масштабом, термінами реалізації, якістю виконання, обмеженістю ресурсів, конструктивним виконанням, кількістю учасників. Вони можуть охоплювати кілька дисциплін або реалізовуватись у межах однієї дисципліни.

Визначаються основні типи проектів: дослідницькі, літературно-творчі, пригодницькі, ігрові, інформаційні проекти, практико-орієнтовані, з відкритою, явною або з прихованою координацією. Робота над кожним із проектів здійснюється в кілька етапів і зазвичай виходить за рамки навчальної діяльності на заняттях. На практиці частіше доводиться мати справу зі змішаними типами проектів, використовуючи власні мультимедійні

презентації. Це викликає живий інтерес, покращує процес засвоєння матеріалу, унаочнює пізнання, сприяє розвитку творчих здібностей.

Основними етапами роботи над кожним із видів проектів є: початковий (підготовчий) етап, організаційно-установчий етап, етап реалізації проекту, етап завершення проекту. У проведенні роботи над створенням проекту з важливе чітке дотримання усіх етапів. На засіданнях необхідно обговорювати шляхи реалізації проблем, коригувати та спрямовувати роботу кожного учасника, допомагати ретельно відбирати мовний матеріал, розглядати та аналізувати зібрані матеріали, робити словникову роботу, укладати плани презентацій, створювати фотоальбоми, обговорювати виступи студентів, добирати вірші для представлення, прослуховувати музичні композиції, добирати уривки драм для інсценізацій, прослуховувати листи у ролях. Увесь опрацьований, оформлений матеріал представляють під час захисту проектів. Для полегшення роботи розробляються і пропонуються учасникам пам’ятки.

Цінним у роботі над творчим проектом є те, що студенти набувають уміння користуватися джерелами інформації: книгами, періодикою, аудіовізуальними та комп’ютерними засобами, вчать самостійно опановувати знання, порівнюючи, зіставляючи, даючи оцінку вчинкам, стосункам людей, суспільним і культурним явищам та процесам, спостерігати і робити власні висновки. А також робота над створенням проектів дає студентам можливість спілкуватись у реальній життєвій ситуації, що вимагає від них застосовувати та адаптувати досліджуваний матеріал, стає справжньою колективно-творчою справою. Зацікавленість вибором теми та процесом роботи над проектом сприяє формуванню комунікативної компетентності – здатності встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, досягнення партнерами взаєморозуміння, краще усвідомлення ситуації і предмета спілкування. підвищує їх мотивацію та інтерес до вивчення дисципліни.

Однак не можна стверджувати, що проектна робота допоможе вирішенню всіх проблем навчання. Адже в роботі за даним методом існують і

труднощі: на підготовку до роботи витрачається багато часу (значні моральні та інтелектуальні зусилля), тому потрібно чітко слідувати укладеному алгоритму роботи над проектом, дотримуватись пам’яток відповідно до обраного типу проекту, а також знати критерії оцінювання роботи.

Робота над проектом буде успішно реалізована, якщо буде:

- злагоджена робота в команді;
- компетентність членів команди;
- відповідальність за результати проекту;
- відповідність проекту потребам людей;
- підтвердження актуальності і значимості проекту.

Навчальна діяльність студентів на заняттях мови та літератури ефективна, якщо вона становить єдиний процес оволодіння знаннями та способами дії, якщо способи дії засвоюються в процесі отримання знань. Робота з поняттями та правилами має бути спрямована на їх застосування в різних як стандартних, так і нестандартних ситуаціях. Тільки в такому випадку засвоєні знання набувають практичної спрямованості. Тому я організовую навчальний процес таким чином, щоб способи дії конструювались уже в процесі засвоєння знань, а знання набутих дій з мовним матеріалом.

В процесі проектної діяльності формуються та закріплюються загально-навчальні вміння та навички:

- навички оцінної самостійності;
- менеджерські вміння та навички;
- комунікативні та презентаційні вміння.

Використання методу проектів у навчально-виховному процесі дозволяє, дотримуючись традиційної системи навчальних занять, уникати їх відриву від реальної діяльності, добиваючись глибокого і надійного засвоєння матеріалу, що вивчається, стимулює інтерес студентів до проблеми усвідомленого вибору життєвих орієнтирів, що визначають майбутнє, а стратегічні напрямки діяльності студентів – учитися бути розумним,

здоровим, корисним людям, бути громадянином України, навчитися складати й реалізовувати власні життєві проекти у складних умовах сьогодення, а також сприяє досягненню вимог сучасного інформаційного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Васютинський В. Психологія влади в інтерактивному дискурсі / В. Васютинський // “І”. – 2003. – № 30. – С. 62-71.
2. Варзацька Л. Інтерактивні методи навчання: лінгводидактичні засади / Л. Варзацька // Дивослово. – 2005. – № 2. – С. 5-19.
3. Волощук І. Структура творчих здібностей особистості / І. Волощук // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2002. – № 6. – С. 47-52.
4. Кратасюк Л. Інтерактивні методи навчання: Розвиток комунікативних і мовних умінь / Л. Кратасюк // Дивослово. – 2004. – № 10. – С. 2-11.
5. Коваль І. І. Психолого-педагогічні умови розвитку творчих здібностей школярів. Програма “Обдаровані діти” / І. І. Коваль // Обдарована дитина. – 2009. – № 8. – С. 20-29.
6. Котляренко Н. М. Творче мислення учнів: формування, розвиток, перспективи / Н. М. Котляренко // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2009. – № 29. – С. 31-36.
7. Маленко О. О. Креативність як вияв оригінального, нестандартного мислення / О. О. Маленко // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2010. – № 16-18. – С. 84-85.
8. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : науково-методичний посібник / За ред. О. І. Пометун. – К. : А.С.К., 2004. – 192 с.
9. Суворова Н. Интерактивное обучение: Новые подходы / Н. Суворова – 2005.
10. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод.посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко; за ред. О. І. Пометун. – К. : А.С.К., 2004. – С. 192.

A. Martsenyuk. Ukrainian language and literature teaching with using design technology.

Summary

In the the article the feasibility of using the method of projects as one of the areas of improving the educational process and the development of creative abilities of students in high school.

Keywords: design technology, pedagogy, teaching, Ukrainian language.

Мороз Т. О.

*Канд. екон. наук,
асистент кафедри інформаційних систем і технологій,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
moroz-to@mail.ru*

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто обліково-аналітичну систему підприємства та її інформаційне забезпечення. Визначено обік і аналіз основними складовими елементами системи. Розкрито принципи побудови і завдання.

Ключові слова: інформація, інформаційне забезпечення, обліково-аналітична система, облік, аналіз.

В сучасних умовах господарювання з метою вирішення актуальних проблем та досягнення стратегічних цілей об’єктивною необхідністю є наявність повної, своєчасної, достовірної систематичної інформації про господарські процеси, їх характер і обсяг, наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, їх використання, фінансові результати діяльності.

В загальному розумінні інформаційне забезпечення це якісне інформаційне обслуговування підприємства шляхом створення динамічної системи збору даних, їх обробки, зберігання та перетворення на достовірну, своєчасну, точну, актуальну інформацію для ефективного функціонування та прийняття необхідних рішень.

Облікова та аналітична інформація є важливими функціональними компонентами інформаційної системи підприємства. Для цього необхідно сформувати та реалізувати обліково-аналітичну систему, яку доцільно розглядати як систему, що ґрунтується на даних оперативного, статистичного, фінансового і управлінського обліку, включаючи оперативні дані, і використовує для економічного аналізу статистичну, виробничу, довідкову та інші види інформації. Тому обліково-аналітична система виконує збір, опрацювання та оцінку всіх видів інформації, що використовується для прийняття управлінських рішень на макро- і мікрорівнях. Її суть полягає в

об’єднанні облікових та аналітичних операцій в один процес, виконання оперативного мікроаналізу, забезпеченні безперервності цього процесу і використанні його результатів для формування рекомендацій для прийняття управлінських рішень [1, с. 20].

Головними складовими обліково-аналітичної системи є бази облікових даних, планових даних, норм і нормативів, даних звітності, довідково-інформаційний фонд та системи аналітичних показників. Таку систему слід будувати за принципом хронології збору, опрацювання даних та формування звітних документів, від первинних документів до даних фінансової, внутрігосподарської та статистичної звітності.

Серед основних завдань обліково-аналітичної системи підприємства актуально виокремити:

- аналіз діяльності підприємства;
- облік господарських операцій на основі бухгалтерського обліку з додаванням не фінансових показників;
- контроль за використанням матеріальних та нематеріальних ресурсів, з правильним відображенням усіх господарських операцій на етапах планування, обліку та достовірністю аналітичних даних;
- планування діяльності підприємства, зокрема господарських операцій; видів діяльності: операційної, інвестиційної, фінансової, податкової; та підприємства загалом;
- формування аналітичних бюджетів як джерел акумулювання планової, облікової та аналітичної інформації [2, с. 498-503].

На сьогодні для виконання вищезгаданих завдань на підприємстві повинна функціонувати інформаційна система з відповідним програмним забезпеченням.

Отже, інформаційним забезпеченням функціонування підприємства повинна стати належним чином побудована обліково-аналітична система, яка являє собою сукупність облікової інформації та отриманих на її базі аналітичних даних. Основним принципом, що забезпечує ефективність

функціонування обліково-аналітичної системи, є безперервність взаємодії її складових: обліку та аналізу.

Список використаних джерел:

1. Городянська Л. Особливості технічного забезпечення системи бухгалтерського обліку // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 10. – С. 17-22.
2. Садовська І. Б. Обліково-інформаційне забезпечення управлінського аналізу // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”: зб. наук.-прикл. пр. “Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку”. – № 647. – Львів : Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2009. – С. 498-503.

T. Moroz. Information support accounting and analytical system enterprise.

Summary

The accounting and analytical system of enterprise is considered and her informative providing. Certainly accounting and analysis of the system basic component elements. Exposed construction principles and objectives.

Keywords: information, information support, accounting and analytical system, accounting, analysis.

Нелєпова А. В.

Канд. пед. наук,

доцент кафедри інформаційних систем і технологій,

Миколаївський національний аграрний університет,

nelepova@mnaui.edu.ua

Бєлова С. А.

завідувач відділення Технологічно-економічного коледжу,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна,

s_a_rogachova@mail.ru

ПРОГРАМНІ ПРОДУКТИ ФІРМИ “ІС” (ВИКОРИСТАННЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ)

Впровадження інформаційних систем обліку під час викладання у вищій школі, представлено продукти “ІС : Підприємство”. Програмні продукти ІС під час вивчення основних професійних предметів.

Ключові слова: програмні продукти, автоматизовані системи ведення бухгалтерського обліку, дисципліна “Інформаційні системи в обліку та аудиті”, спеціальність 072 “Облік і оподаткування”, вивчення програмного продукту.

Теорія і практика в галузі обліку тісно пов’язані між собою,

ігнорування економічних законів неодноразово змушувало повертатись до першоджерел, основоположних принципів. Практика ведення обліку в Україні визначена багатовекторністю. З однієї сторони Україна визначилась у плані ведення бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами, про що сказано в Законі “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [2].

Впровадження інформаційних систем під час викладання у вищій школі є основним завданням для підвищення якості освіти в Україні. Основною метою для студентів є набуття навичок ведення обліку в умовах автоматизованої системи, окрім цього визначення переваг і недоліків автоматизованої форм ведення бухгалтерського обліку.

Виходячи з цього в навчальному процесі всіх ВНЗ України за спеціальністю 072 “Облік і оподаткування” вивчається дисципліна “Інформаційні системи в обліку та аудиті”, що ставить своєю метою формування у студента системи теоретичних і практичних знань в галузі побудови і функціонування інформаційних систем та можливостей їх використання в обліку, аналізу та аудиті.

Освіта в розділі комп’ютерних дисциплін в сучасних умовах відіграє важливу роль у підготовці майбутніх фахівців у галузі будь-якого напрямку, зокрема у процесі навчання фахівців з економічних спеціальностей (“Облік і оподаткування”, “Підприємництво, торгівля та біржова діяльність”). Рівень цієї підготовки, а точніше рівень володіння програмним продуктом “1С : Підприємство” надає можливість студентам у майбутньому отримувати перспективні місця роботи.

Проблема впровадження інноваційних технологій у вищій школі досліджувалася такими вітчизняними та зарубіжними вченими, як О. Пехота, Л. Новікова, І. Дичківська, Б. Бобохуджаєв та ін.

Важливим етапом у процесі навчання фахівців з економічних спеціальностей “Облік і аудит” є освоєння програмного продукту “1С: Підприємства”. Студентам важливо вивчати автоматизовані системи

ведення бухгалтерського обліку, тому що:

- сьогодні немає бухгалтерів, які б не використовували знання спеціальних комп’ютерних облікових програм,
- вивчивши труднощі і складність роботи бухгалтера, студенти усвідомлюють можливість зробити роботу легшою, уникнути можливість помилок та зменшити час на її виконання.

У рамках дисципліни “Інформаційні системи і технології обліку” за допомогою програми “1С : Підприємства” вивчається конфігурація “1С: Бухгалтерія 8 для України” на практичних заняттях. Предмет тісно пов’язаний з такими дисциплінами як “Бухгалтерський облік”, “Фінансовий облік”, “Технологія галузі”, “Економіка підприємства”, “Фінанси підприємства”.

Фірма “1С” постійно приділяє велику увагу взаємодії із системою освіти. Статус випускників ВНЗ на ринку праці істотно підвищує наявність у них сертифікатів фірма “1С”, яка вже давно ввела в практику “Угоду про сертифікацію учнів вищих і середніх навчальних закладів за програмою “1С : Професіонал”. Учні здають точно той же сертифікаційний іспит, що і всі інші користувачі, що проходять атестацію в Авторизованих Центрах Сертифікації, і одержують у разі успішної здачі сертифікат фірми “1С”. Фірма “1С” створила безкоштовне навчальне тестування для перевірки рівня знання з свого програмного продукту, яке навчальні заклади можуть використовувати як проміжний контроль з навчальної дисципліни “Інформаційні системи і технології обліку” [1].

Але незважаючи на представлені можливості у ВНЗ, досить часто в роботі доводиться стикається з тим, що студенти не знають як спів ставити інформацію про бухгалтерського обліку із комп’ютеризацією, для отримання єдиного комплексу знань. Тобто, всі теми вивчаються самі по собі і це окремі ситуації, а вже програма “1С : Підприємства” – це тільки частина чергової дисципліни, при вивченні якої знання обліку не вважаються потрібними. Всі ці проблеми в навчанні з успіхом вирішуються на практичних заняттях, де

застосовуються знання і теоретичного бухгалтерського обліку, та принципів роботи програм.

Список використаних джерел:

1. Сергеева М. Г. Перспективні технології навчання у професіональному навчанні / М. Г. Сергеева // Спеціаліст. – 2009. – № 1 – С. 26-31.
2. Яструбський М. Перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні / М. Яструбський // Економічний аналіз. – 2010. – № 5. – С. 40-43. – Режим доступу до ресурсу : http://www.econa.at.ua/Vypusk_5/yastrybskyi.pdf

A. Nelepova, S. Belova. Software of “1C” (Use in the educational process).

Summary

The introduction of information systems into account during the teaching in higher education, presented the products of “1C : Enterprise”. Software products of 1C during the study of the main professional items.

Keywords: software, automated systems of accounting, discipline “Information systems in accounting and audit” specialty 072 “Accounting and taxation, the study of the software product.

Цебеняк Т. В.

*Здобувач вищої освіти факультету групи ТМ ½
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
valeriyivna14@gmail.com*

Науковий керівник: Нєлєпова А. В.

*канд. пед. наук,
доцент кафедри інформаційних систем і технологій,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
a.v.nelepova@gmail.com*

ДАТЧИКИ ОБЛІКУ ТВАРИН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ

Представлена загальна характеристика комп’ютерних мереж їх види та протоколи, програми по управлінню молочним стадом, чіпування с.-г. тварин

Ключові слова: датчики, зв’язок, звіти, інформація, комунікації, користувач, мережа, мікрочіп, програми, чіпування.

Всі виробники молочної продукції стикаються з проблемою збільшення поголів’я, плануванням стада та збільшенням кількості надою. В

таких випадках обов’язковим є використання комп’ютерних мереж. Останні створюються на підприємствах з метою підвищення ефективної роботи співробітників, зниження витрат на виробництво, а також оптимізацію технологічних процесів.

У ширшому розумінні комп’ютерна мережа – це система зв’язку через кабельне чи повітряне середовище, самі комп’ютери різного функціонального призначення і мережеве обладнання [3].

На молочній фермі, одним з додатків що використовують мережеві технології є додаток Afimil для моніторингу стану корів. Облік у програмі для управління молочним стадом AfiFarm, здійснюється в реальному часі. Датчики, під назвою Silent Herdsman (безшумний вівчар), вдягають на тварин з метою виявлення еструса, а також виявлення проблем зі здоров’ям у молочних корів. Програма збирає інформацію, і формує базу даних обліку тварин. Звіти прораховуються, аналізуються і упорядковуються системою. а відхилення в них дозволяють фермерам приймати як короткострокові тактичні, так і довгострокові стратегічні рішення, пов’язані з окремими коровами і стадом в цілому [1].

Проект Єдиної Бази даних чіпованих тварин ANIMAL-ID стартував в 2004 році. Причиною створення Бази Даних послужило підвищення попиту на електронну систему ідентифікації з боку власників тварин і підприємств зооветеринарного призначення у зв’язку з набрав чинності, 3 липня 2004 Регламентом Європейського Парламенту № 998/2003. яке визначило, що домашні тварини (собаки, кішки і тхори), які подорожують через кордони Європейського Союзу, повинні бути ідентифіковані мікрочіпом, або виразним тавром; при цьому перехідний період для клейма складе 5 років, після закінчення яких єдиним ідентифікатором стане мікрочіп [4].

Переваги:

- об’єднання з двома найбільшими системами чіпованих тварин;
- унікальний сервіс пошуку даних за номером мікрочіпа;

- достовірність і конфіденційність даних;
- постійний доступ до даних тварин і власників;
- всі дії відбуваються в режимі онлайн;
- ведення інформації про вакцинації тварини;
- мобільний додаток для пошуку тварин і організацій [2].

Список використаних джерел:

1. Afimilk – безшумний вівчар [Електронний ресурс] / 2015. – Режим доступу до ресурсу : <http://www.afimilk.com/silenthherdsman>.
2. Єдина база даних ідентифікації тварин. [Електронний ресурс] / 2016. – Режим доступу до ресурсу : <http://www.animal-id.ru/>
3. Ком’ютерна мережа. [Електронний ресурс] / 2016. – Режим доступу до ресурсу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Комп%27ютерна_мережа
4. Єдина База Даних чіпованих тварин. [Електронний ресурс] / 2015. – Режим доступу до ресурсу : <http://sankiev.com.ua/edina-baza-danih-chipovanih-tvarin/>

T. Tsebenyak. Sensors keeping of animals, problems and prospects.

Summary

The general description of their types of computer networks and protocols, program management dairy herd, chipping agricultural of animals.

Keywords: sensors, communications, reports, information, communication, user, network, microchip program chipping.

**СЕКЦІЯ 14 “СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
СУСПІЛЬСТВА, РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ
НА ЗАСАДАХ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ”**

Байбардина Т. Н.

*Канд. экон. наук, доцент,
заведующая кафедрой маркетинга,
УО “Белорусский торгово-экономический
университет потребительской кооперации”,
г. Гомель, Республика Беларусь
bibardina@mail.ru*

Каруби Н. Е.

*магистрант специальности “Маркетинг”,
УО “Белорусский торгово-экономический
университет потребительской кооперации”,
г. Гомель, Республика Беларусь
natali.karubi@mail.ru*

Лизунов Р. В.

*магистрант специальности “Маркетинг”,
УО “Белорусский торгово-экономический
университет потребительской кооперации”,
г. Гомель, Республика Беларусь
lyzunov@gmail.com*

Лукашов В.В.

*магистрант специальности “Маркетинг”,
УО “Белорусский торгово-экономический
университет потребительской кооперации”,
г. Гомель, Республика Беларусь
volodya375@yandex.ru*

**СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ РЕСТОРАННОГО БИЗНЕСА
В РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ**

В статье рассмотрены современные аспекты развития ресторанного бизнеса в Республике Беларусь, дана оценка современного состояния ресторанного бизнеса, определены особенности его формирования на современном этапе развития.

Ключевые слова: ресторанный бизнес, ресторанный рынок, ресторанная индустрия, объекты общественного питания, стандарт обслуживания, инфраструктура объектов.

Структурные изменения в экономике страны привели к необходимости возрождения белорусского ресторанного бизнеса. Ресторанный рынок

Беларуси, оказавшись под действием законов спроса и предложения, стал постепенно возрождаться. На смену жестким административным запретам в процессе регулирования ресторанного рынка постепенно пришли цивилизованные и правовые методы, возникла соответствующая нормативно-правовая база, определяющая приоритеты государственной политики в сфере внутренней торговли и общественного питания.

В настоящее время развивается сетевой ресторанный бизнес, где чётко прописаны стандарты качества продукции и обслуживания, которые направлены на достижение единого результата на каждом объекте сети.

На данный момент в Беларуси действует более 12 тысяч объектов общественного питания, более половины их них – это разного рода кафе, бары и рестораны, причём шестая часть всех заведений располагается в столице, г. Минске [1].

В крупных городах на месте существующих столовых и кафе появились элитные рестораны. В настоящее время приоритетное внимание уделяется открытию объектов общественного питания, основанных на традициях белорусской национальной кухни, успешными брендами, которых являются сеть ресторанов “Камяніца”, сеть кафе “Васильки”, кафе “Карчма Будзьма”, ресторан “Печерское предместье”, кафе “Сябрына” и др. [2].

В настоящее время в сфере ресторанного бизнеса Республики Беларусь преобладают “демократичные” рестораны, рассчитанные на публику со средним доходом. Появляется всё большее количество объектов смешанного типа, таких как ресторан-кафе, ресторан-клуб, ресторан-пиццерия. Для республики на современном этапе характерно развитие пунктов быстрого обслуживания, прирост которых за последние 5 лет составил около 40 объектов. Согласно представленным данным, можно отметить, что количество объектов общественного питания в Республике Беларусь выросло на 214 единиц, в том числе наибольший прирост – 442 единицы составил в г. Минске [1, с. 149].

Наибольший удельный вес в структуре субъектов общественного

питания составляют частные организации на которые приходится более 65% от всех субъектов общественного питания в республике. Следует отметить, что к частной форме собственности в ресторанном бизнесе Республики Беларусь также относятся организации, принадлежащие к системе потребительской кооперации. В 2014 году потребительской кооперации принадлежало 1 840 объектов общественного питания, что составляет 11,57% от общего количества объектов общественного питания в Республике Беларусь и 16,59% от субъектов частной формы собственности [1 с. 133].

Вместе с тем, наряду с положительными тенденциями, имеющими место в развитии рынка общественного питания в Беларуси, существует и ряд вопросов, требующих своего решения. К недостаткам сферы общественного питания, по мнению специалистов, следует отнести: ограниченный выбор продуктов на внутреннем рынке, дефицит квалифицированного персонала и не всегда соответствующий мировым стандартам уровень качества обслуживания.

В связи с этим, приоритетными направлениями в развитии ресторанного бизнеса Республики Беларусь являются: внедрение современных технологий приготовления пищи на основе высокотехнологического и энергосберегающего оборудования; развитие инфраструктуры торговых объектов придорожного сервиса и предоставляющих комплекс услуг участникам дорожного движения; открытие объектов, основанных на традициях белорусской национальной кухни; создание специализированных объектов; повышение профессионального мастерства работников общественного питания.

Решение поставленных задач в развитии ресторанного бизнеса позволит поднять престиж объектов данной сферы бизнеса, не теряя достижений и традиций национальной кухни Республики Беларусь.

Список использованных источников:

1. Статистический сборник “Розничная и оптовая торговля, общественное питание в Республике Беларусь, 2015”, Минск, 2015 – 229 с.

2. Развитие белорусского рынка общественного питания – Режим доступа : http://belfranchising.by/public_catering_market_analysis/ – Дата доступа: 15.12.2015

T. Baibardina, N. Karubi, R. Lizounov, V. Lykashov. Modern aspects of development of restaurant business in the Republic of Belarus.

Summary

In the article pass in review modern aspects of development of restaurant business in the Republic of Belarus, given an estimate of modern position of restaurant business, determinate special aspects formation of this at the present stage of development.

Keywords: restaurant business; restaurant market; restaurant industry; public eating facility; service standard; facility infrastructure.

Бобровська Н. В.

Канд. екон. наук,

асистент кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україн,

bobrovskan@mnaui.edu.ua

НАПРЯМИ І СКЛАДОВІ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Розкрито напрями і складові природоохоронної діяльності на регіональному рівні. Досліджено, що екологічна політика в аграрному секторі повинна бути спрямована на досягнення розвитку і комплексному підході до вирішення екологічних питань з урахуванням економічних і соціальних завдань, поглиблювати співпрацю з державними органами влади, як на рівні держави, так і на рівні регіонів.

Ключові слова: природоохоронна діяльність, екологічна політика, регіон, екологічне питання.

Процеси економічного і соціального розвитку України, які тривалий час здійснювались на принципах кількісного використання природно-ресурсної основи без дотримання екологічних вимог, загострили протиріччя між зростаючими потребами суспільства і можливостями природних комплексів до самоочищення і самовідновлення, знизили спроможність витримувати антропогенне навантаження і забезпечувати всю сукупність факторів, які визначають якість середовища, його комфортність для населення [2].

З метою забезпечення розвитку на зрівноваженій основі пріоритетними напрямками повинно бути раціональне використання природно-ресурсної

основи через відновлення якісних складових навколишнього середовища.

Отже, природоохоронна регіональна політика повинна діяти і формуватися економічно зацікавлено у впровадженні ресурсозберігаючих технологій, тому галузь охорони навколишнього середовища повинна стати привабливою для інвесторів і пріоритетною для державного сектора.

В Україні державні цільові програми фінансуються частково, тому існує гостра необхідність їх перегляду щодо зрівноваженості, зменшення кількості та укрупнення з метою досягнення екологічної збалансованості.

Саме тому регіональна економічна політика повинна передбачати визначення відповідних пріоритетів, тобто надання переваги на даному етапі розвитку конкретним галузям, видам діяльності, формам господарювання. Залежно від важливості поставленої мети та рівнів управління пріоритети встановлюються як на державному, так і на локальному рівнях управління [3].

У системі державної регіональної політики особливе місце посідає організаційно-економічний механізм регулювання територіального розвитку, який включає широкий спектр економічних важелів: пряме державне інвестування, розробка і фінансування цільових міжрегіональних програм, створення спеціальних фондів, надання субсидій і дотацій, пільгових кредитів тощо [3].

У реалізації заходів щодо екологізації вагомим є вплив реалізації грантів. Мета екологічного інвестування, спрямованого на регіональне використання ресурсів виробництва з урахуванням екологічних інтересів, полягає у переході системи виробництва на якісно новий рівень, який відповідає сучасним вимогам розвитку суспільства. Якість такого переходу є кількісним нагромадженням якісних змін у елементах системи екологізації агровиробництва, нове структурне поєднання яких у їх взаємозв'язку і взаємодії призведе до більш дієвого способу природокористування [1].

Одним із перших запроваджень екологічних інструментів став механізм сплати за забруднення навколишнього середовища. Введено плату за

використання земельних, рекреаційних і лісових ресурсів, спеціальне використання прісних водних ресурсів, спеціальне використання тваринного світу та інше. Стимулююча функція цих штрафних санкцій полягає у запобіганні виснаженню природно-ресурсної основи і припиненні безоплатного використання складових навколишнього середовища.

На рисунку 1 представлено еколого-орієнтовані особливості регіональної політики у природокористуванні, які включають економічні і екологічні аспекти.

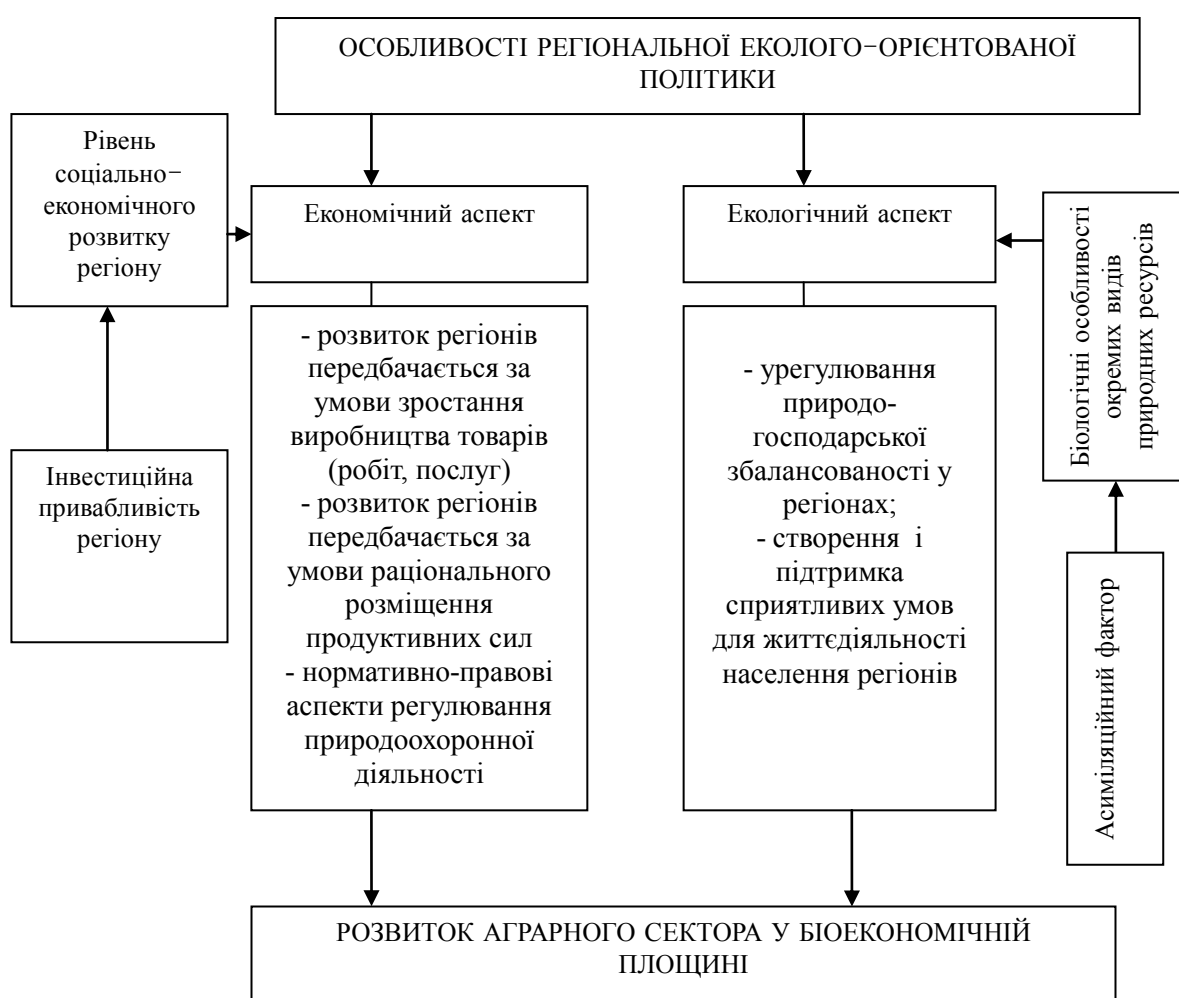


Рисунок 1. Еколого-орієнтовані особливості регіональної політики розвитку аграрного сектора економіки

Джерело: розробка автора

Територіальна ознака здійснює значний вплив на кількісне забезпечення і можливості самовідновлення природних ресурсів за видами.

Природоохоронні заходи повинні адаптуватися до регіональних особливостей території.

Стадії формування механізму природоохоронної діяльності передбачають залучення значних капітальних вкладень, здійснює вплив на зниження рівня економічних вигід.

Отже, екологічна політика в аграрному секторі повинна бути спрямована на досягнення розвитку і комплексному підході до вирішення екологічних питань з урахуванням економічних і соціальних завдань, поглиблювати співпрацю з державними органами влади, як на рівні держави, так і на рівні регіонів.

Список використаних джерел:

1. Борисова В. А. Відтворення природного потенціалу АПК: економічні аспекти / В. А. Борисова // Суми : Вид-во “Довкілля”, 2003. – 372 с.
2. Ключник А. Формування і розвиток економічного потенціалу сільських територій України / А. Ключник : [монографія]. – Миколаїв : Дизайн та поліграфія, 2011. – 468 с.
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://politics.ellib.org.ua/>.

N. Bobrovska. Directions and components of environmental activities at regional level.

Summary

Exposed areas and make environmental protection at the regional level. Investigated that environmental policy in the agricultural sector should be aimed at achieving development and integrated approach to address environmental issues with economic and social problems, to deepen cooperation with government authorities, both at the state and at the regional level.

Keywords: environmental protection, environmental policy, region, environmental issues.

Боднар О. А.

*Асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
lenatsurikova@mail.ru*

ЕКОЛОГІЧНИЙ КОМПОНЕНТ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ ТА ЕКОЛОГІЧНИЙ ІМПЕРАТИВ

Визначено основні компоненти сільського розвитку; приведено результати дослідження рівня екологічної ефективності України. Розглянуто основні аспекти екологічного імперативу.

Ключові слова: концепція сільського розвитку, економічний компонент, екологізація, рівень екологічної ефективності, екологічний імператив.

Реалізація концепції сільського розвитку потребує оцінки і дослідження основних його компонентів – економічного, соціального, організаційного і екологічного. Дані компоненти представляють собою основні стратегічні напрями сільського розвитку. Екологічний компонент є фундаментальною складовою, яка ґрунтується на глибокому переосмисленні взаємодії людини і природи, докорінній зміні ставлення до навколишнього середовища, оптимальному застосуванні і збереженні природних ресурсів, формуванні природної свідомості, що повинно забезпечувати умови безпечної життєдіяльності на селі.

Про актуальність оцінки стану екологічної сфери свідчить досить сумна статистика. Загалом екологічно чистою в Україні вважається лише 6% її території, що знаходиться поза містами. В Законі України “Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року” відмічено, що “антропогенне і техногенне навантаження на навколишнє природне середовище в Україні у кілька разів перевищує відповідні показники у розвинутих країнах світу” [1].

За результатами глобального дослідження, яке проводиться щорічно Центром екологічної політики та права при Єльському університеті, рівень екологічної ефективності України в 2016 році є найкращим за останні 10 років – 44 місце серед 180 країн [2]. Попереду України опинилися такі

країни – сусіди як Росія (32 місце), Білорусь (35 місце), Польща (38 місце).

Слід зазначити, що країни в рейтингу розподіляються на підставі критеріїв, об'єднаних у 9 категорій, розгорнутий аналіз яких дозволяє визначити сильні та слабкі сторони країни у сфері екологічної ефективності. Так, при загальному 44 місці, Україна займає 130 позицію з 180 країн за критерієм “біорізноманіття та середовища проживання”, що характеризує зусилля країни у вирішенні проблем із збереженням видів в межах власних кордонів; 144 – за показником забрудненості повітря діоксидом азоту, що впливає на здоров'я людей і характеризує якість повітря [2]. Таким чином, запорукою реалізації концепції сільського розвитку має стати екологізація людської діяльності, суспільної свідомості та моралі, формування принципово нових цінностей, пріоритетів та світоглядних орієнтирів соціально-економічного розвитку, націленого на раціональне використання природних ресурсів і збереження та гармонійне відтворення усіх екосистем.

Екологічний компонент сільського розвитку повинен враховувати екологічний імператив який включає три основні аспекти:

- навколишнє середовище, природно-ресурсний потенціал;
- процес взаємодії людини і навколишнього середовища;
- екологічну політику, що реалізує екологічний імператив в інтересах всіх сторін життєдіяльності суспільства.

Перший аспект вимагає постійного відстежування і оцінки стану і динаміки природного потенціалу з метою не перевищення гранично допустимих рівнів антропогенного впливу на них.

Другий аспект передбачає реалізацію заходів щодо поступового зниження антропогенного тиску на природне середовище, створення умов для зростання місткості довкілля з відновленням природних екосистем України до рівня, що гарантує стабільність навколишнього середовища, захист біорізноманіття та збереження здоров'я людини.

Третій аспект узагальнює всі системні характеристики екологічного компонента в цілому і реалізується в процесі розробки і здійснення

екологічної політики на основі екологічного імперативу – вимоги узгодження екологічних цілей з цілями сталого розвитку держави в цілому та сільського розвитку зокрема.

Обов’язковою умовою втілення екологічного імперативу є ефективне державне регулювання відносин у соціально-економічній сфері, з переважанням екологічної складової [3, с. 47]. Тобто державна політика розвитку держави повинна базуватись на принципах урахування можливостей природних комплексів витримувати антропогенні навантаження і забезпечувати нормальне функціонування біосфери і локальних екосистем. Таке регулювання передбачає застосування організаційних, фінансових, економічних, регуляторних, інституційних механізмів на державному, регіональному та об’єктовому рівнях і забезпечення державою системи гарантій екологічної безпеки.

Отже, формування екологічного імперативу в усіх сферах життєдіяльності можливе за умов, коли природоохоронні завдання стануть невід’ємною частиною діяльності усіх урядових і громадських організацій, освітньої, виховної, наукової сфер, підприємств усіх форм власності, кожного члена суспільства.

Список використаних джерел:

1. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України [Електронний ресурс]. Закон України від 21.12.2010 № 2818-VI. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>
2. Україна в рейтингу екологічної ефективності у 2016 році [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://edclub.com.ua/analitika/ukrayina-v-reytingu-ekologichnoyi-efektyvnosti-u-2016-roci>.
3. Скалецький Ю. М. Екологічний імператив як пріоритет суспільного розвитку України / Ю. М. Скалецький, Л. Д. Яценко // Стратегічні пріоритети. – № 1 (18). – 2011. – С. 44-48.

O. Bodnar. Environmental component for rural development and environmental imperation.

Summary

The main components of rural development; The results of the study of ecological efficiency Ukraine. The main aspects of the ecological imperative.

Keywords: the concept of rural development, the economic component, greening, the level of environmental performance, environmental imperative.

Ботнар І. О.

*Магістр спеціальності 071 “Облік і оподаткування”,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
botnar-93@mail.ru*

Човага С. В.,

*Магістр спеціальності 071 “Облік і оподаткування”,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
lazercory@mail.ru*

Науковий керівник: Дубініна М. В.

*д-р екон. наук, доцент,
завідувач кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
botmau@ukr.net*

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УМОВАХ АУТСОРСИНГУ: ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ

Досліджено теоретичні та практичні підходи щодо формування середовища, яке сприятиме розвитку аутсорсингу в сільськогосподарських підприємствах та окреслено проблеми і перспективи розповсюдження аутсорсингу на сільськогосподарських підприємствах.

Ключові слова: аутсорсинг, бухгалтерський облік, бізнес-процеси.

Аутсорсинг бухгалтерії є окремим випадком аутсорсингу бізнес-процесів та одним із способів бухгалтерського забезпечення діяльності підприємства. Він має за собою винесення функцій, пов'язаних з організацією, веденням бухгалтерського обліку і складанням звітності на підприємстві за межі компанії, передачу їх для виконання аутсорсеру.

Сучасний ринок бухгалтерського аутсорсингу в Україні знаходиться на стадії формування, але з часом набуває все більшої популярності. Вітчизняні компанії, що надають подібні послуги, пропонують такі види робіт:

- контроль за веденням податкового та бухгалтерського обліку;
- підготовка облікових регістрів та податкових процедур обліку відповідно до чинного законодавства;
- надання співробітникам бухгалтерії консультацій з питань податкового та бухгалтерського обліку;

- підготовка статистичних та фінансових звітів та надання їх у відповідні органи;
- підготовка обов’язкової щоквартальної звітності;
- ідентифікація, оцінка та мінімізація податкових та інших ризиків, притаманних бізнесу;
- розрахунково-касові операції;
- облік заробітної плати; облік матеріалів; облік основних засобів та нематеріальних активів;
- облік розрахунків з підзвітними особами; облік розрахунків з постачальниками і покупцями.

Зазвичай на практиці договір, що передбачає аутсорсинг бізнес-процесів, оформляється як договір на надання послуг (виконання робіт). Предметом договору є той бізнес-процес, який віддають на аутсорсинг. Регулюються такі договори гл. 63 (послуги) і ст. 61 (роботи) Цивільного кодексу. Визначення аутсорсингу наведено в розд. 4 Національного класифікатора України «Класифікація видів економічної діяльності» ДК 009:2010, затвердженого наказом Держспоживстандарту від 11.10.11 р. № 457 (далі – ДК 009:2010): «Аутсорсинг – угода, згідно з якою замовник доручає підряднику виконати певні завдання, зокрема, частину виробничого процесу або повний виробничий процес, надання послуг щодо підбору персоналу, допоміжні функції.

Оподаткування операцій аутсорсингу нічим не відрізняється від оподаткування операцій із надання послуг (виконання робіт) і залежить тільки від системи оподаткування кожної зі сторін, їх ПДВ-статусу, а також резидентського статусу.

На сьогоднішній день в Україні дуже багато підприємств зацікавлені в послугах з бухгалтерського обліку, особливо це стосується підприємств малого бізнесу. Послуги з аутсорсингу дозволяють знизити витрати на обслуговування бухгалтерії підприємства і позбавитися від ризику виникнення непередбачених ситуацій (звільнення бухгалтера,

непрофесіоналізм, простій бухгалтерській служби, перебування працівника на лікарняному тощо).

Крім того, аутсорсинг є вигідним тим, хто займається сезонним бізнесом: втрачається необхідність кожного кварталу набирати новий штат фінансистів або бухгалтерів або, навпаки, утримувати штат співробітників протягом періоду, коли підприємство не займається господарською діяльністю.

Для того, щоб ефективно та успішно функціонувати та розвиватися, організація не повинна витрачати зусилля на ведення непрофільних процесів. Це можна досягти за допомогою виведення таких непрофільних процесів на аутсорсинг.

Нами було досліджено пропозиції компаній по веденню бухгалтерського обліку в Миколаївській області та компаній, які можуть надавати дані послуги в різних областях (ТОВ «Перша Консалтингова Компанія»).

Встановлено, що мінімальна ціна на ведення бухгалтерського обліку за допомогою залучених компаній становить 1320 грн на місяць, що складає 16200 грн на рік (ТОВ «Перша Консалтингова Компанія»), а максимальна – 22800 грн (ТОВ «ЮБС Бухгалтерія»).

Економія для фермерського господарства «Гавенко І.В.» Єланецького району становитиме 92000 – 99000 грн на рік.

Отже, провівши розрахунки витрат на ведення бухгалтерського обліку на досліджуваному підприємстві за 2015 рік (враховуючи те, що відділення бухгалтерії господарства знаходиться в смт Єланець, а основний зерносклад – в селі Великосербулівка Єланецького району) та послугами аутсорсингових компаній, можемо зробити висновки, що досліджуваному господарству доцільніше було б користуватися послугами аутсорсингових компаній.

Використовуючи послуги аутсорсингових компаній, досліджуване господарство може зекономити від 90-95 тисяч гривень, а враховуючи той факт, що й основний офіс бухгалтерії знаходиться окремо, господарство не

буде зазнавати додаткових втрат при отриманні та опрацюванні аутсорсинговою компанією інформації щодо господарської діяльності господарства.

Список використаних джерел:

1. Колодеева С. Субъекты ведения бухгалтерского учета в условиях аутсорсинга / С. Колодеева [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://eck.ru/blog/outsorsing/sub-ekty-vedeniya-buhgalterskogo-ucheta-v-usloviyah-outsorsinga/>.
2. Котляров И.Д. Аутсорсинг: опыт теоретического описания / И. Д. Котляров // Экономика и экологический менеджмент. – 2010. – № 2 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://economics.open-mechanics.com/articles/190.pdf>

I. Botnar, S. Chovaga. Accounting outsourcing: the organizational basis of. Summary

Theoretical and practical approaches to fostering an environment that will promote the development of outsourcing in the agricultural enterprises and the problems and prospects of the proliferation of outsourcing in agricultural enterprises.

Key words: outsourcing, accounting, business processes.

Бурковська А. В.

*Канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
anna.burkovskaya@yandex.ua*

Лункіна Т. І.

*Канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
lunkina_tanya@mail.ru*

ОСНОВНІ АСПЕКТИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Висвітлено основні риси корпоративної соціальної відповідальності в Україні. Розглянуто необхідність партнерської співпраці бізнесу з системою професійної освіти, що підвищить ефективність освітньої діяльності. Наведено необхідні заходи щодо активізації цього процесу в Україні.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, соціалізація бізнесу, стейкхолдери, партнерство, бізнес-структури, професійна освіта.

У сучасних умовах розвитку економіки України актуальною є проблема соціальної відповідальності ведення бізнесу. Концепція соціальної відповідальності хоча й набуває поширення в бізнес-середовищі, але й досі має хаотичний, фрагментарний і вибірковий характер. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності відбувається ще, на жаль, дуже повільно.

Слід зазначити, що свій бізнес соціально відповідально намагаються вести переважно великі підприємства, від діяльності яких залежить стан навколишнього середовища і якість споживчих товарів, а малі та середні – у своїй діяльності ще не застосовують елементів соціалізації бізнесу.

Корпоративну соціальну відповідальність вітчизняні підприємці розуміють як відповідальне ставлення будь-якої компанії до свого продукту або послуги, активну соціальну позицію компанії, що полягає в гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем [1, с. 217].

Особливою рисою соціальної відповідальності вітчизняних підприємств є певне коло зацікавлених осіб – стейкхолдерів (власників та працівників цих підприємств), а інші учасники бізнесового оточення підприємств (споживачі, постачальники, некомерційні організації, органи місцевого самоврядування) фактично не підлягають його соціальним інтересам [2, с. 83-84].

Суспільство обов’язково повинно впливати на бізнес-середовище. Вважаємо за необхідне закріплення на державному рівні принципів і стандартів корпоративної соціальної відповідальності як важливого фактора розвитку країни. Адже впровадження принципів соціальної відповідальності стає запорукою соціальної підтримки як суспільства, так і держави в цілому.

Нині ж, слід констатувати, соціально відповідально ведуть свій бізнес підприємства виключно за добровільною ініціативою.

Ми погоджуємось з думкою І. В. Шацької [2, с. 84-85] про те, що концепція корпоративної соціальної відповідальності повинна

розповсюджуватись на всі сфери суспільної діяльності, у тому числі й на найбільш проблемні та соціально важливі, серед яких: культура, медицина, освіта.

Щодо професійної освіти, то її програми доцільно розробляти з представниками підприємств тих галузей, для яких готуються фахівці. Вважаємо, що партнерська співпраця бізнесу з системою професійної освіти взаємовигідна. З однієї сторони, бізнес отримуватиме фахівців бажаного рівня, а з другої – підвищиться і ефективність освітньої діяльності в Україні. Для активізації процесу взаємодії освіти і бізнесу необхідно:

- 1) дефініцію “корпоративна соціальна відповідальність” ввести в державні програми розвитку України;
- 2) розробити державні принципи і стандарти соціальної відповідальності бізнес-структур;
- 3) на державному рівні розробити єдині норми і правила для споживачів освітніх послуг і бізнес-структур;
- 4) розвивати нормативну і інституційну базу партнерства бізнесу з системою освіти;
- 5) створити регіональні агенції розвитку бізнесу (з урахуванням регіональних особливостей);
- 6) створити умови для безперервного оновлення знань (у тому числі і професорсько-викладацького складу);
- 7) створити освітні центри і майданчики стажування для професійної підготовки і підвищення кваліфікації при підприємствах;
- 8) законодавчо забезпечити пільгове функціонування бізнес-структурам, які співпрацюють з освітніми закладами [2, с. 85-90].

Отже, корпоративна соціальна відповідальність в Україні має ряд розглянутих особливостей, необхідно розвивати співпрацю бізнес-структур з такою важливою сферою соціальної діяльності як професійна освіта. Це забезпечить зростання ефективності освітніх послуг, а активізація процесу соціалізації бізнесу забезпечить низку переваг для нашої держави як в

соціальній, екологічній, так і в економічній сферах.

Список використаних джерел:

1. Шергіна Л. А. Корпоративна соціальна відповідальність: аспекти формування та вплив на ефективність діяльності підприємства / Л. А. Шергіна, Л. І. Долгова, Л. В. Криницька [Підприємницька діяльність в Україні: проблеми розвитку та регулювання : зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф.; 27 черв. 2014 р.] – К. : Наук. парк КНЕУ, 2014. – С. 216-219.
2. Шацкая И. В. Социальная ответственность бизнеса как фактор развития системы отечественного образования / И. В. Шацкая // Креативная экономика. – 2014. – № 10 (94). – С. 83-91.

A. Burkovska, T. Lunkina. Key aspects of corporate social Responsibility in Ukraine.

Summary

The basic features of corporate social responsibility in Ukraine. The necessity partnership business with a system of vocational training that will increase the effectiveness of educational activities. An necessary measures to enhance this process in Ukraine.

Keywords: corporate social responsibility, socialization of business stakeholders, partnerships, businesses, professional education.

Бурковська А. І.

*Магістр спеціальності 073 “Менеджмент”,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
anna.burkovskaya@yandex.ua*

Науковий керівник: Котикова О. І.

*д-р екон. наук, професор,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
kotikova.oi@yandex.ru*

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЕКОЛОГІЧНИХ ЗАСАДАХ

Розглянуто основні принципи управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств на основі підвищення екологічності виробництва продукції та основні заходи для забезпечення конкурентних переваг вітчизняних виробників за умов євроінтеграції.

Ключові слова: екологічність, конкурентоспроможність, євроінтеграція, продовольча безпека, екологізація виробництва.

Серед безлічі факторів, що впливають на конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств, якість продукції, що досягається шляхом екологізації виробництва, займає чільне місце. За умов конкурентної боротьби система якості продукції набуває все більшого значення як інструмент забезпечення конкурентних переваг, особливо на ринках країн, законодавство яких встановлює жорсткі вимоги щодо екологічної безпечності продукції.

Підвищення екологізації виробничих процесів з метою забезпечення конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств набуває особливої актуальності за умов євроінтеграції. У наш час питання екологізації виробництва, що здійснюється сільськогосподарськими підприємствами, набуває особливої актуальності, що зумовлює необхідність більш детального його вивчення.

Екологізація сільськогосподарського виробництва передбачає [1, с. 39]:

- розроблення і виконання заходів щодо запобігання негативному й екологонебезпечному впливу господарської діяльності на екологічний стан сільських територій, ґрунтів, довкілля та ліквідацію наслідків цього впливу;
- попередження забруднення ґрунтів і продукції рослинництва та тваринництва важкими металами, промисловими викидами, пестицидами й іншими агрохімікатами, радіонуклідами, токсичними хімічними речовинами;
- забезпечення належного зберігання та використання органічних і мінеральних добрив та пестицидів;
- сприяння розвитку органічного виробництва сільськогосподарської продукції, яке передбачає заборону використання синтетичних хімічних добрив, пестицидів і синтетичних ліків, шляхом запровадження системи державного стимулювання, фінансової підтримки, створення національного органу сертифікації сільськогосподарської продукції; гарантування належної якості вітчизняних харчових продуктів,

продовольчої сировини та супутніх матеріалів відповідно до міжнародних стандартів;

- організацію утримання тварин з урахуванням їх фізіологічних потреб, годівлі якісними та безпечними кормами; застосування методів ведення тваринництва, що зменшують стрес, запобігають поширенню хвороб і паразитів, забезпечують нормативний рівень поголів'я худоби та птиці на одиницю площі;

- забезпечення ветеринарно-санітарної й фітосанітарної безпеки, попередження негативного впливу фізичних факторів на довкілля;

- запровадження та дотримання базових агроекологічних вимог і стандартів при веденні сільського господарства;

- зниження техногенного навантаження, підтримку природного потенціалу шляхом самовідновлюваного режиму природних процесів;

- раціональне використання природних ресурсів на основі створення та впровадження інноваційних екологобезпечних технологій сільськогосподарського виробництва.

Для забезпечення стабільного рівня якості продукції, що виробляється, потребують реалізації такі заходи: проведення аналізу відповідності продукції вимогам міжнародних стандартів; оцінка технічного рівня і конкурентоспроможності порівняно з іноземними аналогами; проведення аналізу відповідності продукції Європейським нормам і вимогам Директив ЄС; створення на підприємствах систем екологічного управління відповідно до вимог міжнародних стандартів; впровадження і сертифікація системи управління якістю продукції. Завданням системи якості є управління організацією з метою спрямування та контролювання її діяльністю щодо якості [2, с. 56].

Отже, вітчизняні сільськогосподарські підприємства, спираючись на екологізацію виробничих процесів, зможуть досягти підвищення власної конкурентоспроможності навіть за євроінтеграційних умов, у тому разі, якщо

ВОНИ:

- визначають найбільш перспективні напрямки спеціалізації;
- перейдуть на виробництво екологічно чистої продукції;
- створять умови для ефективного використання наявних виробничих ресурсів;
- оптимізують співвідношення галузей рослинництва і тваринництва;
- будуть впроваджувати новітні технології виробництва і землекористування та інше.

Список використаних джерел:

1. Чорнодан В. І. Вплив глобалізаційних процесів на конкурентоспроможність вітчизняної продукції / В. І. Чорнодан, Л. Т. Гурко // Агросвіт. – 2010. – № 17. – С. 38-41.
2. Конкурентоспроможність регіонів України: стан і проблеми (Робочі матеріали до Круглого столу 28.05.2008 р.). – К. : Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова, 2008. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uceps.org/additional/analytical_report_NSD99_ukr.pdf

A. Burkovska. The management of competitiveness of agricultural enterprises with the environmental principles.

Summary

The basic principles of competitive agricultural enterprises by improving the environmental performance of production and basic steps to ensure competitive advantages of domestic producers under the conditions of European integration are considered.

Keywords: environmental, competitiveness, European integration, food security, greening production.

Новгородська А. В.

*Магістр спеціальності 8.03050901 “Облік і аудит”,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
anovgorodskaya93@gmail.com*

Науковий керівник: Вишневецька О. М.

*д-р екон. наук, професор,
декан обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
olganykk@gmail.com*

ЕКОЛОГІЧНІ КРИТЕРІЇ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Досліджено підходи до формування цілісної системи ознак сталого розвитку. Оцінено екологічну складову – основу такого процесу. Виявлено сукупність її критеріїв, які дають можливість здійснити моніторинг і контроль за розвитком сільських територій.

Ключові слова: сталий розвиток, екологія, екологічні критерії, сільські території.

В умовах адаптації соціально-економічного середовища України до європейських і глобалізаційних процесів одним із головних напрямів розвитку є дотримання екологічної компоненти. У зв'язку із цим, виникає необхідність у пошуку дієвих механізмів поєднання економічного розвитку з екологічними критеріями, у тому числі на сільських територіях.

Тема дослідження знайшла своє відображення у працях таких вчених, як: Бобровська Н.В., Дацун А.О., Котикова О.І., Літвак О.А., Осидченко Д.А., Самойлік М.С. У публікаціях науковців закладене вагоме теоретико-методичне підґрунтя для дослідження проблем екологічно розвитку на засадах сталості. Глобальна масштабність цих проблем дає можливість знаходити попередньо недосліджені аспекти і продовжувати наукові пошуки.

Сільські території є найважливішою частиною народногосподарського комплексу країни, що включає обжиту місцевість поза територією міст з її умовами і ресурсами, сільським населенням і різноманітними основними фондами на цих територіях. Досліджуючи цю категорію з функціональної точки зору, яка відображає її мету і завдання, можна засвідчити, що сільські території – це взаємопов'язана єдність трьох сфер: соціальної, виробничої і

екологічної. При цьому екологічна сфера виступає пріоритетним критерієм розвитку, адже задоволення різноманітних потреб людини природними ресурсами є метою такого розвитку [1].

Взаємодія сільського населення і природи є фундаментальною умовою існування селищних громад і сільського господарства. Закономірності сукупного, взаємодоповнюючого розвитку суспільства і природи формують певний простір, де особливості життєдіяльності першої компоненти стають умовами відтворення другої, а їхня взаємодія здійснюється у межах соціальної сфери, і, як наслідок, підпорядковується її законам. У результаті дослідження генезису екологічної компоненти розвитку можна визнати важливість даного феномену для сільських територій України. Сталий розвиток сільських територій – це соціально орієнтований процес економічного розвитку сіл із забезпеченням екологічної і продовольчої безпеки, а також, дієвого відтворення природних ресурсів [3].

Виділено чотири екологічні критерії розвитку на засадах сталості: режим простого відтворення; максимально можливе сповільнення темпів вичерпання запасів невідновлюваних природних ресурсів з перспективою їх заміни на інші нелімітовані види ресурсів у майбутньому; можливість мінімізації відходів на основі впровадження маловідходних, ресурсозберігаючих технологій; мінімізація забруднення навколишнього середовища. Дотримання екологічних критеріїв передбачає: збереження просторової цілісності природних систем у процесі їх господарського використання, освоєння і застосування природо- і ресурсозберігаючих, маловідходних і безвідходних технологій, екологізацію виробництв з метою виробництва екологічно чистої продукції [6].

Відповідно до зазначеного необхідно надавати пріоритет саме збереженню природного середовища і підпорядковувати йому економічні цілі. Реалізація зазначеного може бути практично запроваджена через екологізацію виробництв на сільських територіях, яка являє собою процес поступового і послідовного впровадження систем технологічних,

управлінських та інших рішень, які сприяють підвищенню ефективності використання природних ресурсів і умов поряд з покращенням або хоча б збереженням якості природного середовища [5].

Орієнтація виробництв на екологізацію зумовлена необхідністю збереження природних ресурсів на сільських територіях, розвитком органічного землеробства з метою нарощування якісної основи продовольчої безпеки держави і окремих її регіонів.

Таким чином, у процесі дослідження з'ясовано, що розвиток сільських територій – це процес стабільного й збалансованого забезпечення розвитку сільської мережі, спрямованого на збереження і збагачення людського потенціалу села. При цьому, екологічні критерії розвитку повинні бути направлені на соціально-економічні компоненти, що не руйнують природної основи, забезпечують розвиток суспільства за умови збереження довкілля.

Список використаних джерел:

1. Бобровська Н. В. Еколого-орієнтований підхід у розвитку аграрного сектора / Н. В. Бобровська // Вісник Сумського національного аграрного університету. – Випуск 4 (55). – 2013. – С. 175-177.
2. Вишневська О. М. Екологічні аспекти у забезпеченні зрівноваженого розвитку аграрного сектору / О. М. Вишневська, Н. В. Бобровська // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Випуск 3 (67). – Миколаїв. – 2012. – С. 26-31.
3. Гром'як Д. М. Соціально-економічні засади комплексного розвитку сільських територій [Електронний ресурс] / Д. М. Гром'як // Міжнародна інтернет-конференція “Актуальні проблеми економіки, обліку та менеджменту”. – Режим доступу : <http://www.viem.edu.ua>.
4. Дацун А. О. Екологічна безпека як основа сталого розвитку держави / А. О. Дацун // Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – 2013. – № 7. – С. 10-12.
5. Осиченко Д. А. Екологізація виробництва [Електронний ресурс] / Д. А. Осиченко, Ю. В. Нефьодова // Руснаука “Экономические науки / 13. Региональная экономика”. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>.
6. Самойлік М. С. Екологічне обґрунтування соціально-економічного розвитку сільських територій за рахунок створення екопоселень / М. С. Самойлік // Наук. вісн. Полт. Державної агр. академії – 2013. – № 4. – С. 111-116.

A. Novgorodskaya. Environmental criteria for the development of rural areas.

Summary

Investigated approaches to the formation of an integrated system of signs for sustainable development. Valued environmental component – the basis of this process. Identified a set of criteria, which enable to monitor and control the development of rural areas.

Keywords: sustainable development, ecology, environmental criteria, rural areas.

Романюк І. А.

*Канд. екон. наук, асистент кафедри економіки та маркетингу,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства ім. Петра Василенка,
м. Харків, Україна,
romaniuk.irynd@yandex.ru*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Екологізація економіки забезпечить для України зниження природоємності виробництва, зменшення навантаження на природу, суттєво зменшить ресурсоємність, енергоємність та відходність господарства. Екологізація економіки стала необхідною умовою в водночас головною складовою частиною сталого розвитку суспільства.

Ключові слова: екологізація, економіка, розвиток, загрози, напрями, перспективи.

На сьогодні питання екологізації економіки України стає особливо актуальним – процеси деградації довкілля мають місце практично в усіх регіонах нашої держави, а змінене людиною навколишнє природне середовище впливає на суспільство в зворотному напрямку і не завжди позитивно. Основними екологічними загрозами сьогодні виступають глобальні екологічні загрози антропогенного походження, які можна розділити на дві групи, що відображатимуть прямі і потенційні екологічні загрози [2, с. 235]. Прямі глобальні екологічні загрози безпосередньо пов'язані з негативними впливами антропогенної діяльності на екосистеми Землі. Потенційні глобальні екологічні загрози пов'язані з антропогенною діяльністю, яка за певних обставин може трансформуватися у пряму глобальну екологічну загрозу.

Варто виділити декілька важливих і першочергових напрямків екологізації економіки. Насамперед, екологізація законодавчої бази – це облік екологічних наслідків для держави і населення при прийнятті того чи іншого закону в будь-якій галузі, орієнтація законодавчих і нормативних документів на екологічні проблеми та їхнє попередження (недопущення). Також екологізацію податкової системи на основі затвердженого законодавства. Необхідно затвердити податки і податкові ставки таким чином, щоб будь-

якому виробнику було максимально вигідно переорієнтувати свою діяльність на екологічно безпечну, ніж сплачувати штрафи [1, с. 33]. Безперечно, актуальним напрямком є формування об’єктивної необхідності екологізації промислових процесів. Запровадження екологічно чистого виробництва у всіх галузях українського господарства є необхідною передумовою переходу на шлях сталого розвитку. Технологічна відсталість, велика енерго- та матеріаломісткість вітчизняної економіки спричиняють надмірне забруднення природного середовища та інші форми його деструкції, що негативно впливає на стан здоров’я населення і природно-ресурсний потенціал.

Ще одним з напрямків, який варто відзначити, є формування екологічної свідомості суспільства, екологічне виховання й освіта. Вкрай необхідним є усвідомлення тієї природної спадщини та її якості, яку отримають від нас майбутні покоління. Одним зі способів екологізації, власне, суспільного життя є впровадження, починаючи з дошкільної та шкільної освіти предметів, які слугуватимуть основою для розуміння визначальної ролі природи, навколишнього природного середовища в житті суспільства і необхідності зберігати та раціонально використовувати наявні природні блага, з подальшим продовженням екологічної освіти у вищих навчальних закладах [4, с. 20]. Також необхідно забезпечити доступність екологічної інформації для населення й розвивати екологічну освіту з позиції законів самозбереження.

Одним з головних шляхів вирішення екологічних проблем вбачається перехід на інноваційну модель розвитку національної економіки, як основного засобу екологобезпечної модернізації виробництва та впровадження процесів ресурсозбереження [3, с. 19]. Інноваційна модель виробництва в поєднанні з ресурсозбереженням дозволить при тому самому рівні видобутку ресурсів (адже процес виробництва неспинний і не може зменшуватися) виробляти з них більше продукції, матеріалів, сировини, завдяки безвідхідним технологіям, вторинній переробці; використанню відходів, тощо.

Вирішення проблеми екологізації економіки сприятиме розв’язанню внутрішніх проблем суспільства: формуватиме позитивний імідж держави та її регіонів, сприятиме забезпеченню збалансованого розвитку національного господарського комплексу та служитиме гуманістичній цілі – створенню сприятливого середовища життєдіяльності для майбутніх поколінь. Отже, у результаті отримаємо не тільки “зелену економіку”, біоекономіку, а й екологізацію суспільного розвитку – динамічний процес, спрямований на комплексне оздоровлення екологічної, економічної, соціальної і духовної сфер суспільної діяльності. Екологізація суспільного розвитку повинна привести до зменшення антропогенного навантаження на зовнішнє природне середовище та розвиватися під впливом ефективних інструментів екологічної політики. Даний процес є інструментом втілення в життя концепції, яка передбачає пріоритет духовного розвитку над виробництвом матеріальних благ. Основна мета цього процесу – зробити економічну діяльність екологічно безпечною, а отже, конкурентоздатною з огляду на глобалізаційні запити.

Список використаних джерел:

4. Дубовіч І. А. Теоретико-методологічні та практичні засади глобальної екологізації економіки / І. А. Дубовіч // Актуальні проблеми сьогодення. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2008. – С. 31-35.
5. Курінець Л. Є. Пріоритети секторального розвитку в контексті формування національної політики екологізації економіки [Електронний ресурс] / Л. Є. Курінець // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия “География”. Том 26 (65). – 2013. – № 3. – С. 226-242. – Режим доступу до журн.: <http://sng geography.crimea.edu/arhiv/2013/uch-26-5/024-kup.pdf>
6. Мартусенко І. В. Екологізація економічного розвитку: пріоритетні напрями та перспективи для України / І. В. Мартусенко, К. Ю. Корчевна // Матер. за 10-а міжнародна научна практична конференція “Будущее исследования”. Т. 11. Экономика. – София : Бял Град-БГ ООД, 2014. – С. 17-20.
7. Потапенко В. Г. Державна політика сталого розвитку на засадах “зеленої” економіки / В. Г. Потапенко // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 3 (28). – С. 16-22.

I. Romaniuk. The main directions and prospects of development of green economy of Ukraine.

Summary

Greening of the economy will provide for Ukraine reducing proroquement production, reducing the load on the environment, substantially reduce resource consumption, energy intensity and diodnt economy. Greening the economy is necessary at the same time the main part of sustainable development of society.

Key words: greening, economy, development, threats, trends, prospects.

Сыцко В. Е.

*Д-р техн. наук, профессор,
профессор кафедры товароведения,
УО “Белорусский торгово-экономический университет
потребительской кооперации”,
г. Гомель, Республика Беларусь,
fak_zkom@bteu.by*

Целикова Л. В.

*Канд. экон. наук, доцент,
доцент кафедры товароведения,
УО “Белорусский торгово-экономический университет
потребительской кооперации”,
г. Гомель, Республика Беларусь,
fak_zkom@bteu.by*

КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ТОВАРОВ КАК ОСНОВА РАЗВИТИЯ И УКРЕПЛЕНИЯ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ, ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЕЁ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

У статті розглядаються проблемні аспекти прогнозування якості і конкурентоспроможності трикотажного хутра і пропонується авторська методика його оцінки на підприємствах Республіки Білорусь. В зв'язку з цим проведені дослідження вітчизняних модифікованих ПАН-волокон (тип М, С, Д) з метою імпортозаміщення і імпортних ПАН-волокон (КСД, АНД – 442 і ін.). Досліджені також споживчі властивості експериментальних зразків одяжного ШТХ і зроблена оцінка їх рівня конкурентоспроможності.

Ключові слова: конкурентоспроможність, штучне трикотажне хутро, якість, споживчі властивості, поліакрилонітрильні волокна, базовий зразок, методики оцінки.

Выполнение исследований по повышению качества отечественного ИТМ является актуальной для Республики Беларусь проблемой. Ее своевременное решение целесообразно как с научной, так и с практической стороны. Перед отечественной промышленностью стоит проблема замены импортного полиакрилонитрильного (ПАН) волокна канекарон фирмы “Канегафучи” (Япония) или “Куртольз” (Англия), применяемого для производства ИТМ, на отечественные полиакрилонитрильные волокна. Вырабатываемый сегодня ИТМ с применением отечественных ПАН-волокон уступает его импортному аналогу по качеству, поскольку имеет повышенную сминаемость, сваливание, значительную массу ворсового покрова, слабый блеск и туше.

Проведенные нами исследования утверждены в качестве заданий важнейших государственных научно-исследовательских программ. Исследовались модифицированные ПАН-волокна типа М, С, Д и импортные ПАН-волокна (КСД, АНД – 442 и др.). Исследование свойств волокон выполнено с целью оптимизации волокнистого сырья для выработки меха по критерию его качества. Ставилась задача оценить уровень этих свойств у отечественных волокон и их аналогов зарубежного производства, используемых в производстве ИТМ. Благодаря совместной работе ученых, производителей волокна и изготовителей меха в последнее время разработаны и внедрены в производство новые модификации нитрона [1, с. 618]. Базовым из ПАН-волокон является волокно нитрон типа С и Д производства ОАО “Полимир” (г. Новополоцк) линейной плотностью 0,33и 0,56 текс соответственно. Получен новый тип нитрона повышенной огнестойкости за счет добавления винилхлорида в полимер. Повышена огнестойкость изделий, выработанных из данного волокна [2, с. 166].

Изменена форма сечения волокна и получено профилированное волокно ленточного сечения, что дало возможность значительно улучшить рассыпчатость ворса и позволило широко использовать данное волокно в длинноворсовых структурах меха.

Расширен ассортимент волокна нитрон по линейным плотностям. Так, освоен выпуск и использование волокна линейной плотности 0,8 текс; 1,7 текс. В зависимости от назначения для коротковорсового меха используется длина резки 32-33 мм, для длинноворсового – 64, 108, 128 мм. Если ранее в смеси для ворса меха использовалось до 40-50% грубых волокон линейной плотности 20-30 de текс, то в настоящее время используется 1,5-2,2 de текс, что придает ворсу мягкий, подобный натуральному меху гриф, шелковистость, а также снижает поверхностную плотность 1 м² полотна.

Освоена методика крашения ПАН-волокон в различные цвета и получение широкой колористической гаммы. Освоен выпуск усадочного волокна с уровнем усадки 35-40%. Освоен выпуск волокна линейной

плотностью 0,17 текс.

Нами разработана методика оценки конкурентоспособности искусственного трикотажного меха (ИТМ) по программе “Оценка”, позволяющая свести воедино всю совокупность разработанных единичных показателей качества и охарактеризовать ее в целом, выразив безразмерной величиной [1, с. 619].

Установлено, что на уровень конкурентоспособности одежного ИТМ особое влияние оказывают следующие показатели: цветовой колорит, вид стрижки, блеск, фактура, рисунок, устойчивость к сваливанию и истиранию, удлинение при растяжении, элетризуемость и огнестойкость, удельная масса, масса слабо закрепленных волокон, реализуемость.

По результатам экспериментальной оценки 50 образцов ИТМ установлено, что у 30 опытных образцов: арт. 5С 202–Д41 рис. Н-94; 5С 204–Д41 рис. С-68; 5С 384–Д41 рис. Ш-3; 5С 385–Д41 рис. Ш-11; 5С 383–Д41 рис. Ш-41; 5С 384–Д41 рис. Ш-44; 5С 384–Д41 рис. Ш-16 и 5С 383–Д41 рис. Ш-19 конкурентоспособность находится на одном уровне с базовым, в основном, за счет более низкой цены 1 м² меха. Остальные производственные образцы требуют совершенствования. В связи с этим, даны рекомендации Жлобинскому ОАО “Белфа” по улучшению ассортимента ИТМ, показана необходимость совершенствования следующих характеристик потребительских свойств меха: структуры ворса, безопасности использования, электризуемости, массы, износостойкости, экономических показателей и колористического оформления. Это позволило оптимизировать выпуск промышленного ассортимента ИТМ и получить значительный экономический эффект [1, с. 620; 2, с. 167-168].

Дальнейшее удовлетворение потребительского спроса и рентабельность работы предприятий по выпуску ИТМ не возможны без разработки эффективных, научно обоснованных методик оценки качества и конкурентоспособности продукции, учитывающих не только многообразие материаловедческих свойств товаров, но и изменяющиеся требования их

потенциальных потребителей.

Список использованных источников:

1. Sytsko V. E. Methods of forecasting the quality and competitiveness in nonfoods [Text] // 16th GWT symposium. Suwon. Korea. 2008. – P. 617-620.
2. Сыцко В. Е. К вопросу оценки качества искусственного трикотажного меха с вложением модифицированных полиакрилонитрильных волокон [Текст] / В. Е. Сыцко, К. И. Локтева, Л. В. Целикова // Новое в технике и технологии текстильной и лёгкой промышленности: материалы Международной научной конференции. Витебск, ноябрь 2009 г., УО ВГТУ, в 2-ух ч. 2009. – Ч. 1. С. 166-168.

V. Sytsko, L. Tselikava. Competitiveness of commodities as basis of development and strengthening of economy of Republic of Belarus, providing of her economic security.

Summary

Domestic industry faces the problem of substitution of imported polyacrylnitril fibers used for production of faux knitted fur for domestic ones. Reserches of modified PAN fibers of M, S, D types and imported PAN fibers (KSD, AND-422 etc.) were conduct. Customer appeals ofclothing faux knitted fur were researched as well as level of competitiveness was appraised.

Keywords: competitiveness, artificial knitting fur, quality, consumer properties, полиакрилонитрильные fibres, base standard, methodology of estimation.

Яцевич Н. В.

*Канд.экон.наук, доцент,
доцент кафедры мировой
и национальной экономики,*

*УО “Белорусский торгово-экономический университет
потребительской кооперации”,
г. Гомель, Республика Беларусь,
natyatsevich@yandex.ru*

ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ: СУЩНОСТЬ И ОСОБЕННОСТИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Забезпечення екологічної безпеки є актуальним напрямком в системі національної безпеки країни. Це обумовлено тим, що на протязі всієї історії розвитку людства паралельно з економічним зростанням відбувається послідовне руйнування біосфери. Це призвело до глобального виснаження і забруднення природного середовища.

Ключевые слова: екологія, національна безпека, сталий розвиток.

В современном глобальном мире актуальность обеспечения экологической безопасности приобретает особую остроту, поскольку постепенное разрушении биосферы привело к созданию современной

искусственной техногенной среды обитания, истощению и загрязнению природной среды.

Основные приоритеты обеспечения национальной безопасности Республики Беларусь, к которым относится экологическая безопасность, определены в Концепции национальной безопасности Республики Беларусь, утвержденной Указом Президента от 09.11.2010 г. № 575. Согласно Концепции экологическая безопасность представляет собой состояние защищенности окружающей среды, жизни и здоровья граждан от угроз, возникающих в результате антропогенных воздействий, а также факторов, процессов и явлений природного и техногенного мира.

В Республике Беларусь сформирована комплексная система экологической безопасности, которая включает в себя нормативную правовую и управленческие структуры, системы мониторинга окружающей среды, подготовки кадров, информирования населения. Республиканским органом государственного управления в области природопользования и охраны окружающей среды, осуществляющим экологическую политику государства, является Министерство природных ресурсов и охраны окружающей среды.

В Республике Беларусь в области обеспечения экологической безопасности действуют следующие основные нормативные документы: Закон Республики Беларусь от 26.11.1992 № 1982-XII “Об охране окружающей среды”. Закон устанавливает правовые основы охраны окружающей среды, природопользования, сохранения и восстановления биологического разнообразия, природных ресурсов и объектов и направлен на обеспечение конституционных прав граждан на благоприятную для жизни и здоровья окружающую среду. Кроме того, в стране действуют Кодексы Республики Беларусь “О земле”, “О недрах”, “Воздушный кодекс”, “Водный кодекс”, Законы Республики Беларусь “Об охране атмосферного воздуха”, “Об охране озонового слоя”, “Об обращении с отходами”, “О возобновляемых источниках энергии”, “О животном мире”, “О растительном мире” и др.

Индикаторами уровня экологической безопасности могут служить показатели, характеризующие здоровье населения, поскольку по данным Всемирной организации здравоохранения до 30% заболеваний на планете вызвано ухудшением среды обитания: регистрируемая заболеваемость населения и темпы прироста заболеваний по основным группам болезней – эндокринной системы, новообразований, системы кровообращения и т.д. – число зарегистрированных случаев заболеваний с впервые установленным диагнозом, на 100 000 человек населения, средняя ожидаемая продолжительность жизни и др. В настоящее время актуальным является использование интегральных экологических индексов:

- агрегированный индекс “живой планеты” (Living Planet Index), рассчитываемый Всемирным фондом дикой природы для анализа изменения состояния природных экосистем Земли и рассчитывается на основе динамики численности в них животных по сравнению с 1970 г. За 40 лет индекс снизился на 52%, т.е. средняя численность популяций этих видов во всем мире составляет примерно половину их численности 40 лет назад.;

- Показатель “экологический след” (Ecological Footprint) – отражает давление на природу, т.е. потребление населением продовольствия и материалов в эквивалентах площади имеющихся продуктивных территорий и акваторий, обеспечивающих воспроизводство возобновляемых ресурсов и поглощение выбросов диоксида углерода. В настоящее время экологический след в 1,5 раза превышает глобальную биоемкость планеты (площадь биологически продуктивных территорий). Показатель измеряется в глобальных гектарах (гга). Биоемкость в 2010 г. – 12 млрд гга, экологический след – 18,1 млрд гга.;

- Индекс экологической эффективности используется для сравнительного анализа показателей экологической политики государств мира и ранжирует страны по результативности показателей, которые

объединяются в две группы: жизнеспособность экосистемы и экологическое здоровье.

Таким образом, экологическая безопасность предусматривает такое состояние национальной экономики, при котором не допускается нанесение ущерба экологическому потенциалу государства, обеспечиваются права человека на благоприятную для жизни окружающую природную среду.

Список использованных источников:

1. Живая планета 2014 / Всемирный фонд дикой природы // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.wwf.ru/data/lpr/lrp_2014_summary_ru_net.pdf. – Дата доступа: 10.10.2016.

2. Концепция национальной безопасности Республики Беларусь : Указ президента Республики Беларусь № 575 от 9 ноября 2010 г. // Минск : Из-во “Белорусский Дом печати”, 2011. – 47 с.

N. Yatsevich. Environmental safety: nature and essential features in Belarus.

Summary

Ensuring environmental safety is an important area in the national security. This is due to the fact that throughout the history of human development the economic growth is consistent the destruction of the biosphere. This led to the global depletion and pollution of the environment.

Keywords: environment, national security, sustainable development.

ЗМІСТ
СЕКЦІЯ 1 “ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ В
ДІЯЛЬНОСТІ СУБ’ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ”

Валкаускас Р.А.	ЧЕРТЫ ОЦЕНКИ ИНФОРМАЦИИ	4
	АНАЛИТИЧЕСКИХ ВЫЧИСЛЕНИЙ	
Брик Г.В.	ЗОБОВ’ЯЗАННЯ СУБ’ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ:	9
	ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ	
Винокурова Т. П.	ВЛИЯНИЕ ОТЛОЖЕННЫХ НАЛОГОВ НА	12
	ФИНАНСОВОЕ СОСТОЯНИЕ ОРГАНИЗАЦИИ	
Гнатишин Л.Б.	ОБЛІК ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ	15
	ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ РИЗИКУ	
Дубініна М.В.	АНАЛІЗ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-СТРУКТУРНИХ	18
	ТРАНСФОРМАЦІЙ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ	
Баришевська І.В., Заволока О.О.	НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ	21
	ОБЛІКУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ У ТОВ “ОЧАКІВСЬКИЙ	
	РАЙАГРОХІМ” ОЧАКІВСЬКОГО РАЙОНУ	
Ковальова А.О., Бурова Т.А.	ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ЯК ЕЛЕМЕНТ	24
	УПРАВЛІНСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ НА ВІТЧИЗНЯНИХ	
	ПІДПРИЄМСТВАХ	
Костирко А.Г., Гаврилюк Р.І.	СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ	27
	ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ	
	ЗАСОБІВ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	
Lugova O.I.	ANALYSIS OF RESOURCES AND CAPABILITIES FOR	31
	STRATEGY FORMULATION	
Мец Н.С.	ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ	35
	СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	
Мирончук З.П., Андрушко Р.П., Лиса О.В.	ПЕРЕДУМОВИ	38
	ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА	
	ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	
Петришин Л.П.	ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	43
	УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ	
Потриваєва Н.В., Агеєнко І.В.	СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ	47
	ЗАПАСАМИ	
Сирцева С.В., Чебан Ю.Ю.	ДОЦІЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ТА	50
	ПОРЯДОК ОБЛІКУ АМОРТИЗАЦІЙНОГО ФОНДУ НА	
	СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	
Скрипник М.Б.	КОНТРОЛЬ ВИКОРИСТАННЯ НЕОБОРОТНИХ	53
	АКТИВІВ ЯК ОСНОВНА СКЛАДОВА ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА	
Тишкова Т.М.	ОЦЕНКА ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ	57
	СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ	
Толкачева Е.Г.	СОСТОЯНИЕ, ТЕНДЕНЦИИ И ПРОБЛЕМЫ	60
	РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА	
	РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ	

СЕКЦІЯ 2 “СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ ГАРАНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ”

Вишневська О.М. ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВПЛИВ У ФОРМУВАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	64
Баран М.О. Сидоренко Ю.Ю. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДОВ САНАЦИИ В АНТИКРИЗИСНОМ УПРАВЛЕНИИ	67
Волошиновський С.В. СУТНІСТЬ, СКЛАДОВІ ТА ЗАГРОЗИ ВИРОБНИЧОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	70
Гуторова И.И. ПРОДОВОЛЬСТВЕННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ, КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ	74
Вишневська О.М., Христенко О.О. СУТНІСТЬ І СКЛАДОВІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ’ЄКТУ РИНКУ	77
Гавалешко К.О. ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ І ВИДИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	80
Заволока О.О. ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГАРАНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	84
Куліш О.А. СУТНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	86
Лавренюк І.В. ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУТНОСТІ І СКЛАДОВИХ БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ	89
Лесік І.М. ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	92
Маліновська К.В. ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ І СКЛАДОВІ ЧИННИКИ ГЕОЕКОНОМІКИ	95
Машевська Я.В. ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	98
Стамат В.М., Муравський С.О. ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ЛІСОВИМИ РЕСУРСАМИ ЯК ФАКТОР ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЛІСОВИХ ГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ	103
Чернявский М.Р., Чернявская И.А. СОСТОЯНИЕ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ	106
Човага С.В. СУТНІСТЬ І СКЛАДОВІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	109
Шмальдїй О.С. ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА З ТОЧКИ ЗОРУ МАРКЕТИНГУ	112

СЕКЦІЯ 3 “АКТУАЛІЗАЦІЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ОПОДАТКУВАННЯ: ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО І ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ”

Giriuniene, G., Giriunas, L. ANALYSIS OF TYPES OF EXTERNAL COMMUNICATION BETWEEN TAX ADMINISTRATORS AND TAX PAYERS	115
Жигало В.І. ТИПОВІ ПОМИЛКИ У ПОДАТКОВІЙ ЗВІТНОСТІ З ЕКОЛОГІЧНОГО ПОДАТКУ В УКРАЇНІ	119
Кривошеева Л.Н., Роговская А.В. НАЛОГОВАЯ СИСТЕМА ФРАНЦИИ: ОПЫТ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ И ПРИМЕР ДЛЯ ПОДРАЖАНИЯ	122
Марковська Т.С. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИБІР УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ОПОДАТКУВАННЯ	126
Мельник Ю.В. ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ПІДПРИЄМСТВА УКРАЇНИ	129
Полторак А.С. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	132
Щербина Ю.О., Манькута А.І. ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ТА ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ	136

СЕКЦІЯ 4 “ВІТЧИЗНЯНІ ТА СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ І АУДИТУ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ”

Бараненко А.В. ОБЛІК І КОНТРОЛЬ БЮДЖЕТНИХ НАДХОДЖЕНЬ	139
Голуб Ю. І. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ	142
Коваль С. Ю. ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ	144
Кореновська Т.О. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ОЦІНКА СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ	147
Мікуляк К.А. ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	150
Молочко Т. І. ЕЛЕКТРОННІ ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ В БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ	153
Расторгуєва А.С. АУДИТ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ	156

СЕКЦІЯ 5 “РЕФОРМУВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ”

Андрушко А.В., Кінецька Т.С. ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ БАНКІВ З ІНОЗЕМНОЮ ВАЛЮТОЮ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	161
Галкін В.В. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ	164

Горбач С.О.	ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ	167
Пісоченко Т.С.	ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТОРГІВЛІ	170

СЕКЦІЯ 6 “ДОСВІД КРАЇН ЄС В ОРГАНІЗАЦІЙНОМУ І НОРМАТИВНО-ПРАВОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОБЛІКУ, АУДИТУ І АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ”

Нефьодова А.М.	НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ	174
Смірнова А.П.	ДОСВІД КРАЇН ЄС У ФОРМУВАННІ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ	178
Яновська Г.О.	ДОСВІД КРАЇН ЄС В ОРГАНІЗАЦІЙНОМУ І НОРМАТИВНО-ПРАВОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОБЛІКУ, АУДИТУ І АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ	181

СЕКЦІЯ 7 “УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК: ПРОБЛЕМИ РОЗРОБКИ І ВПРОВАДЖЕННЯ”

Баришевська І.В.	ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	185
Гончарова О.І.	УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ І ОРГАНІЗАЦІЯХ	189
Некlesa А.І.	ПОДОЛАННЯ ДИСПАРИТЕТУ ЦІН В ХЛІБОПЕКАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	193

СЕКЦІЯ 8 “ФІНАНСОВИЙ СЕКТОР ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ”

Біліченко О.С.	КОЛИВАННЯ КУРСУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ВАЛЮТИ	196
Лагодієнко Н.В.	НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРА	199
Кульбачна Л.А.	ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ	202
Мікуляк К.А.	КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ БАНКІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	205
Сацура О.Ф.	ЗОВНІШНІ ТА ВНУТРІШНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ БАНКІВ В УКРАЇНІ	208
Сіренко Н.М.	ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	211

СЕКЦІЯ 9 “СУЧАСНЕ ПОКОЛІННЯ ОБЛІКОВЦІВ І ФІНАНСИСТІВ: ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ”

Козаченко Л.А. ПІДГОТОВКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ ФАХІВЦІВ З БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ	216
Ксьонжик І.В. НАДМІРНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ	219

СЕКЦІЯ 10 “ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ І ФІНАНСОВИХ СИСТЕМАХ”

Карпенко С.В., Моисеева Т.М., Михарева В.А. ПРОГРАММНАЯ ПОДДЕРЖКА ПРОЦЕССА ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ В ФОРМАТЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ	223
Ковалева Н.В., Халаева К.М. УПРАВЛЕНИЕ КРЕДИТНЫМ РИСКОМ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ	227
Костирко А.Г., Количева А.О. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	230
Ляшенко В.В. СИСТЕМА ЗБАЛАНСОВАНИХ ПОКАЗНИКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ	234
Моисеева Т.М., Тюкало М.С. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОБЛАЧНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ: СОСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ	237
Новикова И.Н., Каленик Т.Д. ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ КРЕДИТНОЙ ПОЛИТИКИ ОРГАНИЗАЦИИ НА ОСНОВЕ АНАЛИЗА ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ КОНТРАГЕНТОВ	240
Чернюк Е.М., Свиркова М.А. МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К УПРАВЛЕНИЮ ДЕБИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТЬЮ ОРГАНИЗАЦИИ	243

СЕКЦІЯ 11 “РОЗБУДОВА СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ”

Астафьева В.А. РАЗВИТИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ: ПРОБЛЕМЫ, НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ И РИСКИ	247
Золотих І.Б. ЕКОНОМІКА ЗНАНЬ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	252
Мельник О.І. РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ЯВИЩА СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ	255
Соколік В.Д. ВПЛИВ ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	258
Ханстантинов В.О. ПІДВИЩЕННЯ СТАТУСУ НАУКИ – ВАЖЛИВА	260

СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ

Шарін О.В. СЕРЕДНЬОРІЧНІ ТЕМПИ ПРИРОСТУ ГРОШОВИХ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ В 60-Х РР. XX СТ. (НА ПРИКЛАДІ ПІВДНЯ УКРАЇНИ) 263

Шишпанова Н.О. ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ 266

СЕКЦІЯ 12 “УКРАЇНІСТИКА: РЕТРОСПЕКТИВА ТА ОБРІЇ МАЙБУТНЬОГО”

Александренко І.І. МУЗЕЙНІ ЕКСПОЗИЦІЇ ПРО РУХ ШІСТИДЕСЯТНИЦТВА В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ 270

Березовська Т.В. ГАЗЕТНА ВІЙНА 1879 РОКУ ЯК ІДЕОЛОГІЧНА ЗАСАДА ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ПЕРЕОРІЄНТАЦІЇ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ ХІХ СТОЛІТТЯ 274

Горбенко К.В. ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АРХЕОЛОГІЧНІ РОЗВІДКИ ПОСЕЛЕННЯ ДИКИЙ САД 277

Гребенников В.Б. К ПРОБЛЕМЕ МЕТАЛЛУРГИИ И МЕТАЛЛООБРАБОТКИ В ЭПОХУ БРОНЗЫ В СТЕПНОМ ПОБУЖЬЕ 280

Животовская В.В., Чернявский В.В. МЕМУАРИСТИКА ОБ ОБОРОНЕ ОЧАКОВА, КРЫМА И СЕВЕРНОГО КАВКАЗА 283

Кравченко Т.П. ПОЗАМОВНІ ЧИННИКИ СТАНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ 287

Кузовков В.В. АРАБСЬКІ ДЖЕРЕЛА ПРО СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК ХОЗАРСЬКОГО ЦАРСТВА 291

Мельніченко Ю.С. ОПОЗИЦІЙНА БІНАРНІСТЬ “УКРАЇНА-ЄВРОПА” У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ 295

Романенко С.В. КЕРАМИКА ЧАНАККАЛЕ В ФОНДАХ НИКОЛАЕВСКОГО ОБЛАСТНОГО КРАЕВЕДЧЕСКОГО МУЗЕЯ: ИСТОРИЯ АТРИБУЦИИ 298

Салига Н. ВИКОРИСТАННЯ НАДБАНЬ ЕТНОПЕДАГОГІКИ У ФОРМУВАННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ 303

Снытко И.А. ОБ ОДНОЙ ГРУППЕ КЛАДОВ ЛИТЫХ ОЛЬВИЙСКИХ МОНЕТ КЛАССИЧЕСКОЙ ЭПОХИ ИЗ БЛИЖАЙШЕГО ОКРУЖЕНИЯ ОЛЬВИИ 309

Стужук С.В. РАДЯНСЬКА ПОЛІТИКА 20-Х РОКІВ ХХСТ. У ВИСВІТЛЕННІ ПРЕСИ 313

Теряник М.О. УКРАЇНСЬКІ ВИЗВОЛЬНІ ЗМАГАННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ 318

Шарата Н.Г. УПРАВЛІННЯ ВИЩИМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ ЗА ІННОВАЦІЙНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ 322

СЕКЦІЯ 13 “ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНУ СИСТЕМУ СУБ’ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ”

Волосюк Ю.В. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ BIG DATA У ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	326
Борян Л.О. КОРПОРАТИВНІ МЕРЕЖІ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	330
Горбач Т.О. ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	333
Заболотня І.О. АВТОМАТИЗОВАНИЙ ОБЛІК ТВАРИН. ОГЛЯД ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА МЕТОДІВ ПЕРЕДАЧІ ДАНИХ	335
Калачова Л.В. ВЕБ-ІНСТРУМЕНТИ У ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	338
Лебедєва В. В. РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ТА ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ В ГАЛУЗІ	340
Марценюк А.В. ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	343
Мороз Т.О. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА	348
Нелєпова А.В., Бєлова С.А. ПРОГРАМНІ ПРОДУКТИ ФІРМИ “1С” (ВИКОРИСТАННЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ)	350
Цебеняк Т.В. ДАТЧИКИ ОБЛІКУ ТВАРИН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ	353

СЕКЦІЯ 14 “СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА, РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ НА ЗАСАДАХ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ”

Байбардина Т.Н., Каруби Н.Е., Лизунов Р.В., Лукашов В.В. СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ РЕСТОРАННОГО БИЗНЕСА В РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ	356
Бобровська Н.В. НАПРЯМИ І СКЛАДОВІ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	359
Боднар О.А. ЕКОЛОГІЧНИЙ КОМПОНЕНТ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ ТА ЕКОЛОГІЧНИЙ ІМПЕРАТИВ	363
Ботнар І.О., Човага С.В. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УМОВАХ АУТСОРСИНГУ: ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ	366
Бурковська А.В., Лункіна Т.І. ОСНОВНІ АСПЕКТИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	369
Бурковська А.І. УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЕКОЛОГІЧНИХ	372

ЗАСАДАХ

Новгородська А.В. ЕКОЛОГІЧНІ КРИТЕРІЇ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	376
Романюк І.А. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	379
Сыцко В.Е., Целикова Л.В. КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ТОВАРОВ КАК ОСНОВА РАЗВИТИЯ И УКРЕПЛЕНИЯ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ, ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЕЁ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ	382
Яцевич Н.В. ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ: СУЩНОСТЬ И ОСОБЕННОСТИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ	385

Наукове видання

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ І ФІНАНСОВЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ:
НАЦІОНАЛЬНІ, ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ТА
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ АСПЕКТИ**

Матеріали міжнародної
науково-практичної конференції
м. Миколаїв, 23-25 листопада 2016 р.

Технічний редактор: І.В. Ксьонжик

Комп'ютерна верстка: С.О. Горбач

Формат 60 x 84 1/16. Ум. друк. арк. 24,3

Тираж 300 прим. Зам. № ____

Надруковано у видавничому відділі

Миколаївського національного аграрного університету

54020, м. Миколаїв, вул. Ї. Ѓонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.